

**MINISTERSTVO PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY**

S p r á v a

o sociálnej situácii obyvateľstva Slovenskej republiky za rok 2009

Bratislava 2010

OBSAH

Zoznam skratiek	4
ÚVOD	5
1 Hlavné makroekonomicko-demografické ukazovatele v podmienkach SR	6
1.1 Základné makroekonomické charakteristiky	6
1.2 Vybrané demografické ukazovatele	8
2 TRH PRÁCE, MZDY A PRACOVNÉ PODMIENKY	9
2.1 Trh práce	9
2.1.1 Vývoj ekonomickej aktivity obyvateľstva.....	9
2.1.2 Vývoj zamestnanosti.....	11
2.1.3 Vývoj nezamestnanosti.....	16
2.1.4 Aktívne opatrenia na trhu práce.....	33
2.2 Mzdy a pracovné podmienky	36
2.2.1 Mzdy.....	40
2.2.2 Úplné náklady práce v SR.....	44
2.2.3 Kolektívne vyjednávanie.....	47
2.2.4 Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci.....	47
3 SOCIÁLNA OCHRANA	49
3.1 Sociálne poistenie	49
3.1.1 Nemocenské poistenie.....	51
3.1.2 Dôchodkové poistenie.....	52
3.1.3 Úrazové poistenie.....	54
3.1.4 Garančné poistenie.....	54
3.1.5 Poistenie v nezamestnanosti.....	55
3.2 Dôchodkové sporenie	55
3.2.1 Starobné dôchodkové sporenie.....	56
3.2.2 Doplnkové dôchodkové sporenie.....	59
3.3 Štátna sociálna podpora	61
3.3.1 Prídavok na dieťa.....	62
3.3.2 Príplatok k prídavku na dieťa.....	64
3.3.3 Rodičovský príspevok.....	64
3.3.4 Príspevok na starostlivosť o dieťa.....	65
3.3.5 Príspevok pri narodení dieťaťa.....	66
3.3.6 Príplatok k príspevku pri narodení dieťaťa.....	66
3.3.7 Príspevok rodičom, ktorým sa súčasne narodili tri a viac detí.....	67
3.3.8 Príspevok na pohreb.....	67
3.4 Sociálna pomoc	67
3.4.1 Dávka v hmotnej núdzi.....	67
3.4.2 Dotácie pre dieťa v hmotnej núdzi.....	72
3.4.3 Náhradné výživné.....	73
3.4.4 Sociálnoprávna ochrana detí a sociálna kuratela.....	74
3.4.5 Príspevky na podporu náhradnej starostlivosti.....	78

3.4.6	Kompenzácia sociálnych dôsledkov ŤZP	79
3.4.7	Sociálne služby	85
3.4.8	Dotácie občianskym združeniam, dotácie na podporu rozvoja sociálnych služieb a na podporu vykonávania opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately a dotácie na humanitnú starostlivosť v pôsobnosti MPSVR SR.....	87
3.4.9	Európsky integrovaný systém štatistiky sociálnej ochrany (Metodika ESSPROS).....	88
3.5	Európsky sociálny fond.....	92
3.5.1	Sektorový operačný program Ľudské zdroje	92
3.5.2.	Jednotný programový dokument NUTS II Bratislava Cieľ 3	93
3.5.3	Iniciatíva spoločenstva EQUAL	94
3.5.4	Operačný program Zamestnanosť a sociálna inklúzia.....	94
4.	ŽIVOTNÁ ÚROVEŇ A SOCIÁLNA KOHÉZIA	96
4.1	Peňažné príjmy a výdavky súkromných domácností.....	96
4.2	Stratifikácia príjmov obyvateľstva podľa regiónov Slovenska	97
4.3	Chudoba a sociálne vylúčenie	99
4.4	Výsledky štúdií Inštitútu pre výskum práce a rodiny.....	105
4.4.1	Vybrané aspekty organizácie pracovného času	105
4.4.2	Správa o stave rodovej rovnosti na Slovensku	106
4.4.3	Základné štatistické trendy podnikania žien a mužov	107
5	MONITORING VYBRANÝCH ŠTRUKTURÁLNYCH UKAZOVATEĽOV	110
	Makroekonomické prostredie.....	110
	Zamestnanosť.....	110
	Sociálna kohézia	112
	Zoznam príloh.....	115
	Prílohy ku kapitole 1	117
	Prílohy ku kapitole 2	121
	Prílohy ku kapitole 3	143
	Prílohy ku kapitole 4	176
	Prílohy ku kapitole 5	188

Zoznam skratiek

AOTP – aktívne opatrenia trhu práce
APTP – aktívna politika trhu práce
RPPS - referát poradensko-psychologických služieb
DD – detský domov
DHN – dávka v hmotnej núdzi a príspevky k dávke
DSS – dôchodková správcovská spoločnosť
ESF - Európsky sociálny fond
EÚ – Európska únia
FSR – Fond sociálneho rozvoja
IVPR - Inštitút pre výskum práce a rodiny
IS EQUAL - Iniciatíva Spoločenstva EQUAL
APV ISOP - aplikačné programové vybavenie na podporu agend vyplácania dávok sociálnej podpory a pomoci
JPD NUTS II - Jednotný programový dokument NUTS II, Bratislava Cieľ 3
KZAM - klasifikácia zamestnaní
LPSI – lokálne partnerstvá sociálnej inklúzie
MPSVR SR - Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR
MVO – mimovládna organizácia
NOS - náhradná osobná starostlivosť
NP – Národný projekt
NRS – náhradná rodinná j starostlivosť
OMK – otvorená metóda koordinácie
OP ZaSI – Operačný program Zamestnanosť a sociálna inklúzia
p.b. – percentuálny bod
PM – pracovné miesta
RO – riadiaci orgán
SIA – Sociálna implementačná agentúra
SOP EZ - Sektorový operačný program Ľudské zdroje
SORO – sprostredkovateľský orgán pod riadiacim orgánom
SPODaSK- sociálnoprávna ochrana detí a sociálna kuratela
Správa - Správa o sociálnej situácii obyvateľstva Slovenskej republiky
ŠÚ SR – Štatistický úrad Slovenskej republiky
ŤZP – ťažko zdravotne postihnutý(i)
ÚNP - úplné náklady práce
UoZ – uchádzač o zamestnanie
ÚPSVR - Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny
VZPS – výberové zisťovanie pracovných síl
ŽM – životné minimum

ÚVOD

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR (ďalej len „MPSVR SR“) každoročne pripravuje a predkladá na rokovanie vlády SR, Hospodárskej a sociálnej rady Slovenskej republiky a Výboru NR SR pre sociálne veci a bývanie Správu o sociálnej situácii obyvateľstva Slovenskej republiky (ďalej len „správa“) za predchádzajúci kalendárny rok. Jej cieľom je informovať o stave a vývoji sociálnej situácie obyvateľstva na Slovensku na základe sociálno-ekonomických ukazovateľov, získaných zo štátnych štatistických zisťovaní, administratívnych zdrojov údajov Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny, Sociálnej poisťovne a z výsledkov výskumných správ.

Prvá kapitola správy poskytuje stručný prehľad o základných ukazovateľoch makroekonomického prostredia a demografického vývoja v SR za rok 2009.

Druhá kapitola hodnotí legislatívne zmeny v roku 2009 v oblasti služieb zamestnanosti, pracovnoprávných vzťahov, verejnej a štátnej služby a sociálneho dialógu, zameriava sa na vývoj na trhu práce z agregovaného a zo štrukturálneho hľadiska, hodnotí jednotlivé nástroje aktívnej politiky trhu práce, mzdový vývoj a pracovné podmienky v rámci kolektívneho vyjednávania a bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci. Súčasťou tejto časti správy je aj analýza úplných nákladov práce.

Tretia kapitola zahŕňa hlavné formy, stav a zmeny v systéme sociálnej ochrany v roku 2009. Zaoberá sa medziročným porovnaním a analýzou jednotlivých prvkov sociálneho poistenia, dôchodkového sporenia, systému štátnej sociálnej podpory a sociálnej pomoci. Podáva informáciu o dotáciách, poskytovaných v pôsobnosti MPSVR SR a tiež informácie o implementácii projektov podľa programových dokumentov, podporovaných z Európskeho sociálneho fondu. Kapitola obsahuje aj výstupy Európskeho systému jednotných štatistík sociálnej ochrany (Metodika ESSPROS), jedného zo základných nástrojov štatistického sledovania o systémoch, súčasnom stave a rozvoji sociálnej ochrany v členských štátoch EÚ.

Náplň štvrtej kapitoly tvoria dostupné údaje o peňažných príjmoch a výdavkoch súkromných domácností zo štatistických zdrojov Štatistického úradu SR. Prvýkrát je správa obohatená o stratifikáciu príjmov obyvateľstva podľa regiónov Slovenska a o stručné vyhodnotenie národných indikátorov chudoby a sociálneho vylúčenia. Štvrtú kapitolu uzavierajú kľúčové zistenia vybraných projektov, zadaných ako výskumné úlohy Inštitútu pre výskum práce a rodiny v rámci kontraktu s MPSVR SR.

Obsahom piatej kapitoly je stručný monitoring vybraných štrukturálnych indikátorov v spektre ukazovateľov makroekonomického prostredia, zamestnanosti a sociálnej kohézie v národnom, ale i európskom meradle.

Vzhľadom na permanentnú nedostupnosť aktuálnejších údajov v čase spracovania správy sa okrem údajov za sledované obdobie vyskytujú aj analýzy, týkajúce sa úplných nákladov práce, sociálnych služieb a chudoby, spracované na základe údajov z roku 2008.

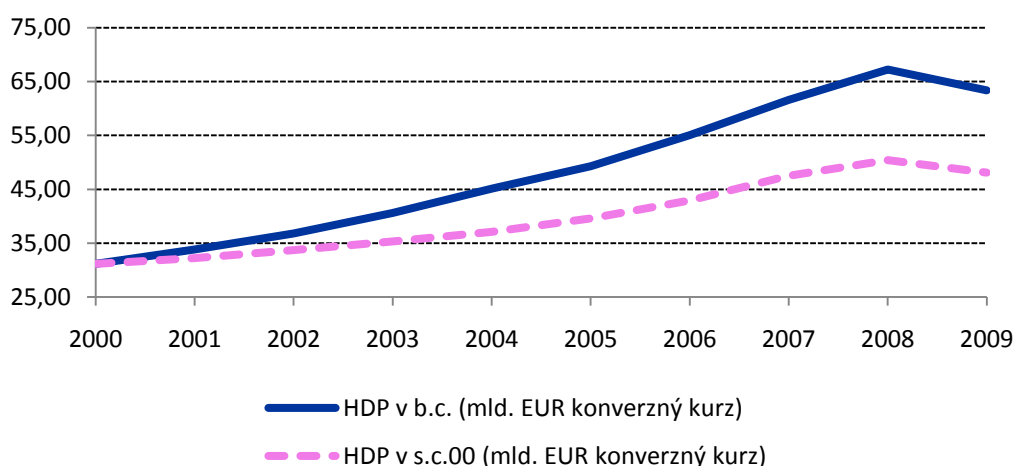
1 Hlavné makroekonomicko-demografické ukazovatele v podmienkach SR

1.1 Základné makroekonomické charakteristiky¹

Po rokoch konjunktúry premietnutej do vysokého rastu slovenskej ekonomiky nasledovala v roku 2009 ekonomická depresia, ktorá sa prejavila v zhoršení všetkých hlavných makroekonomických ukazovateľov. Vplyv svetovej finančnej a ekonomickej krízy sa v roku 2009 prejavil na Slovensku nielen medziročným poklesom reálneho hrubého domáceho produktu, ale aj poklesom produktivity práce a zamestnanosti sprievádzanú rastom nezamestnanosti.

Hrubý domáci produkt sa medziročne znížil podľa spresneného odhadu v stálych cenách na základe metodiky ESNÚ 95 o 4,7 %. Tempo poklesu sa v priebehu roka zmierňovalo zo 5,7 % v 1. štvrtroku na 2,6 % vo 4. štvrtroku. V bežných cenách pokleslo HDP na 63,3 mld. Sk, čo je o 5,8 % menej ako v roku 2008.

Vývoj hrubého domáceho produktu v bežných a stálych cenách

Zdroj: ŠÚ SR

Medziročný pokles hrubého domáceho produktu ovplyvnil pokles vo väčšine jeho hlavných zložiek. Pokles výkonnosti ekonomiky významne súvisel s medziročným reálnym znížením zahraničného dopytu o 16,5 %, znížil sa aj dovoz výrobkov a služieb (o 17,6 %). Na zníženie domáceho dopytu vplýval najmä vysoký úbytok výdavkov na tvorbu hrubého kapitálu (najmä pokles zásob). Konečná spotreba domácností klesla v stálych cenách o 0,7 % a spotreba neziskových inštitúcií slúžiacich domácnostiam o 1,7 %. Konečná spotreba verejnej správy v stálych cenách stúpla o 2,8 %.

Hospodárenie štátneho rozpočtu² skončilo v roku 2009 schodkom 2791,3 mil. Eur (oproti plánu menej o 362,8 mil. Eur). Príjmy štátneho rozpočtu dosiahli 10 540,8 mil. Eur, pričom oproti roku 2008 klesli o 7,1 %. Oproti rozpočtovanej hodnote boli nižšie o 430,4 mil. Eur kvôli nižšiemu objemu prijatých grantov a transferov. Vyššie príjmy oproti rozpočtovaným dosiahli výnosy z daňových (o 154,3 mil. Eur) i nedaňových príjmov (o 152 mil. Eur). Granty a transfery dosiahli vyšší výnos oproti roku 2008 (o 232,1 mil. Eur), a to zahraničné granty a transfery a prostriedky z rozpočtu EÚ. Výdavky štátneho rozpočtu (13 332 mil. Eur) medziročne vzrástli o 10,6 % (o 1 275,5 mil. Eur), z hľadiska rozpočtu na rok 2009 však boli nižšie o 5,6 % (o 793,2 mil. Eur). Bežné výdavky sa oproti plánu znížili o 725,1 mil. Eur. a kapitálové výdavky o 68 mil. Eur.

¹ podľa: Štatistická správa o základných vývojových tendenciách v hospodárstve SR v roku 2009, Štatistický úrad SR 2010

² predbežné údaje Ministerstva financií SR

Medziročná **miera inflácie** dosiahla za rok 2009 v priemere 1,6 %, čo znamená, že oproti predchádzajúcemu roku sa znížila o 3 p. b., a to hlavne v dôsledku medziročného poklesu cien potravín a pohonných látok. Ide o najnižšiu ročnú mieru inflácie od roku 1990. V priemere za rok spomalila dynamiku svojho rastu aj jadrová inflácia (na 0,5 % o 4,1 p. b.) a čistá inflácia (na 1,4 % o 2,4 p. b.). Priemerná inflácia meraná podľa harmonizovaného indexu spotrebiteľských cien za rok 2009 dosiahla 0,9 % na Slovensku a 1 % v priemere za EÚ 27.

Celkovú úroveň cien v štruktúre individuálnej spotreby najviac ovplyvnili nižšie ceny v doprave a ceny za potraviny a nealkoholické nápoje. Cenovú hladinu v doprave ovplyvnilo najmä zníženie cien pohonných hmôt a mazív (o 16,4 %) a motorových vozidiel o (10,7 %). V rámci potravín a nealkoholických nápojov klesli hlavne ceny mlieka, syrov a vajec (o 9,5 %), ovocia (o 8,2 %), zeleniny vrátane zemiakov (o 4,4 %), olejov a tukov (o 4,1 %) a mäsa (o 3,7 %). Znížili sa aj ceny odevov a obuvi, rekreácie a kultúry, nábytku, vybavenia domácnosti a bežnej údržby domu. Ceny v ostatných odboroch vzrástli, z toho najviac ceny alkoholických nápojov a tabaku (o 8 %), za bývanie, vodu, elektrinu, plyn a iné palivá (o 6,6 %) a v odbore zdravotníctvo (o 6,6 %).

Ekonomická recesia sa v roku 2009 negatívne premietla aj do oblasti **trhu práce**, kde sa trend vývoja zamestnanosti zmenil. Celková zamestnanosť³ sa medziročne znížila o 68 tis. osôb (o 2,8 %) a dosiahla 2 365,8 tis. osôb. Intenzita poklesu zamestnanosti sa v jednotlivých štvrtrokoch prehlbovala. Počet zamestnancov klesol o 4,8 % na 1 994,72 tis. osôb. Počet podnikateľov bez zamestnancov vzrástol o 12,7 % na 286,5 tis., počet podnikateľov so zamestnancami o 4 % na 81 tis. a počet vypomáhajúcich členov domácností podnikateľov vzrástol o 10 % na 3,3 tis. **Nezamestnanosť** po štvorročnom poklese vzrástla. V priemere za rok 2009 počet nezamestnaných (podľa VZPS) medziročne stúpol o 25,9 % na 324,2 tis. osôb. Miera nezamestnanosti sa v priemere zvýšila o 2,5 p. b. na 12,1 %. Zvýšenie nezamestnanosti sprevádzal v roku 2009 pokles ponuky voľných pracovných miest. Ich počet sa v priemere za rok medziročne znížil o 30,2 % na 17,3 tisíc.

Priemerná **mesačná nominálna mzda**⁴ zamestnanca v hospodárstve sa v priemere za rok 2009 medziročne zvýšila o 3,0 % na 744,50 Eur. Jej rast bol najnižší od roku 1989. Oproti roku 2008 sa tempo rastu priemernej nominálnej mesačnej mzdy spomalilo o 5,1 p. b. Reálna mzda vzrástla tiež pomalšie ako v roku 2008, a sice o 1,4 % (v roku 2008 o 3,3 %). Štrukturálne hlbšie porovnanie makroekonomických ukazovateľov ako aj porovnanie v medzinárodnom meradle je uvedené v nasledujúcich kapitolách správy.

Bežné príjmy domácností⁵ medziročne nominálne vzrástli o 0,9 % (reálne klesli o 0,7 %). Z celkového objemu 54 835,8 mil. Eur najväčšiu časť tvorili odmeny zamestnancov (25 562,9 mil. Eur). Hrubý zmiešaný dôchodok dosiahol 16 661,6 mil. Eur, sociálne dávky 8 614,4 mil. Eur, ostatné bežné transfery 2 077,3 mil. Eur a dôchodky z majetku 1 919,7 mil. Eur. Hoci sa odmeny zamestnancov medziročne znížili o 0,8 % a hrubý zmiešaný dôchodok o 0,7 %, rast bežných príjmov domácností priaznivo ovplyvnil prírastok príjmov zo sociálnych dávok (o 8,5 %). Vyššie boli aj príjmy z ostatných bežných transferov o 4,8 % a z dôchodkov z majetku o 1,9 %.

Bežné výdavky domácností⁶ dosiahli 15 012,3 mil. Eur a v porovnaní s rokom 2008 nominálne vzrástli o 1,2 %. Dynamika rastu bežných výdavkov sa však oproti roku 2008 spomalila o 10,3 p. b. Rast bežných výdavkov súvisel so zvýšením sociálnych príspevkov (o 3,2 %) a ostatných bežných transferov (o 5,0 %). Po uhradení bežných výdavkov ostal domácnostiam na ďalšie použitie hrubý disponibilný dôchodok vo výške 39 823,5 mil. Eur, ktorý sa medziročne zvýšil o 0,8 %.

Z hrubého disponibilného dôchodku použili domácnosti na konečnú spotrebu 37 674,1 mil. Eur, zvyšok smeroval do hrubých úspor, ktoré tvorili 3 054,4 mil. Eur. **Konečná spotreba domácností** vzrástla nominálne o 0,3 % a hrubé úspory o 3,8 %. Miera hrubých úspor (podiel hrubých úspor na hrubom disponibilnom dôchodku) sa zvýšila o 0,3 p. b. na 7,7 %. Konečná spotreba domácností oproti roku 2008 výrazne spomalila dynamiku svojho rastu (o 10,5 p. b. v nominálnom vyjadrení), čo súviselo s negatívnym vývojom na trhu práce, najmä s poklesom zamestnanosti a spomalením rastu miezd. Domácnosti v roku 2009 vynaložili viac finančných prostriedkov na zdravie (o 6,8 %), pošty a telekomunikácie (o 4,1 %), potraviny (o 3,7 %) a dopravu (o 2,7 %). Z hľadiska podielu tvorili

³ podľa Výberového zisťovania pracovných síl

⁴ podľa štvrtročného štatistického výkazníctva

⁵ podľa metodiky ESNÚ 95, predbežné údaje

⁶ podľa metodiky ESNÚ 95, predbežné údaje

najväčšiu časť súkromnej spotreby výdavky na bývanie 26,0 %, nákupy potravinárskeho tovaru 18,3 %, na rekreáciu a kultúru 9,5 %, rozličné tovary a služby (9,0 %) a na dopravu 8,3 %.

V priebehu roka 2009 sa začala výstavba 20 325 **bytov**, dokončilo sa 18 834 a ku koncu decembra bolo rozostavaných 67 597 bytov. Ubudlo spolu 1 208 bytov, z toho asanáciou 1 029 bytov. V porovnaní s rokom 2008 sa počet rozostavaných bytov zvýšil o 2,2 % a dokončených bytov o 9,6 %. Počet začatých bytov sa medziročne znížil o 28,2 %.

Makroekonomické ukazovatele sú zhrnuté v prílohách ku kapitole 1.

1.2 Vybrané demografické ukazovatele

V roku 2009 sa podľa údajov Štatistického úradu SR v Slovenskej republike narodilo 61 217 živých detí (o 3 857 viac ako v roku 2008) a zomrelo 52 913 osôb (o 251 menej ako v roku 2008). Živonarodenosť sa medziročne zvýšila na 11,3 promile (o 0,7 bodu), čo je významný údaj, nakoľko počet živonarodených detí je porovnateľný s hodnotami z polovice 90-tych rokov. Úmrtnosť zostala na úrovni 9,8 promile.

Uzavretých bolo 26 356 manželstiev a rozviedlo sa 12 671 manželských dvojíc. V porovnaní s rokom 2008 bol počet sobášov nižší o 1 937. Na 100 uzavretých manželstiev pripadlo 48 rozvodov.

V dôsledku zvýšenia pôrodnosti pokračoval aj trend zvyšovania prirodzeného prírastku obyvateľstva, ktorý medziročne vzrástol o 4 108, t.j. na 8 304 osôb. Zahraničnou migráciou získala Slovenská republika 4 367 osôb, pričom sa prisťahovalo 6 346 osôb a vystažovalo 1 979 osôb. Celkový prírastok obyvateľstva sa zvýšil o 1 415 na 12 671 osôb.

K 31. decembru 2009 mala Slovenská republika 5 424 925 obyvateľov. Podiel žien na celkovom počte obyvateľstva tvoril 51,4 %.

Tabuľka 1.1 Prírastky obyvateľstva SR v rokoch 2008 a 2009

rok	Živonarodení	Zomretí	Prirodzený prírastok	Migračné saldo	Celkový prírastok
2008	57 360	53 164	4 196	7 060	11 256
2009	61 217	52 913	8 304	4 367	12 671

Zdroj: ŠÚ SR

2 TRH PRÁCE, MZDY A PRACOVNÉ PODMIENKY

2.1 Trh práce

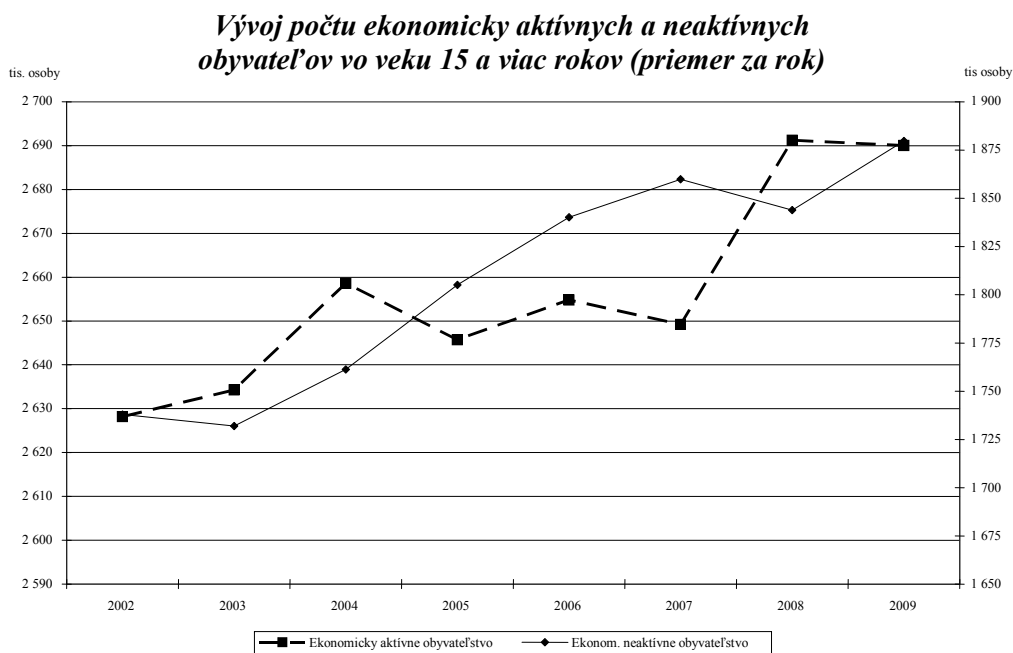
2.1.1 Vývoj ekonomickej aktivity obyvateľstva

Vývoj celkového počtu **ekonomicky aktívnych obyvateľov** SR v roku 2009 zaznamenal **mierny pokles, resp. stagnáciu**, keď dosiahol v priemere 2 690,0 tis. ekonomicky aktívnych obyvateľov, čo bolo o 1,2 tis. osôb menej ako v roku 2008. Tento vývoj bol ovplyvnený tak poklesom počtu pracujúcich o 68,0 tis. osôb, ako aj približne rovnakým nárastom absolútneho prírastku počtu nezamestnaných o 66,7.tis. osôb.

V porovnaní s rokom 2008 počet ekonomicky aktívnych žien medziročne poklesol o 0,8 % (o 10 tis. osôb), v dôsledku čoho sa ich podiel na celkovom počte ekonomicky aktívnych obyvateľov v SR znížil zo 44,7 % v roku 2008 na 44,3 %. Naopak, počet ekonomicky aktívnych mužov zaznamenal medziročný rast o 0,6 %, resp. o 8,8 tis. osôb.

Z celkového priemerného počtu ekonomicky aktívnych obyvateľov bolo 87,9 % pracujúcich (v roku 2008 ich podiel tvoril 90,4 %) a 12,1% nezamestnaných (9,6 % v roku 2008).

V porovnaní s vývojom ekonomicky aktívneho obyvateľstva sa výraznejšie zvyšoval počet **ekonomicky neaktívnych osôb**, ktorý medziročne vzrástol o 1,9 %, resp. o 35,9 tis. na 1 879,7 tis. osôb. Týkalo sa to najmä žien (ich medziročný prírastok v relatívnom vyjadrení predstavoval 2,3 %, absolútny 26,4 tis. osôb z úrovne 1 179,0 tis. osôb v roku 2008). Z celkového počtu obyvateľov vo veku 15 a viac rokov sa tak podiel ekonomicky neaktívnych osôb zvýšil na 41,1% v porovnaní so 40,6 % v predchádzajúcom roku.

Zdroj: ŠÚ SR, VZPS

V rámci ekonomicky neaktívnych obyvateľov medziročný rast zaznamenali takmer všetky skupiny (s výnimkou skupiny odradených, u ktorej došlo k poklesu o 0,6 %, resp. o približne 200 osôb), najintenzívnejšie u osôb na rodičovskej dovolenke (o 12,6 %, resp. o približne 9 tis. osôb).

Štruktúra ekonomicky neaktívnych obyvateľov vo veku 15 a viac rokov sa v porovnaní s predchádzajúcim rokom výrazne nezmenila. Najvyšší podiel mali dôchodcovia poberajúci starobný alebo invalidný dôchodok (55,5 %) a študenti a uční (28,9 %).

Celková **miara ekonomickej aktivity** obyvateľov 15 a viac ročných dosiahla úroveň 58,9 % (mužov 68,1 %, žien 50,3 %) a v porovnaní s rokom 2008 poklesla o 0,5 p. b. Výraznejšie pritom klesla u žien (o 0,8 p. b.) ako u mužov (o 0,2 p. b.).

Miera ekonomickej aktivity medziročne poklesla takmer vo všetkých vekových skupinách s výnimkou skupín vo veku 55-59 rokov (nárast o 2,5 p. b.) a 45-49 rokov (nárast o 0,2 p. b.). Najvyššiu špecifickú mieru ekonomickej aktivity si dlhodobo udržuje obyvateľstvo vo veku od 40 do 49 rokov (nad 90 %), a to u oboch pohlaví. U mužov mieru ekonomickej aktivity vyššiu ako 90 % dosahovali všetky 5-ročné vekové skupiny od 25 do 49 rokov.

Miera ekonomickej aktivity mladých dosiahla v roku 2009 úroveň 31,3 % (37,1 % muži a 25,4 % ženy) a medziročne sa znížila o 1,0 p. b., a to u oboch pohlaví (o 0,6 p. b. u mužov a 1,4 p. b. u žien). Tento pokles bol však miernejší ako v roku 2008, kedy v úhrne klesla o 2,2 p. b., u mužov o 1 p. b. a u žien o 3,8 p. b.

Tab. 2.1 Miera ekonomickej aktivity obyvateľov 15+ podľa veku a pohlavia (priemer za rok v %)

Veková skupina	Spolu		Muži		Ženy	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009
Spolu	59,4	58,9	68,3	68,1	51,1	50,3
15 – 19 rokov	7,3	6,6	9,2	8,3	5,3	4,8
20 – 24 rokov	54,9	53,4	63,3	62,7	46,0	43,6
25 – 29 rokov	82,5	81,2	94,3	93,5	70,2	68,5
30 – 34 rokov	85,6	85,4	95,5	96,2	75,5	74,0
35 – 39 rokov	91,4	90,0	96,7	95,7	86,0	84,0
40 – 44 rokov	92,8	92,1	93,5	94,2	92,1	90,1
45 – 49 rokov	90,9	91,1	92,1	92,1	89,7	90,1
50 – 54 rokov	85,8	85,2	88,1	89,1	83,5	81,4
55 – 59 rokov	59,0	61,5	79,1	78,3	40,8	46,3
60 – 64 rokov	18,1	17,4	31,4	30,5	7,3	6,5
65 a viac rokov	1,6	1,5	2,8	2,5	1,0	0,9

Zdroj: ŠÚ SR, VZPS

Z hľadiska vzdelania výraznejšie zvýšenie miery ekonomickej aktivity zaznamenala na jednej strane skupina obyvateľov so stredným vzdelaním bez maturity a vyšším odborným vzdelaním a na druhej strane značne poklesla miera ekonomickej aktivity obyvateľov s vysokoškolským vzdelaním a bez školského vzdelania.

Tab. 2.2 Miera ekonomickej aktivity obyvateľov 15 - 64 rokov podľa stupňa dosiahnutého vzdelania v roku 2009

Stupeň vzdelania	v %			medziročná zmena v p. b.		
	Spolu	Muži	Ženy	Spolu	Muži	Ženy
Spolu	68,4	76,3	60,6	-0,5	-0,1	-0,8
základné	25,2	28,5	22,5	-1,7	-1,0	-2,4
učňovské	78,3	85,7	67,2	-0,7	0,0	-1,9
stredné (bez maturity)	84,3	93,4	72,8	1,6	2,0	0,3
učňovské s maturitou	87,1	94,4	76,4	0,5	1,6	-1,2
úplné stredné všeobecné	44,6	47,1	43,3	-0,7	-1,6	0,1
úplné stredné odborné	78,4	86,2	71,8	-0,3	-0,4	-0,4
vyššie odborné	77,5	88,0	72,3	1,3	16,8	-6,1
vysokoškolské	84,3	89,8	79,4	-3,4	-3,6	-2,8
bez školského vzdelania	0,5	1,1	0,0	-2,2	-	-4,9

Zdroj: ŠÚ SR, VZPS

2.1.2 Vývoj zamestnanosti

2.1.2.1. Zamestnanosť podľa výberového zisťovania pracovných síl

V roku 2009 sa zmenili pozitívne trendy vo vývoji zamestnanosti v SR. V dôsledku celosvetovej hospodárskej krízy sa rast zamestnanosti v SR od začiatku roku 2009 postupne znižoval, pričom intenzita jeho poklesu sa v jednotlivých štvrtrokoch prehlbovala (v 1. štvrtroku bol zaznamenaný medziročný pokles zamestnanosti na úrovni 0,1%, v 2. štvrtroku to bolo 1,1 %, v 3. štvrtroku 4,3 % a v 4. štvrtroku 5,5 %).

V roku 2009 celkový počet pracujúcich SR dosiahol v priemere 2 365,8 tis. osôb, čo bolo o 2,8 %, resp. o 68 tis. osôb menej ako v roku 2008. Z hľadiska štruktúry pracujúcich bol tento vývoj ovplyvnený poklesom počtu zamestnancov o 4,8 %, resp. o 99,5 tis. Naopak, prorastový vplyv na vývoj zamestnanosti mali podnikatelia (bez zamestnancov i so zamestnancami), ktorých počet sa zvýšil medziročne o 10,7 %, resp. o 35,4 tis. Počet podnikateľov bez zamestnancov zaznamenal rast o 12,7 %, resp. o 32,2 tis., počet podnikateľov so zamestnancami o 4 %, resp. o 3,1 tis.

Vývoj zamestnanosti v roku 2009 bol ovplyvnený aj poklesom podielu **slovenských občanov pracujúcich v zahraničí**. Celkový priemerný počet občanov SR pracujúcich v zahraničí medziročne poklesol takmer o 39 tis. osôb, resp. o 23 % na 129 tis. osôb a ich podiel na celkovej zamestnanosti sa tak znížil na 5,5 % v porovnaní s 6,9 % v roku 2008. Najvyšší úbytok bol v Českej republike a vo Veľkej Británii, avšak podstatná časť pracovnej migrácie stále smerovala do Českej republiky.

Z regionálneho hľadiska najviac osôb pracujúcich mimo územia SR pochádzalo z Prešovského, Nitrianskeho, Žilinského a Košického kraja (spolu približne 75 % z celkového počtu pracujúcich mimo územia SR), pričom všetky kraje zaznamenali úbytok počtu pracujúcich v zahraničí.

Tab. 2.3 Vývoj zahraničnej pracovnej migrácie podľa krajov

Kraj	Pracujúci v zahraničí (v tis. osôb)		Index 2009/2008	Podiel prac. v zahraničí na celkovej zam. kraja (v %)
	2008	2009		2009
SR spolu	167,6	129,0	77,0	100,0
v tom z kraja:				
Bratislavského	4,6	4,1	89,1	3,2
Trnavského	8,0	5,4	67,5	4,2
Trenčianskeho	14,2	10,6	74,6	8,2
Nitrianskeho	31,2	27,1	86,9	21,0
Žilinského	24,1	19,6	81,0	15,2
Banskobystrického	17,0	11,9	70,0	9,2
Prešovského	47,6	33,7	70,6	26,1
Košického	20,9	16,7	79,9	12,9

Zdroj: ŠÚ SR, VZPS

Počet **pracujúcich žien** medziročne poklesol o 2,9 %, čo bolo približne na úrovni medziročného poklesu pracujúcich mužov (2,7 %). To sa prejavilo v podiele žien na celkovom priemernom počte pracujúcich, ktorý sa výrazne nezmenil (v roku 2009 predstavoval 43,9 %, v roku 2008 to bolo 44,0 %).

V porovnaní s rokom 2008 sa zvýšil podiel **zamestnancov pracujúcich na kratší pracovný čas**. Možnosť práce na kratší pracovný čas využilo v roku 2009 priemerne 4,0 % z celkového počtu zamestnancov (v roku 2008 to bolo 2,8 %). Podiel pracujúcich na kratší pracovný čas sa zvýšil tak u žien (z 4,2 % v roku 2008 na 4,9 % v roku 2009), ako aj u mužov (z 1,6 % v roku 2008 na 3,2 % v roku 2009). Avšak približne 65 % zo zamestnancov pracujúcich na kratší pracovný čas využívalo túto formu zamestnania z dôvodu, že si nemohli nájsť prácu na plný pracovný čas alebo z iniciatívy zamestnávateľa. Tento podiel sa v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi (25,5 % v roku 2007, 51,3 % v roku 2008) výrazne zvýšil.

Z hľadiska **veku** pokles zamestnanosti bol zaznamenaný takmer vo všetkých vekových skupinách s výnimkou 5-ročných vekových skupín 30-34 rokov (rast o 0,3 %), 35-39 rokov (rast o 2,2 %), 55-59 rokov (rast o 7,3 %) a 60-64 rokov (rast o 1,6 %). Najintenzívnejší pokles zamestnanosti bol zaznamenaný v najmladších vekových skupinách 15-24 rokov.

Tab. 2.4 Pracujúci podľa veku v roku 2009 (priemer za rok)

Ukazovateľ	Počet pracujúcich (v tis. osôb)	Podiel na SR (v %)	Index 2009/2008
Spolu	2 365,80	100	97,2
v tom veková skupina:			
15 - 19 rokov	11,8	0,5	69,8
20 - 24 rokov	173,6	7,3	85,9
25 - 29 rokov	323,1	13,7	94,1
30 - 34 rokov	355,4	15,0	100,3
35 - 39 rokov	316,2	13,4	102,2
40 - 44 rokov	304,4	12,9	94,4
45 - 49 rokov	314,4	13,3	97,3
50 - 54 rokov	307,1	13,0	96,9
55 - 59 rokov	206,1	8,7	107,3
60 - 64 rokov	44,1	1,9	101,6
65 a viac rokov	9,7	0,4	93,3

Zdroj: ŠÚ SR, VZPS

Vývoj zamestnanosti **podľa vzdelania** poukazuje na prepojenie úrovne vzdelania s možnosťou uplatniť sa na trhu práce. V porovnaní s rokom 2008 vzrástol iba počet pracujúcich s vyšším odborným vzdelaním a vysokoškolským vzdelaním. Na druhej strane najintenzívnejší pokles zaznamenala zamestnanosť v skupine osôb s učňovským vzdelaním s maturitou a so základným vzdelaním, čo zrejme súviselo s úbytkom pracovných miest najmä v zamestnaniach, vyžadujúcich tento stupeň vzdelania.

Tab. 2.5 Pracujúci podľa vzdelania v roku 2009 (priemer za rok)

Ukazovateľ	Počet pracujúcich (v tis. osôb)	Podiel na SR (v %)	Index 2009/2008
Spolu	2 365,80	100	97,2
vzdelanostná skupina:			
základné	92,8	3,9	84,4
učňovské	739,7	31,3	96,1
stredné (bez maturity)	57,3	2,4	94,7
učňovské s maturitou	105,3	4,5	83,6
úplné stredné všeobecné	100,8	4,3	97,3
úplné stredné odborné	842,4	35,6	98,3
vyššie odborné	20,1	0,8	103,1
vysokoškolské	407,3	17,2	105,1

Zdroj: ŠÚ SR, VZPS

Z hľadiska **klasifikácie zamestnanosti** (KZAM) bol najvýraznejší pokles zamestnanosti najmä v tých povolaniach, ktoré súvisia s výraznejším poklesom zamestnanosti v odvetví pôdohospodárstvo, lesníctvo, t.j. v skupine KZAM 6 – kvalifikovaní robotníci v poľnohospodárstve a lesníctve a v odvetví priemyselná výroba, t.j. v skupine KZAM 8 obsluha strojov a zariadení a 9. pomocní nekvalifikovaní zamestnanci.

Tab. 2.6 Pracujúci podľa kvalifikácie zamestnaní 2009 (priemer za rok)

Ukazovateľ	Počet pracujúcich (v tis. osôb)	Podiel na SR (v %)	Index 2009/2008
Zamestnania spolu	2 365,8	100,0	97,2
1 Zákonodarcovia, ved. a riad. zam.	137,1	5,8	102,3
2 Vedeckí a odborní duš. zam.	253,3	10,7	101,4
3 Techn., zdr., ped. zam. a zam. v príb. odb.	457,0	19,3	99,9
4 Nižší admin. zam. (úradníci)	150,1	6,3	101,9
5 Prev. zam. v službách a obchode	347,0	14,7	99,6
6 Kvalif. rob. v poľn., lesn. a v príb. odb.	21,1	0,9	85,4
7 Remes. a kvalif. rob. v príb. odb.	418,2	17,7	95,3
8 Obsluha strojov a zariadení	342,0	14,5	92,1
9 Pomocní a nekvalif. zamestnanci	226,0	9,6	90,6

Zdroj: ŠÚ SR, VZPS

Z **regionálneho hľadiska** medziročný pokles počtu pracujúcich bol zaznamenaný vo všetkých krajoch SR s výnimkou Košického kraja, ktorý dosiahol mierny medziročný nárast počtu pracujúcich a to najmä v dôsledku najnižšieho poklesu voľných pracovných miest. Táto skutočnosť však výrazne neovplyvnila zastúpenie jednotlivých krajov na celkovom počte pracujúcich, pretože poklesom zamestnanosti boli vo väčšej miere postihnuté regióny s vyššou koncentráciou priemyslu (Nitriansky, Žilinský a Trenčiansky kraj). Dlhodobo najvyšší podiel na celkovej zamestnanosti si udržiava Bratislavský kraj (v roku 2009 to bolo 14,0 %), najnižší Banskobystrický kraj (10,9 % v roku 2009).

Tab. 2.7 Pracujúci podľa krajov v roku 2009 (priemer za rok)

Kraj	Počet pracujúcich (v tis. osôb)	Podiel na SR (v %)	Index 2009/2008
Spolu SR	2 365,8	100,0	97,2
v tom:			
Bratislavský	331,9	14,0	99,6
Trnavský	273,3	11,6	98,1
Trenčiansky	273,4	11,6	95,8
Nitriansky	305,3	12,9	92,9
Žilinský	297,7	12,6	95,8
Banskobystrický	258,5	10,9	96,7
Prešovský	321,1	13,6	98,5
Košický	304,6	12,9	100,5

Zdroj: ŠÚ SR, VZPS

Medziročný pokles zamestnanosti sa prejavil v nižšej **miere zamestnanosti** osôb vo veku 15-64 rokov, ktorá v porovnaní s rokom 2008 klesla o 2,2 p. b. na 60,1 %. Miera zamestnanosti mužov sa znížila o 2,4 p. b. na 67,6 % a žien o 1,9 p. b. na 52,8 %. Vyšší pokles miery zamestnanosti u mužov bol spôsobený najmä tým, že sa znížili pracovné miesta predovšetkým v tých priemyselných odvetviach, ktoré zamestnávajú najmä mužov.

Najvyššiu špecifickú mieru zamestnanosti dosiahla 5-ročná veková skupina 35-49 rokov (viac ako 80 %). U mužov špecifickú mieru zamestnanosti nad 80 % dosiahli všetky 5-ročné vekové skupiny vo veku od 25 do 54 rokov, u žien bola najvyššia špecifická miera zamestnanosti v 5-ročnej vekovej skupine 40-49 rokov. Špecifická miera zamestnanosti mladých ľudí (vo veku 15-24 rokov) dosiahla priemernú úroveň 22,8 %. V porovnaní s rokom 2008 sa znížila o 3,5 p. b.

Špecifická miera zamestnanosti starších (vo veku 55-64 rokov) dosiahla úroveň 39,6 % (55,0 % u mužov a 26,2 % u žien) a v porovnaní s rokom 2008 sa znížila o 0,3 p. b. Rozdielny vývoj bol u mužov a žien, keď miera zamestnanosti tejto vekovej skupiny sa medziročne znížila len u mužov (o 1,7 p. b.), kým miera zamestnanosti starších žien sa zvýšila o 2 p. b. (podrobnejšie v prílohe ku kapitole 2, tab.č.1).

Z hľadiska vzdelania najvyššiu špecifickú mieru zamestnanosti mali osoby s vysokoškolským vzdelaním (nad 80 %), naopak, špecifická miera zamestnanosti osôb so základným vzdelaním tvorila len 14,7 %. To znamená, že z celkového počtu obyvateľov vo veku 15-64 rokov so základným vzdelaním pracovalo približne 15 % (podrobnejšie v prílohe ku kapitole 2, tab.č.1).

V porovnaní s rokom 2008 bola miera zamestnanosti v roku 2009 nižšia vo všetkých vzdelanostných skupinách s výnimkou osôb s vyšším odborným vzdelaním (rast o 1,4 p. b.). Najvýraznejší medziročný pokles miery zamestnanosti zaznamenala skupina obyvateľov s učňovským vzdelaním s maturitou (o 5,3 p. b.). Nadpriemerný pokles miery zamestnanosti dosiahla aj skupina obyvateľov s vysokoškolským vzdelaním (o 3,8 p. b.), učňovským vzdelaním (o 3 p. b.), úplným stredným všeobecným vzdelaním (o 2,9 p. b.) a úplným stredným odborným vzdelaním (o 2,5 p. b.) (Podrobnejšie údaje sú v prílohe ku kapitole 2, tab.č.1).

V rámci jednotlivých regiónov najvyššia miera zamestnanosti obyvateľov vo veku 15-64 rokov bola v Bratislavskom kraji (v roku 2009 to bolo 71,2%). Na druhej strane najnižšiu mieru zamestnanosti obyvateľov vo veku 15-64 rokov bola v Košickom kraji (55,1 %). V porovnaní s rokom 2008 sa miera zamestnanosti vo veku 15-64 rokov znížila vo všetkých krajoch (v rozsahu od 0,2 p. b. do 4,8 p. b.). Nadpriemerný pokles miery zamestnanosti bol zaznamenaný v Nitrianskom (o 4,8 p. b.), Žilinskom (o 3,1 p. b.) a Trenčianskom kraji (o 2,9 p. b.).

Tendencia znižovania regionálnych rozdielov medzi najvyššou a najnižšou úrovňou miery zamestnanosti obyvateľov vo veku 15-64 rokov pokračovala aj v roku 2009. Kým v roku 2006 tento rozdiel predstavoval 18,3 p. b., v ďalších rokoch sa postupne znižoval až na 16,1 p. b. v roku 2009.

Tab. 2.8 Miera zamestnanosti vo veku 15 - 64 rokov podľa krajov v roku 2009 (priemer za rok v %)

Kraj	Miera zamestnanosti vo veku 15 - 64 rokov		Zmena 2009/2008 (v p. b.)
	rok 2008	rok 2009	
SR spolu	62,3	60,1	-2,2
v tom z kraja:			
Bratislavského	72,1	71,2	-0,9
Trnavského	68,0	66,1	-1,9
Trenčianskeho	65,0	62,1	-2,9
Nitrianskeho	64,1	59,3	-4,8
Žilinského	62,4	59,3	-3,1
Banskobystrického	56,4	54,4	-2,0
Prešovského	58,2	56,7	-1,5
Košického	55,3	55,1	-0,2

Zdroj: ŠÚ SR, VZPS

2.1.2.2 Zamestnanosť podľa štatistického výkazníctva

Negatívny vplyv hospodárskej krízy na vývoj zamestnanosti potvrdzujú aj výsledky zo štatistického výkazníctva. Podľa nich v hospodárstve SR bolo v roku 2009 v priemere zamestnaných 2 176,6 tis. osôb, čo predstavovalo o 4,5 %, resp. o 103,3 tis. osôb menej ako v roku 2008.

Spolu so znižovaním celkovej úrovne zamestnanosti sa uskutočňovali zmeny aj v jej **odvetvovej štruktúre**. Z celkového počtu zamestnaných osôb SR v roku 2009 pracovalo v pôdohospodárstve 4,5 %, v priemysle 22,9 %, v stavebníctve 8,5 % a v sektore služieb 64,1 %. V rámci sektora služieb najväčšiu váhu na celkovej zamestnanosti malo odvetvie veľkoobchod a maloobchod (27,3 %). V nadväznosti na celkovú situáciu v jednotlivých odvetviach v porovnaní s rokom 2008 poklesol podiel pracujúcich v priemysle o 2,8 p. b. a pôdohospodárstve o 0,3 p. b. Naopak, zvýšil sa podiel zamestnaných v službách o 2,5 p. b. a stavebníctve o 0,5 p. b.

V roku 2009 došlo k posunom aj v štruktúre zamestnanosti podľa **veľkosti podnikov**. Medziročný nárast počtu zamestnancov bol zaznamenaný len v podnikoch s 10 až 19 zamestnancami. Na druhej strane najvýraznejší pokles počtu zamestnancov zaznamenali mikropodniky - do 9 zamestnancov (podrobnejšie v prílohe ku kapitole 2, tab.č.2).

Malé a stredné podniky vrátane živnostníkov sa v roku 2009 podieľali na celkovej zamestnanosti SR 70,1 % (v roku 2008 to bolo 69,9 %). Ku koncu roka 2009 Štatistický úrad SR registroval 387 876 **živnostníkov** (fyzické osoby bez zamestnancov). Ich počet sa medziročne znížil o 1,3 % (v roku 2008 sa medziročne zvýšil o 4,9 %), resp. o 5,0 tis. Najvyšší počet živnostníkov registrovaných ku koncu roku 2009 bol vo veľkoobchode a maloobchode (28,1 %). Pokles počtu živnostníkov bol zaznamenaný v priemyselnej výrobe, veľkoobchode a maloobchode a v činnostiach v oblasti nehnuteľností. Najintenzívnejší nárast počtu živnostníkov bol v ostatných činnostiach.

V roku 2009 bolo podľa údajov ŠÚ SR (z podnikového výkazníctva, bez malých organizácií do 19 zamestnancov, ktoré majú ročnú produkciu nižšiu ako 5 mil. Eur) 25 521 **zamestnancov so zdravotným postihnutím**, t.j. 2,0 % z celkového priemerného počtu zamestnancov v SR. Oproti roku 2008 sa ich počet znížil o 3,6 % (t.j. 911 osôb). Podiel zamestnancov so zdravotným postihnutím na celkovej zamestnanosti vzrástol oproti predchádzajúcemu roku o 0,2 p. b.

Z evidenčného počtu zamestnancov ku koncu roku 2009 bolo zamestnaných **na určitú dobu** 136 964 osôb, t.j. 11,0 % (v roku 2008 bol tento podiel 11,5 % a v roku 2007 predstavoval 12,4 %).

V 4. štvrtroku 2009 pracovalo na základe **dohody o vykonaní práce** 354 709 osôb, pričom v porovnaní s rovnakým obdobím roku 2008 sa ich počet zvýšil o 45 885 osôb.

V dôsledku hospodárskej krízy sa výrazne znížila aj ponuka **voľných pracovných miest**. Podľa údajov Štatistického úradu SR v roku 2009 bolo v hospodárstve SR k dispozícii v priemere

17 310 voľných pracovných miest. Oproti roku 2008 sa ich počet znížil o 30,2 %.

Vo väčšine odvetví bolo k dispozícii menej voľných pracovných miest ako v roku 2008. V priemere za rok 2009 relatívne najviac klesla ponuka práce v činnostiach v oblasti nehnuteľností (o 71,0 %), administratívnych službách (o 61,5 %) a priemysle (o 59,4 %). Na druhej strane ponuka voľných pracovných miest sa medziročne zvýšila v zdravotníctve a sociálnej pomoci (o 12,6 %), vzdelávaní (o 7,3 %), informáciách a komunikácii (o 5,0 %).

Z regionálneho hľadiska bolo v roku 2009 najviac voľných pracovných miest v Bratislavskom kraji (8 644, t.j. 49,8 % z celkového priemerného počtu voľných pracovných miest v SR), v ostatných krajoch sa ich počet pohyboval od 885 (Prešovský kraj) do 1 655 (Trnavský kraj). Počet voľných pracovných miest v roku 2009 bol v porovnaní s rokom 2008 nižší vo všetkých krajoch pri najvýraznejšom poklese v Žilinskom kraji (o 43,6 %).

Tab. 2.9 Voľné pracovné miesta v roku 2009 podľa krajov

Kraj	Voľné pracovné miesta - priemer za rok 2009		Index 2009/2008
	počet	podiel na SR (v %)	
Spolu SR	17 310	100,0	69,8
v tom			
Bratislavský	8 644	49,8	70,0
Trnavský	1 655	9,6	79,3
Trenčiansky	1 536	8,9	65,0
Nitriansky	1 178	6,8	72,7
Žilinský	1 100	6,4	56,4
Banskobystrický	1 207	7,0	74,0
Prešovský	885	5,1	65,5
Košický	1 105	6,4	76,4

Zdroj: ŠÚ SR - Štatistická správa o základných vývojových tendenciách v hospodárstve SR v roku 2009

2.1.3 Vývoj nezamestnanosti

Faktory ovplyvňujúce vývoj nezamestnanosti

Situácia na trhu práce v roku 2009 bola významne determinovaná negatívnymi dopadmi hospodárskej krízy, ktoré sa začali prejavovať už v 4. štvrtroku 2008 a v plnej miere sa premietali do vývojových tendencií nezamestnanosti v roku 2009. Ku koncu roka 2009 sa však situácia na trhu práce začala postupne stabilizovať.

V pozitívnom smere na vývoj nezamestnanosti pôsobila najmä realizácia širokej škály protikrizových opatrení vlády SR. Išlo o štandardné opatrenia, ktoré boli uplatňované v súlade s medzinárodnými protikrizovými aktivitami. Tieto opatrenia boli orientované na rôzne formy podpory zamestnanosti a zvyšovania flexibility pracovnej sily, nevynímajúc aktívne opatrenia na trhu práce, ktorých implementácia je v kompetencii Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny a úradov práce, sociálnych vecí a rodiny. Súčasne v centre ich pozornosti boli aj intervencie, ktoré podporovali dopyt po pracovnej sile, napríklad aj prostredníctvom nových aktívnych opatrení na trhu práce. O tieto opatrenia bol zo strany zamestnávateľov prejavovaný veľký záujem, o čom svedčí aj počet vytvorených

a udržaných pracovných miest. Podrobnejšie informácie sú uvedené v kapitole 2.1.4. Aktívne opatrenia na trhu práce.

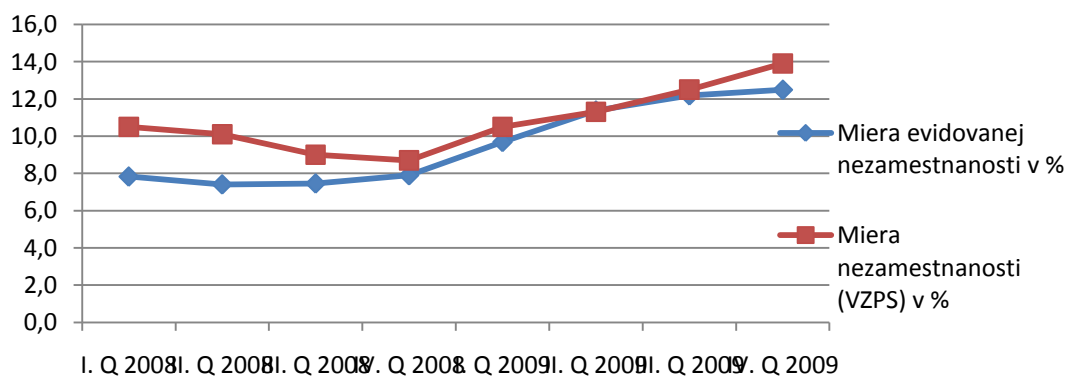
Na vývoj nezamestnanosti v roku 2009 pôsobili viaceré faktory, ktoré sú odrazom predovšetkým negatívnych vplyvov svetovej finančnej krízy. Ide hlavne o:
 prítok uchádzačov o zamestnanie z hromadného prepúšťania, ktorý v roku 2009 dosiahol počet 13 385 uchádzačov o zamestnanie,
 prítok uchádzačov o zamestnanie z krajín EÚ, ktorý v roku 2009 dosiahol počet 11 544 uchádzačov o zamestnanie,
 pretrvávajúci nesúlads medzi štruktúrou voľných pracovných miest a štruktúrou uchádzačov o zamestnanie, najmä v ekonomicky najslabších regiónoch, čo sa prejavilo vo vysokom priemernom počte uchádzačov o zamestnanie na jedno voľné pracovné miesto (47 UoZ/1 VPM),
 ukončovanie pracovných pomerov na dobu určitú dohodou, z organizačných dôvodov, resp. v skúšobnej dobe,
 ukončovanie, resp. pozastavenie samostatne zárobkovej činnosti,
 znižovanie zmennosti, skracovanie pracovného času,
 opätovný návrat do evidencie uchádzačov o zamestnanie po 3 mesiacoch.

V pozitívnom smere na vývoj nezamestnanosti pôsobili najmä aktívne opatrenia na trhu práce, ponuka práce v rámci EURES, aktivizácia poradenských služieb a rokovaní zameraných na predchádzanie a utlmovanie dopadov hromadných prepúšťaní a prepúšťaní z dôvodu hospodárskej krízy zo strany úradov práce, sociálnych vecí a rodiny.

Metódy zisťovania vývoja nezamestnanosti

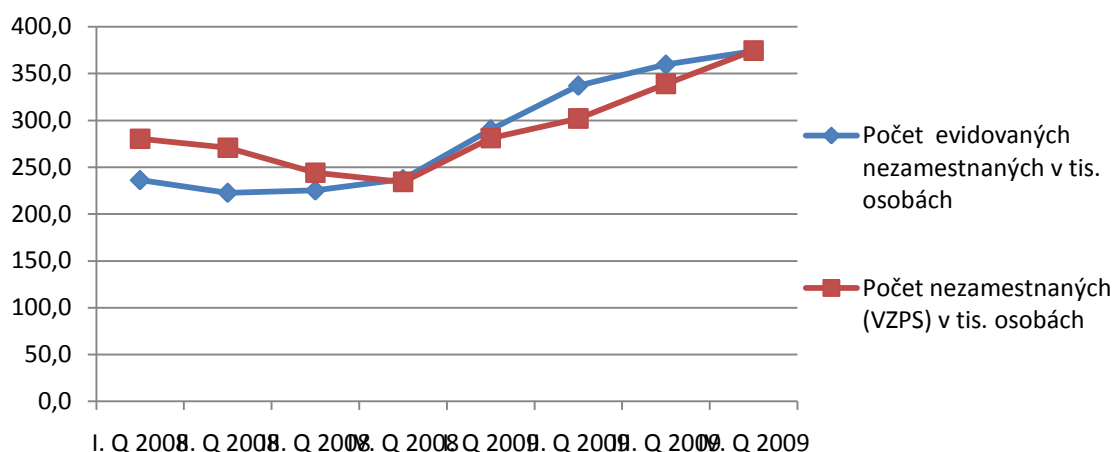
Medzi štandardné metódy hodnotenia miery nezamestnanosti na Slovensku patrí hodnotenie nezamestnanosti podľa údajov Štatistického úradu SR (výberové zisťovanie pracovných síl - VZPS) a podľa údajov Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny (z disponibilného počtu UoZ a z celkového počtu UoZ). Každý z uvedených zdrojov charakterizuje nezamestnanosť v krajine z iného pohľadu. Jeden na základe oficiálnej evidencie nezamestnaných, ktorá je podložená národnou legislatívou, druhý na základe štatistického zisťovania, vychádzajúceho zo štandardnej medzinárodnej metodiky. Nakoľko sú to dve rozdielne metodiky, údaje podľa oboch metodík sa nemôžu úplne zhodovať.

Porovnanie mier nezamestnanosti v období rokov 2008 až 2009

Zdroj: ŠÚ SR a ÚPSVR

Porovnanie počtu nezamestnaných v období rokov 2008 až 2009

Zdroj: ŠÚ SR a ÚPSVR

Tab. 2.10 Evidovaná nezamestnanosť

Ukazovateľ	I. Q 2008	II. Q 2008	III. Q 2008	IV. Q 2008	I. Q 2009	II. Q 2009	III. Q 2009	IV. Q 2009
Počet evidovaných nezamestnaných v tis. osobách	236,3	222,8	225,3	237,3	290,3	337,1	359,6	374,0
Miera evidovanej nezamestnanosti v %	7,8	7,4	7,5	7,9	9,7	11,4	12,2	12,5
Počet nezamestnaných (VZPS) v tis. osobách	280,5	270,8	244,1	234,4	281,0	302,1	339,0	374,6
Miera nezamestnanosti (VZPS) v %	10,5	10,1	9,0	8,7	10,5	11,3	12,5	13,9
Rozdiel evidovaná nezamestnanosť - nezamestnanosť VZPS								
Počet nezamestnaných	-44,2	-48,0	-18,8	2,9	9,3	35,0	20,6	-0,6
Miera nezamestnanosti v p.b.	-2,7	-2,7	-1,5	-0,8	-0,8	0,1	-0,3	-1,4
medziročné prírastky (rovnaké obdobie minulého roku = 100 %)								
Počet evidovaných nezamestnaných v %	-13,2	-10,5	-7,8	-0,3	22,9	51,3	59,6	57,6
Počet nezamestnaných (VZPS) v %	-7,5	-7,0	-18,1	-14,9	0,2	11,6	38,9	59,8

Zdroj: ŠÚ SR a ÚPSVAR

2.1.3.1 Nezamestnanosť podľa výberového zisťovania pracovných síl

Informácie o nezamestnanosti získava Štatistický úrad SR prostredníctvom pravidelného štvrťročného výberového zisťovania pracovných síl. Štvrťročne je do vzorky zaradených 10 250 bytov, pričom veľkosť vzorky v každom okrese je závislá od počtu jeho obyvateľov. Vybraný byt je súčasťou výberového súboru päť za sebou nasledujúcich štvrťrokov a každý štvrťrok sa obmieňa 20% vzorky. Predmetom zisťovania o pracovných silách sú všetky osoby od 15 rokov žijúce v domácnostiach vybraných bytov. Údaje zo zisťovania za všetky osoby, ktoré boli ochotné spolupracovať, sú prepočítané na stav obyvateľstva SR, prevzatý zo štatistického zisťovania o pohybe obyvateľstva. Za nezamestnaných sa považujú osoby vo veku od 15 rokov, ktoré súčasne spĺňajú tri podmienky: v sledovanom týždni nemajú žiadnu platenú prácu, v posledných štyroch týždňoch si aktívne hľadajú prácu alebo si prácu našli a do zamestnania nastúpia v priebehu 3 mesiacov a sú schopní nastúpiť do

práce najneskôr do dvoch týždňov. Tieto osoby môžu, ale nemusia byť evidované na úrade práce ako uchádzači o zamestnanie.

Miera nezamestnanosti je v percentách vyjadrený podiel počtu nezamestnaných z ekonomicky aktívneho obyvateľstva.

Pokles počtu pracovných príležitostí v dôsledku hospodárskej recesie sa negatívne prejavil aj na vývoji nezamestnanosti v SR v roku 2009. Počet nezamestnaných aj miera nezamestnanosti počas celého roka postupne rástla. V priemere za rok 2009 dosiahol **počet nezamestnaných** 324,2 tis. osôb. Bolo to o 66,7 tis. osôb (o 25,9 %) viac ako v roku 2008. Medziročný rast počtu nezamestnaných z hľadiska **pohlavia** bol intenzívnejší u mužov (o 37,1 %, resp. o približne 46 tis. osôb) ako u žien, keď počet nezamestnaných žien bol vyšší o 15,6 %, resp. o takmer 21 tis. osôb. Z celkového počtu nezamestnaných v roku 2009 bolo 47,3 % žien a ich podiel na celkovej nezamestnanosti sa medziročne znížil o 4,3 p. b.

Priemerná miera nezamestnanosti sa v porovnaní s predchádzajúcim rokom zvýšila o 2,5 p. b. na 12,1 %. Miera nezamestnanosti u mužov dosiahla 11,4 % a medziročne vzrástla o 3 p. b., miera nezamestnanosti žien sa zvýšila o 1,8 p. b. na úroveň 12,9 %. V porovnaní s predchádzajúcim rokom sa rozdiel medzi úrovňou miery nezamestnanosti u mužov a žien znížil na 1,5 p. b. (v roku 2008 to bolo 2,7 p. b.).

Špecifická miera nezamestnanosti **mladých** (vo veku 15-24 rokov) dosiahla úroveň 27,3 % a bola o 8,5 p. b. vyššia ako v roku 2008. Jej úroveň bola v porovnaní s priemerom za SR (12,1 %) viac ako dvojnásobná. Medziročne sa zvýšila u oboch pohlaví (u mužov o 9,6 p. b. na 27,8 % a u žien o 6,5 p. b. na 26,4 %).

Špecifická miera nezamestnanosti **starších** osôb (vo veku 55-64 rokov) sa medziročne zvýšila na 7,7 %, resp. o 1,1 p. b. V porovnaní s priemernou mierou nezamestnanosti SR bola nižšia o 4,4 p. b. Medziročne sa zvýšila u oboch pohlaví, vo väčšej miere u žien (o 1,5 p. b.) ako u mužov (o 0,9 p. b.). Miera nezamestnanosti mužov vo veku 55-64 rokov (6,4 %) bola pritom o 3,6 p. b. nižšia ako u žien v rovnakej vekovej kategórii (10,0 %).

Z hľadiska **vzdelania** najvyššiu mieru nezamestnanosti mali osoby so základným vzdelaním, ktorá bola viac ako trojnásobne vyššia ako priemerná miera nezamestnanosti SR a naopak, najnižšia bola u osôb s vysokoškolským vzdelaním, ktorá predstavovala približne jednu tretinu z priemernej miery nezamestnanosti v SR (podrobnejšie v prílohe ku kapitole 2, tab.č.3).

V roku 2009 počet nezamestnaných vzrástol medziročne vo všetkých **krajoch** v rozsahu od 0,5 % (Banskobystrický kraj) do 54,0 % (Trenčiansky kraj). Na celkovom počte nezamestnaných v SR sa v najväčšej miere podieľali kraje východného Slovenska (kraj Košice a Prešov) a juhu stredného Slovenska (Banskobystrický kraj), ktoré súčasne vykázali aj najvyššiu úroveň miery nezamestnanosti.

Tab. 2.11 Nezamestnanosť podľa výberového zisťovania pracovných síl (priemer za rok)

Kraj	Nezamestnaní			Miera nezamestnanosti	
	2009 (tis. osôb)	podiel na SR (v %)	index 2009/2008	2009 (%)	zmena oproti 2009 (v p. b.)
Spolu SR	324,2	100,0	125,9	12,1	2,5
Bratislavský	16,3	5,0	131,5	4,7	1,1
Trnavský	27,5	8,5	150,3	9,1	2,9
Trenčiansky	21,4	6,6	154,0	7,3	2,6
Nitriansky	45,7	14,1	144,2	13,0	4,2
Žilinský	35,4	10,9	136,7	10,6	2,9
Banskobystrický	59,8	18,4	100,5	18,8	0,6
Prešovský	62,4	19,2	128,1	16,2	3,2
Košický	55,8	17,2	118,2	15,5	2,0

Zdroj: ŠÚ SR, VZPS

V roku 2009 sa vplyvom hospodárskej krízy zmenila štruktúra **nezamestnanosti podľa dĺžky jej trvania** výrazným rastom podielu krátkodobej nezamestnanosti, najmä v skupine od 1 do 3 mesiacov (z 6,0 % v roku 2008 na 10,2 %, t. j. o 4,2 p. b.). Podiel nezamestnaných do 1 mesiaca (11,3 %) sa v

porovnaní s predchádzajúcim rokom zvýšil o 3,9 p. b., od 3 do 6 mesiacov (11,7 %) o 3,8 p. b. (priemerná miera trvania nezamestnanosti sa vykazuje z evidovanej nezamestnanosti, nie z VZPS)

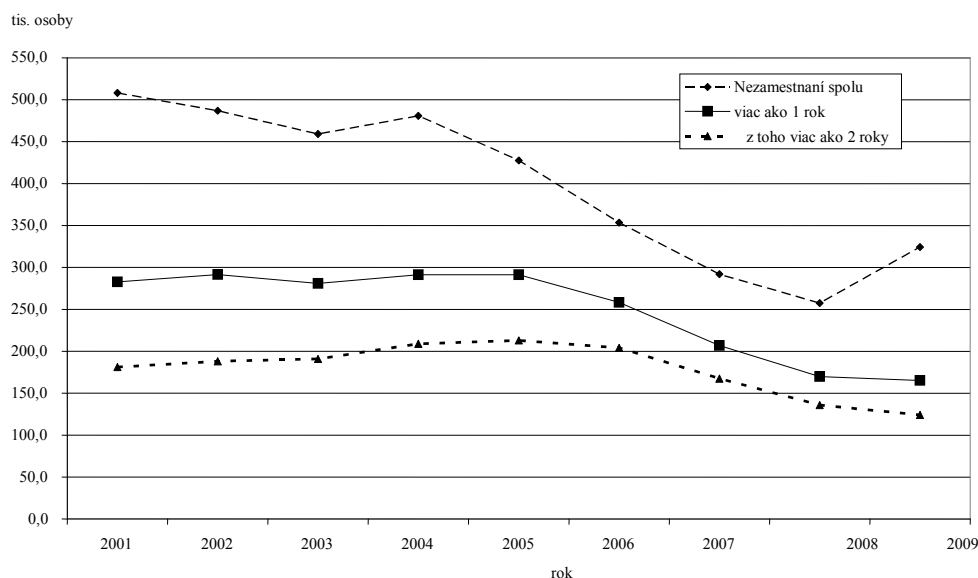
Tab. 2.12 Nezamestnanosť podľa dĺžky trvania nezamestnanosti v roku 2009 (priemer za rok)

Trvanie nezamestnanosti	Počet nezamestnaných (v tis. osôb)	Podiel z celkového počtu nezamestnaných (v %)	Index 2009/2008
Spolu	324,2	100	125,9
v tom:			
do 1 mesiaca	36,7	11,3	189,2
od 1 mesiaca do 3 mesiacov	33,0	10,2	214,3
od 3 mesiace do 6 mesiacov	37,9	11,7	185,8
od 6 mesiacov do 1 roka	51,5	15,9	159,0
od 1 roka spolu	165,1	50,9	97,2
od 1 do 2 rokov	41,1	12,7	120,2
viac ako 2 roky	124,0	38,2	91,3

Zdroj: ŠÚ SR, VZPS

Počet dlhodobo nezamestnaných (viac ako 1 rok) v porovnaní s rokom 2008 poklesol o 4,8 tis. osôb a ich podiel na celkovom počte nezamestnaných v SR predstavoval 50,9 %. Tento podiel medziročne klesol o 15,1 p. b. (zo 66 % v roku 2008), čo súviselo s poklesom počtu nezamestnaných viac ako 2 roky.

Vývoj počtu nezamestnaných v SR spolu a nezamestnaných viac ako 1 rok

Zdroj: ŠÚ SR, VZPS

2.1.3.2 Miera evidovanej nezamestnanosti

Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny pri zisťovaní miery evidovanej nezamestnanosti vychádza z počtu uchádzačov o zamestnanie vedených v evidencii uchádzačov o zamestnanie na úradoch práce, sociálnych vecí a rodiny. **Uchádzač o zamestnanie** je, podľa § 6 ods.2 zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o službách zamestnanosti“), občan, ktorý môže pracovať, chce pracovať a hľadá zamestnanie a je vedený v evidencii uchádzačov o zamestnanie úradu a ktorý :

- nie je zamestnanec podľa § 4, ak zákon neustanovuje inak;
- neprevádzkuje ani nevykonáva samostatnú zárobkovú činnosť;

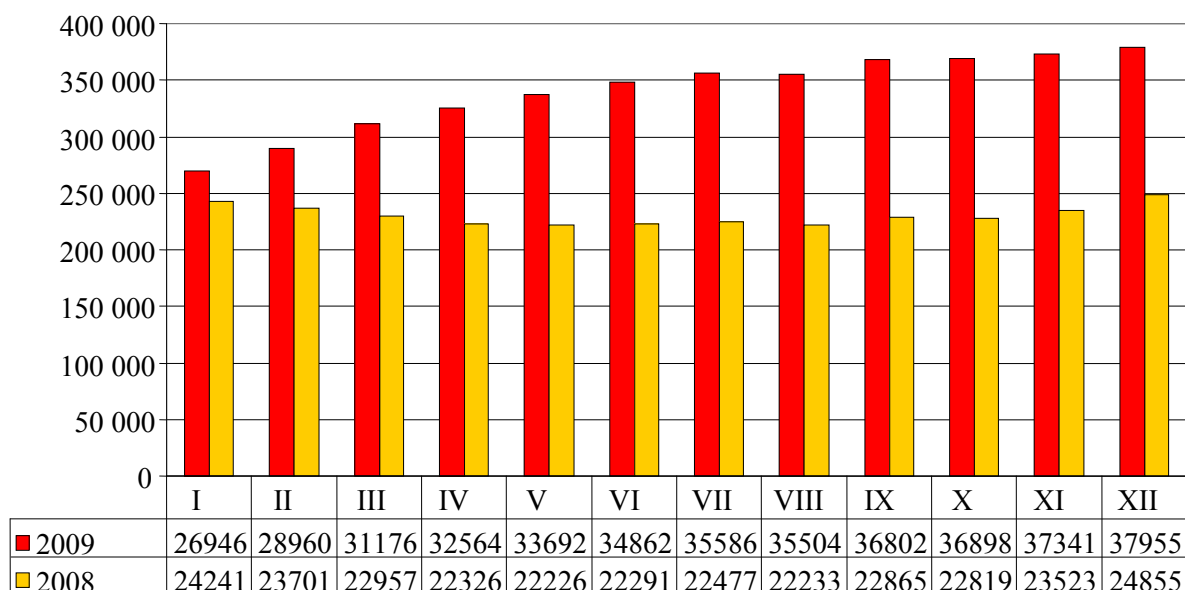
- nevykonáva zárobkovú činnosť v členskom štáte Európskej únie alebo v cudzine;
- vykonáva zárobkovú činnosť, za ktorú mzda alebo odmena nepresahuje 65 % zo sumy životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu, platného k prvému dňu kalendárneho mesiaca, za ktorý sa preukazuje výška mzdy alebo odmeny, zvýšeného o príslušné úhrady preddavku na poistné na zdravotné poistenie a poistného na sociálne poistenie platené zamestnancom a preddavku na daň z príjmov, pričom za zárobkovú činnosť sa považuje osobné vykonávanie činností na základe pracovnoprávneho vzťahu podľa osobitného predpisu alebo iného právneho vzťahu podľa osobitných predpisov.

Disponibilný uchádzač o zamestnanie je uchádzač o zamestnanie, ktorý môže bezprostredne po predložení ponuky vhodného voľného pracovného miesta nastúpiť do zamestnania, t.j. evidovaný nezamestnaný, na strane ktorého nie je žiadna objektívna prekážka pre prijatie do zamestnania. Za takúto prekážku sa považuje aj zaradenie do vzdelávania a prípravy pre trh práce zabezpečovanej úradmi práce, sociálnych vecí a rodiny, prípadne z vlastnej iniciatívy na vlastné náklady, dočasná pracovná neschopnosť uchádzača o zamestnanie a vykonávanie absolventskej praxe.

Miera evidovanej nezamestnanosti je v percentách vyjadrený podiel počtu disponibilných uchádzačov o zamestnanie z ekonomicky aktívneho obyvateľstva.

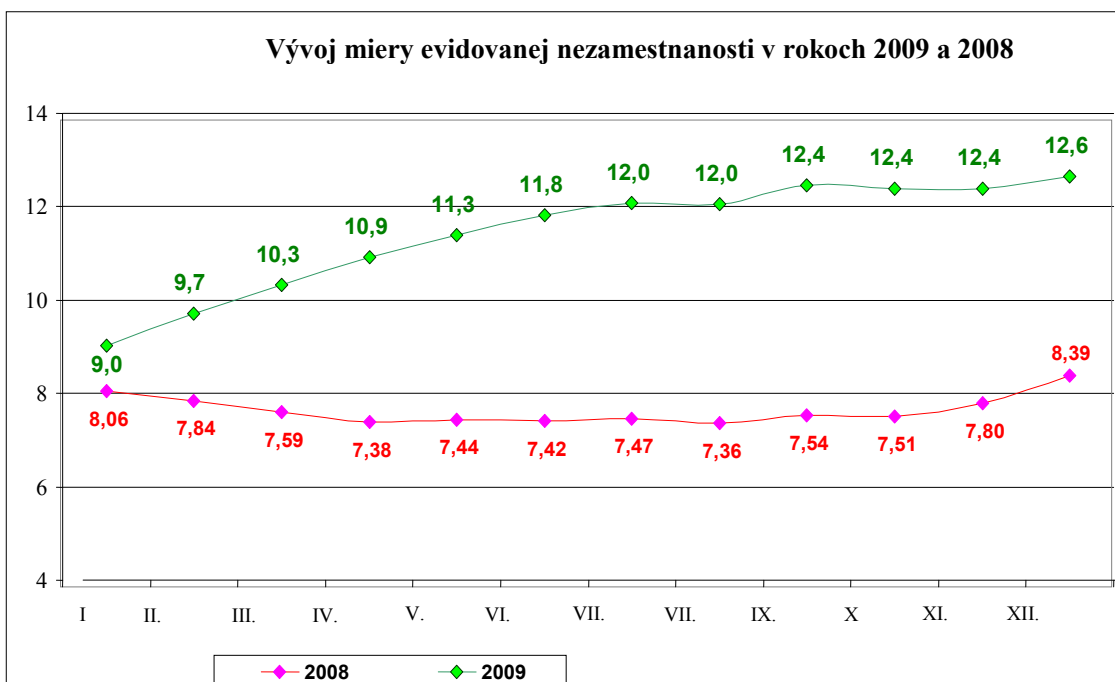
V roku 2009 bolo v SR priemerne evidovaných 340 243 uchádzačov o zamestnanie (UoZ), pričom v porovnaní s rokom 2008 ich počet vzrástol o 109 810 osôb, t.j. o 47,65 %.

Vývoj počtu uchádzačov o zamestnanie v rokoch 2009 a 2008

Zdroj: ÚPSVR

Miera evidovanej nezamestnanosti dosiahla v priemere za rok 2009 hodnotu 11,44 %, čo v porovnaní s rokom 2008 predstavuje medziročný nárast o 3,79 p. b. (v roku 2008 miera evidovanej nezamestnanosti dosiahla priemernú úroveň 7,65 %).

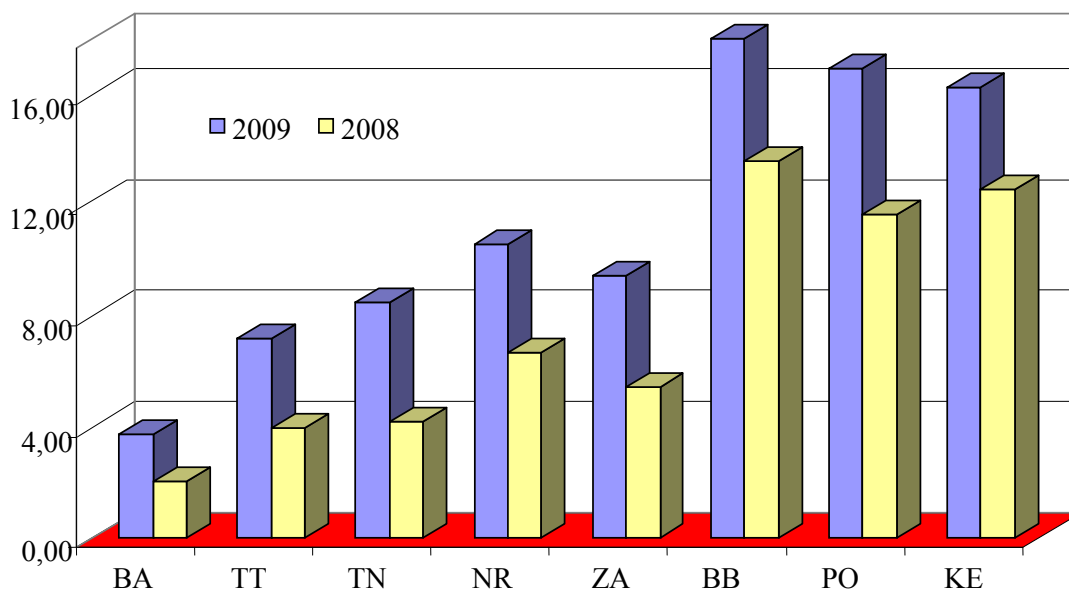

Zdroj: ÚPSVR

Z **regionálneho hľadiska** za rok 2009 najvyššia úroveň priemernej miery evidovanej nezamestnanosti bola zaznamenaná v Banskobystrickom kraji (17,96 %) a najnižšia v Bratislavskom kraji (3,71 %). Úroveň celoslovenského priemeru miery evidovanej nezamestnanosti bola prekročená v Košickom kraji s ročným priemerom 16,23 % a v Prešovskom kraji s ročným priemerom 16,90 %.

Medziročný nárast priemernej miery evidovanej nezamestnanosti bol zaznamenaný vo všetkých krajoch SR v rozpätí od 1,67 p. b. (v Bratislavskom kraji) do 5,28 p. b. (v Prešovskom kraji). Vyšší medziročný nárast priemernej miery evidovanej nezamestnanosti ako priemer za SR (3,79 p. b.) bol zaznamenaný v štyroch krajoch – Nitriansky (o 3,87 p. b.), Žilinský (o 4,03 p. b.), Trenčiansky (o 4,30 p. b.) a Banskobystrický (o 4,38 p. b.).

Priemerná miera evidovanej nezamestnanosti v krajoch SR (v %)

Zdroj: ÚPSVR

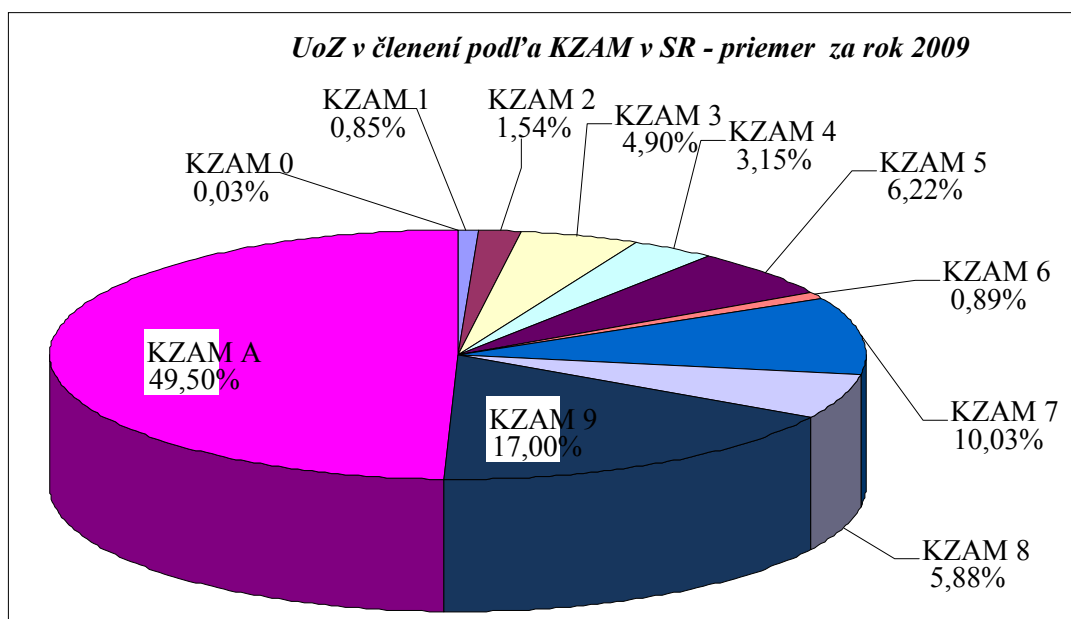
Priemerná dĺžka evidencie uchádzačov o zamestnanie sa v roku 2009 v porovnaní s rokom 2008 (10,18 mesiacov) zvýšila na 11,9 mesiacov.

Podľa štatistickej klasifikácie ekonomických činností (SK NACE Rev.2) ku koncu roka 2009 úrady práce, sociálnych vecí a rodiny zaevidovali najviac uchádzačov o zamestnanie z odvetvia C - priemyselná výroba (35,3 %). Druhý najvyšší podiel (11,5 %) bol zaznamenaný z odvetvia G – veľkoobchod a maloobchod, oprava motorových vozidiel a motocyklov. Iba o desatinu percentuálneho bodu nižší podiel zaznamenali u uchádzačov o zamestnanie z odvetvia F – stavebníctvo. Uchádzači o zamestnanie z odvetvia O - verejná správa a obrana, povinné sociálne zabezpečenie sa podieľali 9,3 %. Tabuľka prehľadu UoZ podľa štatistickej klasifikácie ekonomických činností je uvedená v prílohe ku kapitole 2 , tab. č.13.

Podľa klasifikácie predchádzajúceho zamestnania (KZAM) v roku 2009 vykazovali úrady práce, sociálnych vecí a rodiny najviac takých uchádzačov o zamestnanie, ktorí sa do ich evidencie dostali bez predchádzajúceho pracovného zaradenia. Ich priemerný počet dosiahol stav 168 424 osôb, čo tvorí 49,5 % na celkovom počte uchádzačov o zamestnanie. Druhú najpočetnejšiu skupinu tvorili pomocní a nekvalifikovaní zamestnanci s priemerným počtom 57 834 osôb a podielom na celkovom počte uchádzačov o zamestnanie 17 %. Počet uchádzačov o zamestnanie z triedy KZAM remeselníci a kvalifikovaní výrobcovia, spracovatelia, opravári dosiahol priemer 34 123 osôb.

Najnižšie zastúpenie dosiahli uchádzači o zamestnanie – príslušníci armády (profesionálni vojaci), a to v priemernom počte iba 110 osôb a zákonodarcovia, vedeckí a riadiaci zamestnanci, v priemere 2 898 osôb.

Medziročný nárast uchádzačov o zamestnanie bol zaznamenaný vo všetkých sledovaných triedach KZAM, ale najvýraznejší nárast UoZ bol zaznamenaný u osôb bez predchádzajúceho pracovného zaradenia (59 190 osôb), remeselníci a kvalifikovaní výrobcovia, spracovatelia a opravári (16 619 osôb) a v triede obsluha strojov a zariadení (10 570 osôb). K relatívne najvýraznejšiemu medziročnému rastu došlo v triedach príslušníci armády (o 128,47 %) a obsluha strojov a zariadení (o 112,12 %).

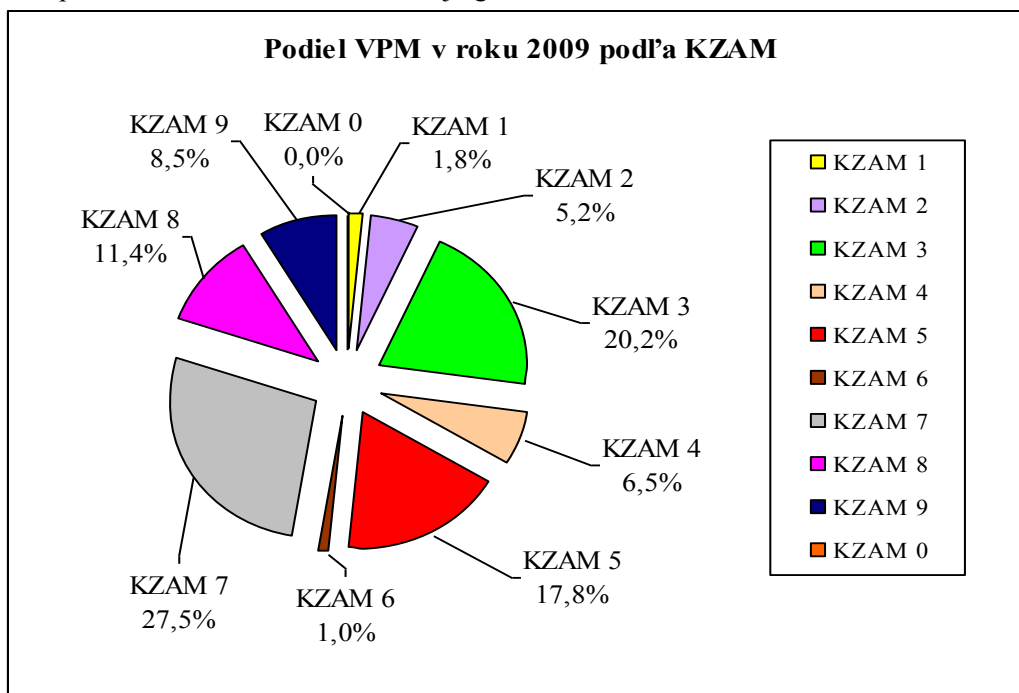
Zdroj: ÚPSVR

Vysvetlivky:

KZAM 1	zákonodarcovia, vedúci a riadiaci zamestnanci
KZAM 2	vedeckí, odborní, duševní zamestnanci
KZAM 3	technickí, zdravotníckí, pedagogickí zamestnanci a zamestnanci v príbuzných oboroch
KZAM 4	administratívni zamestnanci
KZAM 5	prevádzkoví zamestnanci v službách a obchode
KZAM 6	kvalifikovaní robotníci v poľnohospodárstve, lesníctve a príbuzných odboroch
KZAM 7	remeselníci a kvalifikovaní výrobcovia, spracovatelia, opravári
KZAM 8	obsluha strojov a zariadení
KZAM 9	pomocní a nekvalifikovaní zamestnanci

KZAM 0 príslušníci armády (profesionálni vojaci)
 KZAM A osoby bez pracovného zaradenia

Z pohľadu dopytu na trhu práce bolo v priemere za mesiac najviac voľných pracovných miest, nahlásených na úradoch práce, sociálnych vecí a rodiny v roku 2009 podľa KZAM pre remeselníkov a kvalifikovaných výrobcov, spracovateľov (1 991 VPM, t.j. 27,5%), pre technických, zdravotníckych a pedagogických zamestnancov (1 458 VPM, t.j. 20,2%) a pre zamestnancov v službách a obchode (1 290 VPM, t.j. 17,8%). Najnižší počet voľných miest bol nahlásený pre príslušníkov armády ako profesionálnych vojakov (1 VPM v priemere za mesiac), pre robotníkov v poľnohospodárstve a lesníctve (74 VPM, t.j. 1%) a pre zákonodarcov, vedúcich a riadiacich zamestnancov (130 VPM, t.j. 1,8%). Vzájomný pomer medzi voľnými pracovnými miestami určenými pre UoZ podľa tried klasifikácie posledného zamestnania zobrazuje graf.

Zdroj: ÚPSVR

Vyvsetlivky:

KZAM 1	zákonodarcovia, vedúci a riadiaci zamestnanci
KZAM 2	vedeckí, odborní duševní zamestnanci
KZAM 3	technickí, zdravotnícki, pedagogickí zamestnanci
KZAM 4	administratívni zamestnanci (úradníci)
KZAM 5	zamestnanci v službách a obchode
KZAM 6	robotníci v poľnohospodárstve a lesníctve
KZAM 7	remeselníci a kvalifik. výrobcovia, spracovatelia
KZAM 8	obsluha strojov a zariadení
KZAM 9	pomocní a nekvalif. zamestnanci
KZAM 0	príslušníci armády (profesionálni vojaci)

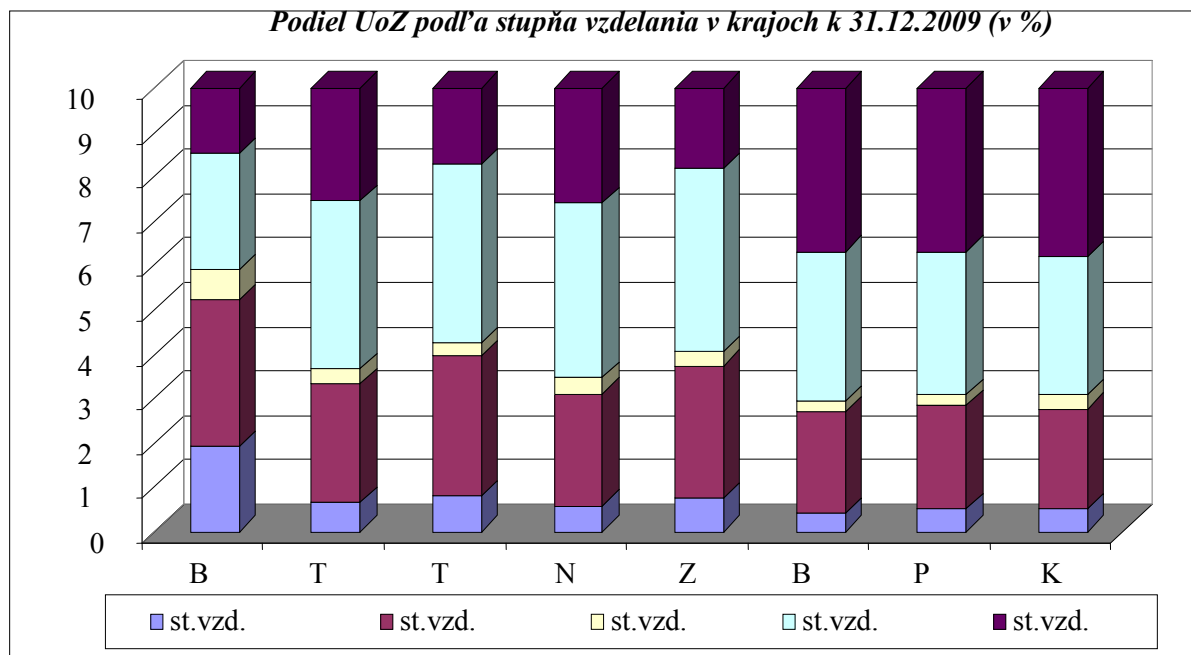
Z regionálneho hľadiska bolo pre remeselníkov a kvalifikovaných výrobcov, spracovateľov najviac voľných miest v Prešovskom kraji (358 VPM) a najmenej v Banskobystrickom kraji (113 VPM). Najviac VPM pre technických, zdravotníckych a pedagogických zamestnancov bolo v Bratislavskom kraji (741 VPM) a najmenej v Prešovskom kraji (86 VPM). Pre zamestnancov v službách a obchode bolo zamestnávateľmi najviac nahlásených VPM v Bratislavskom kraji (483 VPM) a najmenej v Košickom kraji (85 VPM).

Štruktúra uchádzačov o zamestnanie podľa **vzdelania** sa ku koncu roka 2009 v porovnaní s koncom roka 2008 nezmenila. Najpočetnejšiu skupinu s počtom 132 397 a s podielom 34,88 %

tvorili osoby so stredným odborným vzdelaním bez maturity. Druhú najpočetnejšiu skupinu tvorili s počtom 115 119 osôb a podielom 30,33 % osoby so základným vzdelaním a bez ukončeného základného vzdelania. Najmenšie zastúpenie s počtom 248 osôb mali osoby s vedeckým vzdelaním.

Z regionálneho hľadiska najviac uchádzačov o zamestnanie vyučených a so stredným odborným vzdelaním bez maturity bolo v Žilinskom (40,97 %), Trenčianskom (40,49 %), Nitrianskom (39,04 %) a v Trnavskom kraji (37,71 %.) So základným alebo neukončeným základným vzdelaním najviac evidovaných uchádzačov o zamestnanie bolo v Košickom (38,17 %), Prešovskom (36,92 %) a v Banskobystrickom kraji (36,86 %).

V Bratislavskom kraji sa na celkovom počte uchádzačov o zamestnanie najviac podieľali (32,86 %) stredoškolsky vzdelané osoby, resp. osoby s úplným stredným odborným vzdelaním.

Zdroj: ÚPSVR

Vysvetlivky:

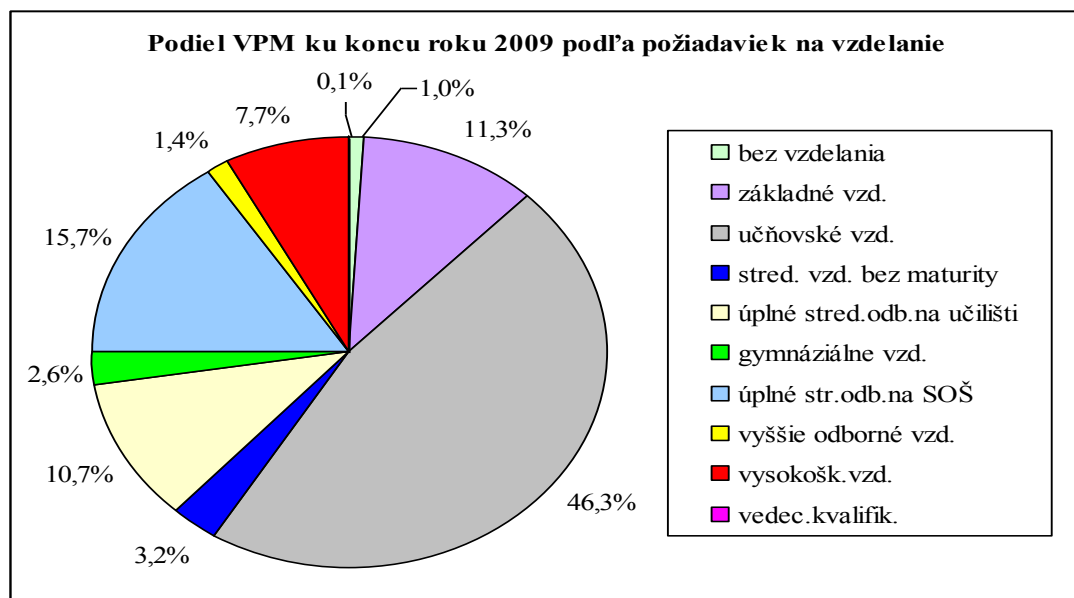
vedecká výchova (stupeň vzdelania 9)	úplné stredné vzdelanie s maturitou (stupeň vzdelania 4)
vysokoškolské vzdelanie (stupeň vzdelania 8)	stredné odborné vzdelanie bez maturity (stupeň vzdelania 3)
vyššie vzdelanie (stupeň vzdelania 7)	vyučenie (stupeň vzdelania 2)
úplné stredné odborné vzdelanie (stupeň vzdelania 6)	základné vzdelanie (stupeň vzdelania 1)
úplné stredné všeobecné vzdelanie s maturitou (st. vzdelania 5)	bez vzdelania (stupeň vzdelania 0)

Z medziročného porovnania v rámci SR vyplýva, že vo všetkých vzdelanostných skupinách bol zaznamenaný nárast uchádzačov o zamestnanie. Z nich relatívne najvýraznejšie (o 95,65 %) u osôb s vyšším vzdelaním. Absolútne najvýraznejší nárast bol zaznamenaný u vyučených (o 53 002 osôb).

Najvýraznejší medziročný nárast bol zaznamenaný u uchádzačov o zamestnanie s vyšším, resp. vysokoškolským vzdelaním v Bratislavskom, Nitrianskom, Banskobystrickom, Prešovskom a Košickom kraji. V Žilinskom, Trnavskom a Trenčianskom kraji to bolo u osôb s úplným stredným vzdelaním s maturitou.

Z pohľadu dopytu bolo na trhu práce podľa ukončeného vzdelania ku koncu roka 2009 z celkového počtu 5 027 voľných pracovných miest (VPM) nahlásených na úradoch práce, sociálnych vecí

a rodiny najviac miest požadujúcich učňovské vzdelanie (2 329 VPM, t. j. 46,3%), úplné stredné odborné vzdelanie (790 VPM, t. j. 15,7%) a ukončené základné vzdelanie (567 VPM, t. j. 11,3%). S najnižším počtom (3 VPM) boli k dispozícii miesta pre UoZ s vedeckou klasifikáciou a miesta pre UoZ bez vzdelania (49 VPM).

Zdroj: ÚPSVR

Vysvetlivky:

- 0 Ukončená povinná školská dochádzka v nižšom ako 8. (9.) ročníku
- 0 Ukončené základné alebo stredné vzdelanie (okrem stredn. vzdelania uvedeného pod kódom 2 a 3)
- 1 Stredné odborné vzdelanie získané na stred. odborných učilištiach - SOU (str. vzdelanie, vyučenie)
- 2 Stredné vzdelanie (štúdium kratšie ako štvorročné - bez maturity)
- 3 Úplné stredné odborné vzdelanie (úplné stredné vzdelanie, štúdium na SOU ukončené maturitou)
- 4 Úplné stredné všeobecné vzdelanie na gymnáziu (úplné stredné vzdelanie, ukončené maturitou)
- 5 Úplné stredné odborné vzdelanie na strednej odbornej škole a konzervatóriu (úplné stredné vzdelanie, ukončené maturitou)
- 6 Vyššie odborné vzdelanie (vyššie vzdelanie ukončené absolútoriom alebo bakalárskym stupňom vysokoškolského štúdia)
- 7 Vysokoškolské vzdelanie
- 8 Vedecká výchova (kvalifikácia)
- 9 Ukončená povinná školská dochádzka v nižšom ako 8. (9.) ročníku

Z regionálneho hľadiska bolo najviac VPM pre UoZ s ukončeným učňovským vzdelaním v Bratislavskom kraji (505 VPM) a najmenej v Trnavskom kraji (140 VPM). Najviac VPM pre UoZ s ukončeným úplným stredným odborným vzdelaním na SOŠ bolo v Bratislavskom kraji (317 VPM) a najmenej v Košickom kraji (42 VPM). Najvyšší počet VPM pre UoZ s ukončeným základným vzdelaním bol v Bratislavskom kraji (204 VPM) a najmenej v Košickom kraji (2 VPM).

Počet uchádzačov o zamestnanie z hľadiska **vekovej štruktúry** prestal kopírovať predchádzajúce roky, kedy najpočetnejšiu skupinu tvorili staršie osoby.

Ku koncu roka 2009 najpočetnejšiu skupinu medzi uchádzačmi o zamestnanie tvorili osoby vo veku 20 - 24 rokov (57 288 osôb). Ich podiel predstavoval 15,09 %. Z tejto vekovej skupiny 21,05 % -ný podiel tvorili uchádzači o zamestnanie z Prešovského a 17,16 %-ný podiel uchádzači o zamestnanie z Košického kraja. Druhou najpočetnejšou skupinou s počtom 50 247 osôb a podielom 13,24 % boli uchádzači o zamestnanie vo veku 25 -29 rokov, treťou skupinou s počtom 47 232 osôb a podielom 12,44 % boli osoby vo veku 50 - 54 rokov.

Tab. 2.13 Štruktúra uchádzačov o zamestnanie podľa veku v krajoch SR k 31. 12. 2009 (v %)

Kraj	do 19	20 - 24	25 - 29	30 - 34	35 - 39	40 - 44	45 - 49	50 - 54	55 - 59	nad 60
Bratislavský	2,46	4,33	5,03	4,78	3,92	3,55	3,50	3,86	4,50	4,77
Trnavský	6,91	8,37	7,60	7,59	6,98	6,79	6,80	7,18	7,78	7,18
Trenčiansky	6,36	9,72	8,83	7,91	7,72	8,22	9,00	9,55	9,98	10,20
Nitriansky	7,99	11,33	11,68	11,86	12,10	11,93	12,28	12,71	14,44	13,47
Žilinský	8,02	12,34	9,86	9,38	9,87	10,04	10,74	11,28	11,48	11,73
Banskobystrický	18,30	15,70	16,78	18,19	18,74	18,59	18,25	18,43	17,95	16,14
Prešovský	29,00	21,05	21,39	20,87	21,37	21,56	20,66	18,89	16,98	18,30
Košický	20,97	17,16	18,84	19,42	19,29	19,32	18,77	18,09	16,88	18,21

Zdroj: ÚPSVR

Z hľadiska **doby evidencie** uchádzačov o zamestnanie, ku koncu roka 2009 počet uchádzačov o zamestnanie v evidencii do 3 mesiacov dosiahol stav 77 234 osôb (20,35 %), od 3 – 6 mesiacov 71 479 osôb (18,83 %). Počet týchto uchádzačov o zamestnanie medziročne vzrástol o 40 090 osôb. Vo všetkých krajoch, okrem Košického kraja, bol zaznamenaný medziročný nárast počtu uchádzačov o zamestnanie v skupine do 48 mesiacov. V skupine nad 48 mesiacov bol pokles zaznamenaný v Trnavskom, Nitrianskom, Žilinskom a Košickom kraji. Podrobnejšie údaje o uchádzačoch o zamestnanie, ktorí sú v evidencii nad 12 mesiacov sú uvedené v podkapitole Znevýhodnení uchádzači o zamestnanie.

Tab. 2.14 Medziročný nárast/pokles počtu uchádzačov o zamestnanie podľa doby evidencie v roku 2009 v porovnaní s rokom 2008 podľa regiónov SR

Územie	do 3	3 - 6 vrátane	6 - 9 vrátane	9 - 12 vrátane	12 - 18 vrátane	18 - 24 vrátane	24 - 48 vrátane	nad 48
Bratislavský kraj	1705	2472	1579	1218	544	147	67	1
Trnavský kraj	1693	3962	3106	2726	1704	283	185	-177
Trenčiansky kraj	2365	4797	4107	3529	1891	334	196	45
Nitriansky kraj	1171	4130	4145	4289	2781	802	233	-330
Žilinský kraj	2636	4944	3854	3503	2201	508	427	-40
B.bystrický kraj	332	3140	3258	5066	3349	1005	835	418
Prešovský kraj	230	4360	5045	5433	4614	1534	1573	642
Košický kraj	-1036	3189	3444	4012	4187	1538	1150	-54
Slovensko	9096	30994	28538	29776	21271	6151	4666	505

Zdroj: ÚPSVR

Uchádzači o zamestnanie z rodového hľadiska

V roku 2009 bolo v priemere 163 274 uchádzačov o zamestnanie - žien, čo v porovnaní s rokom 2008, kedy ich bolo priemerne v evidencii uchádzačov o zamestnanie 123 445, predstavuje nárast o 39 829, resp. o 32,3 %. Vývoj podielu evidovaných nezamestnaných žien má v dôsledku nárastu

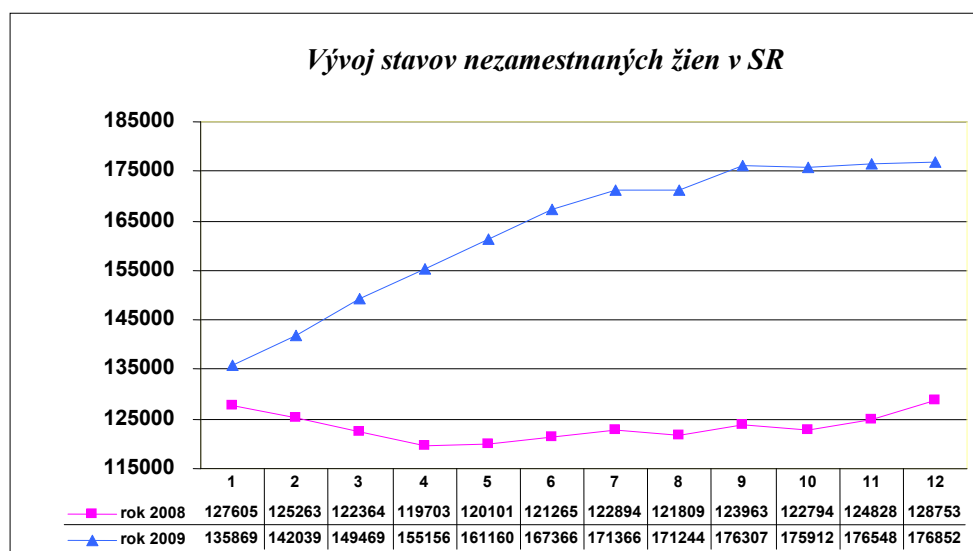
celkového počtu uchádzačov o zamestnanie klesajúci trend. Tento v roku 2009 predstavoval 48 %-ný podiel, čo v porovnaní s predchádzajúcim rokom (53,6 %) predstavuje pokles o 5,6 p. b.

Najvyšší podiel žien na celkových počtoch uchádzačov o zamestnanie v roku 2009 bol v Nitrianskom kraji (51,05 %), v ostatných krajoch sa podiel pohyboval v rozmedzí od 46,78 % (Košický kraj) do 49,51 % (Trnavský kraj).

Z hľadiska vzdelanostnej štruktúry najviac uchádzačiek o zamestnanie ku koncu roka 2009 (56 956) bolo so základným a nedokončeným základným vzdelaním. Najmenej uchádzačiek o zamestnanie (7 235) malo ukončené gymnázium. Ženy s odborným vzdelaním bez maturity a vyučené tvorili 28,58 %, so stredným a stredným odborným vzdelaním s maturitou 28,18 % a ženy s vyšším a vysokoškolským vzdelaním 6,95 %.

Relatívne najviac uchádzačiek o zamestnanie bolo vo vekovej skupine 20 – 24 ročných (v Trnavskom kraji 15,98 %, Trenčianskom 15,56 %, Žilinskom 16,87 %, Prešovskom 13,63 %), 25 – 29 ročných (v Bratislavskom kraji 15,57 %), 50 – 54 ročných (v Nitrianskom kraji 14,25 %, Banskobystrickom 13,90 % a v Košickom kraji 13,35 %).

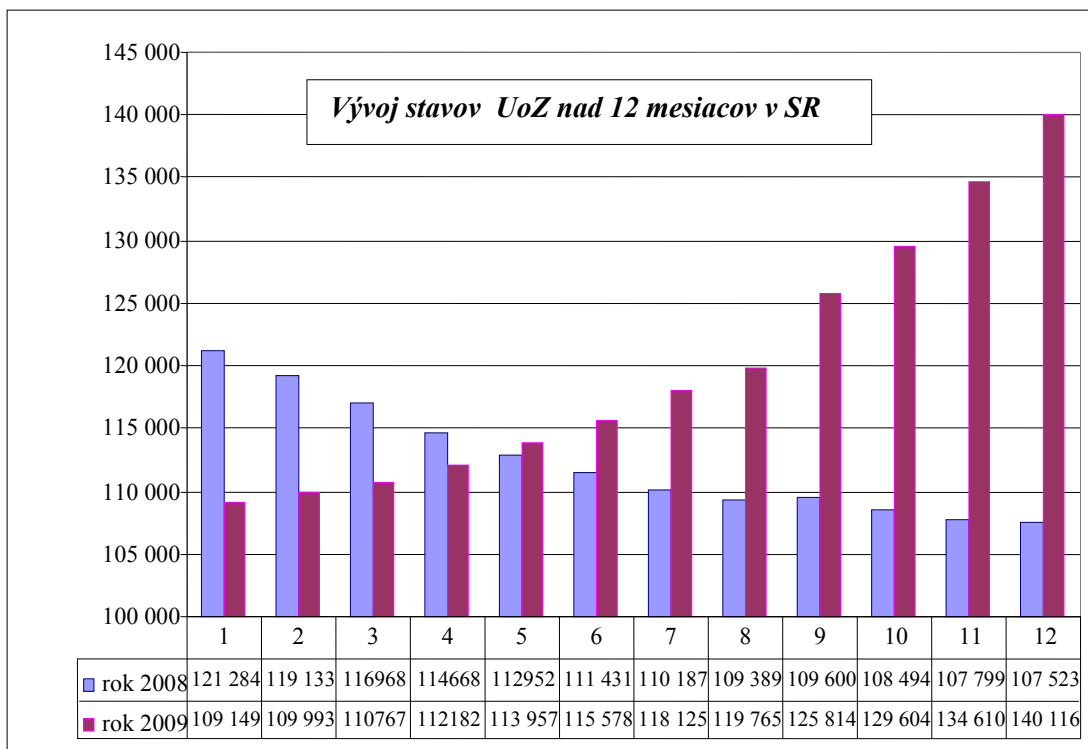
Z hľadiska dĺžky evidencie najvyšší počet žien ku koncu roka 2009 bol v skupine 3 – 6 mesiacov (32 720 osôb -18,50 %). Počet žien do 3 mesiacov dosiahol stav 31 509 osôb (17,82 %). Tretí najvyšší stav evidovali v skupine nad 48 mesiacov, a to 29 701 osôb (16,79 %).

Zdroj: ÚPSVR

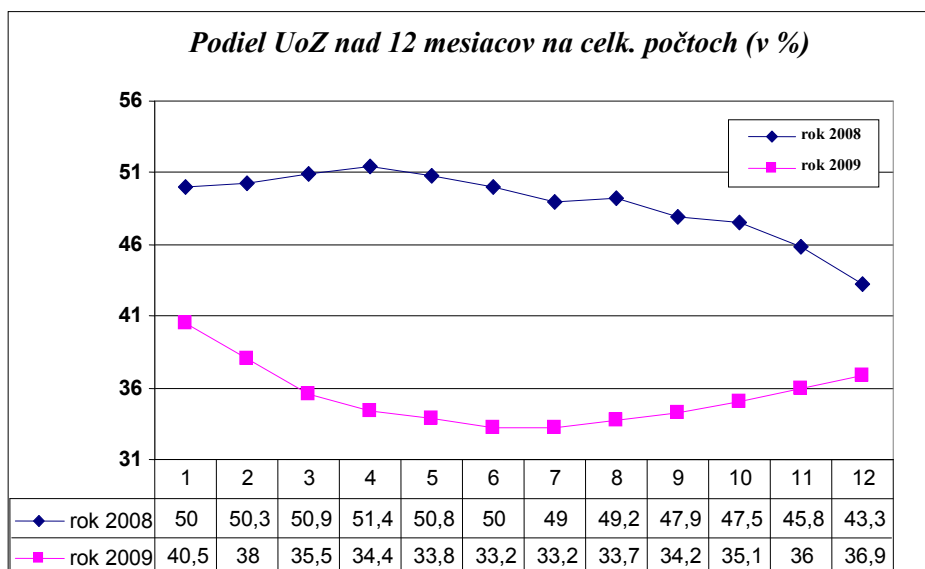
Znevýhodnení uchádzači o zamestnanie

Najpočetnejšou skupinou zo znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie sú **dlhodobo nezamestnaní občania** vedení v evidencii uchádzačov o zamestnanie najmenej 12 mesiacov z predchádzajúcich 16 mesiacov. Na trhu práce majú sťažené uplatnenie z toho dôvodu, že dlhodobou evidenciou postupne strácajú odborné vedomosti, pracovné zručnosti a pracovné návyky. Do tejto kategórie patria ťažko umiestniteľné osoby s nízkou vzdelanostnou úrovňou a bez kvalifikácie. V roku 2009 bolo prostredníctvom vzdelávania a prípravy pre trh práce uchádzača o zamestnanie podporených 3 284 dlhodobo nezamestnaných občanov. Kategórie znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie sú definované v § 8 ods. 1 zákona o službách zamestnanosti

Zdroj: ÚPSVR

V roku 2009 bolo v priemere v evidencii uchádzačov o zamestnanie 119 972 dlhodobo nezamestnaných osôb. Ich absolútny počet v porovnaní s rokom 2008 vzrástol o 7 520 osôb. Podiel dlhodobo nezamestnaných osôb na celkovom počte uchádzačov o zamestnanie v roku 2009 predstavoval v priemere 35,26 %, čo v porovnaní s rokom 2008 (48,80 %) predstavuje pokles o 13,54 p. b. Dôvodom tohto poklesu bol nárast celkového počtu uchádzačov o zamestnanie v roku 2009.

Zdroj: ÚPSVR

Z celkového počtu uchádzačov o zamestnanie nad 12 mesiacov bolo ku koncu roka 2009 na Slovensku najviac nezamestnaných vo vekovej kategórii od 50-54 rokov - 21 921 osôb (15,6 %). Veková skupina od 45 do 59 rokov tvorila podiel až 42,9 % zo všetkých uchádzačov o zamestnanie nad 12 mesiacov (60 070 osôb).

Tab. 2.15 Uchádzači o zamestnanie podľa veku, vedení v evidencii UoZ nad 12 mesiacov

vek	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60 a viac	SPOLU
SR	2014	12357	13328	15533	16637	16703	19335	21921	18814	3474	140116

Zdroj: ÚPSVR

Z hľadiska vzdelania sa najviac na dlhodobej nezamestnanosti podieľali uchádzači o zamestnanie so základným vzdelaním a bez vzdelania, ktorých ku koncu roka 2009 bolo 66 422, čo predstavuje 47,4 % zo všetkých uchádzačov o zamestnanie evidovaných nad 12 mesiacov ku koncu roka 2009. Druhý najvyšší podiel tvorili uchádzači o zamestnanie s vyučením, z učilíšť (42 830 osôb), čo predstavuje 30,6 % podiel.

Tab. 2.16 Uchádzači o zamestnanie podľa stupňa dosiahnutého vzdelania, vedení v evidencii UoZ nad 12 mesiacov

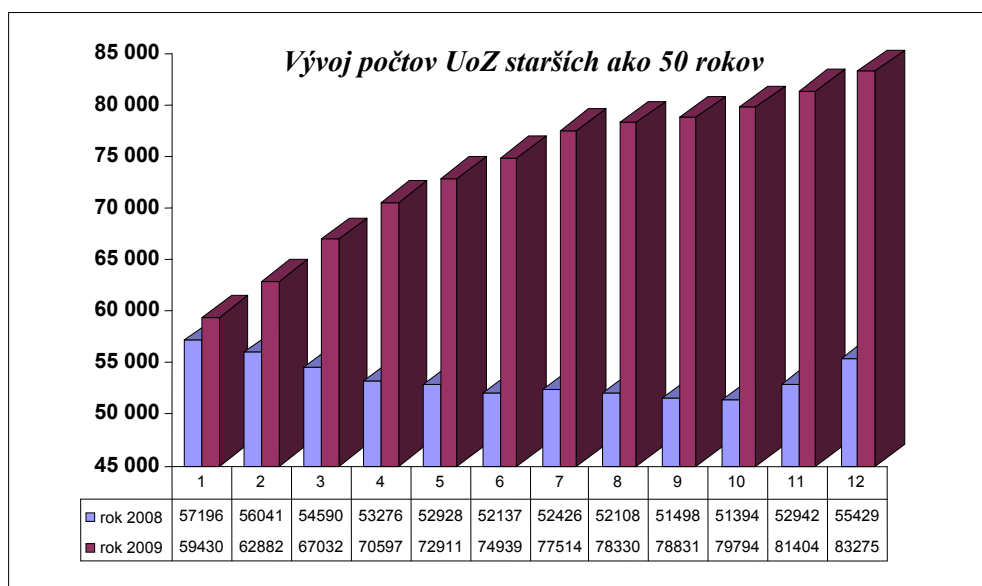
stupeň vzdelania	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	SPOLU
SR	11 962	54 460	42 830	664	8505	3328	14241	923	3168	35	140116

Zdroj: ÚPSVR

Vysvetlivky:

- 0 Ukončená povinná školská dochádzka v nižšom ako 8. (9.) ročníku
- 1 Ukončené základné alebo stredné vzdelanie (okrem stredného vzdelania uvedeného pod kódom 2 a 3)
- 2 Stredné odborné vzdelanie získané na stred. odborných učilištiach - SOU (str. vzdelanie, vyučenie)
- 3 Stredné vzdelanie (štúdium kratšie ako štvorročné - bez maturity)
- 4 Úplné stredné odborné vzdelanie (úplné stredné vzdelanie, štúdium na SOU ukončené maturitou)
- 5 Úplné stredné všeobecné vzdelanie na gymnáziu (úplné stredné vzdelanie, ukončené maturitou)
- 6 Úplné stredné odborné vzdelanie na strednej odbornej škole a konzervatóriu (úplné stredné vzdelanie, ukončené maturitou)
- 7 Vyššie odborné vzdelanie (vyššie vzdelanie ukončené absolútoriom alebo bakalárskym stupňom vysokoškolského štúdia)
- 8 Vysokoškolské vzdelanie
- 9 Vedecká výchova (kvalifikácia)
- 0 Ukončená povinná školská dochádzka v nižšom ako 8. (9.) ročníku

V roku 2009 bolo priemerne mesačne evidovaných 73 912 uchádzačov o zamestnanie **starších ako 50 rokov**. V porovnaní s rokom 2008 (53 497 priemerne mesačne uchádzačov o zamestnanie starších ako 50 rokov) to predstavuje nárast o 20 415 osôb (38,2 %).

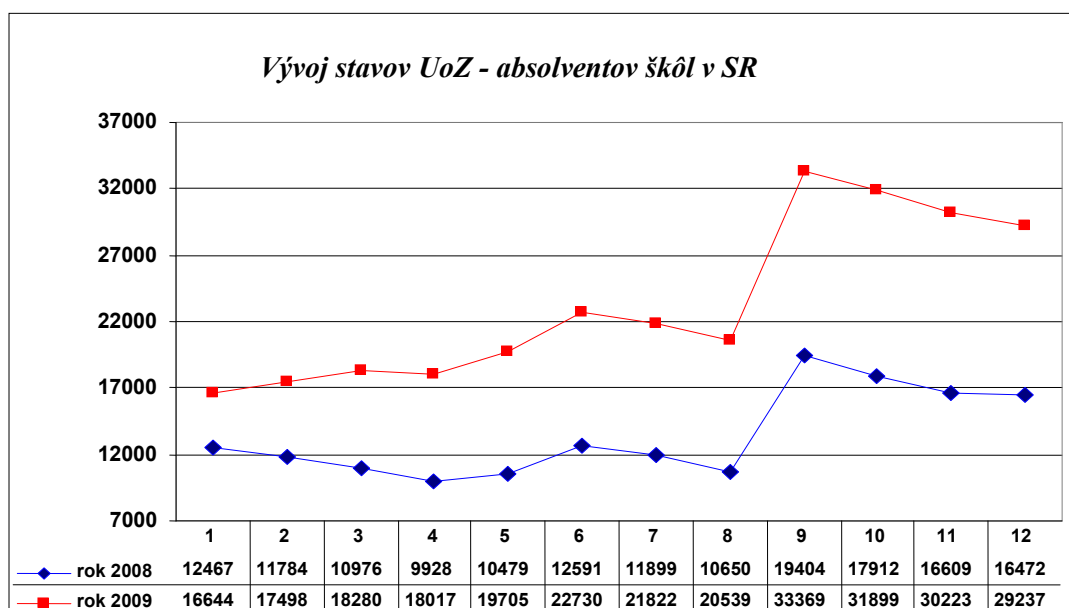
Zdroj: ÚPSVR

Podiel uchádzačov o zamestnanie starších ako 50 rokov na celkovom počte uchádzačov o zamestnanie predstavoval 21,7 %. V porovnaní s rokom 2008 (23,2 %) to predstavuje pokles o 1,5 p.b.

Priemerný mesačný počet uchádzačov o zamestnanie z radov **absolventov škôl** v roku 2009 v porovnaní s rokom 2008 vzrástol o 9 899 osôb na 23 330 osôb. Podiel na celkovom priemernom počte uchádzačov o nezamestnaných sa v porovnaní s rokom 2008 zvýšil (o 1,0 p. b. z 5,8 % v roku 2008 na 6,8 % v roku 2009).

Vývoj počtu uchádzačov o zamestnanie z radov **absolventov škôl** v roku 2009 kopíroval rok 2008. Nárast v mesiacoch máj a jún spôsobil prítok končiacich absolventov vysokých škôl, ktorých počty postupne v letných mesiacoch roka klesali. Výrazný nárast počtu uchádzačov o zamestnanie bol zaznamenaný v septembri, kedy po ukončení prázdnin prichádzali do evidencie uchádzačov o zamestnanie absolventi stredných škôl a učilíšť. Tento cyklus bol identický s predchádzajúcimi rokmi.

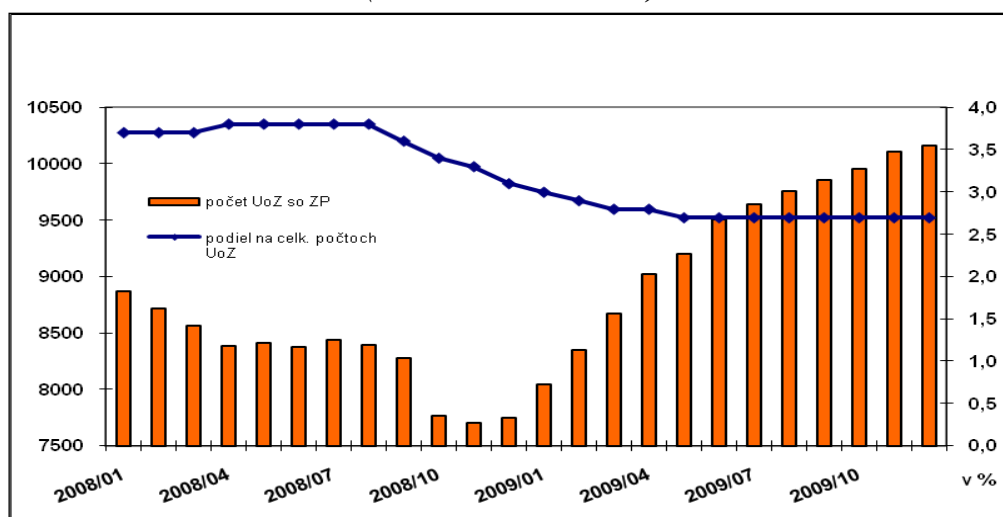
Z hľadiska vzdelanostnej štruktúry prišlo ku konca roka 2009 do evidencie najviac absolventov zo stredných odborných škôl v počte 9 217 (31,5 % zo všetkých nezamestnaných absolventov) a zo stredných odborných učilíšť s maturitou v počte 8 182 osôb (28 %). Najmenej nezamestnaných absolventov bolo z gymnázií, v počte 1 676 osôb (5,7 %). Podrobnejšie údaje sú uvedené v prílohe ku kapitole 2, v tab. č. 14.

Zdroj: ÚPSVR

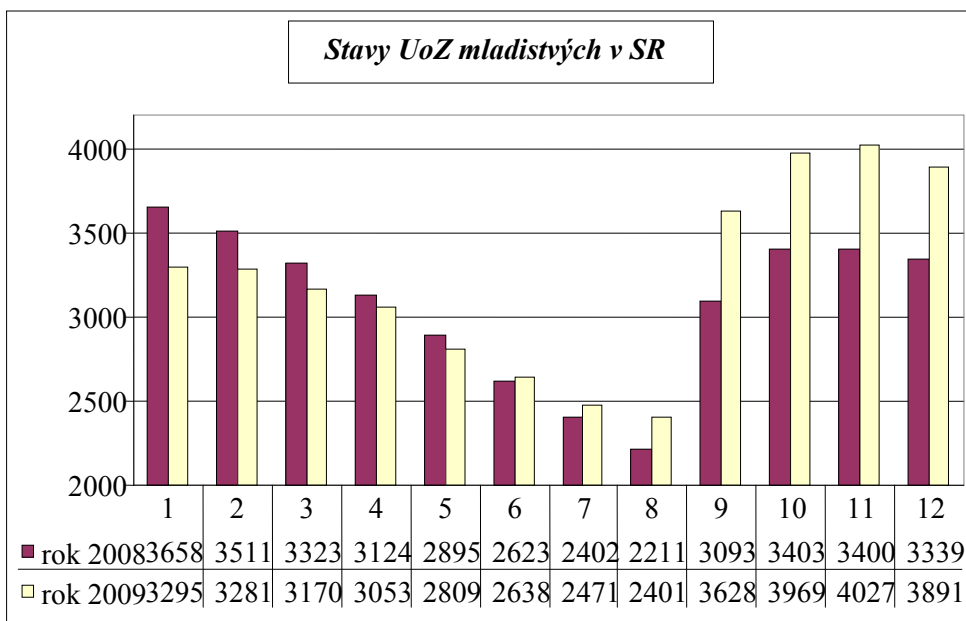
V priemere bolo v roku 2009 v evidencii uchádzačov o zamestnanie 9 357 **občanov so zdravotným postihnutím (ZP)** a ich počet medziročne vzrástol v priemere o 1 055 osôb. Podiel uchádzačov o zamestnanie so ZP na celkovom počte uchádzačov o zamestnanie v roku 2009 predstavoval 2,7 %, pričom v porovnaní s predchádzajúcim rokom poklesol o 0,9 p. b. (3,6 %).

Vývoj uchádzačov o zamestnanie so ZP a ich podiel na celkovom počte uchádzačov o zamestnanie (stav ku koncu mesiaca)

Zdroj: ÚPSVR

V roku 2009 bolo v priemere v evidencii uchádzačov o zamestnanie 3 219 **mladistvých** (do 18 rokov), čo v porovnaní s predchádzajúcim rokom (3 082) predstavuje nárast o 137 osôb. Ich podiel na celkovom priemernom počte uchádzačov o zamestnanie v porovnaní s rokom 2008 poklesol o 0,4 p.b.

Zdroj: ÚPSVR

Tab. 2.17 Podiel znevýhodnených skupín uchádzačov o zamestnanie na celkovom počte uchádzačov o zamestnanie (%)

Znevýhodnení uchádzači o zamestnanie	2008	2009	medziročný rast/pokles (p. b.)
UoZ nad 12 mesiacov	48,8	35,3	-13,5
Absolventi škôl	5,8	6,8	1,0
UoZ so ZP	3,6	2,7	-0,9
Mladiství	1,3	0,9	-0,4
UoZ starší ako 50 rokov	23,2	21,7	-1,5

Zdroj: ÚPSVR

2.1.4 Aktívne opatrenia na trhu práce

Vyhodnotenie legislatívnych zmien v roku 2009

a) **Zákon o službách zamestnanosti**

Opatrenia aktívnej politiky trhu práce boli aj v roku 2009 zamerané na zmiernenie regionálnych rozdielov, dlhodobej nezamestnanosti a podporu znevýhodnených skupín uchádzačov o zamestnanie. V dôsledku globálnej ekonomickej krízy, ktorá sa v roku 2009 prejavovala na trhu práce postupným zvyšovaním počtu ohrozených pracovných miest a narastaním počtu nezamestnaných, boli prijaté účinné riešenia, ktoré prispeli k udržaniu existujúcich pracovných miest a podporili vytvorenie nových pracovných miest.

Aktívne opatrenia na trhu práce (AOTP) v hodnotenom období boli realizované najmä uplatňovaním zákona o službách zamestnanosti. Na zmiernenie dopadov globálnej ekonomickej krízy na trh práce bol zákon o službách zamestnanosti v priebehu roka 2009 niekoľkokrát novelizovaný, a to:

zákonom č. 49/2009 Z. z. s účinnosťou od 1. marca 2009, ktorým sa vytvoril právny rámec na realizáciu opatrení dočasného charakteru (do konca roka 2010) na podporu udržania pracovných miest a podporu vytvárania nových pracovných miest aj formou samozamestnania; zároveň sa na prechodné obdobie vytvorili priaznivejšie legislatívne podmienky pre vznik a zakladanie sociálnych podnikov, a to najmä obecných sociálnych podnikov, uvoľnili sa podmienky pre poskytovanie investičnej pomoci a podporila sa pracovná mobilita zvýšením príspevku na dochádzku za prácou;

zákonom č. 108/2009 Z. z. s účinnosťou od 1. apríla 2009, ktorým sa vytvoril právny rámec na skvalitnenie a zefektívnenie vykonávania alebo prevádzkovania samostatnej zárobkovej činnosti;
zákonom č. 266/2009 Z. z. s účinnosťou od 7. júla 2009, ktorým sa umožnilo priebežné poskytovanie príspevku na úhradu prevádzkových nákladov chránenej dielne alebo chráneného pracoviska a na úhradu nákladov na dopravu zamestnancov, a to štvrtročne;
zákonom č. 463/2009 Z. z. s účinnosťou od 1. decembra 2009, ktorým sa prijali dočasné opatrenia (do konca roku 2010) na podporu zvyšovania zamestnateľnosti a podporu vytvárania pracovných miest (aj formou samozamestnania) pre absolventov škôl; súčasne boli prijaté opatrenia na podporu vytvárania pracovných miest pre znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie, ktorí sa stali nezamestnanými z organizačných dôvodov.

b) Vyhláška MPSVR SR č. 44/2004 Z. z., ktorou sa vykonáva § 69 ods. 2 zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Vyhláška bola v roku 2009 novelizovaná dvakrát, a to:

vyhláškou MPSVR SR č. 63/2009 Z. z. s účinnosťou od 1. marca 2009 sa na prechodné obdobie do konca roka 2010 zvýšili jednotlivé sumy príspevku na dochádzku za prácou nadväzne na vzdialenosť miesta výkonu zamestnania alebo miesta prevádzkovania alebo vykonávania samostatnej zárobkovej činnosti od miesta trvalého alebo prechodného pobytu zamestnanca alebo samostatne zárobkovo činnnej osoby;

vyhláškou MPSVR SR č. 420/2009 Z. z. s účinnosťou od 1. novembra 2009 sa na dočasné obdobie do konca roka 2010 vytvorili priaznivejšie legislatívne podmienky pre zaraďovanie uchádzačov o zamestnanie mladších ako 25 rokov veku na absolventskú prax, a to s cieľom podpory ich vstupu na trh práce.

2.1.4.1 AOTP na podporu zamestnateľnosti a zvyšovanie zamestnanosti a ich uplatňovanie v roku 2009

Podľa zákona o službách zamestnanosti boli v roku 2009 uchádzačom o zamestnanie, záujemcom o zamestnanie, zamestnancom za účelom ich umiestnenia a udržania na trhu práce a zamestnávateľom zabezpečené tieto aktívne opatrenia na trhu práce:

- a) podpora zvyšovania zamestnateľnosti uchádzačov o zamestnanie a záujemcov o zamestnanie informáčnej a poradenskej služby (§ 42)
- odborné poradenské služby (§ 43)
- vzdelávanie a príprava pre trh práce uchádzača o zamestnanie a záujemcu o zamestnanie (§ 46)
- dávka počas vzdelávania prípravy pre trh práce a počas prípravy na pracovné uplatnenie občana so zdravotným postihnutím (§ 48b)
- príspevok na zapracovanie znevýhodneného uchádzača o zamestnanie (§ 49a)
- príspevok na vykonávanie absolventskej praxe (§ 51)
- príspevok na aktivačnú činnosť formou menších obecných služieb pre obec (§ 52)
- príspevok na aktivačnú činnosť formou dobrovoľníckej služby (§ 52a)
- príprava na pracovné uplatnenie občana so zdravotným postihnutím (§ 55a)

- b) podpora zamestnanosti, vytvárania a udržania pracovných miest
- sprostredkovanie zamestnania (§ 32)
- vzdelávanie a príprava pre trh práce zamestnanca (§ 47)
- príspevok na samostatnú zárobkovú činnosť (§ 49)
- príspevok na zamestnávanie znevýhodneného uchádzača o zamestnanie (§ 50)
- príspevok na podporu udržania v zamestnaní zamestnancov s nízkymi mzdami (§ 50a)
- príspevok na podporu vytvárania a udržania pracovných miest v sociálnom podniku (§ 50c)
- príspevok na podporu zamestnávania absolventov vzdelávania a prípravy pre trh práce (§ 51a)
- príspevok na dochádzku za prácou (§ 53)
- príspevok na presťahovanie za prácou (§ 53a)
- príspevok na dopravu do zamestnania (§ 53b)

príspevok na vytvorenie nového pracovného miesta (§ 53d)
projekty a programy (§ 54)
príspevok na zriadenie chránenej dielne a chráneného pracoviska (§ 56)
príspevok na udržanie občana so zdravotným postihnutím v zamestnaní (§ 56a)
príspevok občanovi so zdravotným postihnutím na prevádzkovanie alebo vykonávanie samostatnej zárobkovej činnosti (§ 57)
príspevok na obnovu alebo technické zhodnotenie hmotného majetku chránenej dielne alebo chráneného pracoviska (§ 57a)
príspevok na činnosť pracovného asistenta (§ 59)
príspevok na úhradu prevádzkových nákladov chránenej dielne alebo chráneného pracoviska a na úhradu nákladov na dopravu zamestnancov (§ 60)

c) nové AOTP - na zmiernenie dôsledkov globálnej ekonomickej krízy – protikrízové opatrenia (účinné od 1. 3. 2009 do 31.12.2010)
príspevok na podporu udržania zamestnanosti (§ 50d)
príspevok na podporu vytvorenia nového pracovného miesta (§ 50e)
príspevok ku mzde zamestnanca (§ 50f)
príspevok na podporu samostatnej zárobkovej činnosti (§ 50g)
príspevok na samostatnú zárobkovú činnosť v oblasti spracovania poľnohospodárskych výrobkov a obchodovania s nimi (§ 50h)

AOTP v zmysle zákona o službách zamestnanosti boli realizované Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny, úradmi práce sociálnych vecí a rodiny a kontinuálne prechádzali z roku 2008 do roku 2009, no pri mesačnom sledovaní realizácie AOTP môžeme u niektorých nástrojov pozorovať ich výrazne sezónny charakter.

Väčšina z AOTP bola realizovaná prostredníctvom národných projektov, ktoré sú financované zo zdrojov Európskeho sociálneho fondu a spolufinancované zo zdrojov štátneho rozpočtu.

V roku 2009 bolo podporených celkovo viac ako 200 tis. uchádzačov o zamestnanie, záujemcov o zamestnanie, resp. zamestnancov/pracovných miest v celkovej sume dohodnutých finančných prostriedkov vo výške viac ako 162 mil. Eur.

Uplatňovanie protikrízových aktívnych opatrení na trhu práce

Príspevok na podporu udržania zamestnanosti (§ 50d)

Príspevok sa poskytuje zamestnávateľovi, ktorý z vážnych prevádzkových dôvodov nemôže zamestnancom pridelovať prácu a poskytuje im náhradu mzdy vo výške najmenej 60 %. Príspevok je určený na úhradu povinných odvodov do poisťovních fondov na zdravotné poistenie a sociálne poistenie platených zamestnávateľom a zamestnancom, pričom zamestnancovi bude pripočítaný k poskytovanej náhrade mzdy. Príspevok sa poskytuje najdlhšie 60 kalendárnych dní v úhrne za rok.

V roku 2009 bol o uvedené opatrenie zo strany zamestnávateľov najväčší záujem. Od začiatku realizácie opatrenia bolo uzatvorených 278 dohôd so zamestnávateľmi najmä z oblasti priemyselnej výroby. Prostredníctvom tohto príspevku bolo podporené udržanie 38 197 pracovných miest. Najväčší podiel podporených pracovných miest predstavujú pracovné miesta v KZAM 8 (obsluha strojov a zariadení), čo tvorí 41,35 % z celkového počtu podporených pracovných miest. Najviac podporených pracovných miest bolo v Bratislavskom kraji (14 546). Celková suma dohodnutých finančných prostriedkov bola vo výške 2 555 404 Eur.

Príspevok na podporu vytvorenia nového pracovného miesta (§ 50e)

Príspevok sa poskytuje zamestnávateľovi, ktorý vykonáva svoju činnosť najmenej 1 rok ak vytvorí pracovné miesto pre uchádzača o zamestnanie vedeného v evidencii uchádzačov o zamestnanie najmenej 3 mesiace a zachová ho najmenej 12 mesiacov. Mesačná výška príspevku v Bratislavskom kraji je 15 % a v ostatných krajoch 30 % z celkovej ceny práce vypočítanej z priemernej mzdy

v hospodárstve SR, najviac však 50 % celkovej ceny práce prijatého zamestnanca. Príspevok sa poskytuje najviac 12 kalendárnych mesiacov.

V roku 2009 bolo prostredníctvom tohto opatrenia podporené vytvorenie 6 559 pracovných miest pre uchádzačov o zamestnanie, na ktoré bola dohodnutá celková suma finančných prostriedkov vo výške 20 822 633 Eur. Najväčší záujem o tento príspevok bol v Prešovskom kraji, kde bolo podporené vytvorenie 2 024 pracovných miest, t.j. 30,86 % z celkového počtu podporených vytvorených pracovných miest.

Príspevok ku mzde zamestnanca (§ 50f)

Príspevok sa poskytuje zamestnancovi, ktorý bol pred prijatím do pracovného pomeru vedený v evidencii uchádzačov o zamestnanie najmenej 3 mesiace, bol poberateľom dávky v hmotnej núdzi a príspevkov k dávke v hmotnej núdzi, našiel si sám zamestnanie a jeho mzda nedosahuje 1,7 násobok sumy životného minima (304,16 Eur). Príspevok sa poskytuje mesačne počas prvých 12 mesiacov vo výške 22 % a počas ďalších mesiacov vo výške 11 % z priemernej mzdy zamestnanca v hospodárstve SR, najdlhšie 22 mesiacov.

V roku 2009 bolo prostredníctvom tohto opatrenia podporených 156 zamestnancov s celkovou výškou poskytnutého príspevku 143 286 Eur. Najväčší záujem o príspevok bol zaznamenaný v Košickom kraji, kde bolo podporených 53 zamestnancov, čo je takmer 34 % z celkového počtu podporených zamestnancov.

Príspevok na podporu samostatnej zárobkovej činnosti (§ 50g)

Príspevok na samostatnú zárobkovú činnosť v oblasti spracovania poľnohospodárskych výrobkov a obchodovania s nimi (§ 50h)

Oba príspevky sú určené na úhradu preddavku na zdravotné poistenie plateného samostatne zárobkovo činnou osobou pre tých uchádzačov o zamestnanie, ktorí začnú vykonávať samostatnú zárobkovú činnosť v rôznych oblastiach nenáročných na počiatočné investície a zodpovedajúcich zručnostiam najmä nízko kvalifikovaných skupín uchádzačov o zamestnanie.

O tieto príspevky nebol zo strany uchádzačov o zamestnanie záujem, a to aj vzhľadom na možnosť využitia finančne atraktívnejšieho príspevku na samostatnú zárobkovú činnosť podľa § 49. V roku 2009 boli uzatvorené 3 dohody na poskytnutie príspevku podľa § 50g s rovnakým počtom dohodnutých pracovných miest s celkovou výškou dohodnutého príspevku 2 508 Eur.

Prehľad o uplatňovaní ostatných aktívnych opatrení na trhu práce v roku 2009 je uvedený v prílohe ku kapitole 2 pred tab. č. 4.“

2.2 Mzdy a pracovné podmienky

Vyhodnotenie legislatívnych zmien v roku 2009

- v oblasti Zákonníka práce

Zákonník práce bol v priebehu roku 2009 novelizovaný:

- zákonom č. 49/2009 Z. z., ktorý nadobudol účinnosť 1. marca 2009. Novelou na prechodné obdobie od 1. marca 2009 do 31. decembra 2012 sa umožnilo zamestnávateľovi poskytnúť zamestnancovi po dohode s odborovým orgánom pracovné voľno, za ktoré mu patrí mzda v prípade, ak zamestnanec nemôže vykonávať prácu pre prekážku na strane zamestnávateľa, ktorou sú vážne prevádzkové dôvody. Po odpadnutí prekážky v práci na strane zamestnávateľa je zamestnanec povinný poskytnuté voľno nadpracovať, bez nároku na mzdu, pretože tá mu bola poskytnutá pri čerpaní voľna, pokiaľ sa zamestnávateľ s odborovým orgánom nedohodol na priaznivejšej úprave pre zamestnancov,
- zákonom č. 574/2009 Z. z., ktorý nadobudol účinnosť 1. marca 2010. Účelom novely je zosúladienie ustanovení Zákonníka práce upravujúcich pracovný pomer na určitú dobu, pracovný pomer na čiastočný úväzok a agentúrne zamestnávanie so Smernicou Rady 97/81/ES týkajúcej sa rámcovej dohody o práci na kratší pracovný čas a Smernicou Rady

1999/70/ES o rámcovej dohode o práci na dobu určitú, Smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2008/104/ES o dočasnej agentúrnej práci.

- v oblasti cestovných náhrad

V nadväznosti na valorizačný mechanizmus zapracovaný v zákone č. 283/2002 Z. z. o cestovných náhradách v znení neskorších predpisov bolo vydané:

- Opatrenie Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky č. 110/2009 Z. z. o sumách stravného, ktorými sa tieto sumy valorizujú v nadväznosti na zvýšenie cien jedál a nealkoholických nápojov v reštauračnom stravovaní; nárok na zvýšené sumy stravného vznikol od 1. apríla 2009.

Zákon o minimálnej mzde

Zákon č. 663/2007 Z. z. o minimálnej mzde v znení neskorších predpisov bol s účinnosťou od 1. januára 2009 novelizovaný v súvislosti so zavedením novej meny zákonom č. 460/2008 Z. z., ktorým sa menia a dopĺňajú zákony v pôsobnosti MPSVR SR v súvislosti so zavedením meny Euro v Slovenskej republike.

V nadväznosti na legislatívne zmeny, vykonané touto novelou zákona o minimálnej mzde, bola na rok 2009 s účinnosťou od 1. januára 2009 ustanovená minimálna mzda nariadením vlády Slovenskej republiky č. 422/2008 Z. z., ktorým sa ustanovuje suma minimálnej mzdy, a to na úrovni 295,50 Eura za mesiac pre zamestnanca odmeňovaného mesačnou mzdou a 1,698 Eura za hodinu odpracovanú zamestnancom pre ostatných zamestnancov.

Vláda Slovenskej republiky v roku 2009 prijala nariadenie vlády č. 441/2009 Z. z., ktorým sa s účinnosťou od 1. januára 2010 ustanovuje suma minimálnej mzdy na rok 2010, a to: 307,70 Eura za mesiac pre zamestnanca odmeňovaného mesačnou mzdou a 1,768 Eura za hodinu odpracovanú zamestnancom pre ostatných zamestnancov.

Zákon o odmeňovaní niektorých zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme

V súvislosti so zavedením meny Euro boli s účinnosťou od 1. januára 2009 zákonom č. 474/2008 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 553/2003 Z. z. o odmeňovaní niektorých zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa mení a dopĺňa zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 152/1994 Z. z. o sociálnom fonde a o zmene a doplnení zákona č. 286/1992 Zb. o daniach z príjmov v znení neskorších predpisov ustanovené stupnice platových taríf v eurách.

V nadväznosti na čl. II bod 3. Kolektívnej zmluvy vyššieho stupňa na rok 2009 pre zamestnávateľov, ktorí pri odmeňovaní zamestnancov postupujú podľa zákona č. 553/2003 Z. z. o odmeňovaní niektorých zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov boli platové tarify zvýšené nasledovne:

- 7 % základná stupnica platových taríf zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme, ktorá tvorí prílohu č. 3 zákona o odmeňovaní,
- 5 % osobitná stupnica platových taríf vybraných skupín zamestnancov, ktorá tvorí prílohu č. 4 zákona o odmeňovaní,
- 5 % osobitná stupnica platových taríf učiteľov vysokých škôl, výskumných a vývojových zamestnancov a zdravotníckych zamestnancov, ktorá tvorí prílohu č. 5 zákona o odmeňovaní,
- 7 % platové tarify pedagogických zamestnancov, ktoré tvoria prílohu č. 7 zákona o odmeňovaní.

Zákon č. 553/2003 Z. z. o odmeňovaní niektorých zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme v znení neskorších predpisov bol v priebehu roka 2009 novelizovaný ešte dvakrát, a to čl. III zákona č. 317/2009 Z. z. a čl. IV. zákona č. 400/2009, ktoré nadobudli účinnosť 1. novembra 2009: novela, vykonaná zákonom č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov vniesla zásadné zmeny do systému odmeňovania pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov v nadväznosti na zavedenie kariérového a kreditového systému u pedagogických zamestnancov (mimo vysokoškolských učiteľov) pokiaľ ide o kontinuálne celoživotné vzdelávanie pedagogických zamestnancov a odborných

zamestnancov; novela zákona zaviedla nové inštitúty: pracovné triedy, príplatok za výkon špecializovaných činností, kreditový príplatok,

novela, vykonaná zákonom č. 400/2009 Z. z. o štátnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov, do zákona doplnila nový „príplatok za starostlivosť a vedenie služobného motorového vozidla“ v nadväznosti na zapracovanie rovnakého plnenia do nového zákona o štátnej službe.

Na základe splnomocňovacích ustanovení zákona č. 553/2003 Z. z. o odmeňovaní niektorých zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme v znení neskorších predpisov boli v roku 2009 prijaté dve nariadenia vlády Slovenskej republiky:

č. 423/2009 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 341/2004 Z. z., ktorým sa ustanovujú katalógy pracovných činností pri výkone práce vo verejnom záujme a o ich zmenách a dopĺňaní v znení neskorších predpisov; nariadením vlády sa v katalógoch upravila hierarchia pracovných činností pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov vo väzbe na zákon o pedagogických zamestnancoch. Nariadenie vlády SR nadobudlo účinnosť 1. novembra 2009; č. 578/2009 Z. z., ktorým sa pre rok 2010 ustanovili zvýšené stupnice platových taríf zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme, v nadväznosti na Kolektívnu zmluvu vyššieho stupňa pre zamestnávateľov, ktorí pri odmeňovaní postupujú podľa zákona č. 553/2003 Z. z. o odmeňovaní niektorých zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme; zvýšenie bolo realizované s účinnosťou od 1. januára 2010 a predstavuje u všetkých stupníc 1 %.

Zákon o štátnej službe

V období od 1. januára 2009 do 31. októbra 2009 štátnozamestnanecké vzťahy, a tým aj podmienky vykonávania štátnej služby a podmienky odmeňovania štátnych zamestnancov, upravoval zákon č. 312/2001 Z. z. o štátnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len "zákon č. 312/2001 Z. z.). V tomto období na základe zákona č. 312/2001 Z. z. nastali legislatívne zmeny len v odmeňovaní štátnych zamestnancov. Na základe splnomocnenia v § 105 zákona č. 312/2001 Z. z. vláda Slovenskej republiky ešte v roku 2008 schválila nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 602/2008 Z. z., ktorým sa ustanovujú zvýšené platové tarify štátnych zamestnancov, ktoré bolo účinné od 1. januára 2009. Toto nariadenie vlády Slovenskej republiky plne rešpektovalo Kolektívnu zmluvu vyššieho stupňa v štátnej službe, uzatvorenej zmluvnými partnermi na rok 2009. Dňom 1. novembra 2009 nadobudol účinnosť nový zákon č. 400/2009 Z. z. o štátnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov „(ďalej len „zákon o štátnej službe“), ktorý zrušil zákon č. 312/2001 Z. z. Zákon o štátnej službe obsahuje úpravu niektorých právnych inštitútov, ktorými sa zblíжуje s právnou úpravou pracovných vzťahov zamestnancov vykonávajúcich prácu vo verejnom záujme. Upravené boli napr. podmienky vzniku a zániku štátnozamestnaneckého pomeru, posilnila sa ochrana občanov so zdravotným postihnutím tým, že zákon o štátnej službe *expresis verbis* ustanovil ako podmienku platnosti výpovede danú služobným úradom predchádzajúci súhlas príslušného úradu práce, sociálnych vecí a rodiny.

Zákon o štátnej službe upravuje nové progresívne formy práce štátnych zamestnancov, ktoré dovtedy upravoval iba Zákonník práce (domácka práca a telepráca), ustanovil perspektívnejší legislatívny rámec pre zvyšovanie profesionality štátnych zamestnancov prostredníctvom vzdelávacieho procesu. V oblasti odmeňovania sa čas vykonávania štátnej služby zhodnocuje zvyšovaním platovej tarify (základnej zložky funkčného platu) za služobnú prax. Kvalitné plnenie úloh štátnym zamestnancom aj naďalej možno oceniť priznaním osobného príplatku alebo poskytnutím odmeny.

Spolu so zákonom o štátnej službe 1. novembra 2009 nadobudli účinnosť aj nariadenia vlády Slovenskej republiky, ktorými sa vykonáva zákon o štátnej službe. Ide o nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 410/2009 Z. z., ktorým sa ustanovujú odbory štátnej služby a nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 411/2009 Z. z., ktorým sa ustanovujú štátnozamestnanecké miesta, na ktorých môže štátnu službu vykonávať len občan Slovenskej republiky.

Zákon o kolektívnom vyjednávaní

Zákon č. 2/1991 Zb. o kolektívnom vyjednávaní v znení neskorších predpisov bol novelizovaný zákonom č. 564/2009 Z. z., ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2010. Novelou zákona o kolektívnom vyjednávaní sa najmä zjednodušil proces rozširovania záväznosti kolektívnych zmlúv vyššieho stupňa na zamestnávateľov, ktorí nie sú združení vo zväze zamestnávateľov a odstránili sa niektoré problémy aplikačnej praxe. Novelou sa má umožniť vytvorenie rovnakých podmienok pre zamestnancov a zamestnávateľov v odvetví, ktorí sú označení rovnakým kódom štatistickej klasifikácie ekonomických činností na úrovni divízie alebo na úrovni skupiny aké majú zamestnávatelia, ktorí uzatvorili kolektívnu zmluvu vyššieho stupňa s cieľom zabrániť sociálnemu dampingu.

Cieľom novely zákona o kolektívnom vyjednávaní je zvýšiť počet zamestnancov pokrytých kolektívnymi zmluvami vyššieho stupňa, keďže po roku 2004 pokrytie kolektívnymi zmluvami výrazne kleslo. Rozšírili sa tiež podmienky, za ktorých nemôže byť rozširovanie kolektívnych zmlúv vykonané na jednotlivých zamestnávateľov. Extenzia kolektívnych zmlúv vyššieho stupňa sa nevzťahuje aj na zamestnávateľa, ktorý je ku dňu účinnosti rozšírenia v úpadku a zamestnávateľa, ktorý ku dňu účinnosti rozšírenia vykonáva podnikateľskú činnosť po dobu kratšiu ako 24 mesiacov, ak nejde o právneho nástupcu iného zamestnávateľa. Novou právnou úpravou sa takisto umožňuje zamestnávateľovi, ktorý nie je združený vo zväze zamestnávateľov, dobrovoľné pristúpenie ku kolektívnej zmluve vyššieho stupňa, ak s tým zmluvné strany kolektívnej zmluvy vyššieho stupňa súhlasia. Novela zákona umožňuje rozšírenie záväznosti kolektívnych zmlúv vyššieho stupňa na základe spoločného návrhu zmluvných strán alebo na návrh jednej zmluvnej strany.

Novelizovaná právna úprava rozširovania záväznosti kolektívnych zmlúv vyššieho stupňa rešpektuje základné zásady zakotvené v medzinárodných dokumentoch a je obdobná s právnymi úpravami rozširovania záväznosti kolektívnych zmlúv v krajinách Európskej únie.

Zákon o sociálnom fonde

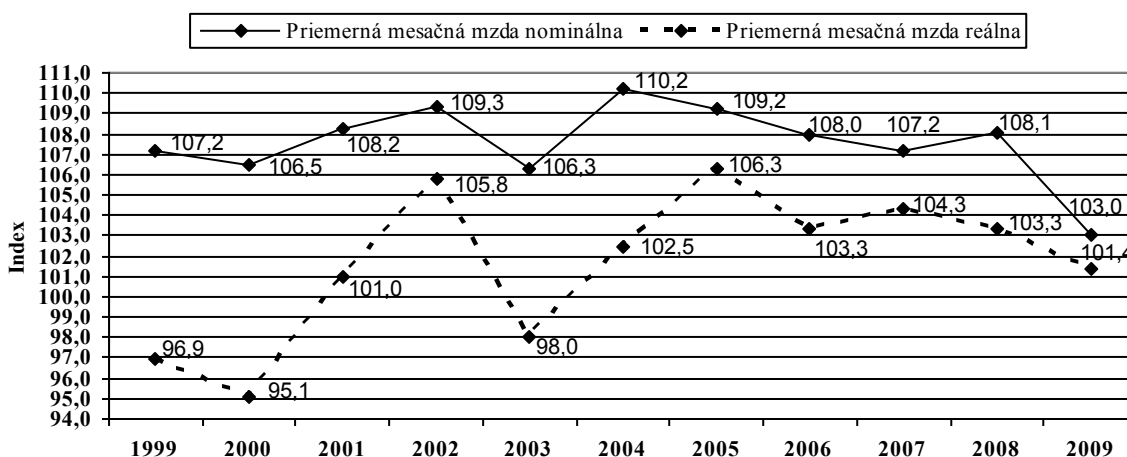
V súvislosti so zavedením novej meny Euro bol zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 152/1994 Z. z. o sociálnom fonde a o zmene a doplnení zákona č. 286/1992 Zb. o daniach z príjmov v znení neskorších predpisov v znení zákona NR SR č. 280/1995 Z. z. a zákona NR SR č. 375/1999 Z. z. s účinnosťou od 1. januára 2009 novelizovaný v čl. II zákona č. 474/2008 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 553/2003 Z. z. odmeňovaní niektorých zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme v znení neskorších predpisov.

Novelou zákona o sociálnom fonde sa v dôsledku zavedenia Eura upravil spôsob prepočtu zostatku sociálneho fondu konverzným kurzom a jeho zaokrúhlenia pred prevodom do nasledujúceho roku, ako aj spôsob tvorby sociálneho fondu za zamestnancov, ktorí podľa pracovnej zmluvy vykonávajú práce vo verejnom záujme v zahraničí a u štátnych zamestnancov dočasne vyslaných na vykonávanie štátnej služby do cudziny.

2.2.1 Mzdy

V roku 2009 dosiahla priemerná **nominálna** mesačná mzda zamestnanca v hospodárstve SR⁷ podľa údajov Štatistického úradu SR hodnotu 744,50 Eur a v porovnaní s predchádzajúcim rokom sa zvýšila o 3,0 %. Tempo rastu nominálnych miezd sa v porovnaní s rokom 2008 spomalilo o 5,1 p. b. Priemerná **reálna** mesačná mzda zamestnanca v hospodárstve SR medziročne vzrástla o 1,4 %, pričom jej prírastok bol o 1,9 p. b. nižší ako v roku 2008.

Vývoj priemernej mesačnej mzdy od roku 1999

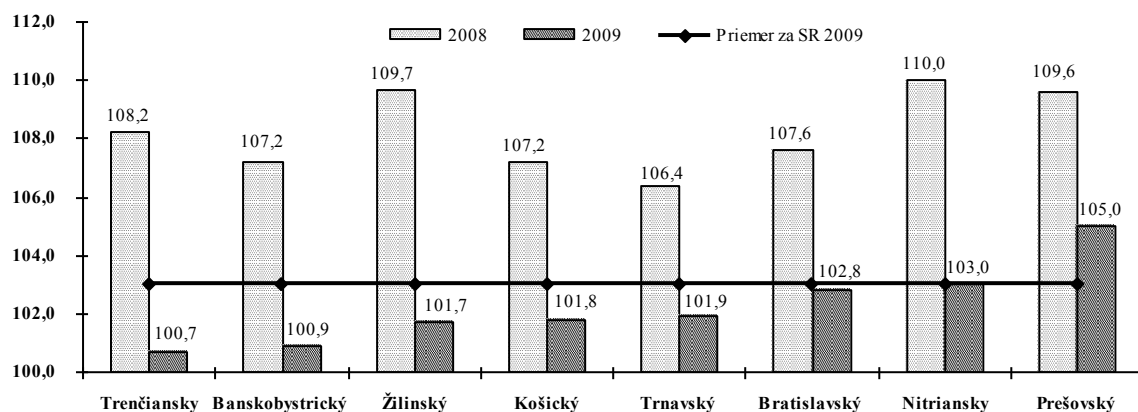
Zdroj: ŠÚ SR

Rovnako ako v predchádzajúcich rokoch, aj v roku 2009 v mzdovom vývoji pretrvávali výrazné regionálne rozdiely, keď v jednotlivých **krajoch** sa priemerná nominálna mesačná mzda pohybovala v rozpätí od 573,00 Eur (Prešovský kraj) do 969,92 Eur (Bratislavský kraj) s rozdielom 396,92 Eur. V Prešovskom kraji dosahovala necelých 59,1 % priemernej nominálnej mesačnej mzdy Bratislavského kraja. Vyššia ako v priemere za celé hospodárstvo SR (744,50 Eur) bola len priemerná nominálna mesačná mzda v Bratislavskom kraji. K celoslovenskému priemeru sa najviac priblížila mzda v Trnavskom kraji (689,01 Eur). Mzdová úroveň v ostatných krajoch bola pod priemerom SR.

Tempo rastu priemernej nominálnej mesačnej mzdy v roku 2009 bolo v porovnaní s rokom 2008 pomalšie vo všetkých krajoch. Priemerná nominálna mesačná mzda sa najviac medziročne zvýšila v Prešovskom (o 5,0 %) a Nitrianskom kraji (o 3,0 %). V ostatných krajoch bol medziročný prírastok priemernej nominálnej mesačnej mzdy nižší ako celoslovenský priemer, v rozpätí od 0,7 % (Trenčiansky kraj) do 2,8 % (Bratislavský kraj).

⁷ Podľa štvrťročného štatistického výkazníctva; bez podnikateľských príjmov, od roku 2006 vrátane platov ozbrojených zložiek; od roku 2007 vrátane platov profesionálnych vojakov; indexy sú počítané z porovnateľných údajov; údaje upravené o štatistický odhad neevidovaných miezd.

Rast priemernej nominálnej mesačnej mzdy v roku 2008 a 2009 podľa krajov (v %)

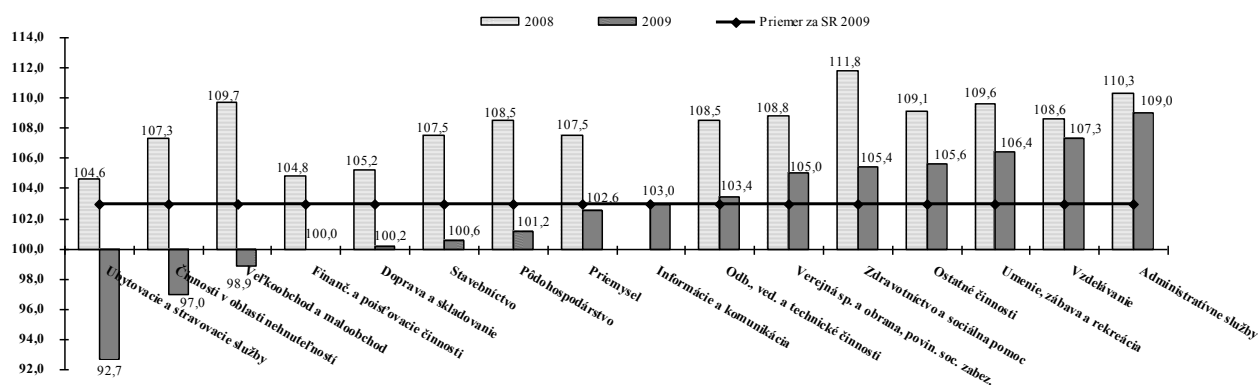

Zdroj: ŠÚ SR

Podľa **odvetví** bola priemerná nominálna mesačná mzda vyššia ako celoslovenský priemer v informáciách a komunikácii, finančných a poisťovacích činnostiach, verejnej správe a obrane, povinnom sociálnom zabezpečení, odborných, vedeckých a technických činnostiach, administratívnych službách, činnostiach v oblasti nehnuteľností, doprave a skladovaní a priemysle. Najnižšiu priemernú nominálnu mesačnú mzdu mali zamestnanci v ubytovacích a stravovacích službách. Rozdiel medzi najlepšie a najhoršie plateným odvetvím tvoril 932,75 Eur.

V porovnaní s rokom 2008 vzrástla priemerná nominálna mesačná mzda v prevažujúcej časti odvetví. Najvyšší relatívny prírastok bol v administratívnych službách (9,0 %), vzdelávaní (7,3 %) a umení, zábave a rekreácii (6,4 %). Priemerná nominálna mesačná mzda medziročne klesla v ubytovacích a stravovacích službách (o 7,3 %), činnostiach v oblasti nehnuteľností (o 3,0 %), veľkoobchode a maloobchode (o 1,1 %).

Vývoj priemernej nominálnej mesačnej mzdy v roku 2008 a 2009 podľa odvetví (v %)

Zdroj: ŠÚ SR

Podľa **veľkosti podnikov** mali najvyššiu priemernú nominálnu mesačnú mzdu podniky s počtom zamestnancov 1 000 a viac. Priemernú nominálnu mesačnú mzdu, vyššiu ako celoslovenský priemer, dosiahli podniky s 50 až 249 zamestnancami, podniky s 250 až 499 zamestnancami a podniky s 500 až 999 zamestnancami. Najnižšiu priemernú nominálnu mesačnú mzdu mali zamestnanci pracujúci u živnostníkov. Najrýchlejšie rástli mzdy v podnikoch s 20 až 49 zamestnancami.

Tab. 2.18 Priemerná nominálna mesačná mzda podľa veľkosti podnikov

Veľkostné skupiny podnikov	2008 (v Eur)	Indexy 2008/2007		2009 (v Eur)	Indexy 2009/2008	
		nominálna mzda	reálna mzda		nominálna mzda	reálna mzda
0 – 9	595,80	103,5	98,9	603,53	101,3	99,7
10 – 19	661,82	111,8	106,9	695,03	105,0	103,3
20 – 49	667,26	108,0	103,3	702,22	105,2	103,5
50 – 249	750,51	109,9	105,1	758,63	101,1	99,5
250 – 499	792,90	110,1	105,3	822,54	103,7	102,1
500 – 999	768,04	107,0	102,3	800,61	104,2	102,6
1 000 a viac	913,50	108,3	103,5	930,26	101,8	100,2
Živnostníci (odhad)	556,03	105,9	101,2	567,93	102,1	100,5
Spolu	723,03	108,1	103,3	744,50	103,0	101,4

Zdroj: ŠÚ SR, Štatistická správa o základných vývojových tendenciách v hospodárstve SR v roku 2009

2.2.1.1 Priemerná mesačná hrubá mzda v podnikateľskej a nepodnikateľskej sfére

Podľa výsledkov celoslovenského výberového zisťovania Informačného systému o cene práce (ISCP) MPSVR SR bola v 4. štvrtroku 2009 priemerná hrubá mesačná mzda v hospodárstve SR 796,40 Eur, z toho v podnikateľskej sfére 826,97 Eur a v nepodnikateľskej sfére 688,44 Eur.

Najnižšiu priemernú hrubú mesačnú mzdu v 4. štvrtroku 2009 podľa dosiahnutého *stupňa vzdelania* mali zamestnanci so základným vzdelaním – 505,66 Eur (v 4. štvrtroku 2008 - 493,36 Eur, medziročný nárast o 2,5%). Mzda zamestnancov so základným vzdelaním *stupňa* dosiahla v podnikateľskej sfére hodnotu 532,72 Eur a v nepodnikateľskej sfére 397,89 Eur. Z priemernej hrubej mesačnej mzdy za SR to predstavovalo 63,5 %. Z pohľadu *hlavných tried zamestnaní* mali najnižšiu priemernú hrubú mesačnú mzdu pomocní a nekvalifikovaní zamestnanci – 434,08 Eur (v podnikateľskej sfére 457,03 Eur a v nepodnikateľskej sfére 387,17 Eur). Pri triedení podľa *veku* najnižšiu priemernú hrubú mesačnú mzdu mali zamestnanci do 20 rokov – 427,80 Eur (v podnikateľskej sfére 428,43 Eur a v nepodnikateľskej sfére 417,02 Eur). Z hľadiska *druhu vlastníctva* mali najnižšiu priemernú hrubú mesačnú mzdu zamestnanci v podnikoch, ktoré sú v družstevnom vlastníctve – 601,35 Eur (v podnikateľskej sfére zamestnanci družstevných organizácií 600,47 Eur a v nepodnikateľskej sfére zamestnanci združení, politických strán a cirkví 584,95 Eur). Z *regionálneho hľadiska* najnižšie priemerné mesačné hrubé mzdy poberali zamestnanci v Prešovskom kraji – 652,18 Eur (v podnikateľskej sfére v Prešovskom kraji 648,76 Eur a v nepodnikateľskej sfére v Trenčianskom kraji 648,79 Eur) (príloha ku kapitole 2, tab. č. 6, 7, 8, 9).

Najvyššiu priemernú hrubú mesačnú mzdu v 4. štvrtroku 2009 pri zohľadnení dosiahnutého *stupňa vzdelania* mali zamestnanci s vysokoškolským vzdelaním III. *stupňa* – 1 297,84 Eur, čo predstavovalo 163 % priemernej hrubej mesačnej mzdy v hospodárstve SR. Mzda zamestnancov s vysokoškolským vzdelaním III. *stupňa* dosiahla v podnikateľskej sfére hodnotu 2 196,69 Eur a v nepodnikateľskej sfére 1 044,11 Eur. Podľa *hlavných tried zamestnaní* dosiahli najvyššiu priemernú hrubú mesačnú mzdu zákonodarcovia, vedúci a riadiaci zamestnanci – 1 735,01 Eur (v podnikateľskej sfére 1 853,98 Eur a v nepodnikateľskej sfére 1 236,73 Eur). Z hľadiska *veku* dosiahli najvyššiu priemernú hrubú mesačnú mzdu zamestnanci vo veku od 30 do 34 rokov – 866,75 Eur (v podnikateľskej sfére vo veku od 30 do 34 rokov 907,07 Eur a v nepodnikateľskej sfére vo veku od 55 do 59 rokov 722,47 Eur). Pri triedení podľa *druhu vlastníctva* najvyššiu priemernú hrubú mesačnú mzdu mali zamestnanci spoločností s medzinárodným vlastníctvom s prevažujúcim verejným sektorom – 1 472,95 Eur (v podnikateľskej sfére 1 472,95 Eur u zamestnancov spoločností s medzinárodným vlastníctvom s prevažujúcim verejným sektorom a v nepodnikateľskej sfére u zamestnancov organizácií so štátnym vlastníctvom 790,69 Eur). Z *regionálneho hľadiska* najvyššie priemerné mesačné mzdy poberali zamestnanci v Bratislavskom

kraji – 1 105,66 Eur (v podnikateľskej sfére 1 165 Eur a v nepodnikateľskej sfére 822,33 Eur) (príloha ku kapitole 2, tab. č. 6, 7, 8, 9).

Z analýzy **podielu jednotlivých zložiek celkovej priemernej hrubej mesačnej mzdy** v 4. štvrťroku 2009 (796,40 Eur) je zrejmé, že najvyšší podiel tvorila základná mzda (66,96 %). Ďalšou významnou zložkou priemernej hrubej mesačnej mzdy boli náhrady mzdy, ktoré predstavovali 12,38 % a tretiu najvyššiu zložku tvorili prémie a odmeny (10,84 %). Po odpočítaní poistného na zdravotné a sociálne poistenie a preddavkov na daň z príjmov fyzických osôb bola priemerná čistá mesačná mzda 630,92 Eur, t. j. 79,22 % (v 4. štvrťroku 2008 to bolo 597,39 Eur) (príloha ku kapitole 2, tab. č. 10).

Podľa **rodového členenia** údajov o odmeňovaní priemerná hrubá mesačná mzda v 4. štvrťroku 2009 mužov bola 902,32 Eur (v podnikateľskej sfére 919,60 Eur a v nepodnikateľskej sfére 775,96 Eur) a žien 681,35 Eur (v podnikateľskej sfére 694,92 Eur a v nepodnikateľskej sfére 653,77 Eur). Priemerná hrubá mesačná mzda žien teda predstavovala 75,5 % priemernej hrubej mesačnej mzdy mužov, čo v porovnaní s 4. štvrťrokom 2008 predstavuje pokles o 0,4 p. b.

Rozdiel v odmeňovaní medzi mužmi a ženami je vyšší v podnikateľskej sfére v porovnaní s nepodnikateľskou, ako aj na vyšších triedach pracovných pozícií (sklenený strop) a tiež aj vo vekovej kategórii 35 – 40 rokov. Rozdiel v odmeňovaní medzi mužmi a ženami netvorí základná mzda (najmä v nepodnikateľskej sfére), ale prémie a odmeny, ktoré nepodliehajú prísny, transparentným pravidlám a zakladajú sa na subjektívnom posudzovaní väčšinou nadriadeného pracovníka či pracovníčky. Z priemernej mzdy žien tvorili odmeny a prémie 10,3 %, zatiaľ čo u mužov to bolo 13,9 %. Rozdiely v odmeňovaní sú dôsledkom aj pretrvávajúcich rodových stereotypov a diskriminácie a nerovností na trhu práce a súvisia s množstvom sociálnych a ekonomických faktorov (zdroj: príloha k Súhrnnej správe o stave rodovej rovnosti na Slovensku za rok 2009, podklad: Trexima, Informačný systém o priemerných zárobkoch za 4. štvrťrok 2008).

Jedným z najintenzívnejšie pôsobiacich faktorov, intervenujúcich do rozdielov v odmeňovaní medzi mužmi a ženami je na Slovensku horizontálna a vertikálna segregácia trhu práce, t.j., že ženy pracujú v sektoroch s výrazne nižším finančným ohodnotením a zastávajú nižšie pracovné pozície v porovnaní s mužmi. Vertikálna rodová segregácia je suma absolútnych rozdielov distribúcií mužov a žien v jednotlivých zamestnaniach (klasifikácia KZAM), vyjadrená ako % na celkovom počte zamestnaných. Horizontálna rodová segregácia je suma absolútnych rozdielov distribúcií mužov a žien v jednotlivých odvetviach (klasifikácia NACE), vyjadrená ako % na celkovom počte zamestnaných v týchto odvetviach.

Tab. 2.19 Vertikálna a horizontálna rodová segregácia trhu práce na Slovensku v roku 2003 a 2008

	2003	2008
Vertikálna segregácia podľa tried povolání	30,5	30,5
Horizontálna sektorová segregácia	22,7	23,5

Zdroj: Eurostat

Podľa *stupňa dosiahnutého vzdelania* v 4. štvrťroku 2009 dosahovali najvyššiu priemernú mesačnú mzdu ženy s vysokoškolským vzdelaním III. stupňa v podnikateľskej sfére (1 659,99 Eur) a v nepodnikateľskej sfére (1 004,84 Eur). Muži s vysokoškolským vzdelaním III. stupňa poberali najvyššiu priemernú mesačnú mzdu v podnikateľskej sfére (2 347,37 Eur) i v nepodnikateľskej sfére (1 075,08 Eur). Najnižšie priemerné mesačné mzdy poberali zamestnanci v podnikateľskej aj nepodnikateľskej sfére so základným vzdelaním. Najväčšie rozdiely podľa vzdelania medzi podnikateľskou a nepodnikateľskou sférou sú v mzdách mužov s vysokoškolskou kvalifikáciou III. stupňa, kde je tento rozdiel až 1 272,29 Eur. Rozdiel medzi zárobkami žien v tejto kategórii je 655,15 Eur.

Z pohľadu *hlavných tried KZAM* muži aj ženy zarábali v podnikateľskej aj nepodnikateľskej sfére v priemere najviac v triede zákonodarcovia, vedúci a riadiaci zamestnanci. Muži zarábali v priemere najmenej v triede pomocní a nekvalifikovaní zamestnanci (v podnikateľskej sfére 518,59 Eur

a v nepodnikateľskej sfére 455,18 Eur). U žien boli v priemere najnižšie mzdy, rovnako ako u mužov, v triede pomocní a nekvalifikovaní zamestnanci (v podnikateľskej sfére 397,17 Eur a v nepodnikateľskej sfére 361,95 Eur) (príloha ku kapitole 2, tab. č. 7).

V súlade s vyššie uvedenými výsledkami porovnávania zárobkov zamestnancov v podnikateľskej a nepodnikateľskej sfére vychádza už dlhodobo priaznivejší výsledok v prospech podnikateľskej sféry. Takmer vo všetkých triedeniach sú platy v podnikateľskej sfére vyššie. Podľa hlavných tried KZAM sú výnimkou len muži v triede prevádzkovi zamestnanci v službách, čoho dôvodom je zamestnanie hasiči, ktoré sa nachádza v nepodnikateľskej sfére. Najväčšie rozdiely v platoch u mužov aj u žien sú u vedúcich, riadiacich zamestnancov. Muži v podnikateľskej zarábajú o 597 EUR viac a ženy o 395 EUR viac ako v nepodnikateľskej sfére. Vedúci zamestnanci – muži v nepodnikateľskej sfére zarábajú takmer rovnako ako vedúce zamestnankyne v podnikateľskej sfére.

Najviac zamestnancov sa v 4. štvrtroku nachádzalo v mzdových pásmach od 400,01 do 750 Eur. Z celkového počtu zamestnancov (956 844) vo výberovej vzorke Informačného systému o cene práce v 4. štvrtroku 2009, bez ohľadu na dĺžku pracovného úväzku, poberalo 65,75% zamestnancov nižšiu mzdu ako zistený celorepublikový priemer 796,40 Eur. Z počtu zamestnancov pracujúcich na plný pracovný úväzok (859 342) poberalo 63,84% zamestnancov mzdu pod celorepublikovým priemerom a z počtu zamestnancov pracujúcich na kratší pracovný čas (61 502) ich bolo 93,64%. (príloha ku kapitole 2, Tab. 11). Priemerné zárobky v podnikateľskej sfére sú uvedené v prílohe ku kapitole 2, tab. 15 až tab.19)

2.2.2 Úplné náklady práce v SR

Podľa údajov Štatistického úradu SR ročné **úplné náklady práce** v roku 2008 medziročne vzrástli o 8 % na 385 997 Sk na zamestnanca.

Z celkových nákladov práce v roku 2008 tvoril súhrn priamych nákladov 72,74 % a nepriamych nákladov 27,30 %, od ktorých sa odpočítavajú subvencie prijaté zamestnávateľom vo forme dotácií (- 0,03 %).

Tab. 2.20 Dynamika ročných nákladov práce v SR na zamestnanca (v Sk)

Druh nákladov	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Náklady práce spolu	252 467	268 307	289 802	306 545	328 344	357 533	385 997
z toho náklady:							
- priame	179 742	190 357	207 786	224 073	239 943	261 269	280 770
- nepriame	72 844	78 044	82 062	82 602	88 579	96 432	105 362

Zdroj: ŠÚ SR, štatistické zisťovanie o úplných nákladoch práce

V roku 2008 zamestnávateľ vynaložil na svojho zamestnanca v priemere 32 166 Sk za mesiac, čo bolo o 2 372 Sk viac v porovnaní s predchádzajúcim rokom. Medziročné tempo rastu mesačných nákladov práce sa v roku 2008 v porovnaní s rokom 2007 spomalilo o 0,9 percentuálneho bodu.

V skupine **priamych nákladových položiek** v roku 2008 mali najväčšie zastúpenie mzdy, ktoré tvorili 63,32 % a náhrady mzdy 8,51 %, z čoho 6,56 % pripadalo na náhrady za dovolenku. V skupine priamych nákladov práce medziročne vzrástli mzdy o 7,6 %, z toho základné mzdy a platy o 8,1 % a prémie a odmeny o 11,3 %. Z 20 367 Sk vyplatených na mzdy pripadlo na najväčšie mzdové zložky - základnú mzdu a platy 15 220 Sk, prémie a odmeny 3 214 Sk, príplatky a doplatky 1 114 Sk. Náhrady mzdy vzrástli o 9,2 % na 2 737 Sk, peňažné plnenia zo zisku po zdanení poklesli zo 186 na 128 Sk a náhrady za pracovnú pohotovosť vzrástli zo 78 na 81 Sk.

Medziročný nárast v roku 2008 povinných príspevkov na sociálne zabezpečenie o 10,5 % na úroveň 7 477 Sk a nepovinných príspevkov o 4,6 % (na 194 Sk) sa prejavilo v pozitívnej dynamike **nepriamych nákladov práce**. Dosiahli úroveň 8 780 Sk, čo bolo o 9,3 % viac v porovnaní s predchádzajúcim rokom. Z ostatných nepriamych nákladových zložiek najvýznamnejšiu položku

tvorili sociálne výhody, ktoré vzrástli o 5,6 % (z 537 na 567 Sk), z toho príspevky na stravovanie o 4 % a príspevky do sociálneho fondu o 10,6 %. Sociálne dávky poskytované zamestnávateľmi poklesli o 5,5 % na 284 Sk; výraznejšie vzrástli náklady na dôchodok a zdravotnú starostlivosť (o 19 %) a náhrady príjmu pri dočasnej pracovnej neschopnosti (o 19,9 %). Náklady na školenie zamestnancov vzrástli o 5,1 % zo 172 na 181 Sk. Ostatné nepriame náklady práce vzrástli o 9,6 %, z toho náklady na nábor zamestnancov o 4,9 %.

Tab. 2.21 Štruktúra mesačných nákladov práce v SR za rok 2008

Položky nákladov práce	Podiel v %	Sk	Index 2008/07
1.-16. CELKOVÉ NÁKLADY PRÁCE	100,00	32 166	107,96
1.-7. PRIAME NÁKLADY	72,74	23 397	107,5
1. Mzdy	63,32	20 367	107,6
2. Náhrady mzdy	8,51	2 737	109,2
3. Platby do programu sporenia	0,07	24	119,0
4. Náhrady za pracovnú pohotovosť	0,25	81	103,7
5. Peňažné plnenia zo zisku po zdanení	0,40	128	68,7
6. Ostatné priame náklady zamestnancom	0,18	59	122,8
7. Odmeny učňom	0,01	3	45,6
8.-15. NEPRIAME NÁKLADY	27,30	8 780	109,3
8. Povinné príspevky na sociálne zabezpečenie	23,24	7 477	110,5
9. Nepovinné príspevky na sociálne zabezpečenie	0,60	194	104,6
10. Sociálne dávky	0,88	284	94,5
11. Príspevky na sociálne zabezpečenie učňov	0,00	0	0
12. Sociálne výhody	1,76	567	105,6
13. Náklady na školenie zamestnancov	0,56	181	105,1
14. Poplatky a sankcie súvisiace so mzdami	0,01	3	36,9
15. Ostatné nepriame náklady práce	0,23	74	109,6
16. SUBVENCIE	- 0,03	- 11	80,2

Zdroj: ŠÚ SR, štatistické zisťovanie o úplných nákladoch práce

Dlhodobý trend rastúcej diferenciacie v nákladoch práce **podľa odvetví** pokračoval aj v roku 2008. Najvýraznejší medziročný rast nákladov práce bol zaznamenaný v stavebníctve (o 10,8 %), zdravotníctve a sociálnej pomoci (o 10,7 %), finančnom sprostredkovaní (o 9,0 %), v ťažbe nerastných surovín (o 8,7 %) a v pôdohospodárstve (o 8,6 %). Najnižší rast bol vo výrobe a rozvode elektriny, plynu a vody (o 4,3 %), doprave, poštách a telekomunikáciách (o 4,7 %) a v ostatných spoločenských, sociálnych a osobných službách (o 5 %).

Polovica odvetví vynakladala nadpriemerné výdavky na pracovnú silu. Za dominantným odvetvím finančného sprostredkovania (59 617 Sk) nasledovala s výrazným odstupom výroba a rozvod elektriny, plynu a vody (44 623 Sk) a odvetvie nehnuteľností, prenájom a obchodné činnosti (37 147 Sk). Výdavky v ostatných finančne lepšie zabezpečených odvetviach sa pohybovali v intervale 31 – 35 tis. Sk.

Ostatné odvetvia aj napriek pozitívnej dynamike dosahovali naďalej podpriemerné hodnoty. Tradične najnižšie finančné prostriedky na vlastného zamestnanca vynaložili hotely a reštaurácie (20 143 Sk) a podkapitalizované subjekty pôsobiace v pôdohospodárstve (26 013 Sk) (príloha ku kapitole 2, tab. č 12).

Z hľadiska veľkostí organizácií v roku 2008 vynaložili najviac prostriedkov na zamestnanca subjekty s 1 000 a viac zamestnancami (38 185 Sk). Nadpriemernú úroveň dosiahli organizácie s 500 – 999 zamestnancami (33 148 Sk) a organizácie s 250 – 499 zamestnancami (32 384 Sk).

Najmenšie výdavky na prácu boli v organizáciách, ktoré zamestnávajú 20 – 49 osôb (28 555 Sk) a v malých podnikoch od 1 – 9 zamestnancov (28 962 Sk).

Podľa úrovne nákladov práce je možné z regionálneho hľadiska vymedziť nasledujúce 3 typy regiónov na Slovensku:

- s vysokou úrovňou: Bratislavský kraj so 40 620 Sk,
- s priemernou úrovňou: Košický kraj s 32 821 Sk a Trnavský kraj s 31 585 Sk,
- s podpriemernou úrovňou: Žilinský kraj s 29 473 Sk, Trenčiansky kraj s 28 381 Sk, Nitriansky kraj s 27 649 Sk, Banskobystrický kraj s 27 463 Sk a Prešovský kraj s 26 450 Sk.

V roku 2008 na svojho zamestnanca najviac vynaložil zamestnávateľ v Bratislavskom kraji, kde celkové náklady práce predstavovali 40 620 Sk. V Bratislavskom kraji boli zároveň dosiahnuté najvyššie priame náklady práce 29 881 Sk (z toho mzdy tvorili 26 150 Sk a náhrady mzdy 3 293 Sk) a nepriame náklady práce 10 774 Sk (z toho 9 066 Sk povinné príspevky na sociálne zabezpečenie). Celkové náklady vyššie ako bol celoslovenský priemer (32 166 Sk) sa dosiahli len v Bratislavskom (40 620 Sk) a Košickom kraji (32 821 Sk). V ostatných krajoch celkové náklady práce nedosiahli úroveň priemeru za SR. Najnižšie celkové náklady práce 26 450 Sk mali zamestnávateľia v Prešovskom kraji. V Prešovskom kraji boli zároveň najnižšie tak priame (19 255 Sk), ako aj nepriame náklady práce (7 206 Sk).

Tab. 2.22 Mesačné náklady práce na zamestnanca v roku 2008 podľa krajov (v Sk)

Položky nákladov práce	BA	TT	TN	NR	ZA	BB	PO	KE
1.-16. CELKOVÉ NÁKLADY PRÁCE	40 620	31 585	28 381	27 649	29 473	27 463	26 450	32 821
1.-7. PRIAME NÁKLADY	29 881	22 870	20 658	20 121	21 263	19 841	19 255	23 433
1. Mzdy	26 150	19 734	17 940	17 564	18 484	17 281	16 677	20 291
2. Náhrady mzdy	3 293	2 646	2 527	2 398	2 553	2 423	2 315	2 880
3. Platby do programu sporenia	47	26	2	13	9	1	59	1
4. Náhrady za pracovnú pohotovosť	94	53	40	71	65	76	68	158
5. Peňažné plnenia zo zisku po zdanení	147	353	117	49	120	32	115	93
6. Ostatné priame náklady zamestnancom	148	55	27	24	27	27	17	9
7. Odmeny učňom	2	3	4	2	4	1	4	2
8.-15. NEPRIAME NÁKLADY	10 744	8 742	7 727	7 551	8 215	7 632	7 206	9 406
8. Povinné príspevky na sociálne zabezpečenie	9 066	7 402	6 699	6 645	7 054	6 626	6 315	7 579
9. Nepovinné príspevky na sociálne zabezpečenie	266	198	146	143	151	152	142	244
10. Sociálne dávky	299	229	250	196	236	230	201	594
11. Príspevky na sociálne zabezpečenie učňov	0	0	0	-	0	0	0	1
12. Sociálne výhody	738	518	457	425	470	459	426	777
13. Náklady na školenie zamestnancov	278	206	113	92	245	120	79	165
14. Poplatky a sankcie súvisiace so mzdami	4	3	2	3	1	2	2	2
15. Ostatné nepriame náklady práce	94	185	61	47	58	45	42	44
16. SUBVENCIE	- 6	- 27	- 4	- 22	- 5	- 11	- 11	- 18

Zdroj: ŠÚ SR, štatistické zisťovanie o úplných nákladoch práce

2.2.3 Kolektívne vyjednávanie

Stav uloženia kolektívnych zmlúv vyššieho stupňa na MPSVR SR a ich extenzia

V roku 2009 bolo na MPSVR SR uložených 13 kolektívnych zmlúv vyššieho stupňa a 22 dodatkov ku kolektívnym zmluvám vyššieho stupňa. Na ďalších zamestnávateľov nebola rozšírená záväznosť žiadnej kolektívnej zmluvy vyššieho stupňa.

Kolektívne spory riešené pred sprostredkovateľom alebo rozhodcom určeným Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR

K 31. decembru 2009 bolo na MPSVR SR zaevidovaných 14 žiadostí týkajúcich sa kolektívnych sporov, riešených pred sprostredkovateľom alebo rozhodcom, určeným MPSVR SR. Pred sprostredkovateľom bolo riešených 12 sporov, pričom 8 sporov bolo úspešne vyriešených a 4 spory boli riešené neúspešne. V roku 2009 bolo na posilnenie kolektívneho vyjednávania v oblasti rodovej rovnosti schválené Memorandum o spolupráci medzi vládou SR a KOZ SR o uplatňovaní rodovej rovnosti.

2.2.4 Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci

Pracovné úrazy

V roku 2009 došlo v organizáciách v pôsobnosti orgánov inšpekcie práce k 44 smrteľným pracovným úrazom, čo v porovnaní s rokom 2008 znamená pokles ich počtu o 36 prípadov. Vo väčšine smrteľných pracovných úrazov príčinou ich vzniku bolo používanie nebezpečných postupov alebo nedisciplinovanosť spojená s porušovaním predpisov a pokynov na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci. Zdrojmi smrteľných pracovných úrazov boli najmä používané dopravné prostriedky, stroje a tiež pracovné alebo cestné dopravné priestory ako zdroje pádov osôb.

V hodnotenom roku ďalej vzniklo celkom 138 pracovných úrazov s ťažkou ujmom na zdraví a 1 872 pracovných úrazov s pracovnou neschopnosťou dlhšou ako 42 dní. Najčastejšími zdrojmi týchto pracovných úrazov boli pracovné alebo cestné dopravné priestory ako zdroje pádov osôb, ďalej bremená, materiál a predmety, ako aj stroje. Príčinou ich vzniku boli hlavne nedostatky osobných predpokladov na výkon práce v čase úrazu (rôzne indispozície, nepozornosť a pod.) a jestvujúce bežné riziko práce (1 268 prípadov – 63,08 %).

V roku 2009 organizácie v pôsobnosti orgánov štátnej správy v oblasti inšpekcie práce oznámili vznik celkom 9 200 registrovaných pracovných úrazov, čo je o 2493 pracovných úrazov menej v porovnaní s rokom 2008. Z prehľadu štatistiky o pracovnej úrazovosti podľa odvetvových kategórií ekonomických činností vyplýva, že najvyšší podiel pracovnej úrazovosti sa v roku 2009 koncentroval hlavne v stavebníctve (31,82 % zo všetkých registrovaných úrazov), ale aj v priemyselnej výrobe (15,91 % zo všetkých registrovaných pracovných úrazov), v doprave a skladovaní (15,91 % zo všetkých registrovaných úrazov) a v poľnohospodárstve, lesnom hospodárstve a rybolove (9,09 % zo všetkých registrovaných pracovných úrazov).

Pokles počtu všetkých registrovaných pracovných úrazov vrátane smrteľných, s ťažkou ujmom na zdraví a s pracovnou neschopnosťou dlhšou ako 42 dní je zapríčinený prevažne hospodárskou krízou.

Rizikové práce

V roku 2009 pokračoval trend znižovania počtu exponovaných zamestnancov škodlivými pracovnými faktormi, keď rizikové práce na Slovensku vykonávalo celkom 106 570 zamestnancov, z toho 24 618 žien. Pokles zamestnancov pracujúcich v riziku bol ovplyvnený aj súčasnou hospodárskou situáciou, čo dokazuje výrazný pokles v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi. V roku 2009 sa počet zamestnancov vykonávajúcich rizikové práce oproti roku 2008 znížil o 9 255 zamestnancov.

V pracovnom prostredí zo škodlivín dominoval hluk, ktorému bolo exponovaných 80 960 zamestnancov, tzn. 75,9 % zo všetkých zamestnancov vykonávajúcich rizikové práce, čo predstavuje oproti roku 2008 pokles počtu o 7 340 zamestnancov, ďalej prach, ktorému bolo exponovaných 20 596 zamestnancov (19,3 % zo všetkých exponovaných zamestnancov), chemické látky 6 753

zamestnancov (6,3 % zo všetkých exponovaných zamestnancov), ionizujúce žiarenie 6 723 zamestnancov (6,3 % zo všetkých exponovaných zamestnancov) a vibrácie 4 360 zamestnancov (4,1 % zo všetkých exponovaných zamestnancov).

Najviac zamestnancov bolo vystavených riziku v priemyselnej výrobe (celkom 75 676, z toho 14 311 žien) a v zdravotníctve (celkom 10 239 z toho 8 091 žien). Najvyšší podiel rizikovej práce žien (79 % z celkového počtu zamestnancov vykonávajúcich rizikové práce v danom ekonomickom odvetví) bol podobne, ako v minulých rokoch, v zdravotníctve.

Choroby z povolania

V roku 2009 bolo v Slovenskej republike hlásených 470 prípadov novovzniknutých chorôb z povolania a profesionálnych otráv. Oproti roku 2008 došlo k poklesu hlásených chorôb z povolania o 41 prípadov (9,6 %).

Najväčší podiel na chorobách z povolania má choroba kostí, kĺbov, šliach a nervov končatín z dlhodobého, nadmerného a jednostranného zaťaženia. Bolo hlásených 274 týchto profesionálnych ochorení s postihnutím najmä horných končatín. V roku 2008 v porovnaní s rokom 2007 naďalej stúpa počet hlásení tejto choroby z povolania. Klesajúci trend v porovnaní s rokom 2007 bol pri poškodení hlukom, kde pri celkovom počte 17 prípadov hlásených chorôb z povolania došlo k poklesu (35,7 %). Druhým najčastejším profesionálnym ochorením je už niekoľko rokov choroba kostí, kĺbov, svalov, ciev a nervov horných končatín spôsobená prácou s vibrujúcimi nástrojmi, ktoré aj pri celkovom poklese v r. 2008 na 79 hlásených prípadov predstavuje 18,9 % z celkového počtu chorôb z povolania v SR.

3 SOCIÁLNA OCHRANA

Sociálnu ochranu na Slovensku zabezpečuje systém sociálneho zabezpečenia, ktorý pozostáva zo sociálneho poistenia, štátnej sociálnej podpory a sociálnej pomoci.

3.1 Sociálne poistenie

Sociálne poistenie zabezpečuje ochranu ekonomicky aktívneho obyvateľstva v prípade straty alebo zníženia príjmu zo zárobkovej činnosti v dôsledku dočasnej pracovnej neschopnosti, potreby ošetrovania alebo opatrovania, tehotenstva alebo materstva, v prípade dovŕšenia dôchodkového veku alebo úmrtia, v prípade poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť v dôsledku dlhodobého nepriaznivého zdravotného stavu, v prípade poškodenia zdravia alebo úmrtia v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania, v prípade platobnej neschopnosti zamestnávateľa na uspokojenie nárokov zamestnanca a na úhradu príspevkov na starobné dôchodkové sporenie, v prípade straty príjmu z činnosti zamestnanca v dôsledku nezamestnanosti a na zabezpečenie príjmu v nezamestnanosti.

Systém sociálneho poistenia sa podľa zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sociálnom poistení“) člení na nemocenské poistenie, dôchodkové poistenie, úrazové poistenie, garančné poistenie a poistenie v nezamestnanosti.

Vláda prijala v roku 2009 mnohé opatrenia, ktoré umožnili zabezpečiť občanom pri vzniku sociálnych situácií vyšší príjem, respektíve spravodlivejšie nastavenie podmienok nároku, čo posilnilo ich sociálnu ochranu. Viaceré z týchto opatrení bolo nutné presadiť z dôvodu častokrát nelogického a nespravodlivého právneho stavu, ktorý vznikol a pretrvával najmä v dôsledku zavádzania reformy systému sociálneho poistenia. Zároveň boli prijaté opatrenia aj za účelom zmiernenia nepriaznivých dopadov hospodárskej krízy.

V sledovanom období nadobudli účinnosť nasledovné opatrenia súvisiace so zákonom o sociálnom poistení:

Opatrenie MPSVR SR č. 450/2008 Z. z., ktorým sa ustanovuje percento zvýšenia dôchodkových dávok a úrazových dávok v roku 2009. Dôchodkové dávky a úrazové dávky sa zvýšili od 1. januára 2009 o 6,95 %. Zvýšenie dôchodkových dávok a úrazových dávok závisí od priemerného medziročného rastu spotrebiteľských cien a od medziročného rastu priemernej mzdy v hospodárstve Slovenskej republiky vykázaných Štatistickým úradom SR za prvý polrok kalendárneho roka, ktorý predchádza príslušnému kalendárnemu roku, pričom príslušný kalendárny rok je rok, v ktorom sa zvýšenie dôchodkových dávok vykonáva. Zvýšenie dôchodkových dávok sa týka všetkých dôchodkových dávok, nielen tých vyplácaných na území Slovenska, ale aj vyplácaných do zahraničia. Nariadenie vlády SR č. 409/2009 Z. z. o sumách vianočného príspevku v roku 2009. Vianočný príspevok sa poskytoval poberateľom starobného dôchodku, predčasného starobného dôchodku, invalidného dôchodku, sociálneho dôchodku, vdovského dôchodku, vdoveckého dôchodku a sirotského dôchodku v závislosti od výšky dôchodku v sume

- 66,39 Eura, ak suma dôchodku alebo úhrn súm dôchodkov je do 144,70 Eura,
- 58,09 Eura, ak suma dôchodku alebo úhrn súm dôchodkov je od 144,80 Eura do 289,30 Eura,
- 49,80 Eura, ak suma dôchodku alebo úhrn súm dôchodkov je od 289,40 Eura do 433,90 Eura.

Cieľom vianočného príspevku je zmierniť sociálnu situáciu vyššie uvedenej skupiny dôchodcov. V súvislosti s vianočným príspevkom (vrátane doplatkov za predchádzajúce roky) bolo v roku 2009 vyplatených 1,1 mil. poberateľom dôchodkových dávok 62,1 mil. Eur.

Opatrenie MPSVR SR č. 154/2009 Z. z., ktorým sa ustanovuje suma všeobecného vymeriavacieho základu za kalendárny rok 2008. Všeobecný vymeriavací základ za kalendárny rok 2008 je 8 676,36 Eura. Všeobecný vymeriavací základ je veličina, ktorá sa používa pri určovaní sumy dôchodkových dávok, úrazových dávok, dávky garančného poistenia, ako aj pri určení vymeriavacieho základu na platenie poistného na sociálne poistenie a príspevkov na starobné dôchodkové sporenie. Všeobecný vymeriavací základ ustanovený týmto opatrením bol na určenie maximálnych vymeriavacích základov na platenie poistného na sociálne poistenie a príspevkov na starobné dôchodkové sporenie rozhodujúci od 1. júla 2009 do 30. júna 2010.

Opatrenie MPSVR SR č. 592/2008 Z. z., ktorým sa ustanovuje výška aktuálnej dôchodkovej hodnoty na rok 2009. Dôchodková hodnota v roku 2009 je 8,9955 Eura. Výška aktuálnej dôchodkovej hodnoty je potrebná pri určení sumy dôchodku.

Zákon o sociálnom poistení prešiel v roku 2009 niekoľkými zmenami. V roku 2009 nadobudli účinnosť zákony č. 449/2008 Z. z., č. 599/2008 Z. z., č. 108/2009 Z. z., č. 192/2009 Z. z., č. 200/2009 Z. z., č. 285/2009 Z. z., č. 571/2009 Z. z. a č. 572/2009 Z. z.

Zákon č. 449/2008 Z. z., ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2009, predstavuje najrozsiahlejšiu novelizáciu v roku 2009.

- Právna úprava platenia poistného na dôchodkové poistenie štátom bola pred 1. januárom 2009 nevýhodnejšia pre osoby, ktoré boli zamestnancami alebo povinne poistenými samostatne zárobkovo činnými osobami a čerpali materské z nemocenského poistenia oproti osobám, ktoré neboli zárobkovo činné. Z dôvodu, aby ekonomicky aktívni poistenci neboli v nevýhodnejšom postavení ako fyzické osoby s účinnosťou od 1. januára 2009 sa rozšíril okruh osôb, za ktoré platí poistné na dôchodkové poistenie štát o zamestnankyňu a samostatne zárobkovo činnú osobu v období, v ktorom sa im poskytuje materské a súčasne sa rozšíril okruh osôb, za ktoré platí poistné na dôchodkové poistenie štát o fyzickú osobu, ktorá vykonáva osobnú asistenciu fyzickej osobe s ťažkým zdravotným postihnutím najmenej 140 hodín mesačne.

- Predĺžila sa lehota na podanie prihlášky na dôchodkové poistenie z dôvodu starostlivosti o novonarodené dieťa z 15 na 45 dní.

- Od roku 2009 sa pristúpilo k presnejšiemu spôsobu výpočtu priemerného osobného mzdového bodu, ktorý spočíva v tom, že z rozhodujúceho obdobia na zistenie priemerného osobného mzdového bodu sa vylúčili obdobia dôchodkového poistenia, za ktoré nemožno určiť osobný mzdový bod a obdobia poberania invalidného dôchodku, ak tieto obdobia trvali celý kalendárny rok.

- V súvislosti s nálezom Ústavného súdu Slovenskej republiky č. 204/2008 Z. z. z 30. apríla 2008, ktorým sa rozhodlo o nesúlade vykonanej diferencovanej valorizácie v rokoch 2005 a 2006, upravil sa osobitný spôsob valorizácie dôchodkových dávok a úrazových dávok v rokoch 2005 a 2006. V súvislosti s predmetným nálezom bolo v období od 13. júna 2008 do 31. decembra 2009 zvýšených 27 763 dôchodkov a celková suma vyplatená dotknutým dôchodcom predstavovala 9,8 mil. Eur.

- Presunul sa termín uskutočnenia valorizácie v príslušnom kalendárnom roku na 1. január. Dôchodkové dávky a úrazové dávky sa od roku 2009 zvyšujú od 1. januára namiesto od 1. júla kalendárneho roka, ako tomu bolo do konca roku 2008. Uvedená zmena znamená rýchlejšiu reakciu na rast spotrebiteľských cien a na rast miezd, prispela k zvýšeniu celoročných príjmov všetkých dôchodcov a tým zvýšila celoročnú mieru náhrady všetkých poberaných dôchodkov k celoročnej priemernej mzde v danom roku. Vychádzajúc z priemernej mesačnej výšky starobného dôchodku vplyvom posunu termínu valorizácie od 1. januára 2009, vzrástli príjmy dôchodcov kumulatívne za polrok zhruba o 132,78 Eur. V dôsledku spomínanej zmeny stúpla celková suma na výplatu dôchodkov Sociálnou poisťovňou v roku 2009 o 161,2 mil. Eur, z toho nárast sumy na výplatu dôchodkových dávok predstavoval 160,6 mil. Eur a nárast sumy na úrazové dávky 0,6 mil. Eur.

- Zvýšili sa sumy dôchodkov priznaných pred nadobudnutím účinnosti zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení, t. j. pred 1. októbrom 1988, ktorých suma bola vypočítaná z maximálneho priemerného mesačného zárobku 3 000 Sk. Predmetné opatrenie sa dotklo 3 776 dôchodcov, ktorým sa dôchodok zvýšil o 26,60 Eura a dotknutým dôchodcom bolo v roku 2009 celkovo vyplatené na dôchodkových dávkach o 1,1 mil. Eur viac. Išlo o prepočet starobných dôchodkov, na ktoré sa nevzťahoval prepočet starobných dôchodkov, ktorý bol realizovaný zákonom č. 310/2006 Z. z., s účinnosťou od 1. augusta 2006.

- S účinnosťou od 1. januára 2009 sa riešila aj úrazová renta, na ktorú bola prekvalifikovaná náhrada za stratu na zárobku a pozostalostná úrazová renta, na ktorú bola prekvalifikovaná náhrada nákladov

na výživu pozostalých, ktoré sa vyplácali k 31. decembru 2008 vo výške 50 % sumy vyplácanej k 31. júlu 2006. Od účinnosti novely zákona o sociálnom poistení sa vypláca úrazová renta a pozostalostná úrazová renta podľa § 293o ods. 1, 2 a 3 vo výške 100 %, čím sa úroveň náhrady poskytovanej poškodenému alebo pozostalým po poškodenom dostáva na úroveň, ktorá by patrila podľa Zákonníka práce v čase vzniku nároku na náhradu. Predmetná zmena sa dotkla 7 542 poberateľov, ktorým bolo v roku 2009 vyplatených na úrazových rentách vplyvom zmeny o 0,73 mil. Eur viac.“

Zákonom č. 108/2009 Z. z., s účinnosťou od 1. apríla 2009, za účelom zmiernenia dopadov finančnej a hospodárskej krízy na samostatne zárobkovo činné osoby sa znížila sadzba poistného do rezervného fondu solidarity v období od 1. apríla 2009 do 31. decembra 2010 pre povinne dôchodkovo poistenú samostatne zárobkovo činnú osobu zo 4,75 % z vymeriavacieho základu na 2 % z vymeriavacieho základu. Úspora finančných prostriedkov SZČO k 31. decembru 2009 predstavovala 17,5 mil. Eur, pri počte 244 399 SZČO.

Zákonom č. 192/2009 Z. z., s účinnosťou od 1. júna 2009, sa umožnilo Sociálnej poisťovni v odôvodnených prípadoch na písomnú žiadosť povinnej osoby odpustiť povinnosť zaplatiť penále za porušenie povinnosti odvádzať poistné a príspevky na starobné dôchodkové sporenie za obdobie pred 1. júnom 2009. Touto právnou úpravou sa vyšlo v ústrety fyzickým osobám a právnickým osobám, ktoré nespĺnili povinnosť odvádzať poistné na sociálne poistenie a príspevky na starobné dôchodkové sporenie včas a v správnej sume v období pred 1. januárom 2010.

3.1.1 Nemocenské poistenie

Nemocenské poistenie je poistenie krátkodobých sociálnych udalostí, ako je choroba, úraz, tehotenstvo alebo materstvo. Zo systému nemocenského poistenia sa vyplácajú dávky nemocenského poistenia, ktorými sú nemocenské, ošetrovné, materské a vyrovnávací dávka.

Podľa zákona č. 462/2003 Z. z. o náhrade príjmu pri dočasnej pracovnej neschopnosti zamestnanca a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov za prvých 10 dní trvania dočasnej pracovnej neschopnosti zamestnancovi vypláca zamestnávateľ náhradu príjmu pri dočasnej pracovnej neschopnosti zamestnanca a Sociálna poisťovňa poskytuje zamestnancovi nemocenské až od 11. dňa jeho dočasnej pracovnej neschopnosti.

Výdavky na nemocenské dávky⁸ v roku 2009, hradené zo zdrojov Sociálnej poisťovne, boli v čiastke 316,67 mil. Eur. V porovnaní s rokom 2008 boli vyššie o 70,27 mil. Eur (index rastu 128,52 %). Nárast výdavkov bol najmä z dôvodu nárastu počtu prípadov a vyššej priemernej výšky pri všetkých dávkach nemocenského poistenia s výnimkou ošetrovného.

V roku 2009 boli priemerné mesačné počty prípadov zúčtovaných nemocenských dávok nasledovné: nemocenské 108 565 prípadov,

- ošetrovné 10 756 prípadov,
- vyrovnávací dávka 88 prípadov,
- materské 19 774 prípadov.

Priemerný mesačný počet prípadov bol oproti roku 2008 vyšší o 13 005 (najvyšší rast počtu prípadov bol zaznamenaný na dávke nemocenské o 11 908 prípadov). Nárast počtu prípadov pri dávke nemocenské súvisí aj s hospodárskou krízou, ktorej vplyv v rozpočte nebol premietnutý. Priemerné percento pracovnej neschopnosti pre chorobu a úraz v roku 2008 bolo 3,38 % a v roku 2009 vzrástlo na 4,02 % (najnižšie priemerné percento PN bolo v Bratislavskom kraji 2,29 % a najvyššie v Prešovskom kraji 6,06 %). Priemerná doba trvania práceneschopnosti v roku 2009 predstavovala 44,87 dní (najnižšia doba trvania 33,77 dní bola v Bratislavskom kraji a najvyššia 54,28 dní v Prešovskom kraji), čo znamenalo oproti roku 2008 nárast o 6,91 dňa.

⁸ Prehľad výdavkov základného fondu nemocenského poistenia (ZFNP) a nemocenských dávok v roku 2009 je uvedený v Prílohách ku kapitole 3.

Tabuľka č. 3.1 naznačuje pozitívny vývoj v priemernej výške vyplácaných nemocenských dávok, keď všetky dávky nemocenského poistenia v roku 2009 (s výnimkou ošetrovného) zaznamenali oproti roku 2008 nárast o približne 10 %. Uvedené je spôsobené najmä vyšším vymeriavacím základom pre výpočet dávky u dotknutých osôb.

Tab.3.1 Počet prípadov a priemerná výška nemocenských dávok v roku 2009

Dávka	Počet prípadov v roku 2009	Porovnanie so stavom v roku 2008 (v %)	Priemerná výška dávky v roku 2009 (v Eur)	Porovnanie so stavom v roku 2008 (v %)
Nemocenské	1 302 777	112,32	185	116,95
Ošetrovné	129 071	95,52	64	115,98
Vyrovňavacia dávka	1 055	114,43	46	118,86
Materské	237 288	108,75	286	111,78

Zdroj: Sociálna poisťovňa

3.1.2 Dôchodkové poistenie

Dôchodkové poistenie zabezpečuje poistencom dostatočný príjem v období sociálnych situácií, ktoré majú dlhodobý charakter a počas ktorých nie sú schopní získať potrebné finančné prostriedky vlastnou prácou (invalidita), resp. ak spoločnosť od nich prácu už nevyžaduje (staroba). Dôchodkové poistenie sa člení na starobné poistenie (poistenie na zabezpečenie príjmu v starobe a pre prípad smrti) a na invalidné poistenie (poistenie pre prípad poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť v dôsledku dlhodobo nepriaznivého zdravotného stavu a pre prípad úmrtia). Zo systému dôchodkového poistenia sa poskytuje starobný dôchodok, predčasný starobný dôchodok, invalidný dôchodok, vdovský dôchodok, vdovecký dôchodok a sirotsky dôchodok.

K 31. decembru 2009 bolo vyplácaných 1 270 825 dôchodkových dávok (bez dôchodkov hradených štátom – napr. tzv. invalidov z mladosti, dôchodkov manželky, sociálnych dôchodkov, ako aj bez dôchodkov vyplácaných do cudziny a dôchodkov neprevzatých do automatizovanej evidencie). Dôchodkov neprevzatých do automatizovanej evidencie bolo 200 a dôchodkov vyplácaných do cudziny 12 274 (viď tabuľka č. 3.2).

V porovnaní so stavom k 31. decembru 2008 bolo v decembri 2009 vyplatených⁹ o 10 644 dôchodkov viac, čo predstavuje medziročný nárast o 0,84 %. Počet vyplácaných starobných dôchodkov, vdoveckých dôchodkov, vdovských dôchodkov a sirotských dôchodkov zostal oproti roku 2008 na relatívne nezmenenej úrovni, invalidných dôchodkov bolo k 31. decembru 2009 vyplatených o 8 243 viac ako v decembri 2008, predčasných starobných dôchodkov bolo vyplatených menej o 1 153. Rast počtu dôchodkov vyplácaných do zahraničia súvisí s členstvom v Európskej únii - voľný pohyb osôb v rámci únie.

⁹ Podrobnejšie štatistické údaje o počte poberateľov a výške jednotlivých dôchodkových dávok sú uvedené v Prílohách ku kapitole 3

Tab. 3.2 Počet vyplácaných dôchodkových dávok a priemerná výška dôchodkov (sólo) v roku 2009

Typ dôchodku	Počty vyplácaných dôchodkov* k:		Priemerná výška (sólo) v Eur:	
	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2008	31.12.2009
Starobný (sólo+ v súbehu)spolu	923 734	931 794	313	340
Predčasný starobný - // -	57 505	56 352	328	351
Invalidný - // -	200 104	208 347	232	249
Vdovský (sólo)	42 206	40 404	195	210
Vdovecký - // -	4 587	4 950	144	158
Sirotský	29 493	28 978	114	123
S p o l u	1 260 181	1 270 825	X	X
Dôchodky neprevzaté do automatiz. evidencie	272	200	X	X
Dôchodky vyplácané do cudziny	9 884	12 274	X	X

Zdroj: Sociálna poisťovňa

*Štatistické údaje sú vrátane súbehov. V terminológii dôchodkových dávok znamená súbeh poberanie súčasne (súbežne) tzv. priameho dôchodku (starobného, predčasného starobného alebo invalidného) s nepriamym dôchodkom (vdovským dôchodkom alebo vdoveckým dôchodkom, prípadne súbehu invalidného dôchodku s mierou poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť do 70 % so sirotským dôchodkom).

Na rast počtu poberateľov predčasného starobného dôchodku vplývalo najmä avizované sprísnenie podmienok nároku na predčasný starobný dôchodok od 1. januára 2008 (zavedenie podmienky na priznanie maximálne dva roky pred dovŕšením dôchodkového veku).

Priemerná výška predčasného starobného dôchodku u mužov a žien je nižšia v porovnaní s priemernou výškou starobného dôchodku, paradoxne však celková priemerná výška predčasného starobného dôchodku prevyšuje priemernú výšku starobného dôchodku. Dôvodom vzniku tejto situácie je diferencované rozdelenie počtu poberateľov medzi mužmi a ženami pri oboch dávkach (pri predčasnom starobnom dôchodku majú muži takmer trojnásobne viac poberateľov oproti ženám a pri sólo starobnom dôchodku sú ženy zastúpené viac ako 1,3 krát oproti mužom /tento pomer je však viac ako dvojnásobný po započítaní aj starobných dôchodkov vyplácaných v súbehu/).

Tab.3.3 Priemerná výška dôchodkov v súbehu v rokoch 2008 a 2009

Druh dôchodku	Priemerná výška dôchodku* v Eur	
	rok 2008	rok 2009
starobný vypl. v súbehu s vdovským (ženy)	344	296
starobný vypl. v súbehu s vdoveckým (muži)	394	381
predčasný starobný vypl. v súb.s vdovským (ženy)	383	303
predčasný starobný vypl. v súb. s vdoveckým (muži)	430	374
invalidný vypl. v súbehu s vdovským (ženy)	326	225
invalidný vypl. v súbehu s vdoveckým (muži)	359	270

Zdroj: Sociálna poisťovňa

*priemerná výška vypočítaná z úhrnej sumy oboch vyplácaných dôchodkov

Výdavky¹⁰ na (systémové) dávky dôchodkového poistenia v roku 2009 boli takmer 5,04 mld. Eur, čo predstavuje oproti roku 2008 nárast výdavkov o 11,09 %. Okrem toho štátom hradené dôchodkové dávky (dôchodok manželky, sociálny dôchodok, tzv. invalidný dôchodok z mladosti, zvýšenie pre bezvládnosť, zvýšenie dôchodku z dôvodu jediného zdroja príjmu, za odboj a rehabilitáciu, vrátane príplatkov za štátnu službu) predstavovali 40,2 mil. Eur. Výdavky na výplatu vianočného príspevku niektorým poberateľom dôchodku v roku 2009 predstavovali 62 mil. Eur.

K 31. decembru 2009 bolo zaznamenaných približne 5 320, t. j. 0,82 % sólo starobných dôchodkov presahujúcich priemernú mesačnú mzdu v hospodárstve Slovenskej republiky (744,5 Eur). Relácia priemerného starobného sólo dôchodku vyplácaného k 31. decembru 2009 k priemernej mesačnej mzde za rok 2009 v hospodárstve Slovenskej republiky bola 45,63 % a oproti roku 2008 predstavoval tento ukazovateľ nárast (2,3 p. b.).

3.1.3 Úrazové poistenie

Úrazové poistenie je poistením pre prípad poškodenia zdravia alebo úmrtia v dôsledku pracovného úrazu, služobného úrazu alebo choroby z povolania. Podstata úrazového poistenia spočíva v zodpovednosti zamestnávateľa za škodu, ktorá zamestnancovi vznikla v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania. Dávkami úrazového poistenia sú úrazový príplatok, úrazová renta, jednorazové vyrovnanie, pozostalostná úrazová renta, jednorazové odškodnenie, pracovná rehabilitácia a rehabilitačné, rekvalifikácia a rekvalifikačné, náhrada za bolesť a náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia, náhrada nákladov spojených s liečením a náhrada nákladov spojených s pohrebom.

Celková suma vyplatených dávok v roku 2009¹¹ bola 38,6 mil. Eur, čo predstavuje 110,81 % výdavkov za rok 2008, ide teda o mierny medziročný nárast. Najpočetnejšia a finančne najnáročnejšia dávka je úrazová renta. Za rok 2009¹² bolo vyplatených 72 159 týchto dávok, čo predstavuje oproti roku 2008 nárast o 5,4 %. Priemerná výška tejto dávky za rok 2009 bola 266,8 Eur, t. j. 113,1 % priemernej výšky z roka 2008. Rast úrovne tejto dávky je zaručený prostredníctvom každoročnej valorizácie. Na túto dávku bolo vynaložených 18,9 mil. Eur (49,0 % všetkých výdavkov fondu). Druhou najpočetnejšou vyplácanou dávkou bol úrazový príplatok v rozsahu 28 579 prípadov, čo však oproti roku 2008 predstavuje pokles o 10,3 %. Najväčšiu priemernú výšku na jeden prípad predstavovali dávky jednorazové odškodnenie a náhrada za stratu spoločenského uplatnenia - jedná sa však o menej početné dávky.

3.1.4 Garančné poistenie

Garančné poistenie je poistením pre prípad platobnej neschopnosti zamestnávateľa. Charakteristickým znakom garančného poistenia je jeho obmedzenie len na zamestnanca a zamestnávateľa. V rámci garančného poistenia nevystupuje ako subjekt samostatne zárobkovo činná osoba a vzhľadom na charakter poisťných vzťahov nie je daná ani možnosť dobrovoľnej účasti na tomto druhu poistenia. Účelom garančného poistenia je zabezpečenie nárokov zamestnanca a úhrada príspevkov na starobné dôchodkové sporenie do základného fondu príspevkov na starobné dôchodkové sporenie z dôvodu platobnej neschopnosti zamestnávateľa. Z garančného poistenia sa vypláca dávka garančného poistenia.

Za rok 2009 bolo vyplatených 8 114 dávok (viď tabuľku č. 3.4), čo v porovnaní s rokom 2008 predstavuje nárast o 88,3 %. Celkový objem vyplatených prostriedkov na dávku garančného poistenia bol 9,9 mil. Eur, oproti predchádzajúcemu roku ide o takmer dvojnásobný nárast (193,1 % výdavkov roku 2008). Priemerná výška dávky za rok 2009 činila 1 217 Eur, čo predstavuje nárast o 2,5 % oproti roku 2008.

¹⁰ Prehľad výdavkov na dôchodkové dávky k 31. 12. 2009 je uvedený v Prílohe ku kapitole 3.

¹¹ Prehľad výdavkov základného fondu úrazového poistenia (ZFUP) v roku 2009 je uvedený v Prílohe ku kapitole 3.

¹² Priemerná výška a počet vyplatených dávok úrazového poistenia v roku 2009 sú uvedené v Prílohe ku kapitole 3.

Tab. 3.4 Výdavky na dávku garančného poistenia, počet prípadov a priemerná výška dávky v Eur v roku 2009

Obdobie	Počet prípadov	Priemerná výška dávky v Eur	Výdavky na dávku garančného poistenia v tis. Eur
Január	173	863	94,0
Február	369	946	157,0
Marec	163	1 486	796,9
Apríl	388	1 310	364,8
Máj	399	1 263	626,5
Jún	174	929	461,2
Júl	138	1 007	1 428,8
August	229	1 259	1 053,2
September	789	737	377,5
Október	618	1 291	1 854,7
November	155	1 413	1 445,2
December	713	1 585	1 211,8
Celkom	8 114	X	9 871,6
Priemer	676	1 217	822,63

Zdroj: Sociálna poisťovňa

3.1.5 Poistenie v nezamestnanosti

Poistenie v nezamestnanosti je poistením pre prípad skončenia poistného pomeru a zaradenia do evidencie uchádzačov o zamestnanie. Účelom poistenia v nezamestnanosti je finančné zabezpečenie v prípade straty príjmu z činnosti zamestnanca a zabezpečenie príjmu v dôsledku nezamestnanosti. Z poistenia v nezamestnanosti sa vypláca dávka v nezamestnanosti.

V roku 2009 predstavoval priemerný mesačný počet poberateľov dávky¹³ v nezamestnanosti 50 602 osôb¹⁴, t. j. viac ako dvojnásobný nárast oproti priemernému mesačnému počtu v roku 2008. Najväčší medziročný nárast bol zaznamenaný v mesiacoch júl a august z dôvodu príchodu absolventov stredných a vysokých škôl na trh práce. Počet osôb, ktoré v roku 2009 boli poberateľmi dávky v nezamestnanosti predstavuje 1 634 84, z čoho bolo 717 53 žien (43,9 %) a 917 28 mužov (56,1 %). Z hľadiska vekovej štruktúry bol najväčší podiel poberateľov dávky v nezamestnanosti vo vekovej skupine 45 - 54 ročných (najväčšia skupina mužov poberateľov dávky v nezamestnanosti bola vo veku 25 – 34 rokov).

Výdavky na dávky v nezamestnanosti v roku 2009 boli v sume 172,6 mil. Eur, t. j. 160% výdavkov za rok 2008. Priemerná mesačná výška dávky v roku 2009 bola 284 Eur, čo je o 18,9 % viac ako v roku 2008. Zvýšenie počtu poberateľov a výdavkov na dávku v nezamestnanosti oproti roku 2008 bolo spôsobené vyšším počtom uchádzačov o zamestnanie (nezamestnaných osôb) z dôvodu globálnej finančnej a hospodárskej krízy, ktorá sa naplno prejavila v roku 2009 aj na Slovensku.

3.2 Dôchodkové sporenie

Dôchodkové sporenie v súčasnosti tvoria 2 podsystemy, ktoré sa označujú ako II. pilier a III. pilier dôchodkového systému Slovenskej republiky:

II. pilier - starobné dôchodkové sporenie, príspevkovo definované, financované prostredníctvom kapitalizácie, vykonávané dôchodkovými správcovskými spoločnosťami na základe zákona č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších

¹³ Podrobnejšie štatistiky o vyplatených dávkach v nezamestnanosti a poberateľoch v roku 2009 sú uvedené v Prílohách ku kapitole 3.

predpisov (ďalej len „zákon o starobnom dôchodkovom sporení, ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2005.

III. pilier - doplnkové dôchodkové sporenie, príspevkovo definované, financované prostredníctvom kapitalizácie, vykonávané doplnkovými dôchodkovými spoločnosťami na základe zákona č. 650/2004 Z. z. o doplnkovom dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2005.

3.2.1 Starobné dôchodkové sporenie

Cieľom zavedenia starobného dôchodkového sporenia bolo diverzifikovať riziká jednotlivých spôsobov financovania dôchodkových dávok, t. j. priebežného spôsobu financovania a kapitalizačného spôsobu financovania.

Starobné dôchodkové sporenie (II. pilier) je príspevkovo definované a financované z príspevkov na starobné dôchodkové sporenie (ďalej len „príspevky“) odvádzaných na osobné dôchodkové účty. Každá fyzická osoba, ktorá sa rozhodne vstúpiť do tohto systému, si môže vybrať jednu z viacerých dôchodkových správcovkých spoločností, ktoré vytvárajú a spravujú tri dôchodkové fondy s rôznou investičnou stratégiou. Príspevky sa platia na účet Sociálnej poisťovne v Štátnej pokladnici. Tieto príspevky Sociálna poisťovňa následne postupuje do príslušných dôchodkových správcovkých spoločností. Výška príspevku predstavuje 9 % z vymeriavacieho základu.

Zo systému starobného dôchodkového sporenia sa budú vyplácať starobné dôchodky a predčasné starobné dôchodky formou programového výberu s doživotným dôchodkom alebo formou doživotného dôchodku a pozostalostné dôchodky po zomretých poberateľoch starobných dôchodkov alebo predčasných starobných dôchodkov vyplácaných zo systému starobného dôchodkového sporenia.

Zákonom č. 434/2008 Z. z., ktorým sa dopĺňa zákon č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa dopĺňa zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov, sa opätovne otvoril II. pilier pre možnosť vstupu a výstupu sporiteľov v časovom období od 15. novembra 2008 do 30. júna 2009. Cieľom tohto opatrenia bolo umožniť výstup sporiteľom, pre ktorých nebola účasť v tomto systéme optimálnym riešením, a to najmä vo vzťahu k premietnutiu sa vplyvov svetovej finančnej krízy v roku 2008 do zhodnocovania ich úspor (investícií). Z celkového počtu viac ako 1,4 milióna sporiteľov ich vystúpilo 65 977 tisíc. Do II. piliera v uvedenom období vstúpilo 14 549 sporiteľov.

V októbri 2008 bol schválený zákon č. 449/2008 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý obsahuje aj novelu zákona č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Účelom tejto novely bolo reagovať na požiadavky aplikačnej praxe a vyriešiť legislatívnymi úpravami existujúce problémy a nedostatky, ktoré predchádzajúca právna úprava v praxi vyvolávala. Prínos spomínanej novely bol nasledovný:

Úprava pravidiel investovania v II. pilieri, spočívajúca najmä v prehodnotení limitov a obmedzení pre nakladanie s majetkom v dôchodkových fondoch a prehodnotení pravidiel rozloženia rizika.

Skvalitnenie informácií, poskytovaných sporiteľom zo strany dôchodkových správcovkých spoločností, spočívajúce najmä v zabezpečení vyššej zrozumiteľnosti a výpovednej hodnoty poskytovaných informácií najmä vo vzťahu k dosahovanej výkonnosti jednotlivých dôchodkových fondov, a to prostredníctvom informačných prospektov, internetovej stránky a výpisu z osobného dôchodkového účtu.

Zmena podmienok plynutia šesťmesačnej lehoty na vstup do starobného dôchodkového sporenia, ktorej začiatok sa podmienil existenciou najmenej 150-dňového nepretržitého obdobia dôchodkového poistenia.

Fyzické osoby, ktorým vznikne právo na výplatu úspor alebo zdedia úspory po zomretých sporiteľoch, dostali možnosť uložiť si tieto prostriedky na vlastný osobný dôchodkový účet v dôchodkovej správcovskej spoločnosti.

Bola zrušená lehota na prestup sporiteľa z dôchodkovej správcovskej spoločnosti do inej dôchodkovej správcovskej spoločnosti v dĺžke dvoch rokov s tým, že sa spoplatnia len tie prestupy, ktoré sa uskutočnia po uplynutí menej ako jedného roka odo dňa zápisu predchádzajúcej zmluvy o starobnom dôchodkovom sporení, alebo odo dňa prestupu do dôchodkovej správcovskej spoločnosti, z ktorej sporiteľ prestupuje.

Zákonom č. 137/2009 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ktorý nadobudol účinnosť 1. júla 2009 sa znížila odplata za správu dôchodkového fondu z 0,065 % z priemernej mesačnej čistej hodnoty majetku na 0,025 %. Prijatou právnou úpravou sa zároveň zaviedol do systému starobného dôchodkového sporenia nový prvok, ktorým je garančný účet dôchodkového fondu. Z tohto účtu sa dopĺňa majetok sporiteľov starobného dôchodkového sporenia v dôchodkových fondoch v zákonom o starobnom dôchodkovom sporení ustanovených prípadoch. Zároveň sa zaviedol nový druh odplaty, a to odplata za zhodnotenie majetku limitovaná maximálnou výškou 5,6 % z dosiahnutého výnosu ako motivácia pre zhodnotenie úspor dôchodkovými správcovskými spoločnosťami.

K 31. decembru 2009 pôsobilo na trhu starobného dôchodkového sporenia 6 dôchodkových správcovských spoločností, ktoré spravovali spolu 18 dôchodkových fondov.

- Aegon, d.s.s., a.s., Bratislava,
- Allianz – Slovenská dôchodková správcovská spoločnosť, a.s., Bratislava,
- Axa d.s.s., a.s., Bratislava,
- ČSOB, d.s.s., a.s., Bratislava,
- ING dôchodková správcovská spoločnosť, a.s., Bratislava,
- VÚB Generali, d.s.s., a.s., Bratislava.

Nasledujúce tabuľky ukazujú čistú hodnotu majetku spravovaného jednotlivými dôchodkovými správcovskými spoločnosťami podľa druhu fondu a rozdelenie sporiteľov podľa fondov a dôchodkových správcovských spoločností.

Tab. 3.5 Rozdelenie majetku v dôchodkových fondoch starobného dôchodkového sporenia k 31.12.2009

Dôchodková správcovská spoločnosť	konzervatívny dôchodkový fond	rastový dôchodkový fond	vyvážený dôchodkový fond	Spolu k 31.12.2009	Percentuálny podiel majetku
AEGON, d.s.s., a.s.	13 376	212 742	71 052	297 170	10 %
Allianz - Slovenská d.s.s., a.s.	43 739	587 825	278 372	909 936	31 %
AXA d.s.s., a.s.	25 672	568 904	193 744	788 320	27 %
ČSOB, d.s.s., a.s.	7 709	108 310	46 395	162 414	6 %
ING d.s.s., a.s.	11 319	215 796	93 340	320 455	11 %
VÚB Generali d.s.s., a.s.	24 635	244 770	151 832	421 237	15 %
Spolu	126 450	1 938 347	834 735	2 899 532	100 %
Percentuálny podiel majetku	4 %	67 %	29 %	100 %	

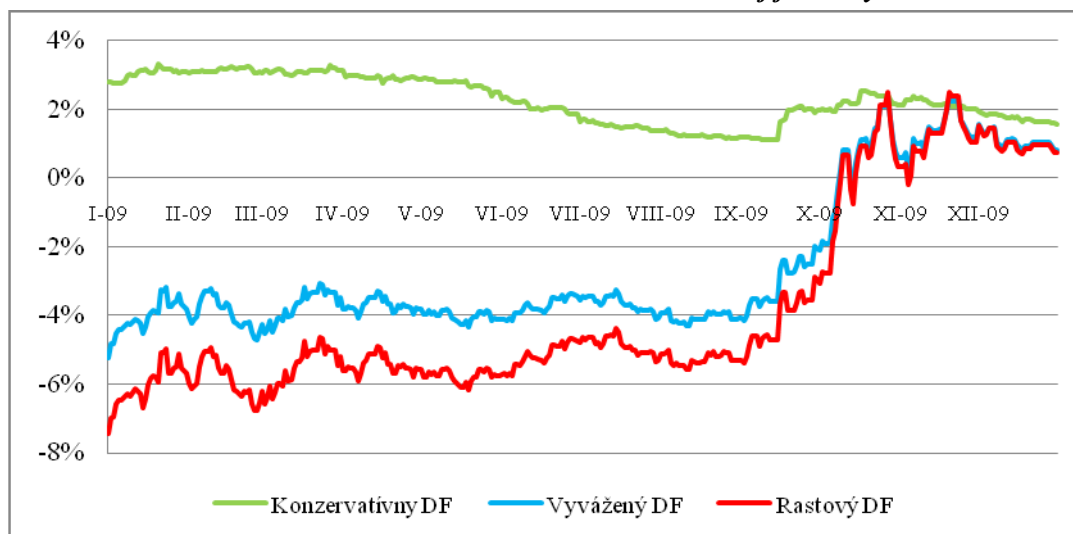
Zdroj: NBS

Sociálna poisťovňa postúpila v priebehu roka 2009 do dôchodkových fondov **príspevky** v hodnote **780,3 mil. Eur**, čo predstavuje oproti roku 2008 pokles o 4,3 %. Najväčší podiel na slovenskom trhu starobného dôchodkového sporenia v roku 2009 si zachovali spoločnosti Allianz – Slovenská d.s.s., a. s. a Axa d.s.s., a. s.. Dominancia rastových fondov vo výške spravovaného majetku (66,9 %, vid' tabuľka č. 3.5) vyplýva najmä z najväčšieho počtu sporiteľov (69,5 %, vid' tabuľka č. 3.6) v týchto fondoch, ktorí si zvolili investičnú stratégiu „možnosť vyššieho výnosu za cenu vyššieho rizika“ (až 80 % majetku v týchto fondoch môže byť investovaných do akcií, pričom akcie v „najrizikovejších“ fondoch tvorili menej ako 1 % z celkového objemu majetku v dôchodkových fondoch).

V roku 2008 zaznamenali dôchodkové fondy svoje minimálne hodnoty a rok 2009 sa niesol v znamení postupného narastania hodnoty dôchodkových fondov, pričom ku koncu roka sa rastové a vyvážené dôchodkové fondy dostali na úroveň svojich hodnôt z októbra roku 2008. Konzervatívne dôchodkové fondy sa svojím zložením portfólia vyhli výraznému poklesu v roku 2008 a aj v roku 2009 sa úroveň

zhodnotenia pohybovala vysoko nad hodnotami zhodnotenia rastových a vyvážených dôchodkových fondov. Nasledujúci graf ukazuje

Medziročné nominálne zhodnotenie dôchodkovej jednotky v roku 2009:

Výpočet: MPVSR SR

Počet sporiteľov starobného dôchodkového sporenia k 31.12.2009 bol 1 434 870 (tabuľka č. 3.6). Medziročný pokles o približne 49 tisíc sporiteľov bol dôsledkom výstupu sporiteľov, ktorí sa rozhodli využiť možnosť návratu k jednopilierovému systému v čase od 15.11.2008 do 30.6.2009.

Tab. 3.6 Počet sporiteľov v dôchodkových fondoch starobného dôchodkového sporenia k 31.12.2009

Dôchodková správcovská spoločnosť	Konzervatívny dôchodkový fond	rastový dôchodkový fond	vyvážený dôchodkový fond	Spolu k 31.12.2009	Percentuálny podiel majetku
AEGON, d.s.s., a.s.	12 106	136 647	37 061	185 814	13%
Allianz - Slovenská d.s.s., a.s.	20 992	293 167	123 177	437 336	30%
AXA d.s.s., a.s.	11 588	282 694	81 401	375 683	26%
ČSOB, d.s.s., a.s.	8 260	64 517	21 390	94 167	7%
ING d.s.s., a.s.	6 942	103 636	37 007	147 585	10%
VÚB Generali d.s.s., a.s.	13 334	116 825	64 126	194 285	14%
Spolu	73 222	997 486	364 162	1 434 870	100%
Percentuálny podiel majetku	5%	70%	25%	100%	

Zdroj: NBS

Z hľadiska vekovej štruktúry sporiteľov¹⁵ v systéme starobného dôchodkového sporenia najväčšie zastúpenie majú sporitelia vo veku od 31 do 40 rokov, a to 41,95 % z celkového počtu sporiteľov.

¹⁵ Graf vekovej štruktúry sporiteľov a rozdelenie sporiteľov podľa veku je uvedený v Prílohách ku kapitole 3

Tab. 3.7 Rozdelenie sporiteľov podľa veku k 31. decembru 2009

veková hranica	počet sporiteľov	% podiel
do 20	4 701	0,33%
od 21 do 30	417 541	29,10%
od 31 do 40	601 876	41,95%
od 41 do 50	360 153	25,10%
od 51	50 599	3,53%
Spolu	1 434 870	100,00%

Výpočet: MPVSR SR

Najväčšie zastúpenie medzi sporiteľmi mali sporitelia s vymeriavacím základom do 663,88 Eur (63,4 %).

Tab. 3.8 Počet aktívnych sporiteľov podľa vymeriavacieho základu k 31.12.2009

Rozsah vymeriavacieho základu v Eur	Spolu k 31.12.2009	% podiel
do 331,94	236 008	22,1%
331,98 - 663,88	441 472	41,3%
663,92 - 995,82	225 428	21,1%
995,86 - 1 327,76	86 007	8,0%
1 327,79 - 1 659,70	33 228	3,1%
1 659,73 a viac	46 950	4,4%
Spolu sporitelia	1 069 093	100,0%

Výpočet: MPSVR SR

Rozdiel medzi počtom sporiteľov v tabuľke 3.6 a 3.8 predstavuje približne 366 tisíc osôb – tieto fyzické osoby možno označiť ako **neaktívnych sporiteľov**, to znamená, že k 31. decembru 2009 si neplatili príspevky na starobné dôchodkové sporenie z titulu zamestnanca, povinne poistenej samostatne zárobkovo činnnej osoby alebo dobrovoľne poistenej osoby a neplatil za nich príspevky ani štát z dôvodu výkonu vymedzených činností (starostlivosť o dieťa, opatrovanie).

3.2.2 Doplnkové dôchodkové sporenie

Účelom doplnkového dôchodkového sporenia je umožniť účastníkovi doplnkového dôchodkového sporenia (ďalej len „účastník“) získať doplnkový dôchodkový príjem v starobe a doplnkový dôchodkový príjem v prípade skončenia výkonu prác, ktoré sú zaradené na základe rozhodnutia orgánu na ochranu zdravia do kategórie 3 alebo 4 alebo skončenia výkonu prác zamestnanca, ktorý je tanečný umelec alebo hudobný umelec, ktorý vykonáva profesiu hráča na dychový nástroj.

V rokoch 2005 až 2007 sa uskutočnila transformácia systému doplnkového dôchodkového poistenia na systém doplnkového dôchodkového sporenia podľa zákona č. 650/2004 Z. z. o doplnkovom dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „**zákon o doplnkovom dôchodkovom sporení**“). Doplnkové dôchodkové poisťovne zriadené podľa zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 123/1996 Z. z. o doplnkovom dôchodkovom poistení zamestnancov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov sa mohli v rokoch 2005 až 2007 transformovať na doplnkové dôchodkové spoločnosti (DDS) alebo zaniknúť. Cieľom transformácie bolo:

oddelenie majetku poisťencov od vlastného majetku doplnkovej dôchodkovej spoločnosti vytvorením doplnkových dôchodkových fondov,

presun výkonu dohľadu nad týmto systémom z Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR a Ministerstva financií SR na Národnú banku Slovenska,

sprísnenie podmienok na vyplácanie dávok doplnkového dôchodkového sporenia s cieľom podporiť dlhodobý charakter dobrovoľného sporenia na dôchodok,

vyplácanie dôchodkov s rizikom dožitia výlučne životnou poisťovňou,

väčšie možnosti pri výbere investičnej stratégie (aj s vyššou mierou rizika).

Doplnkové dôchodkové sporenie, ktoré je legislatívne upravené zákonom o doplnkovom dôchodkovom sporení, predstavuje dobrovoľný, tzv. tretí pilier dôchodkového systému, v ktorom sú finančné prostriedky účastníkov spravované súkromnými spoločnosťami – DDS.

Účastníkom sa môže stať fyzická osoba, ktorá ku dňu uzatvorenia zmluvy o doplnkovom dôchodkovom sporení s DDS (účastnícka zmluva) dovŕšila najmenej 18 rokov veku. Zamestnávateľ nie je vo všeobecnosti povinný do tohto systému prispievať - s výnimkou účastníkov vykonávajúcich rizikové a zákonom o doplnkovom dôchodkovom sporení na ich roveň postavené práce, pričom za týchto účastníkov uhrádzajú príspevky na doplnkové dôchodkové sporenie ich zamestnávateľa povinne.

Prostredníctvom doplnkového dôchodkového sporenia si účastník sporí finančné prostriedky v DDS, ktorá tieto prostriedky investuje za účelom ich zhodnotenia. Výsledná suma dávky doplnkového dôchodkového sporenia závisí od výšky finančných prostriedkov, ktoré účastník a jeho zamestnávateľ počas celého obdobia sporenia do DDS odvedli a od miery ich zhodnotenia.

Doplnková dôchodková spoločnosť je akciová spoločnosť so sídlom na území Slovenskej republiky, ktorá vykonáva svoju činnosť po splnení zákonom ustanovených podmienok na základe povolenia na vznik a činnosť DDS vydaného Národnou bankou Slovenska, ktorá vykonáva dohľad nad dodržiavaním všeobecne záväzných právnych predpisov v tejto oblasti.

Národná banka Slovenska do 31. decembra 2009 udelila 5 povolení na vznik a činnosť doplnkovej dôchodkovej spoločnosti. Podľa zákona o doplnkovom dôchodkovom sporení vznikli a vykonávali činnosť do konca roku 2009 tieto doplnkové dôchodkové spoločnosti:

- AEGON, d.d.s., a.s., Bratislava,
- AXA d.d.s., a.s., Bratislava,
- Doplnková dôchodková spoločnosť Tatra banky, a.s., Bratislava,
- ING Tatra – Sympatia d.d.s., a.s., Bratislava,
- Stabilita, d.d.s., a. s., Košice.

Z doplnkového dôchodkového sporenia sa po splnení podmienok ustanovených zákonom o doplnkovom dôchodkovom sporení a dávkovým plánom, ktorý je prílohou účastníckej zmluvy, vyplácajú tieto dávky doplnkového dôchodkového sporenia:

- a) doplnkový starobný dôchodok, a to vo forme
 1. doživotného doplnkového starobného dôchodku,
 2. dočasného doplnkového starobného dôchodku,
- b) doplnkový výsluhový dôchodok, a to vo forme
 1. doživotného doplnkového výsluhového dôchodku,
 2. dočasného doplnkového výsluhového dôchodku,
- c) jednorazové vyrovnanie,
- d) odstupné.

Najvýznamnejšie zmeny v systéme doplnkového dôchodkového sporenia boli v sledovanom období uzákonené s účinnosťou od 1. januára 2009 zákonom č. 449/2008 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorým boli prijaté viaceré opatrenia smerujúce k posilneniu významu doplnkového dôchodkového sporenia v dôchodkovom systéme Slovenskej republiky, pričom najdôležitejšie zmeny v tejto oblasti sú tieto:

- liberalizácia investovania, ktorá podstatným spôsobom zmenila pravidlá investičnej činnosti oproti tým, ktoré platili do 31. decembra 2008 a ktoré nezodpovedali princípu dobrovoľnosti uplatňovanému v tomto systéme dôchodkového sporenia. Došlo k rozšíreniu finančných nástrojov,

uvoľneniu niektorých obmedzení a limitov v súlade s postavením doplnkových dôchodkových fondov ako fondov s dobrovoľnou účasťou,

- bola zavedená doplnková dôchodková jednotka, čo výrazným spôsobom prispelo k zvýšeniu informovanosti účastníkov a najmä k sprístupneniu zreteľných údajov o výnosnosti jednotlivých doplnkových dôchodkových fondov a zjednoteniu ich vykazovania,
- umožnenie výplaty jednorazového vyrovnania v prípadoch, keď nasporená suma nedosahuje ustanovenú výšku pre výplatu dôchodku.

Počet účastníkov vo fondoch doplnkového dôchodkového sporenia bol 799 tisíc, čo predstavuje výrazný pokles (približne 50 tisíc účastníkov v priebehu pol roka - k 30.6.2009 bol počet účastníkov približne 849 tisíc). Uvedený pokles možno pripísať dôsledkom finančnej a hospodárskej krízy, keď si účastníci zvolili ukončiť svoju účasť v systéme doplnkového dôchodkového sporenia aj napriek skutočnosti, že im bolo vyplatených 80 % hodnoty svojich nasporených prostriedkov. Napriek poklesu počtu účastníkov v doplnkových dôchodkových fondoch čistá hodnota majetku uvedených fondov vzrástla oproti roku 2008 o 233,8 mil. Eur na 1,048 mld. Eur k 31.12.2009. Príspevkové doplnkové dôchodkové fondy zaznamenali v roku 2009 mierne zhodnotenie (tabuľka č. 3.9), pričom záporné zhodnotenie dosiahol iba jeden fond s podielom 0,2 % na celkovej hodnote majetku doplnkových dôchodkových fondov.

Tab. 3.9 Prehľad údajov o doplnkových dôchodkových fondoch k 31. decembru 2009

Spoločnosť	Čistá hodnota majetku v doplnkových dôchodkových fondoch			Počet aktívnych klientov	Zhodnotenie príspevkových doplnkových dôchodkových fondov
	Príspevkové doplnkové dôchodkové fondy (mil. Eur)	Výplátne doplnkové dôchodkové fondy (mil. Eur)	Spolu doplnkové dôchodkové fondy (mil. Eur)		
Aegon d.d.s., a.s.	2,3	0,0	2,3	4 296	-1,04 %
Axa d.d.s., a.s.	135,6	0,0	135,7	137 605	2,12 %
DDS Tatra banky, a.s.	297,1	6,9	304,0	188 121	3,12 %
ING Tatra - Sympatia, d.d.s., a.s.	385,7	12,2	398,0	305 537	2,02 %
Stabilita, d.d.s., a.s.	186,0	21,5	207,6	163 779	7,55 %
Spolu	1 006,7	40,6	1 047,6	799 338	3,38 %

Výpočet: MPSVR SR

3.3. Štátna sociálna podpora

Podpora štátu rodinám sa uskutočňuje predovšetkým prostredníctvom systému štátnych sociálnych dávok, predstavujúcich súbor peňažných plnení, ktorými sa štát podieľa na zvládnutí viacerých životných situácií, najmä rodín s nezaopatrenými deťmi, ale aj iným spôsobom - materská a rodičovská dovolenka a materské, daňový bonus. Štátne sociálne dávky prispievajú na krytie nákladov na výživu a iné osobné potreby detí a tiež nákladov, spojených s ďalšími sociálnymi udalosťami. Systém štátnej sociálnej podpory pozostával v roku 2009 z nasledujúcich jednorazových a opakovaných dávok:

- prídavok na dieťa
- príplatok k prídavku na dieťa
- rodičovský príspevok
- príspevok na starostlivosť o dieťa
- príspevok pri narodení dieťaťa
- príplatok k príspevku pri narodení
- príspevok rodičom, ktorým sa súčasne narodili tri a viac detí alebo v priebehu dvoch rokov opakovane dvojčatá
- príspevok na pohreb

Prehľad čerpania výdavkov na jednotlivé dávky a príspevky štátnej sociálnej podpory v roku 2009 z rozpočtu kapitoly MPSVR SR je (okrem iných) uvedený v tabuľke č. 38 v prílohách ku kapitole 3.

3.3.1 Prídavok na dieťa

Z hľadiska počtu poberateľov a objemu vyplatených finančných prostriedkov je prídavok na dieťa najrozsiahlejšou dávkou štátnej sociálnej podpory. Prijatím zákona č. 600/2003 Z. z. o prídavku na dieťa a o zmene a doplnení zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení sa zaviedlo s účinnosťou od 1. januára 2004 paušálne poskytovanie prídavku na dieťa mesačne na každé nezaopatrované dieťa bez ohľadu na vek dieťaťa a príjem rodičov. Zároveň sa týmto zákonom s účinnosťou od 1. apríla 2004 zaviedlo vyplácanie prídavku na dieťa jediným platiteľom – úradmi PSVR.

Zákonom č. 554/2008 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 235/1998 Z. z. o príspevku pri narodení dieťaťa, o príspevku rodičom, ktorým sa súčasne narodili tri deti alebo viac detí alebo ktorým sa v priebehu dvoch rokov opakovanne narodili dvojčatá, a ktorým sa menia ďalšie zákony v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, upravila sa výška prídavku na dieťa s účinnosťou od 1. januára 2009 na 21,25 Eura. Oproti roku 2008 ide o zvýšenie o cca 3,33 Eura.

Tab. 3.10 Prídavok na dieťa

<i>Prídavok na dieťa v roku 2009 a 2008</i>		
rok	Priemerný mesačný počet poberateľov prídavku na dieťa	Priemerný mesačný počet nezaopatrených detí
2009	712 870	1 210 588
2008	715 600	1 222 111

Zdroj: ÚPSVR

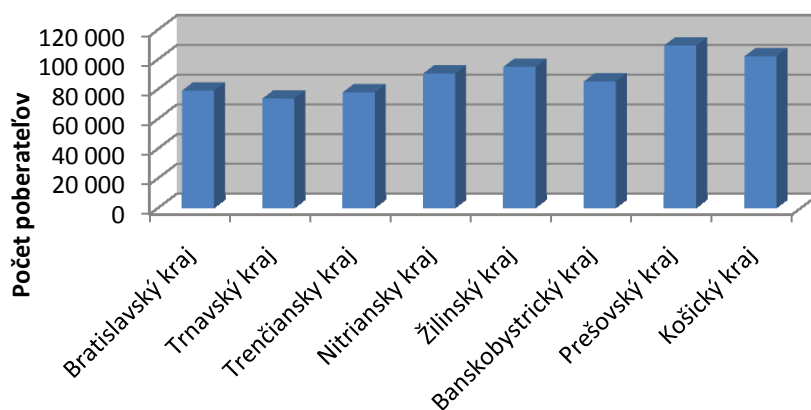
Priemerný mesačný počet poberateľov prídavku na dieťa v roku 2009 bol 712 870 poberateľov na 1 210 588 nezaopatrených detí. Priemerný mesačný počet poberateľov poklesol o 2 730 a priemerný mesačný počet nezaopatrených detí medziročne poklesol o 11 523 detí.

Suma vyplatená na prídavok na dieťa a príplatok k prídavku na dieťa v roku 2009 predstavovala 309 416 611 Eur, čo je oproti roku 2008 nárast o cca 41 mil. Euro.

V záujme účelného využívania finančných prostriedkov štátneho rozpočtu na výplatu prídavku na dieťa umožňuje zákon č. 600/2003 Z. z. v prípade, ak oprávnená osoba nevyužíva prídavok na dieťa na výchovu a výživu nezaopatreného dieťaťa rozhodnúť o zastavení výplaty prídavku na dieťa oprávnenej osobe (rodičovi alebo osobe, ktorej bolo dieťa zverené do náhradnej starostlivosti) a o jeho poukazovaní tzv. osobitnému príjemcovi:

- ďalšej oprávnenej osobe,
- obci, v ktorej má nezaopatrené dieťa trvalý alebo prechodný pobyt,
- zariadeniu sociálnych služieb, v ktorom je nezaopatrené dieťa umiestnené.

Priemerný mesačný počet poberateľov prídavku na dieťa v jednotlivých krajoch SR v roku 2009

Rovnako sa prídavok na dieťa poskytuje obci aj v tom prípade, ak z písomnej informácie o školskej dochádzke poskytovanej školou vyplynie, že dieťa zanedbáva plnenie povinnej školskej dochádzky.

Počet detí, na ktoré sa prídavok na dieťa poukazoval obci, predstavoval priemerne mesačne 8 768 detí. Oproti roku 2008 vzrástol priemerný mesačný počet detí, na ktoré sa vyplácal prídavok na dieťa prostredníctvom obce o 108 detí. Súvisí to predovšetkým s poukazovaním prídavku obci v dôsledku záškoláctva.

Najpočetnejšou skupinou rodín, ktorým sa poskytoval prídavok na dieťa v roku 2009 boli jednoduchné rodiny, ktoré tvorili 48,9 % z celkového počtu 712 870 rodín. Z poberateľov prídavku na dieťa bolo v roku 2009 najviac matiek, priemerne mesačne 446 168 (predstavovali 62,6 % z celkového počtu poberateľov).

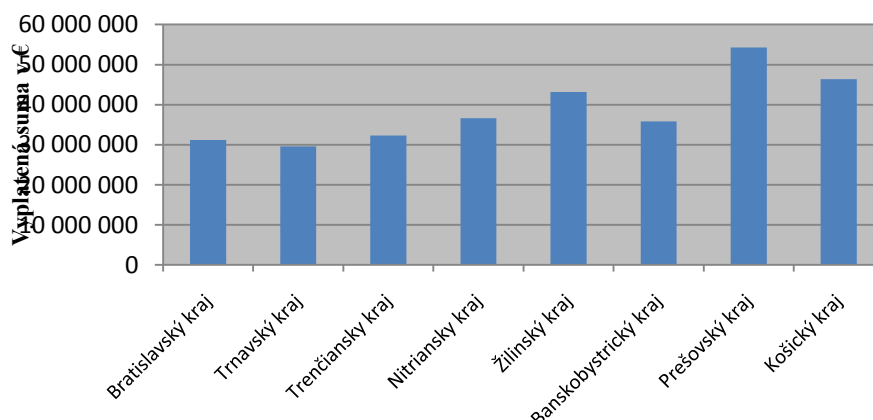
Tab. 3.11 Rodiny, ktorým sa poskytoval prídavok na dieťa podľa počtu detí

Rok / Počet rodín	2008	2009
jednoduché	346 127 48,4%	348 127 48,9%
dvojdietné	277 728 38,8%	274 675 38,5%
trojdietné	65 257 9,1%	63 599 8,9%
4 a viacdietné	26 460 3,7%	15 524 3,6%

Zdroj: ÚPSVR

Vyplatenú sumu finančných prostriedkov na prídavok na dieťa na úradoch PSVR v členení podľa jednotlivých krajov SR dokumentuje nasledujúci graf. Najvyššia suma finančných prostriedkov bola (tak ako aj v roku 2008) vyplatená v Prešovskom, Košickom a Žilinskom kraji.

Porovnanie vyplatenej sumy finančných prostriedkov na prídavok na dieťa v roku 2009 podľa okresov

3.3.2 Príplatok k prídavku na dieťa

Zákon č. 532/2007 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 600/2003 Z. z. o prídavku na dieťa a o zmene a doplnení zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení a o zmene a doplnení zákona č. 599/2003 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, s účinnosťou od 1.1.2008 zaviedol do praxe príplatok k prídavku na dieťa, ktorého výška bola v roku 2009 v sume 9,96 Eur rodičom, ktorí poberajú starobný dôchodok, predčasný starobný dôchodok, invalidný dôchodok pri percentuálnom poklese schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 70 %, alebo výsluhový dôchodok po dovŕšení veku na nárok na starobný dôchodok (62 rokov), nevykonávajú zárobkovú činnosť a nebol im priznaný daňový bonus podľa zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov na vyživované nezaopatrené dieťa.

Za oprávnenú osobu na uplatnenie nároku na príplatok k prídavku na dieťa sa považuje rodič dieťaťa alebo osoba, ktorej bolo nezaopatrené dieťa zverené do náhradnej starostlivosti a nebol jej priznaný daňový bonus podľa § 33 zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov.

V roku 2009 bol priemerný mesačný počet poberateľov príplatku k prídavku na dieťa 3 936 poberateľov, čo je oproti roku 2008 nárast priemerne mesačne o 919 poberateľov.

3.3.3 Rodičovský príspevok

Rodičovský príspevok je štátna sociálna dávka, ktorou štát prispieva rodičovi na zabezpečovanie riadnej starostlivosti o dieťa:

do troch rokov veku dieťaťa

do šiestich rokov veku dieťaťa s dlhodobou nepriaznivým zdravotným stavom

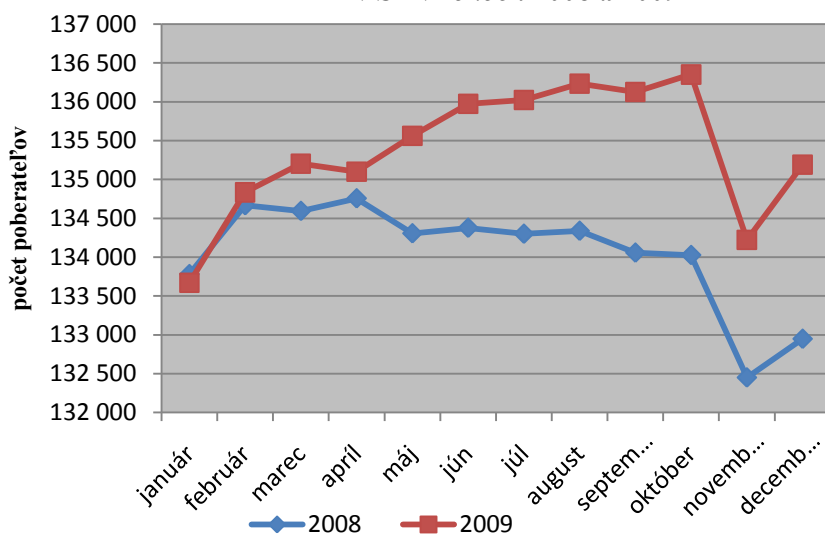
do šiestich rokov veku dieťaťa, ktoré je zverené do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov, najdlhšie tri roky od právoplatnosti rozhodnutia súdu o zverení dieťaťa do tejto starostlivosti (od 1. júla 2005).

Táto dávka bola v roku 2009 upravená zákonom č. 280/2002 Z. z. o rodičovskom príspevku v znení neskorších predpisov.

S účinnosťou od 1. septembra 2009 sa Opatrením MPSVR SR č. 326/2009 Z. z. o ustanovení sumy rodičovského príspevku upravila **výška rodičovského príspevku** zo sumy 158,67 Eur na sumu 164,22 Eur mesačne. Suma rodičovského príspevku sa valorizuje rovnakým percentom, akým sa valorizujú sumy životného minima. V roku 2009 to bolo 3,5%.

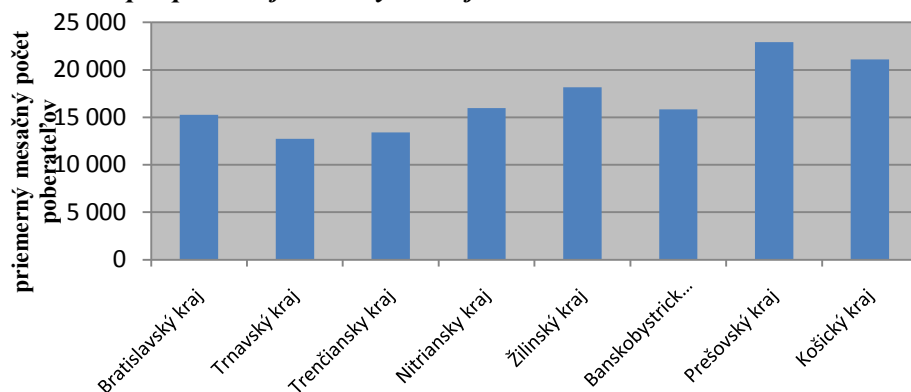
V roku 2009 sa poskytoval rodičovský príspevok v plnej výške iba rodičom, ktorí sa riadne starali o dieťa a nevykonávali zárobkovú činnosť. V prípade, že vykonávali zárobkovú činnosť a dieťa zverili do starostlivosti inej fyzickej alebo právnickej osoby, mali možnosť požiadať o príspevok na starostlivosť o dieťa.

Vývoj celkového počtu poberateľov rodičovského príspevku v SR v rokoch 2008 a 2009

V roku 2009 bol rodičovský príspevok poskytnutý priemerne 135 374 poberateľom mesačne, čo je proti roku 2008 nárast v priemernom mesačnom počte o 1 324 poberateľov. V roku 2009 bolo na rodičovský príspevok vyplatených spolu 269 578 tis Eur.

Priemerný mesačný počet poberateľov rodičovského príspevku v jednotlivých krajoch SR v roku 2009

3.3.4 Príspevok na starostlivosť o dieťa

V januári 2009 vstúpil do účinnosti zákon č. 561/2008 Z. z. o príspevku na starostlivosť o dieťa a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Poskytovaním príspevku na starostlivosť o dieťa štát prispieva rodičovi alebo fyzickej osobe, ktorej je dieťa zverené do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov na úhradu výdavkov vynaložených na starostlivosť o dieťa.

Poskytovanie príspevku na starostlivosť o dieťa v nadväznosti na štátnu sociálnu dávku – rodičovský príspevok umožňuje rodine vybrať si z viacerých alternatív podpory štátu určenej rodičom na starostlivosť o dieťa do troch rokov veku, resp. do šesť rokov veku. Príspevok vytvára pre rodičov priestor na voľbu takej formy starostlivosti o dieťa v priebehu jeho prvých troch rokov života, ktorá najviac zodpovedá aktuálnym potrebám dieťaťa alebo rodiča, pričom akceptuje aj rozhodnutie rodiča vykonávať zárobkovú činnosť alebo sa zúčastňovať na vzdelávacích aktivitách formou stredoškolského štúdia alebo vysokoškolského štúdia, resp. doktorandského štúdia. Po zavedení príspevku na starostlivosť o dieťa od 1. januára 2009 si môže rodič vybrať medzi rodičovským príspevkom a príspevkom na starostlivosť o dieťa podľa toho, ktorá dávka viac vyhovuje potrebám

jeho rodiny. V priebehu prvých troch rokov od narodenia dieťaťa môže rodič podľa potreby aj viackrát prejsť z rodičovského príspevku na príspevok na starostlivosť o dieťa a opačne. Zároveň sa vylučuje možnosť poskytovať rodičovi súčasne obidve dávky.

Predpokladané čerpanie finančných prostriedkov na zákon o príspevku na starostlivosť o dieťa je riešené v rámci rozpočtu kapitoly MPSVR SR a v rámci národného projektu z prostriedkov EÚ a spolufinancovania zo štátneho rozpočtu na Operačný program Zamestnanosť a sociálna inklúzia, poskytovaných formou národného projektu.

V roku 2009 bol príspevok na starostlivosť o dieťa poskytnutý 13 887 poberateľom. Finančné prostriedky vynaložené na tento príspevok boli v hodnote 1 158 831 Eur.

3.3.5 Príspevok pri narodení dieťaťa

Príspevok pri narodení dieťaťa je jednorazová dávka štátnej sociálnej podpory, legislatívne upravená zákonom č. 235/1998 Z. z. o príspevku pri narodení dieťaťa, o príspevku rodičom, ktorým sa súčasne narodili tri deti alebo viac detí alebo ktorým sa v priebehu dvoch rokov opakovane narodili dvojčatá a ktorým sa menia ďalšie zákony.

Dávkou štát prispieva rodičom na pokrytie výdavkov spojených so zabezpečením nevyhnutných potrieb novorodenca.

Príspevok pri narodení bol v roku 2009 vo výške 151,37 Eur. Ak sa súčasne narodili 3 deti alebo viac detí a najmenej dve z nich sa dožili 28 dní (na základe zákona č. 471/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov, ktorý dňa 1. 11. 2005 vstúpil do účinnosti – ak sa súčasne narodili 2 deti alebo viac detí a dve z nich sa dožili 28 dní), zvýšil sa príspevok o jednu polovicu vyššie uvedenej sumy na každé dieťa.

Tab. 3.12 Príspevok pri narodení dieťaťa v roku 2009 a 2008

Rok	Počet poberateľov príspevku pri narodení dieťaťa	Počet poberateľov zvýšeného príspevku
2009	56 533	733
2008	52 957	632

Zdroj: ÚPSVR

V roku 2009 bol príspevok pri narodení dieťaťa poskytnutý 56 533 poberateľom, čo je o 3 576 poberateľov viac ako v roku 2008. Finančné prostriedky vyplatené na príspevok pri narodení dieťaťa a zvýšený príspevok pri narodení dosiahli sumu cca 8 797 tis. Eur.

Rozdiel v počte poberateľov zvýšeného príspevku pri narodení vznikol v dôsledku prijatia zákona č. 471/2005 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 235/1998 Z. z. a ktorým sa zaviedlo poskytovanie zvýšeného príspevku aj rodičom dvojčiat.

3.3.6 Príplatok k príspevku pri narodení dieťaťa

Príplatok k príspevku pri narodení dieťaťa je s účinnosťou od 1.1.2007 štátna sociálna dávka, ktorou štát pripláca na zvýšené výdavky spojené so zabezpečením nevyhnutných potrieb dieťaťa, ktoré sa matke narodilo ako prvé dieťa a ktoré sa dožilo aspoň 28 dní. S účinnosťou od januára 2009 sa príplatok k príspevku pri narodení poskytuje aj na druhé a tretie dieťa.

V roku 2009 bola výška príplatku k príspevku pri narodení 678,49 Eur. Príplatok bol vyplatený spolu 46 663 poberateľom, čo je o 22 243 poberateľov viac ako v roku 2008. Tento nárast je spôsobený skutočnosťou, že s účinnosťou od januára 2009 sa príplatok k príspevku pri narodení poskytuje aj na druhé a tretie dieťa. Príplatok k príspevku pri narodení dieťaťa sa v roku 2008 zvýšil z 11 000 Sk na 20 440 Sk.

Finančné prostriedky vyplatené na tento príplatok dosiahli v roku 2009 sumu 32 116 tis. Eur.

3.3.7 Príspevok rodičom, ktorým sa súčasne narodili tri a viac detí

Príspevok rodičom je dávka štátnej sociálnej podpory, ktorou štát prispieva raz za rok rodičom alebo oprávneným osobám na zvýšené výdavky spojené so starostlivosťou o súčasne narodené 3 deti alebo viac detí alebo v priebehu dvoch rokov o opakovane narodené dvojčatá alebo viac detí súčasne.

Výška príspevku rodičom na jedno dieťa sa v roku 2009 nemenila a bola nasledovná:

do 6 rokov veku - 81,99 Eur

od 6 do 15 rokov veku – 101,25 Eur

15 roční – 107,55 Eur

V roku 2009 bolo 123 poberateľov tohto príspevku, čo je oproti roku 2008 nárast o 10 poberateľov.

3.3.8 Príspevok na pohreb

Príspevok na pohreb je s účinnosťou od 1. januára 1999 jednorazová dávka štátnej sociálnej podpory, legislatívne upravená zákonom č.238/1998 Z. z. o príspevku na pohreb. Uvedenou dávkou štát finančne prispieva na úhradu výdavkov spojených so zabezpečením pohrebu zomretého.

Nariadením vlády SR č. 393/2007 Z. z. sa s účinnosťou od 1. septembra 2007 upravila výška príspevku na pohreb na 79,67 Eur. Príspevok bol v roku 2009 vyplatený spolu 50 592 občanom, čo je o 506 poberateľov menej ako v roku 2008. Finančné prostriedky vyplatené na tento príspevok dosiahli sumu 4 069 tis. Eur. Počet poberateľov príspevku je ovplyvnený len demografickým ukazovateľom – úmrtnosťou obyvateľov, ktorí majú na území Slovenskej republiky trvalý alebo prechodný pobyt.

3.4 Sociálna pomoc

Prehľad čerpania výdavkov na sociálnu pomoc (t. j. na pomoc v hmotnej núdzi, kompenzáciu sociálnych dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia, na podporu náhradnej starostlivosti o deti a pod.) v roku 2009 z rozpočtu kapitoly MPSVR SR je uvedený v tabuľke č. 38 v prílohách ku kapitole 3.

3.4.1 Dávka v hmotnej núdzi

Pomoc v hmotnej núdzi rieši zákon č. 599/2003 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Zákon vychádza z filozofie motivácie a poskytnutia perspektívy jednotlivcovi a jeho rodine. Cieľom zákona je zabezpečiť základné životné podmienky a poskytnúť pomoc v hmotnej núdzi za aktívnej účasti občana a fyzických osôb, ktoré sa s občanom v hmotnej núdzi spoločne posudzujú.

Formami pomoci v hmotnej núdzi sú dávka v hmotnej núdzi (ďalej len „dávka“), ktorá je poskytovaná na jednej zo šiestich úrovní a príspevky k dávke v hmotnej núdzi (ďalej len „príspevky“). Dávka a príspevky sa poskytujú občanovi v hmotnej núdzi a fyzickým osobám, ktoré sa s občanom v hmotnej núdzi spoločne posudzujú za podmienok taxatívne vymedzených v zákone o pomoci v hmotnej núdzi.

Tab.3.13 Sumy dávky v hmotnej núdzi a príspevkov k dávke v hmotnej núdzi roku 2009

Dávka v hmotnej núdzi:	do 31.8.2009 v Eur	od 1.9. 2009* v Eur
- jednotliviec	58,43	60,50
- jednotliviec s dieťaťom alebo najviac so štyrmi deťmi	109,54	115,10
- dvojica bez detí	101,58	105,20
- dvojica s dieťaťom alebo najviac so štyrmi deťmi	150,04	157,60
- jednotliviec s viac ako štyrmi deťmi	159,34	168,20
- dvojica s viac ako štyrmi deťmi	201,16	212,30
- zvýšenie dávky pre tehotné ženy o	12,95	13,50
- dávka pre rodičov starajúcich sa o dieťa do 1 roku jeho veku	12,95	13,50
- dávka na dieťa plniace si povinnú školskú dochádzku	16,60	17,20
Príspevky k dávke:		
- Príspevok na zdravotnú starostlivosť	2,00	2,00
- Aktivačný príspevok	63,07	63,07
- Príspevok na bývanie:		
jeden občan v hmotnej núdzi	52,12	55,80
jeden občan v hmotnej núdzi + ďalšie spolu posudzované osoby	83,32	89,20
- Ochranný príspevok	63,07	63,07

Vysvetlivky: *Od 1. septembra 2009 boli sumy dávky v hmotnej núdzi a príspevku na bývanie upravené Nariadením vlády Slovenskej republiky č.324/2009 Z .z.

V roku 2009 bolo priemerne mesačne evidovaných 164 707 poberateľov dávky a príspevkov, čo v porovnaní s rokom 2008 predstavuje pokles o 0,61 %. Za týmto účelom boli na dávku a príspevky poskytnuté finančné prostriedky vo výške 233 476 159 Eur. Priemerná výška mesačnej dávky a príspevkov v roku 2009 dosiahla sumu cca 118,12 Eur, čo v porovnaní s predchádzajúcim porovnateľným obdobím (rok 2008) predstavuje nárast o 13,22 %. Tento stav bol zapríčinený valorizáciou výšky dávky hmotnej núdze a príspevkov k dávke, poklesom počtu poberateľov a zmenou štruktúry príjmov poberateľov (zvýšil sa počet poberateľov bez príjmu).

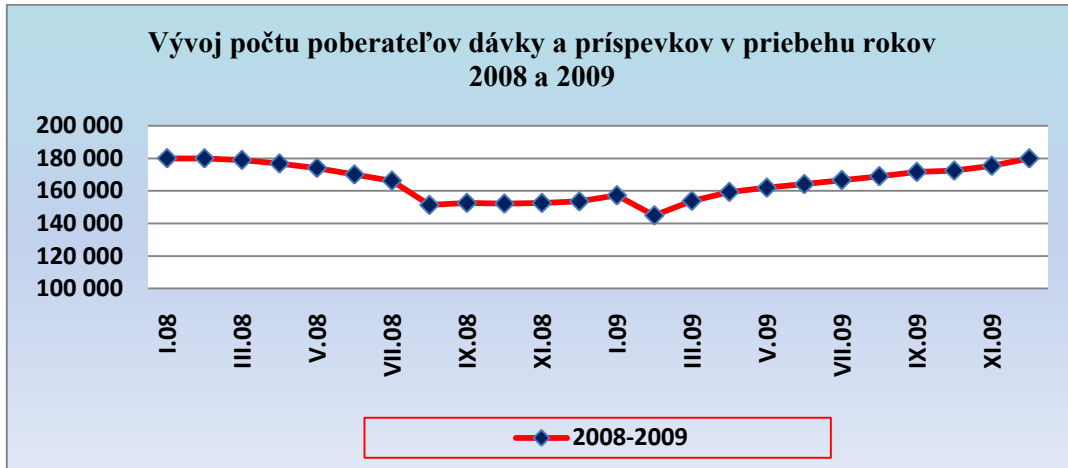
V roku 2009 bol priemerný mesačný počet 99 601 poberateľov dávky a príspevkov pre uchádzačov o zamestnanie. V porovnaní s rokom 2008 sme zaznamenali nárast v priemernom mesačnom počte o 13 130 poberateľov, čo predstavuje nárast o 15,18 %.

Tab.3.14 Počet poberateľov dávky a príspevkov a poskytnuté finančné prostriedky v Eur

	Počet poberateľov a PkD		Poskytnuté finančné prostriedky		Priemerná mesačná výška DHN a PkD	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009
Celkom	165 713	164 707	207 479 223	233 476 159	104,23	117,97
z toho UoZ	86 471	99 601	151 473 499	176 938 125	x	x

Zdroj: APV ISOP

Vývoj počtu poberateľov dávky a príspevkov v priebehu rokov 2008 a 2009

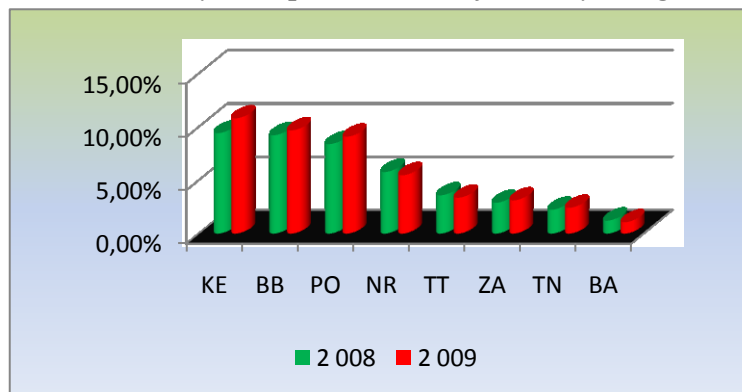

Zdroj: APV ISOP

Z vyššie uvedeného grafického znázornenia vývoja počtu poberateľov vyplýva, že v priebehu roku 2009 si vývoj počtu poberateľov zachoval stúpajúci trend, až na február a marec 2009, kedy sa prvýkrát prejavil výraznejší pokles počtu poberateľov. Vo vývoji počtu poberateľov dávky a príspevkov k zmenám dochádzalo v nadväznosti na pokles miery nezamestnanosti, resp. rastu miery zamestnanosti.

V roku 2009 bolo v systéme pomoci v hmotnej núdzi priemerne mesačne evidovaných 320 972 občanov, čo predstavovalo 5,93%-ný podiel na celkovom počte obyvateľov Slovenska. V porovnaní s rokom 2008 v systéme pomoci v hmotnej núdzi došlo k nárastu podielu občanov v hmotnej núdzi na celkovom počte obyvateľov o 0,14 percentuálneho bodu.

Percento obyvateľstva SR v systéme pomoci v HN v jednotlivých regiónoch (2008-2009)

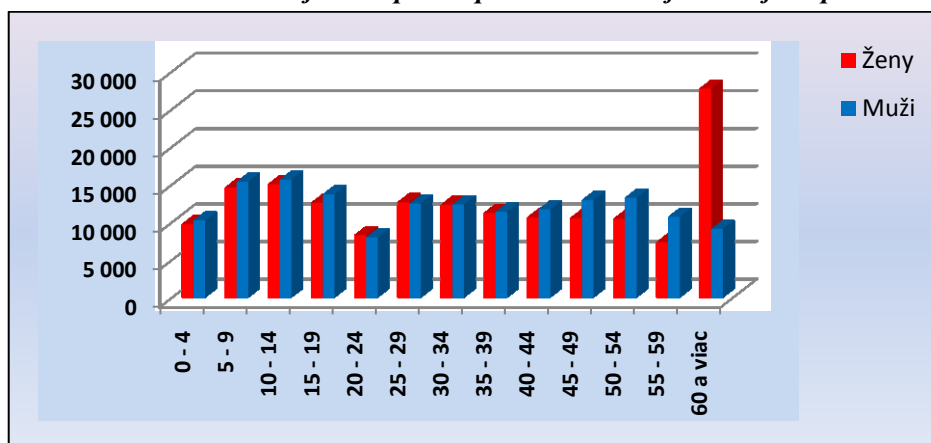

Zdroj: APV ISOP

Najvyššie percento obyvateľstva v systéme pomoci v hmotnej núdzi za sledované obdobie bolo v Košickom kraji (10,82 %), v Banskobystrickom kraji (9,69 %) a v Prešovskom kraji (9,11%). Najnižšie percento vykazoval Bratislavský kraj, a to 1,07 %.

Z celkového počtu osôb evidovaných v systéme pomoci v hmotnej núdzi bolo 49,0 % mužov a 51,0 % žien. V porovnaní s rokom 2008 došlo k zmene pomeru žien a mužov, v prípade žien išlo o pokles o 2,0 percentuálneho bodu a u mužov o nárast o 2,0 percentuálneho bodu. Nasledujúci graf znázorňuje počet týchto osôb podľa pohlavia v danej vekovej skupine. Výrazný rozdiel je vo vekovej skupine 60 a viac, kde je výrazne vyšší podiel žien ako mužov. Tento stav pretrváva od r. 2006.

Počet osôb v hmotnej núdzi podľa pohlavia v danej vekovej skupine

Zdroj : APV ISOP

Štruktúra poberateľov dávky a príspevkov

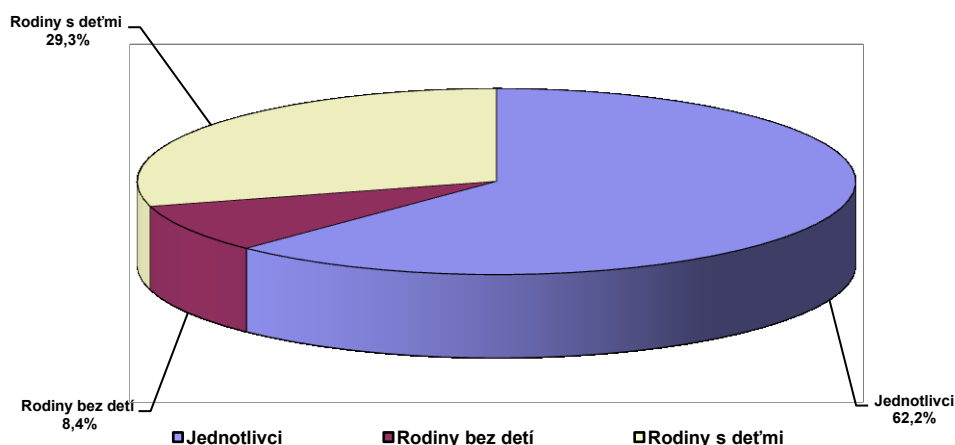
Pri porovnaní štruktúry poberateľov medzi rokom 2009 a rokom 2008 zaznamenávame percentuálne zníženie zastúpenia jednotlivcov o 1,13 percentuálneho bodu.

Tab.3.15 Štruktúra poberateľov dávky a príspevkov

	2008		2009	
	počet	%	počet	%
Spolu	165 713	100,00%	164 707	100,00%
- jednotlivci	104 982	63,35	102 489	62,22
- rodiny bez detí	16 062	9,69	13 898	8,43
- rodiny s deťmi	44 669	26,96	48 320	29,33

Zdroj : APV ISOP

Percentuálne zastúpenie jednotlivých skupín poberateľov dávky a príspevkov v roku 2009

Pri rodinách bez detí sme zaznamenali pokles o 1,26 percentuálneho bodu. U rodín s deťmi nastal nárast o 2,37 percentuálneho bodu.

Príspevky k dávke v hmotnej núdzi

Občanom v hmotnej núdzi, ktorí splnili podmienky nároku na pomoc v hmotnej núdzi sa poskytuje dávka a príspevky. Dávka je štruktúrovaná podľa počtu spoločne posudzovaných osôb a v prípade príspevkov podľa ich špecifického účelu.

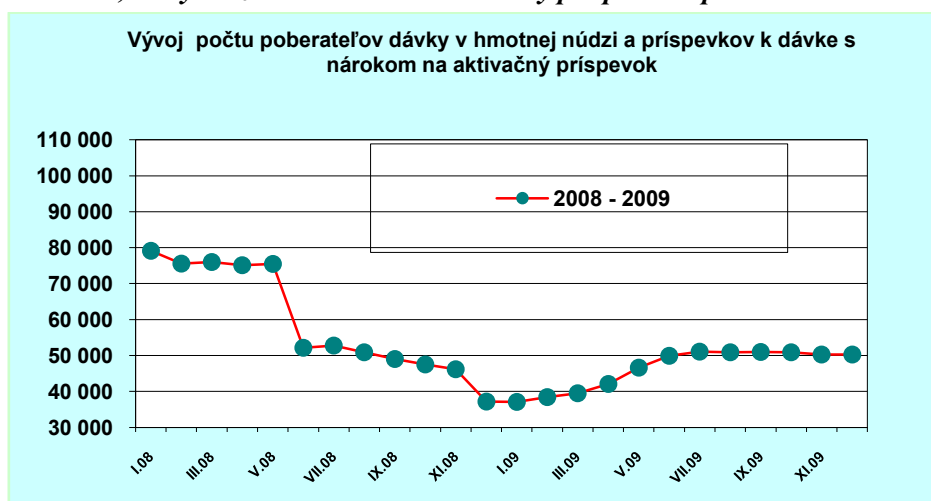
Príspevok na zdravotnú starostlivosť patrí občanovi a fyzickým osobám, ktoré sa s občanom v hmotnej núdzi spoločne posudzujú a na výdavky spojené s náhradou za služby súvisiace s poskytovaním zdravotnej starostlivosti. V roku 2009 spĺňalo podmienky nároku v priemere 314 427 spoločne posudzovaných osôb. V porovnaní s rokom 2008 sa ich počet zvýšil o 0,65 %.

Aktivačný príspevok je jedným z motivačných prvkov v rámci pomoci v hmotnej núdzi. Patrí občanovi v hmotnej núdzi počas zvyšovania kvalifikácie, počas vzdelávania a prípravy pre trh práce evidovaného uchádzača o zamestnanie a počas vykonávania menších obecných služieb. Na aktivačný príspevok má nárok i dlhodobo evidovaný občan, ktorý sa zamestná alebo začne vykonávať samostatne zárobkovú činnosť. Tento občan má nárok na aktivačný príspevok šesť mesiacov. Podmienkou je aj príjem zo závislej činnosti najmenej na úrovni minimálnej mzdy a najviac na úrovni trojnásobku minimálnej mzdy.

Za rok 2009 bolo v priemere 46 506 osôb, ktoré spĺňali podmienky nároku na aktivačný príspevok, čo predstavuje pokles oproti roku 2008 o 22,17 %. Najväčšie zastúpenie v rámci aktivácií mala skupina uchádzačov o zamestnanie, ktorí sa zúčastňovali menších obecných služieb, a to v počte 43 285, čo tvorí cca 93,1% z celkového počtu osôb, ktorým vznikol nárok na aktivačný príspevok.

Počet poberateľov aktivačného príspevku sa znížil v nadväznosti na zníženie počtu poberateľov dávky v hmotnej núdzi, ktorí boli uchádzači o zamestnanie, t. j. v nadväznosti na pokles miery nezamestnanosti resp. rastu miery zamestnanosti.

Vývoj počtu osôb, ktorým vznikol nárok na aktivačný príspevok v priebehu rokov 2008 – 2009

Zdroj: APV ISOP

Príspevok na bývanie. V roku 2009 bol priemerný mesačný počet poberateľov príspevku na bývanie v systéme pomoci v hmotnej núdzi 88 075, čo predstavuje pokles oproti roku 2008 o 10,41 %.

Podiel poberateľov príspevku na bývanie na celkovom počte poberateľov pomoci v hmotnej núdzi v roku 2009 dosiahol 53,5%, čo predstavuje pokles oproti predchádzajúcemu roku o 5,8 percentuálnych bodov.

Ochranný príspevok možno poskytnúť tým občanom v hmotnej núdzi, ktorí si nemajú možnosť zabezpečiť príjem alebo zvýšiť si príjem vlastnou prácou. Ochranný príspevok sa tejto skupine občanov poskytuje na základe taxatívne vymedzených podmienok v zákone o pomoci v hmotnej núdzi. V roku 2009 priemerne mesačne vznikol nárok na ochranný príspevok 65 128 občanom v hmotnej núdzi, čo predstavuje pokles oproti roku 2008 o 7,92 percentuálnych bodov.

Ochranný príspevok pre občanov v hmotnej núdzi, ktorí dosiahli vek potrebný na nárok na starobný dôchodok, z celkového počtu poberateľov predstavuje 22,5 %, invalidných občanov 1,9 % a z dôvodu nepriaznivého zdravotného stavu, ktorý trvá nepretržite viac ako 30 dní predstavuje 14,0 %.

3.4.2 Dotácie pre dieťa v hmotnej núdzi

V súvislosti s prehlbovaním pozitívnych účinkov zmien v systéme pomoci v hmotnej núdzi sa aj v roku 2009 realizovalo opatrenie vo forme poskytovania finančných prostriedkov základným a špeciálnym školám, ktoré navštevuje významné percento detí v hmotnej núdzi na zabezpečenie stravy a školských potrieb so zameraním na podporu plnenia povinnej školskej dochádzky a predškolským zariadeniam na zabezpečenie stravy. Opatrenie sa realizovalo vo forme poskytovania **dotácie na stravu a dotácie na školské potreby**.

Dotácie na stravu a dotácie na školské potreby sa v roku 2009 poskytovali na základe výnosu Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky č. 29775/2007-II/1 z 5. decembra 2007 o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky v znení výnosu Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny z 26. novembra 2008 č. 23609/2008-II/1.

Podľa predmetného výnosu sa dotácie poskytujú na stravu a školské potreby deťom:

- ktoré žijú v rodinách, ktoré sú poberateľmi dávky v hmotnej núdzi a príspevkov k dávke v hmotnej núdzi,
- ktoré žijú v rodinách, kde je priemerný mesačný príjem za šesť po sebe nasledujúcich mesiacov najviac vo výške životného minima podľa zákona č. 601/2003 Z. z. o životnom minime a o zmene a doplnení neskorších predpisov.

V roku 2009 boli vyplatené finančné prostriedky na dotácie na stravu a dotácie na školské potreby v sume 11 427 616 Eur, čo predstavuje nárast oproti roku 2008 o 4,58%. Priemerný mesačný počet detí, na ktoré boli poskytnuté dotácie (s výnimkou dotácie na školské potreby, ktorá bola poskytnutá dvakrát do roka), je nasledovný:

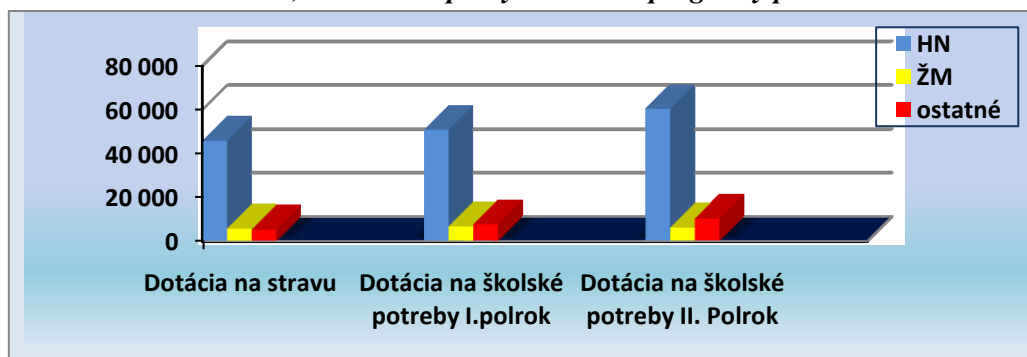
59 969 detí (3 746 škôl), na ktoré bola poskytnutá dotácia na stravu (pokles oproti rovnakému obdobiu o 6,77%)

65 513 detí (2 997 škôl) v I. polroku 2009 a **76 780** (3 085 škôl) v II. polroku 2009, na ktoré bola poskytnutá dotácia na školské potreby (pokles oproti porovnateľnému obdobiu v I. polroku o 6,44% a v II. polroku nárast o 26,1%),

Priemerná výška dotácie na stravu na jedno dieťa bola v sledovanom období cca 13,27 Eur, čo predstavuje pokles oproti roku 2008 o 3,85%.

Z vyššie uvedeného vyplýva, že medzi rokmi 2008 a 2009 bol zaznamenaný pokles detí, na ktoré bola vyplatená dotácia na stravu a nárast detí v II. polroku r. 2009 na dotácii na školské potreby. Pokles bol spôsobený poklesom rodín s deťmi, ktorým je poskytovaná dávka v hmotnej núdzi a príspevky k dávke v hmotnej núdzi.

Rozdelenie detí, na ktoré sa poskytli dotačné programy podľa kritérií

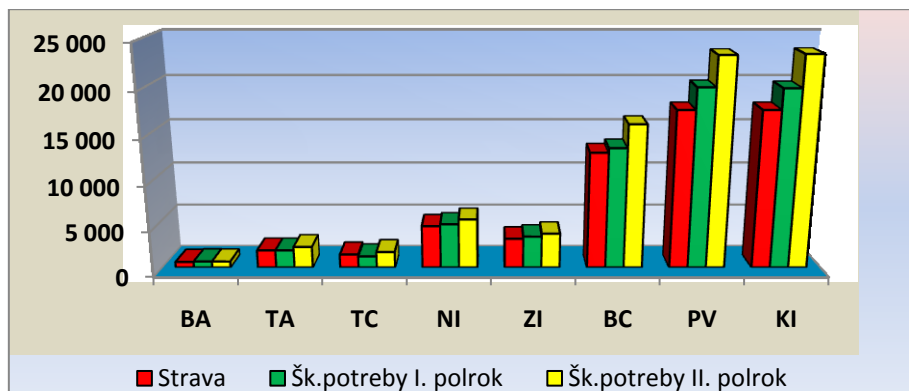
Zdroj: ÚPSVR

Vysvetlivky: DHN – dávka v hmotnej núdzi a príspevky k dávke, ŽM – životné minimum

V grafe je znázornené rozdelenie detí, na ktoré sa poskytli spomenuté dotácie podľa kritérií ich poskytovania. Najväčšie zastúpenie majú deti z rodín, ktorým sa poskytuje dávka v hmotnej núdzi

a príspevky k dávke v hmotnej núdzi. Počet detí, ktoré dostávajú dotáciu na stravu z dôvodu, že príjem do ich rodín je najviac vo výške životného minima je nižší, ako počet detí, ktoré túto dotáciu dostávajú z dôvodu, že na škole sa vyskytuje najmenej 50 % detí z rodín, ktorým sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi.

Regionálne rozdelenie detí, na ktoré sa poskytli dotačné programy na stravu a školské potreby v roku 2009

Zdroj: ÚPSVR

Z pohľadu regionálneho rozmiestnenia počtu detí, na ktoré boli poskytnuté dotácie podľa vyššie spomenutého výnosu Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky je situácia zachytená v predchádzajúcom grafe. Najvyšší objem dotácií podľa výnosu bol z pohľadu regionálneho rozmiestnenia počtu detí pre kraj Košický, Prešovský a Banskobystrický.

3.4.3 Náhradné výživné

Náhradné výživné je suma poskytnutá štátom na zabezpečenie výživy oprávnenej osoby v prípade, ak si vyživovaciu povinnosť neplní povinná osoba, ktorou je rodič dieťaťa alebo iná fyzická osoba, povinná platiť výživné dieťaťu.

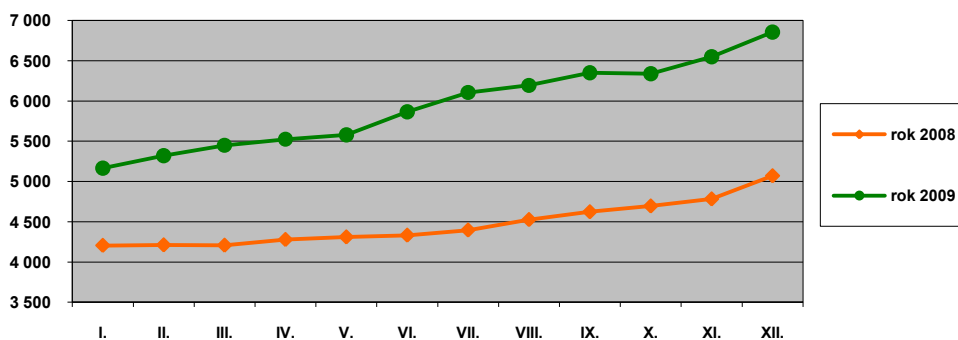
Zákonom č. 201/2008 Z. z. o náhradnom výživnom a o zmene a doplnení zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení nálezov Ústavného súdu Slovenskej republiky č. 615/2006 Z. z. sa upravilo poskytovanie náhradného výživného, ktorým štát poskytuje náhradné výživné v prípadoch, ak si povinná osoba neplní vyživovaciu povinnosť voči nezaopatreným deťom a v prípadoch, keď sirotsky dôchodok, resp. suma sirotských dôchodkov u nezaopatreného dieťaťa nedosahuje výšku minimálneho výživného, ustanoveného zákonom o rodine.

Vzhľadom na rozšírenie okruhu oprávnených osôb na nárok na náhradné výživné o nezaopatrené deti, ktorých sirotsky dôchodok, resp. suma sirotských dôchodkov nedosahuje sumu minimálneho výživného, ustanoveného zákonom o rodine (30 % životného minima nezaopatreného dieťaťa) sa zvýšil počet počtu oprávnených osôb (nezaopatrených detí).

V roku 2009 bolo evidovaných v priemere 5 941 poberateľov náhradného výživného, z toho priemerný mesačný počet poberateľov sirotského výživného bol 489. Na výplatu náhradného výživného boli v roku 2009 vynaložené finančné prostriedky v sume 4 880 070 Eur.

Maximálna výška náhradného výživného podľa zákona, je určené výživné do 1,2 násobku životného minima pre nezaopatrené dieťa. V priebehu roku 2009 bol maximálny nárok na náhradné výživné na jedno dieťa od 97,99 Eur (2 952 Sk) do 101,42 Eur (zohľadnená valorizácia životného minima od 1. júla 2009).

Vývoj počtu poberateľov náhradného výživného

Zdroj:APV ISOP

3.4.4 Sociálnoprávna ochrana detí a sociálna kuratela

V roku 2009 zabezpečovalo výkon opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na 46 úradoch PSVR - odboroch sociálnych vecí a rodiny, oddeleniach sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately (orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately) 593 zamestnancov, čo predstavuje v porovnaní s rokom 2008 nárast počtu zamestnancov o 2 .

V priebehu roku 2009 bolo zaznamenaných 24 328 nových rodín a 33 424 nových detí, pre ktoré boli vykonávané opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately (ďalej len „SPODaSK“).

Opatrenia SPODaSK sa vykonávajú pre dieťa, plnoletú fyzickú osobu, rodinu, prípadne skupinu alebo komunitu v zmysle zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sociálnoprávnej ochrane detí“).

V pôsobnosti úradov PSVR ako orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately je okrem iného podávať návrhy a podnety vo veciach maloletých detí na súd.

V roku 2009 úrady PSVR podali spolu 18 999 návrhov a podnetov na súd vo veciach starostlivosti o maloleté deti. Najviac návrhov, rovnako ako v minulých rokoch predstavovali návrhy podané vo veciach výchovy a výživy – 15 439, pričom v tejto veci bolo podaných 1 392 podnetov. Na vydanie predbežného opatrenia bolo podaných 1 161 návrhov a 307 podnetov, na nariadenie ústavnej starostlivosti bolo podaných 390 návrhov a 97 podnetov a na zrušenie ústavnej starostlivosti bolo podaných 210 návrhov a 11 podnetov.

V roku 2009 podal orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately súdu alebo iným štátnym orgánom správy vo veciach výživy a výchovy maloletých 63 153 správ.

Orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v konaniach vo veciach maloletých zisťoval názor dieťaťa na dožiadanie súdu u 9 174 detí a z vlastného podnetu u 11 369 detí.

Ak je to potrebné v záujme dieťaťa, orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately rozhodne o uložení výchovného opatrenia podľa osobitného predpisu (zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov) alebo o uložení výchovných opatrení podľa zákona o sociálnoprávnej ochrane detí.

V roku 2009 bolo uložených orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately podľa zákona o sociálnoprávnej ochrane detí 219 *výchovných opatrení*, z toho bolo uložených 117 upozornení, v 72 prípadoch bola uložená povinnosť dieťaťu zúčastniť sa na výchovnom alebo sociálnom programe, v 19 prípadoch bola uložená povinnosť dieťaťu zúčastniť sa na liečbe v špecializovanej ambulatnej starostlivosti a povinnosť podrobiť sa diagnostike v špecializovanej ambulatnej starostlivosti bola uložená v 11 prípadoch..

O výchovnom opatrení podľa zákona o rodine rozhodol orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v 293 prípadoch , pričom *dohľad* uložil v 157 prípadoch rodín pre 286 detí, z toho pre 119 detí s poruchami správania.

Súdom bolo vydaných 212 rozhodnutí o dohľade pre 369 detí, z toho pre 101 detí s poruchami správania.

Orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately sledoval v roku 2009 plnenie účelu výchovných opatrení, uložených svojím rozhodnutím, ako i súdom spolu pre 1 344 detí.

Sociálna kuratela pre deti

Výkon opatrení sociálnej kurately detí zabezpečovalo v sledovanom roku 120 zamestnancov úradov PSVR - sociálnych kurátorov pre deti, ktorí sa na túto oblasť špecializujú. Opatrenia boli v sledovanom roku vykonávané spolu pre 25 704 detí, čo v porovnaní s predchádzajúcim rokom predstavuje pokles o 535 detí (príloha 3, tab. č. 13). Priemerne pripadalo na jedného sociálneho kurátora riešenie situácie pre 213 detí.

V rámci sociálnej kurately detí sociálni kurátori podali 17 478 správ rôznym inštitúciám a vykonali 22 976 šetrení v rodinách.

Z hľadiska dôvodov vykonávania opatrení sociálnej kurately detí klesol počet mladistvých, ktorí sa dopustili páchania trestnej činnosti ako páchatelia alebo ako podozriví zo spáchania trestnej činnosti podľa trestného zákona na 6 692 (o 856 mladistvých menej ako v roku 2008), nárast bol zaznamenaný u detí, ktoré spáchali čin inak trestný, ktorých bolo 2 654 (o 47 detí viac ako v roku 2008).

Sociálni kurátori poskytovali v roku 2009 pomoc a ochranu v priestupkovom konaní 4 584 deťom, čo je v porovnaní s rokom 2008 pokles o 242 detí.

Pre 241 detí vykonávali v roku 2009 sociálni kurátori opatrenia sociálnej kurately detí z dôvodu experimentovania a závislosti na drogách. 28 z nich bolo vo veku do 14 rokov a u 144 detí z dôvodu nelátkových závislostí, napr. závislosť od hazardných hier a počítačov. 39 z nich bolo vo veku do 14 rokov. V porovnaní s počtom detí v predchádzajúcom roku ide o pokles počtu detí pri drogových a nelátkových závislostiach spolu o 141 detí.

Počet detí v starostlivosti sociálnych kurátorov z dôvodu zanedbávania školskej dochádzky bol 8 299. U 807 detí sa prejavovali poruchy vo vzťahu s inými deťmi, rodičmi alebo inými plnoletými fyzickými osobami, u 262 detí riešili sociálni kurátori úteky z domu alebo zo zariadenia.

Počet detí, pre ktoré bola vykonávaná sociálna kuratela z dôvodu, že sa stali obeťami trestných činov, klesol na 220 detí (v roku 2008 ich bolo 376).

Opatrenia sociálnej kurately detí boli vykonávané pre 493 detí, ktoré sa stali svedkami trestného činu.

Tab.3.16 Počet detí, pre ktoré sa vykonávala v roku 2008 a 2009 sociálna kuratela

Spolu		Počet detí			
		do 14 rokov		vek 15-18 rokov	
		chlapci	dievčatá	chlapci	dievčatá
rok 2008	26 239	6 213	2 975	13 322	3 729
rok 2009	25 704	5 800	2 998	12 933	3 973

Zdroj: MPSVR SR

Sociálna kuratela pre plnoleté fyzické osoby

V roku 2009 stúpol počet plnoletých fyzických osôb, pre ktoré sa opatrenia sociálnej kurately vykonávali, na 8 946 klientov, čo v priemere na jedného sociálneho kurátora znamenalo 131 klientov. V súčasnosti vykonáva sociálnu kuratelu plnoletých fyzických osôb 68 sociálnych kurátorov.

Opatrenia sociálnej kurately pre plnoletých boli vykonávané najmä pre klientov po prepustení, prípadne po podmienenom prepustení z výkonu trestu odňatia slobody. Opatrenia boli vykonávané aj pre plnoletých klientov po prepustení zo zariadenia na výkon ústavnej starostlivosti, po prepustení z resocializačného strediska či zdravotníckeho zariadenia na liečbu drogových závislostí. Najčastejšie bola klientom poskytnutá pomoc v súvislosti s hľadaním vhodného bývania, prípadne zamestnania.

V roku 2009 sociálni kurátori poskytli resocializačný príspevok 2 448 osobám (príloha 3, tab. č. 14 a 15). V porovnaní s rokom 2008 bol v roku 2009 zaznamenaný pokles o 320 osôb, ktorým bol poskytnutý resocializačný príspevok.

Násilie páchané v rodinách, týrané, zanedbávané a zneužívané deti

V oblasti násilia páchaného v rodinách, týraných, zanedbávaných a zneužívaných detí, úrady PSVR v sledovanom roku na základe dôvodného podozrenia vykonávali opatrenia SPODaSK celkom pre 408 detí, čo v porovnaní s rokom 2008 predstavuje pokles o 201 detí. Vykonávanie opatrení SPODaSK je zamerané na poskytovanie sociálneho poradenstva, sociálnu prácu v teréne a prostredníctvom referátu poradensko-psychologických služieb sa poskytuje najmä psychologické poradenstvo a psychologická pomoc pri sanácii biologickej rodiny v rámci pomoci obetiam násilia. Ambulantná starostlivosť bola poskytnutá v 88 prípadoch a v 23 prípadoch bola poskytnutá pobytová starostlivosť.

Na podnet orgánu SPODaSK bolo v 77 prípadoch začaté trestné stíhanie v trestných veciach týrania a sexuálneho zneužívania maloletých detí. V trestnom konaní plnil orgán SPODaSK funkciu opatrovníka v 105 prípadoch. Pomoc deťom týraným, sexuálne zneužívaným a šikanovaným uvádza tabuľka č. 16 v prílohe 3.

Ústavná starostlivosť a ochranná výchova

K 31.12.2009 bolo evidovaných 4 096 detí s nariadenou ústavnou starostlivosťou a 45 detí malo nariadenú ochrannú výchovu. Celkovo bolo vo všetkých typoch zariadení na výkon rozhodnutia súdu umiestnených 5 357 detí. Počet detí umiestnených na základe rozhodnutia súdu do zariadení na výkon rozhodnutia súdu a ich porovnanie s rokom 2008 uvádza tabuľka č. 17 v prílohe 3.

K 31. 12. 2009 bolo na Slovensku 96 *detských domovov* s celkovým počtom 4 098 umiestnených maloletých detí a 412 mladých dospelých. Z celkového počtu 96 detských domovov predstavovali štátne detské domovy 77 a 19 detských domovov bolo nešťátnych.

V detských domovoch sa realizuje nariadená ústavná starostlivosť, predbežné opatrenie a výchovné opatrenie v samostatnej skupine, v špecializovanej samostatnej skupine, v samostatnej diagnostickej skupine a v profesionálnej rodine.

K 31.12.2009 bolo v detských domovoch 482 *profesionálnych rodičov, ktorí tvorili 448 profesionálnych rodín*, v ktorých bolo celkovo umiestnených 784 detí a 22 mladých dospelých, čo v porovnaní s rokom 2008 predstavuje nárast počtu detí a mladých dospelých v profesionálnych rodinách o 208. Formy starostlivosti v detských domovoch a počty umiestnených detí v jednotlivých formách starostlivosti v detských domovoch, uvádzajú tabuľky č. 18 a 19 v prílohe 3.

Maloletí bez sprievodu

V roku 2009 boli vykonané opatrenia SPODaSK pre 112 maloletých bez sprievodu, čo je o 64 maloletých bez sprievodu menej ako v roku 2008. Pre porovnanie boli v roku 2007 opatrenia vykonávané pre 532 maloletých bez sprievodu.

Po vstupe SR do Schengenského priestoru (od 21.12.2007) možno konštatovať, že počet nájdených maloletých bez sprievodu výrazne klesol.

Repatriácia

V roku 2009 sa proces repatriácie detí realizoval u 47 detí, ktoré sa ocitli na území iného štátu bez sprievodu rodiča, príbuzného alebo osoby, ktorá sa o dieťa osobne stará. Z uvedeného počtu detí bolo 23 detí navrátených na územie Slovenskej republiky a 24 detí bolo premiestnených na naše územie.

Náhradná rodinná starostlivosť – náhradná osobná starostlivosť, pestúnska starostlivosť, poručníctvo, predosvojiteľská starostlivosť a osvojenie.

V roku 2009 bolo 1 599 detí zverených do náhradného rodinného prostredia (náhradná osobná starostlivosť, pestúnska starostlivosť, poručníctvo a predosvojiteľská starostlivosť), čo je o 45 detí viac ako v roku 2008.

Tab.3.17 Počet detí zverených do náhradných rodín - 2008 – 2009

rok	Osvojenie (zverené do predosvojiteľskej starostlivosti)	Náhradná osobná starostlivosť	Pestúnska starostlivosť	Poručníctvo	Spolu
2008	283	794	293	184	1 554
2009	287	820	283	209	1 599

Zdroj: ÚPSVR

K 31.12.2009 predstavoval celkový počet detí, ktoré sú zverené v náhradnej osobnej starostlivosti, pestúnskej starostlivosti a v poručníctve 8 517 detí, čo predstavuje nárast v porovnaní s rokom 2008 o 231 detí. Celkový počet detí zverených do jednotlivých foriem náhradnej rodinnej starostlivosti uvádza tabuľka č. 20 v prílohe 3.

V roku 2009 bolo právoplatným rozhodnutím súdu osvojených 335 detí. V počte osvojených detí sú zahrnuté aj deti osvojené do cudziny. Do predosvojiteľskej starostlivosti do cudziny bolo v roku 2009 zverených 40 detí a 20 detí bolo v tomto roku do cudziny osvojených.

Poradensko – psychologické služby

V roku 2009 zabezpečovalo vykonávanie poradensko-psychologických služieb 97 zamestnancov úradov PSVR - referátov poradensko-psychologických služieb (ďalej len „RPPS“), ktorí poskytli 53 067 konzultácií pri celkovom počte 9 406 prípadov. V priemere pripadlo na jeden prípad 5,64 konzultácií.

Základné štatistické údaje o činnosti a problematike RPPS sa nachádzajú v prílohe 3, tab. č.21.

Proces udeľovania akreditácie

MPSVR SR aj v roku 2009 rozhodovalo podľa § 72 písm. c) zákona o sociálnoprávnej ochrane o udelení, o predĺžení platnosti, o zmene a o zrušení akreditácie po predchádzajúcom vyjadrení akreditačnej komisie.

Na MPSVR SR (ďalej len „ministerstvo“) bolo v čase od 1. januára 2009 do 31. decembra 2009 doručených 129 rôznych podaní vo veciach akreditácie, z toho bolo 13 žiadostí, v ktorých žiadali fyzické osoby alebo právnické osoby o udelenie akreditácie na vykonávanie vybraných opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately podľa zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele.

Na základe odporúčania akreditačnej komisie ministerstvo v roku 2009 rozhodlo o udelení akreditácie 10 žiadateľom, z toho na vykonávanie opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v zariadení podľa § 45 zákona o sociálnoprávnej ochrane dvom krízovým strediskám, dvom detským domovom a šiestim žiadateľom bola udelená akreditácia na vykonávanie vybraných opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately (výchovno-rekreačné programy, výchovné opatrenia, sociálne a výchovné programy a pod.).

Ministerstvo rozhodovalo na základe odporúčania akreditačnej komisie aj o dvanástich zmenách v rozhodnutí o udelení akreditácie. Zmeny sa týkali zmeny zodpovedného zástupcu za vykonávanie

opatrení sociálnoprávnej ochrany detí, miesta výkonu opatrení a sídla akreditovaného subjektu, kapacity zariadenia.

V roku 2009 ministerstvo zaevidovalo jednu žiadosť akreditovaného subjektu o zrušenie akreditácie, kedy akreditácia zanikla podľa § 84 písm. c) zákona o sociálnoprávnej ochrane detí dňom doručenia písomnej žiadosti akreditovaného subjektu a v jednom prípade akreditácia zanikla podľa § 84 písm. b) zákona o sociálnoprávnej ochrane dňom skončenia platnosti akreditácie, nakoľko akreditovaný subjekt nepožiadaval o predĺženie platnosti v lehote kratšej ako 90 dní pred uplynutím jej platnosti. Ministerstvo rozhodovalo v dvoch prípadoch v rámci autoremedúry o zmene pôvodného rozhodnutia a zrušilo akreditáciu jednému akreditovanému subjektu. V dvoch prípadoch je konanie o predĺžení akreditácie prerušené do doby získania podkladov pre rozhodnutie.

Zamestnanci MPSVR SR vykonali z dôvodu zabezpečenia podkladov pre rozhodovanie v akreditačnej komisii 17 ohliadok u akreditovaných subjektov alebo žiadateľov o akreditáciu.

Ministerstvo podľa § 72 písm. f) zákona o sociálnoprávnej ochrane kontroluje úroveň vykonávania opatrení podľa tohto zákona. V roku 2009 boli vykonané 2 kontroly, pri ktorých neboli zistené tak závažné nedostatky ako je ohrozovanie života, zdravia alebo porušovanie práv detí a klientov.

3.4.5 Príspevky na podporu náhradnej starostlivosti

Zákon č. 627/2005 Z. z. o príspevkoch na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa podporuje prostredníctvom finančných príspevkov vykonávanie osobnej starostlivosti o dieťa inou fyzickou osobou, ak rodičia dieťaťa nezabezpečujú alebo nemôžu zabezpečiť osobnú starostlivosť o dieťa.

Tab.3.18 Sumy príspevkov na podporu náhradnej starostlivosti

Príspevky na podporu náhradnej starostlivosti	od 1. 9. 2008	od 1.9.2009
Jednorazový príspevok pri zverení do náhradnej	332,61 € (10 020	344,25 €
Jednorazový príspevok pri zániku náhradnej	833,17 € (25 100	862,33 €
Opakovaný príspevok dieťaťu	124,81 €(3 760 Sk)	129,17 €
Opakovaný príspevok náhradnému rodičovi	158,64 € (4 780 Sk)	164,22 €
Zvýšenie opakovaného príspevku náhradnému rodičovi	112,86 € (3 400 Sk)	116,81 €
Osobitný opakovaný príspevok náhradnému rodičovi	65,40 € (1 970 Sk)	67,68 €

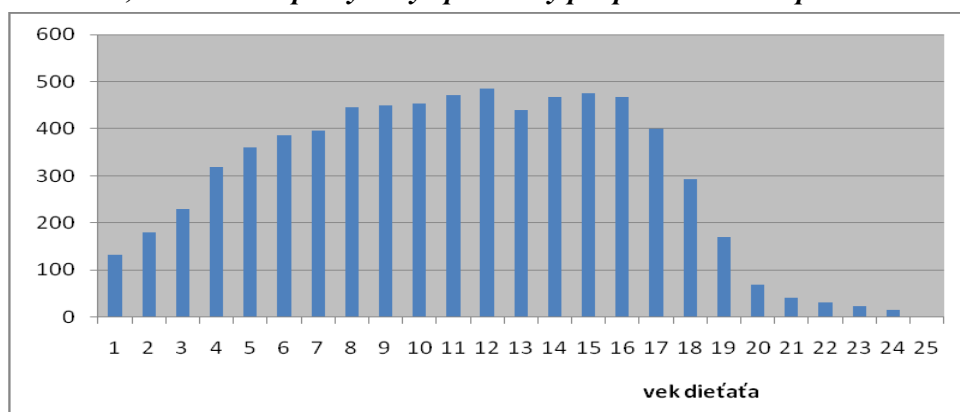
Zdroj: ÚPSVR

Jednorazový príspevok pri zverení do náhradnej starostlivosti sa poskytuje za účelom zabezpečenia základného osobného vybavenia dieťaťa, najmä na zabezpečenie jeho ošatenia, obuvi, hygienických potrieb, nevyhnutného nábytku a iných vecí na uspokojenie potrieb dieťaťa. V roku 2009 bol príspevok poskytnutý na 809 detí, čo je o 13 detí viac ako v roku 2008. Z celkového počtu detí bolo 70,7 % detí zverených do náhradnej osobnej starostlivosti, 23,7 % detí zverených do pestúnskej starostlivosti a 5,6 % detí bolo zverených poručníkovi.

Jednorazový príspevok pri zániku náhradnej starostlivosti sa poskytuje za účelom podpory osamostatnenia sa dieťaťa. V roku 2009 bol príspevok vyplatený na 468 detí - o 35 detí viac ako v roku 2008. Z celkového počtu detí u 44,9 % detí došlo k zániku náhradnej osobnej starostlivosti, u 46,4 % k zániku pestúnskej starostlivosti a u 8,7 % k zániku poručníctva.

Opakovaný príspevok dieťaťu sa poskytuje za účelom podpory uspokojovania potrieb dieťaťa, najmä na úhradu nákladov na výživu, výchovu, vzdelávanie a bývanie dieťaťa. V sledovanom období bol príspevok vyplatený priemerne mesačne na 7 247 detí (nárast oproti roku 2008 o 244 detí) v sume 8 417 tis. Eur. Podľa jednotlivých foriem náhradnej starostlivosti bolo v priemere zastúpených 60,4 % detí v náhradnej osobnej starostlivosti, 31,2 % detí v pestúnskej starostlivosti, 1,6 % detí v poručníctve, 2,4 % detí v dočasnom zverení a 4,4 % detí zverených na základe predbežného opatrenia.

Počet detí, na ktoré bol poskytnutý opakovaný príspevok dieťaťu podľa veku

Zdroj: ÚPSVR

Opakovaný príspevok náhradnému rodičovi sa poskytuje za účelom podpory vykonávania osobnej starostlivosti o dieťa, ktoré má náhradný rodič zverené do náhradnej starostlivosti. Za sledované obdobie bol príspevok poskytnutý priemerne mesačne 1 206 náhradným rodičom na 1 593 detí. V prípade, ak sa náhradný rodič osobne staral o tri alebo viac detí, ktoré sú súrodenci, opakovaný príspevok náhradnému rodičovi sa zvýšil o 116,81 Eur mesačne. V sledovanom období bolo priemerne mesačne 70 takýchto prípadov.

Osobitný opakovaný príspevok náhradnému rodičovi sa poskytuje za účelom podpory vykonávania osobnej starostlivosti o dieťa zverené do náhradnej starostlivosti, ktoré je občanom s ťažkým zdravotným postihnutím. Za sledované obdobie bol príspevok poskytnutý priemerne mesačne 63 náhradným rodičom, ktorí vykonávajú starostlivosť o ŤZP deti.

Odmena pestúna - § 19 odst.3 . Fyzickej osobe, ktorej po 31. decembri 2005 trvá nárok na výplatu odmeny pestúna podľa predpisu účinného do 31. decembra 2005 a zverené dieťa je jej príbuzný v priamom rade, poskytuje sa táto odmena do zániku zverenia tohto dieťaťa. Počet osôb, ktorým bola odmena pestúna vyplatená, v priemernom mesačnom vyjadrení tvorilo 520 poberateľov. Vyplatená bola v sume cca 407 tis. Eur.

Celkové čerpanie finančných prostriedkov na príspevky na podporu náhradnej starostlivosti a odmeny pestúna bolo v roku 2009 v sume cca 12 007 tis. Eur. Oproti roku 2008 ide o nárast finančných prostriedkov o cca 732 tis. Eur.

3.4.6 Kompenzácia sociálnych dôsledkov ŤZP

Dňa 1. januára 2009 nadobudol účinnosť zákon č. 447/2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o peňažných príspevkoch na kompenzáciu“), ktorý upravuje právne vzťahy pri poskytovaní peňažných príspevkov na kompenzáciu sociálnych dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia. Tento zákon nahradil zákon č.195/1998 Z. z. o sociálnej pomoci v znení neskorších predpisov v oblasti kompenzácií sociálnych dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia, ktorý bol účinný do 31.12.2008. Zákon o peňažných príspevkoch na kompenzáciu však nadväzuje na systém kompenzácií, ktorý bol zavedený v roku 1999, nakoľko ide o kvalitný a štandardný systém porovnateľný so systémami iných európskych krajín, pričom reaguje na skúsenosti z osemročnej aplikácie zákona o sociálnej pomoci, ako aj na požiadavky a potreby fyzických osôb s ťažkým zdravotným postihnutím. Najzávažnejšie nové prvky zavedené v zákone o peňažných príspevkoch na kompenzáciu uvádzame v nasledovnom prehľade:

- v rámci lekárskej posudkovej činnosti sa umožnilo zvýšiť mieru funkčnej poruchy o 10 % v prípade, ak má fyzická osoba viaceré zdravotné postihnutia, ktoré sa vzájomne ovplyvňujú tak, že spôsobujú väčšie znevýhodnenie, čo umožnilo kompenzovať sociálne dôsledky ťažkého zdravotného postihnutia aj uvedenému okruhu fyzických osôb,

- zaviedol sa nový spôsob posudzovania odkázanosti na pomoc inej osoby, ktorá sa vyjadruje v stupňoch podľa zákona o sociálnych službách a ustanovila sa podmienka odkázanosti na opatrovanie v prípade, ak stupeň odkázanosti na pomoc inej osoby je stupeň V alebo VI,
- v prílohe č. 6 bol novo ustanovený zoznam zdravotných postihnutí na účely poskytovania peňažného príspevku na kompenzáciu zvýšených výdavkov súvisiacich s hygienou, čím sa špecifikovali podmienky odkázanosti na uvedený peňažný príspevok,
- pri peňažnom príspevku na osobnú asistenciu sa s účinnosťou od 1.1.2009 zvýšila sadzba za jednu hodinu osobnej asistencie zo sumy 1,83 Eur na 2,49 Eur (táto sadzba sa každoročne valorizuje) a zrušila sa veková hranica 65 rokov pre poskytovanie tohto peňažného príspevku,
- pri peňažnom príspevku na kúpu pomôcky sa zvýšila maximálna výška peňažného príspevku na kúpu pomôcky, ktorou je druhý mechanický vozík zo sumy 531,11 Eur na sumu 1 659,70 Eur a na kúpu druhého elektrického vozíka zo sumy 3 651,34 Eur na sumu 4 979,09 Eur (za podmienky, že prvé uvedené pomôcky boli poskytnuté na základe verejného zdravotného poistenia), umožnilo sa poskytnúť peňažný príspevok na kúpu pomôcky, ktorou je druhý načúvací aparát a to v maximálnej výške 331,94 Eur a rozšírila sa možnosť kúpiť z tohto peňažného príspevku nielen vodiaceho psa, ale aj asistenčného psa a signálneho psa,
- ustanovili sa podmienky poskytovania peňažného príspevku na opravu pomôcky tak, že je možné poskytnúť tento peňažný príspevok aj na výmenu opotrebovaných častí pomôcky,
- zaviedol sa nový peňažný príspevok na kúpu zdvíhacieho zariadenia v maximálnej výške 11 617,88 Eur,
- rozšírila sa možnosť poskytovať peňažný príspevok na kúpu osobného motorového vozidla aj v prípade, ak fyzická osoba s ťažkým zdravotným postihnutím využíva osobné motorové vozidlo pri vykonávaní zamestnania, v mieste jej trvalého alebo prechodného pobytu ako aj v prípade, ak fyzická osoba s ťažkým zdravotným postihnutím, ktorá má individuálny študijný plán alebo je ubytovaná na internáte, navštevuje školské zariadenie najmenej dvakrát v mesiaci,
- pri peňažnom príspevku na kompenzáciu zvýšených výdavkoch sa zvýšila hranica ochrany príjmu fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím pre poskytnutie tohto peňažného príspevku z dvojnásobku na trojnásobok sumy životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu a vylúčila sa možnosť poskytovania tejto formy kompenzácie pri poskytovaní celoročnej pobytovej sociálnej služby s výnimkou zariadení podporovaného bývania,
- rozšíril sa okruh fyzických osôb, ktorým je možné poskytovať peňažný príspevok na opatrovanie
 - a) o fyzické osoby, ktoré nie sú rodinnými príslušníkmi fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím za podmienky, že spolu bývajú,
 - b) o fyzické osoby, ktoré si zvyšujú kvalifikáciu zákonom ustanovenou formou štúdia,
 - c) o fyzické osoby, ktoré pre dlhodobý nepriaznivý zdravotný stav majú pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 70% v porovnaní so zdravou fyzickou osobou (možnosťou posúdiť fyzickú a psychickú schopnosť fyzickej osoby vykonávať opatrovanie v prípade pochybností zostala zachovaná),
- stanovila sa jednotná výška peňažného príspevku na opatrovanie v prípade, ak fyzická osoba (opatrovateľ) poberá niektorú zo zákonom ustanovených dôchodkových dávok. U ostatných opatrovateľov sa výška peňažného príspevku na opatrovanie stanovuje v závislosti od príjmu fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím, pričom sa zvýšila ochrana tohto príjmu z 1,2 násobku na 1,3 násobok sumy životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu,
- výška všetkých opakovaných peňažných príspevkov na kompenzáciu bola stanovená percentuálne zo sumy životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu, čím sa zabezpečila ich každoročná valorizácia v závislosti od valorizácie súm životného minima.

Na účely peňažného príspevku na úpravu bytu, peňažného príspevku na úpravu rodinného domu a peňažného príspevku na úpravu garáže bolo prijaté opatrenie MPSVR SR č. 6 z 18. decembra 2008, ktorým sa ustanovuje zoznam stavebných prác, stavebných materiálov a zariadení a maximálne zohľadňované sumy z ich ceny. Na účely peňažného príspevku na kúpu pomôcky bolo prijaté opatrenie MPSVR SR č.7 z 18. decembra 2008, ktorým sa ustanovuje zoznam pomôcok a maximálne zohľadňované sumy z ceny pomôcok. Opatrenia nadobudli účinnosť 15. januára 2009. Nakoľko do 31.12.2008 nebola zákonom o sociálnej pomoci ustanovený termín vyplácania opakovaných peňažných príspevkov na kompenzáciu, zákon o peňažných príspevkoch na kompenzáciu

s účinnosťou od 1.1.2009 ustanovil povinnosť vyplácať ich mesačne pozadu s cieľom zjednotiť termín ich výplaty na celom území Slovenskej republiky. Z uvedeného dôvodu štatistické údaje za mesiac január 2009 významne skresľujú štatistické údaje za celý kalendárny rok 2009, čo ilustrujú údaje v nasledujúcej tabuľke.

Tab. 3.19 Porovnanie priemerného mesačného počtu poberateľov opakovaných peňažných príspevkov za obdobie 11 a 12 kalendárnych mesiacov roku 2009

Opakované peňažné príspevky na kompenzáciu ŤZP	Priemerný počet poberateľov za január až december 2009	Priemerný počet poberateľov za február až december 2009
PP na osobnú asistenciu	6 049	6 599
PP na prepravu	2 274	2 480
PP na kompenzáciu zvýšených výdavkov:	132 810	144 884
- na diétne stravovanie	40 969	44 693
- hygienu alebo opotrebovanie šatstva, bielizne, obuvi a bytového zariadenia	79 177	86 375
- prevádzku osobného motorového vozidla	50 206	54 770
- starostlivosť o psa so špeciálnym výcvikom	69	76
PP na opatrovanie	48 367	52 161

Zdroj: UPSVR

ŤZP – ťažké zdravotné postihnutie

Z uvedeného dôvodu v nasledujúcich porovnávaníach štatistických údajov pri priemernom mesačnom počte poberateľov za rok 2009 u opakovaných peňažných príspevkoch uvádzame hodnoty za obdobie 11 kalendárnych mesiacov (t.j. február až december) roku 2009, pretože reálnejšie vypovedajú o raste, resp. poklese priemerného mesačného počtu poberateľov týchto opakovaných peňažných príspevkov v porovnaní s rokom 2008.

Údaje o počtoch poberateľov a vynaložených finančných prostriedkoch pri konkrétnych peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia uvádzame v nasledujúcej tabuľke:

Tab. 3.20 Prehľad priemerného mesačného počtu poberateľov peňažných príspevkov na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia a vynaložených finančných prostriedkov na tento účel v roku 2009

Opakované peňažné príspevky na kompenzáciu ŤZP	Priemerný mesačný počet poberateľov **	Vynaložené finančné prostriedky v €	Priemerná výška peňažných príspevkov v €
PP na osobnú asistenciu	6 599	24 952 447	337,09
PP na prepravu	2 480	2 285 353	81,81
PP na kompenzáciu zvýšených výdavkov:	144 884	45 005 983	27,32
- na diétne stravovanie	44 693	9 622 621	*33,21/16,61/9,97 34,38/17,19/10,32
- hygienu alebo opotrebovanie šatstva, bielizne, obuvi a bytového zariadenia	86 375	16 437 662	*16,61 / 17,19
- prevádzku osobného motorového vozidla	54 770	18 945 700	*29,88 / 30,93
- starostlivosť o psa so špeciálnym výcvikom	76	34 586	*39,85 / 41,25
PP na opatrovanie	52 161	86 145 813	143,26
Jednorazové peňažné príspevky na kompenzáciu ŤZP	Priemerný mesačný počet poberateľov	Vynaložené finančné prostriedky v €	Priemerná výška peňažných príspevkov v €

PP na kúpu pomôcky	194	2 279 147	981,42
PP na výcvik používania pomôcky	2	17 074	656,69
PP na úpravu pomôcky	3	25 200	663,15
PP na opravu pomôcky	22	80 149	302,52
PP na kúpu zdvíhacieho zariadenia	27	2 590 156	8 085,0
PP na kúpu osobného motorového vozidla	121	9 595 284	6 637,73
PP na úpravu osobného motorového vozidla	9	277 633	2 644,12
PP na úpravu bytu	77	2 383 881	2 587,67
PP na úpravu rodinného domu	151	4 101 517	2 270,51
PP na úpravu garáže	1	15 830	1 217,66
Ostatné (dobiehajúce peňažné príspevky)		4 798 802	
PEŇAŽNÉ PRÍSPEVKY SPOLU		184 588 854	

Zdroj : ÚPSVR

ŤZP – ťažké zdravotné postihnutie

OPP – opakované peňažné príspevky

* zákonom stanovená výška peňažného príspevku do 31.6./od 1.7.

**Pri OPP sa priemerný mesačný počet poberateľov stanovoval z 11 mesiacov z dôvodu legislatívnych zmien

V roku 2009 boli na peňažné príspevky na kompenzáciu vynaložené finančné prostriedky v celkovej sume cca 184,59 mil. Eur, čo v porovnaní s predchádzajúcim kalendárnym rokom 2008 znamená nárast o cca 6,3 mil. Eur aj napriek skutočnosti, že za január 2009 z dôvodu uvedenej legislatívnej zmeny neboli v značnej miere vyplatené opakované peňažné príspevky na kompenzáciu. Porovnanie počtu poberateľov, vynaložených finančných prostriedkov ako aj priemerných výšok jednotlivých poskytnutých peňažných príspevkov za obdobia rokov 2009 a 2008 uvádzame v tabuľke:

Tab. 3.21 Prehľad vývoja počtu poberateľov a čerpania finančných prostriedkov na peňažné príspevky na kompenzáciu ŤZP v roku 2009 a v roku 2008

Peňažné príspevky na kompenzáciu ŤZP a peňažný príspevok na opatrovanie	Priemerný mesačný počet poberateľov v roku 2009	Priemerná výška peňažného príspevku v roku 2009 v €	Priemerný mesačný počet poberateľov v roku 2008	Priemerná výška peňažného príspevku v roku 2008 v €
Na osobnú asistenciu	6 599	337,09 (m)	6 186	244,31 (m)
Na kúpu pomôcky	194	981,42	234	1 615,32
Na opravu pomôcky	22	302,52	22	384,85
Na prepravu	2 480	81,81 (m)	2 320	83,69 (m)
Na kúpu OMV	121	6 637,73	125	6 641,47
Na úpravu bytu	77	2 587,67	348	2 689,46
Na úpravu rodinného domu	151	2 270,51		
Na úpravu garáže	1	1 217,66		
Na kompenzáciu zvýšených výdavkov				
- na diétne stravovanie (poskytuje sa v troch rozdielnych výškach v závislosti od choroby a poruchy)	44 693	**33,21/34,38 16,61/17,19 9,97/10,32 (m)	42 917	*33,21 16,61 9,97 (m)
- súvisiace s hygienou alebo opotrebovaním ŠBOBZ	86 375	**16,61 / 17,19 (m)	87 508	*16,60 (m)
- súvisiace so zabezpečením prevádzky OMV	54 770	**29,88 / 30,93 (m)	51 114	*29,88 (m)
-súvisiace so starostlivosťou o psa so špeciálnym výcvikom	76	**39,85 / 41,25 (m)	73	*39,83 (m)
Peňažný príspevok na opatrovanie	52 161	143,26 (m)	50 075	141,09 (m)

(m) - mesačne

Vynaložené finančné prostriedky za celý kalendárny rok v €	rok 2009	rok 2008
	184 588 854	178 287 360

Zdroj :ÚPSVR

OMV-osobné motorové vozidlo

ŠBOBZ – šatstva, bielizne, obuvi a bytového zariadenia

* zákonom ustanovená výška peňažného príspevku v roku 2008

** zákonom ustanovená výška peňažného príspevku do 31.6.2009/od 1.7.2009

Pri opakovaných peňažných príspevkoch za rok 2009 sa priemerný mesačný počet poberateľov stanovoval z 11 mesiacov z dôvodu legislatívnych zmien

Pri porovnávaní priemerného mesačného počtu poberateľov, ako aj priemernej výšky peňažných príspevkov za obdobie rokov 2009 a 2008 je potrebné mať na zreteli legislatívne zmeny, účinné od 1.januára 2009, ktoré priniesli aj zmeny v podmienkach niektorých jednorazových peňažných príspevkov na kompenzáciu, čo malo vplyv na výsledné hodnoty uvedených ukazovateľov. Rovnako je možné predpokladať, že aplikácia nového zákona o peňažných príspevkoch na kompenzáciu mala

vplyv na časový posun v raste počtu nových poberateľov peňažných príspevkov, čo malo vplyv na hodnoty priemerného mesačného počtu poberateľov v roku 2009.

Možno predpokladať, že legislatívne zmeny sa prejavili pri peňažných príspevkoch poskytovaných za účelom kúpy pomôcky alebo na realizáciu úprav bytu alebo rodinného domu. Podľa zákona o sociálnej pomoci účinného do 31.12.2008, kúpu a inštaláciu zdvíhacích zariadení bolo možné kompenzovať buď peňažným príspevkom na úpravu bytu, rodinného domu alebo garáže alebo peňažným príspevkom na zaobstaranie pomôcky, v závislosti od druhu zdvíhacieho zariadenia. Od 1.1.2009 sa na uvedený účel poskytuje samostatný peňažný príspevok na kúpu zdvíhacieho zariadenia, čo mohlo v roku 2009 ovplyvniť pokles priemerného mesačného počtu poberateľov peňažného príspevku na kúpu pomôcky a peňažného príspevku na úpravu bytu a peňažného príspevku na úpravu rodinného domu. Vzhľadom na finančnú náročnosť kúpy zdvíhacích zariadení vrátane ich inštalácie predpokladáme, že sa to mohlo premietnuť aj do poklesu priemernej výšky uvedených peňažných príspevkov. Obdobná situácia nastala pri úprave osobného motorového vozidla, ktorú bolo možné do 31.12.2008 kompenzovať peňažným príspevkom na kúpu pomôcky a od 1.1.2009 samostatným peňažným príspevkom na úpravu osobného motorového vozidla.

Prijatie opatrenia na účely peňažného príspevku na kúpu pomôcky, ako aj opatrenia na účely peňažného príspevku na úpravu bytu, peňažného príspevku na úpravu rodinného domu a peňažného príspevku na úpravu garáže prinieslo jednak užšiu špecifikáciu druhov pomôcok a rozsahu úprav, ktoré bolo možné kompenzovať uvedenými peňažnými príspevkami, ale aj ich cenové limity, ktoré podmieňujú výšky peňažných príspevkov. Uvedené skutočnosti mohli v roku 2009 ovplyvniť počet poberateľov týchto peňažných príspevkov, ako aj ich priemerné výšky.

Pri peňažnom príspevku na osobnú asistenciu pretrváva tendencia rastu počtu poberateľov z predchádzajúcich rokov, ktorá spolu s možnosťou poskytovania peňažného príspevku za určitých podmienok aj fyzickým osobám starším ako 65 rokov mala vplyv na nárast priemerného mesačného počtu poberateľov v roku 2009 o 413 v porovnaní s rokom 2008. Priemerný mesačný rozsah hodín osobnej asistencie na jedného poberateľa zostal bez významných zmien, avšak jednorazové zvýšenia sadzby na jednu hodinu osobnej asistencie, ako aj zavedenie valorizačného mechanizmu sa premietlo do zvýšenia priemernej mesačnej výšky tohto peňažného príspevku v roku 2009 o cca 92,78 Eur v porovnaní s rokom 2008.

Pri peňažnom príspevku na prepravu a peňažnom príspevku na kúpu osobného motorového vozidla nenastali významné zmeny.

Pri peňažných príspevkoch na kompenzáciu zvýšených výdavkov sme zaznamenali nárast priemerného mesačného počtu poberateľov v roku 2009 v porovnaní s rokom 2008, a to pri zvýšených výdavkoch súvisiacich s prevádzkou osobného motorového vozidla o 3 656 poberateľov, pri zvýšených výdavkoch na diétne stravovanie o 1 776 poberateľov, ale pri zvýšených výdavkoch súvisiacich s hygienou alebo opotrebovaním šatstva, bielizne, obuvi a bytového zariadenia sme zaznamenali pokles priemerného mesačného počtu poberateľov o 1 133. Predpokladáme, že nárasty počtu poberateľov ovplyvnila v značnej miere legislatívna zmena, ktorou sa zvýšila hranica príjmu fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím pre poskytovanie peňažných príspevkov na kompenzáciu zvýšených výdavkov. Vychádzajúc z počtov poberateľov peňažného príspevku na kompenzáciu zvýšených výdavkov súvisiacich s hygienou alebo opotrebovaním šatstva bielizne, obuvi a bytového zariadenia za jednotlivé mesiace roka 2009 zaznamenávame výrazný pokles v mesiaci február 2009 na 84 839 poberateľov v porovnaní s decembrom 2008 (87 293 poberateľov), čo predpokladáme, že ovplyvnili najmä legislatívne zmeny v podmienkach poskytovania tohto peňažného príspevku, avšak v priebehu nasledujúcich mesiacov zaznamenávame nárast až na počet 88 600 poberateľov v decembri 2009 opäť aj v dôsledku legislatívnych zmien.

Významný nárast priemerného mesačného počtu poberateľov v roku 2009 sme zaznamenali aj pri peňažnom príspevku na opatrovanie a to o 2 086 poberateľov v porovnaní s rokom 2008. Predpokladáme, že uvedený nárast ovplyvnila zmena podmienok jeho poskytovania, najmä rozšírenie okruhu fyzických osôb, ktoré môžu opatrovať a zavedením paušálnej výšky pre opatrovateľov poberajúcich dôchodkovú dávku. Zavedenie paušálnej výšky peňažného príspevku spolu so zvýšenou ochranou príjmu fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím zastavilo v roku 2009 pokles priemernej mesačnej výšky peňažného príspevku na opatrovanie a prinieslo po prvýkrát od roku 2004 jeho mierny nárast zo sumy 141,09 Eur v roku 2008 na sumu 143,26 Eur v roku 2009.

3.4.7 Sociálne služby

Sociálne služby v SR sa od roku 2009 poskytujú v súlade so zákonom č. 448/2008 Z. z. (dátum účinnosti od 1.1.2009) o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení zákona č. 317/2009 Z. z. v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sociálnych službách“), ktorý nadobudol účinnosť dňa 1. 11. 2009.

Zákon o sociálnych službách nanovo upravuje právne vzťahy a podmienky poskytovania sociálnych služieb, ktorých cieľom je podporovať sociálne začlenenie občanov a uspokojovať sociálne potreby ľudí v nepriaznivej sociálnej situácii. Za nepriaznivú sociálnu situáciu sa považuje stav sociálnej núdze fyzickej osoby, rodiny a komunity, v ktorom sa táto osoba, rodina, komunita nachádza z dôvodu, že nemá zabezpečené základné životné potreby, pre svoje životné návyky, pre spôsob života, pre ťažké zdravotné postihnutie alebo nepriaznivý zdravotný stav, pre dovŕšenie dôchodkového veku, pre výkon opatrovania fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím, pre ohrozenie správaním iných fyzických osôb alebo z dôvodu, že sa stala obeťou obchodovania s ľuďmi.

Sociálne služby podľa tohto zákona sa poskytujú prostredníctvom odborných, obslužných a ďalších činností, ktoré je poskytovateľ povinný poskytnúť alebo zabezpečiť v prípade, že sú tieto činnosti pri týchto službách taxatívne vymedzené. Odborné činnosti, ktorými sú sociálne poradenstvo a sociálna rehabilitácia je možné za podmienok ustanovených týmto zákonom poskytovať aj samostatne. Zároveň poskytovateľ môže vykonávať aj iné činnosti ako upravuje tento zákon, ktoré zvýšia kvalitu sociálnej služby. Sociálne služby sú službami verejného záujmu a sú poskytované bez dosiahnutia zisku, avšak návrh umožňuje aj poskytovanie sociálnych služieb v rámci živnosti alebo podnikania, t. j. na báze zisku.

Zákon o sociálnych službách rozdeľuje sociálne služby do niekoľkých skupín, v závislosti od povahy nepriaznivej sociálnej situácie alebo od cieľovej skupiny, ktorej sú určené, a to na:

- sociálne služby na zabezpečenie nevyhnutných podmienok na uspokojovanie základných životných potrieb
- sociálne služby na podporu rodiny s deťmi
- sociálne služby na riešenie nepriaznivej sociálnej situácie z dôvodu ťažkého zdravotného postihnutia, nepriaznivého zdravotného stavu alebo z dôvodu dovŕšenia dôchodkového veku
- sociálne služby s použitím telekomunikačných technológií
- podporné služby

Zákonom o sociálnych službách sa ustanovujú mnohé nové druhy sociálnych služieb, niektoré sociálne služby poskytované podľa zákona o sociálnej pomoci sa transformujú na sociálne služby podľa tohto zákona a niektoré sociálne služby, ktoré sa poskytovali podľa zákona o sociálnej pomoci sa rušia (organizovanie spoločného stravovania, sociálna pôžička). Zákon o sociálnych službách upravuje aj vzdelávanie v sociálnych službách a na vykonávanie vzdelávacích programov MPSVR SR udeľuje akreditácie.

Na účely poskytovania sociálnej služby pri odkázanosti fyzickej osoby na pomoc inej fyzickej osoby zákon o sociálnych službách upravuje lekársku a sociálnu posudkovú činnosť, na základe ktorej sa určuje odkázanosť fyzickej osoby na túto sociálnu službu.

Nová právna úprava rieši poskytovanie zdravotnej starostlivosti v rozsahu ošetrovateľskej starostlivosti vo vybraných zariadeniach sociálnych služieb priamo sestrami, t.j. zamestnancami týchto zariadení a zároveň sa upravuje poskytovanie sociálnej služby v zdravotníckom zariadení ústavnej starostlivosti.

Zákon o sociálnych službách zrovnoprávňuje poskytovateľov sociálnych služieb pri registrácii a to bez ohľadu na to, či sú to verejní alebo neverejní poskytovatelia sociálnych služieb, nakoľko aj verejní poskytovatelia budú môcť poskytovať sociálne služby, len ak budú zapísaní do registra poskytovateľov sociálnych služieb.

V osobitnej časti zákona je upravené financovanie neverejných poskytovateľov za splnenia zákonom stanovených podmienok. Pri financovaní sú neverejní poskytovatelia rozlišovaní z toho hľadiska, či majú neziskový charakter a o zabezpečenie sociálnej služby požiadala obec alebo vyšší územný celok alebo či ide o podnikateľské subjekty. Pri vybraných druhoch sociálnych služieb sa ustanovuje povinnosť obce alebo vyššieho územného celku, v závislosti od ich pôsobnosti, poskytovať

neverejnému poskytovateľovi vo vopred dohodnutom rozsahu finančné prostriedky vo forme finančného príspevku pri odkázanosti na pomoc inej fyzickej osoby vo výške stanovenej v prílohe zákona a finančného príspevku na prevádzku, ak ho požiadali o zabezpečenie tejto sociálnej služby. Zavádza sa viacúrovňové komunitné plánovanie. Komunitný plán sociálnych služieb obce vychádza z Národných priorít rozvoja sociálnych služieb s cieľom plánovať sociálne služby tak, aby zodpovedali miestnym špecifikám a potrebám fyzických osôb a vychádzali z analýzy skutkového stavu poskytovania sociálnych služieb. Rovnako koncepcia sociálnych služieb vyššieho územného celku vychádza z Národných priorít rozvoja sociálnych služieb a komunitných plánov obcí v jeho územnom obvode. MPSVR schválilo v roku 2009 Národné priority rozvoja sociálnych služieb, ktorými sú:

- Podpora zotrvania klienta v prirodzenom prostredí rozvojom terénnych sociálnych služieb
- Rozvoj ambulantných sociálnych služieb a pobytových sociálnych služieb v zariadení s týždenným pobytom
- Zvýšenie kvality a humanizácia poskytovaných sociálnych služieb prostredníctvom rekonštrukcie, rozširovania, modernizácie a budovania zariadení sociálnych služieb
- Vzdelávanie zamestnancov v oblasti sociálnych služieb.

Dohľad nad poskytovaním sociálnych služieb

Podľa § 98 zákona o sociálnych službách štát prostredníctvom MPSVR SR vykonáva dohľad nad poskytovaním sociálnych služieb, najmä nad dodržiavaním citovaného zákona a všeobecne záväzných právnych predpisov pri poskytovaní sociálnej služby a spôsobe jej vykonávania, najmä z hľadiska dodržiavania základných ľudských práv a slobôd, uzatváraní zmlúv o poskytovaní sociálnej služby, dodržiavani záväzkov, vyplývajúcich z uvedených zmlúv, ako aj vykonávaní odborných činností, na ktoré bola udelená akreditácia. V roku 2009 MPSVR SR vykonalo dohľad u 10 poskytovateľov sociálnych služieb na území celej Slovenskej republiky.

Opatrovateľská služba

V roku 2008 bola opatrovateľská služba v domácnosti poskytovaná 19 067 občanom. V porovnaní s rokom 2007 ide opäť o pokles počtu opatrovaných o 3 693. Tento pokles odôvodňujú obce nedostatkom finančných prostriedkov vo svojich rozpočtových kapitolách. Výnimkou bol len nárast počtu opatrovaných v roku 2007, a to o 95 občanov.

Opatrovateľskú službu v roku 2008 poskytovalo 7 206 zamestnancov miest a obcí. V porovnaní s rokom 2007 je to nárast o 206 zamestnancov, čo je prekvapujúce vzhľadom na skutočnosť, že počet opatrovaných sa v roku 2008 znížil. Predpokladáme, že nárast počtu opatrovateľov sa premieta do vyššieho rozsahu poskytovanej opatrovateľskej služby klientom. Poskytovanie opatrovateľskej služby je realizované využitím všetkých inštitútov pracovnoprávných vzťahov (pracovný pomer, dohoda o vykonaní práce). Počty zamestnancov sú prepočítavané na plné pracovné úväzky. Ďalšie štatistické údaje sú uvedené v prílohe č. 3, tab. č. 22.

Prepravná služba

V roku 2008 bola prepravná služba obcami a mestami poskytnutá 1 415 občanom. Rovnako ako v predchádzajúcom roku dochádza k poklesu prepravovaných osôb, a to o 758 osôb oproti roku 2007 (príloha 3, tab. č. 23).

Zariadenia sociálnych služieb

K 31. 12. 2008 bolo v Slovenskej republike 5 412 254 obyvateľov, z toho 34 904 obyvateľom (0,65 %) boli poskytnuté sociálne služby v 720 zariadeniach.

Počet zariadení sociálnych služieb a ich kapacitu za roky 2007 a 2008 – podľa druhov zariadenia a podľa krajov uvádzajú tabuľky č. 24 a 25 v prílohe 3.

V roku 2008 bolo v Slovenskej republike spolu vo všetkých druhoch zariadení sociálnych služieb 36 016 miest, z toho sa celoročná starostlivosť poskytovala v rámci 31 803 miest (88%), týždenná starostlivosť na 736 miestach (2%), denná na 2 300 miestach (6%) a prechodne sa starostlivosť poskytovala na 1 177 miestach (3%).

Samosprávny kraj je subjektom, ktorý zriadil najvyšší počet zariadení. V 301 zariadeniach bol zriaďovateľom samosprávny kraj (42%), 168 zariadení bolo zriadených obcami (23%), 65 cirkevnými organizáciami (9%), 167 ostatnými právnickými osobami (23%) a 19 zariadení bolo zriadených fyzickými osobami (3%) (príloha 3, tab. č. 26)

Zariadenia mali ku koncu roku 2008 spolu 34 904 obyvateľov. Z celkového počtu obyvateľov zariadení bolo 24 827 zdravotne postihnutých (71%) a 20 968 osôb v dôchodkovom veku (60%). Z celkového počtu obyvateľov zariadení bolo 14 684 mužov (42%) a 20 220 žien (58%). Bližšie údaje uvádza príloha 3, tab. č. 27).

Celkové výdavky zariadení sociálnych služieb v roku 2008 činili 251 675 tis. Eur. Z toho bežné výdavky (výdavky na tovary a služby) boli 96 767 tis. Eur (38,5 %), na mzdy bolo vynaložených 101 959 tis. Eur (40,5 %), na povinné sociálne poistenie 35 193 (14 %). Najnižšou položkou boli výdavky na obstaranie dlhodobého majetku v sume 15 293 tis. Eur (6 %) (príloha 3, tab. č. 28)

Tab. č. 29 prílohy 3 uvádza priemerný evidenčný počet zamestnancov v jednotlivých zariadeniach sociálnych služieb. Počet zamestnancov zariadení sociálnych služieb, ktoré sú zriadené samosprávnymi orgánmi, výšku a zloženie ich platu za rok 2009 v EUR /mesiac bližšie špecifikuje tab. č. 32 v prílohe 3.

Podľa rezortného štatistického výkazníctva bolo k 31. 12. 2008 v SR 494 klubov dôchodcov, 76 jedální pre dôchodcov, 28 stredísk osobnej hygieny a 28 práčovní. Celkové bežné výdavky v týchto zariadeniach boli v uvedenom roku 4 449 531 Eur (príloha 3, tab. č. 30).

V roku 2008 bolo do poradcov čakateľov na poskytovanie starostlivosti v zariadeniach sociálnych služieb zaradených celkovo 17 591 osôb, z toho najviac v domovoch dôchodcov a domovoch – penziónoch pre dôchodcov (zariadeniach pre seniorov) - 12 244 osôb a v domovoch sociálnych služieb - 4 471 osôb (príloha 3, tab. č. 31).

Neverejní poskytovatelia sociálnych služieb

V roku 2009 poskytovalo sociálne služby 383 neverejných poskytovateľov pre 54 845 občanov (tabuľky č. 33 až 35 v prílohe 3). V porovnaní s rokom 2008 bol zaznamenaný pokles o 10 neverejných poskytovateľov. V súlade s týmto poklesom sa znížil aj počet občanov, pre ktorých boli sociálne služby u týchto poskytovateľov poskytované oproti roku 2008 o 6 383 občanov. V roku 2009 bol v porovnaní s rokom 2008 zaznamenaný nárast o 6 336 obyvateľov, ktorým sa poskytovala opatrovateľská služba. Taktiež bol zaznamenaný nárast poberateľov verejného stravovania, a to o 109 osôb v porovnaní s rokom 2008. Naproti tomu klesol počet osôb, ktorým sa poskytuje starostlivosť v zariadeniach sociálnych služieb o 1 808 a taktiež klesol aj počet poberateľov v ostatných sociálnych službách (práčovňa, stredisko osobnej hygieny, kluby dôchodcov) o 1 381 poberateľov.

Akreditácie na vykonávanie odborných činností a vzdelávacích programov

Od 1. januára 2009 MPSVR SR v súlade so zákonom o sociálnych službách udeľuje akreditácie na odbornú činnosť (špecializované sociálne poradenstvo a sociálnu rehabilitáciu) a na vzdelávacie programy. K 31.12.2009 bolo MPSVR SR doručených 121 žiadostí o udelenie akreditácie. Z uvedeného počtu bolo 76 žiadostí o udelenie akreditácie na odbornú činnosť a 45 žiadostí o udelenie akreditácie na vzdelávacie programy.

3.4.8 Dotácie občianskym združeniam, dotácie na podporu rozvoja sociálnych služieb a na podporu vykonávania opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately a dotácie na humanitnú starostlivosť v pôsobnosti MPSVR SR

Podľa § 1 výnosu Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR z 5. decembra 2007 č. 29775/2007-II/1 o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR v znení výnosu Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR z 26. novembra 2008 č. 23609/2008-II/1 (ďalej len „výnos“) boli poskytnuté dotácie občianskym združeniam, ktorých cieľom činnosti je sociálna oblasť v sume 723 497 Eur na podporu 91 schválených projektov na financovanie rekondično-rehabilitačných pobytov a integračných pobytov pre občanov s ťažkým zdravotným

postihnutím, na financovanie programov sociálnej rehabilitácie občana s ťažkým zdravotným postihnutím, na financovanie tvorby časopisov a nepravidelných periodík v sociálnej oblasti a na financovanie členstva v medzinárodných organizáciách v sociálnej oblasti. Nevyčerpané prostriedky v sume 182 Eur boli k 31. 12. 2009 vrátené na účet ministerstva.

Dotácie na podporu *rozvoja sociálnych služieb* a na podporu vykonávania *opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately* podľa § 2 výnosu boli poskytnuté v sume 1 132 939 Eur z bežných transferov a v sume 1 621 592 Eur z kapitálových transferov na podporu 259 projektov. Rozpočtové prostriedky boli čerpané na financovanie stavebných úprav na prekonanie architektonických bariér v zariadeniach sociálnych služieb, sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, materiálno-technické vybavenie v týchto zariadeniach, na podporu sociálnych služieb zameraných na zotrvanie ich prijímateľa v prirodzenom prostredí, na financovanie programov zameraných na riešenie drogových a iných závislostí a opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately. Na účet ministerstva boli k 31. 12. 2009 vrátené nevyčerpané finančné prostriedky v sume 18 190 Eur.

Dotácie na *humanitnú starostlivosť* boli v súlade s § 3 výnosu poskytnuté v sume 90 426 Eur, z toho dotácie 318 fyzickým osobám na zmiernenie ich nepriaznivej sociálnej situácie, zmiernenie následkov mimoriadnej krízovej životnej situácie (tragickej udalosti) a následkov živelných udalostí v sume 86 280 Eur. Právnickým (5) boli poskytnuté rozpočtové prostriedky na humanitnú aktivitu v sume 4 155 Eur v rámci ocenenia „Sociálny čin roka 2009“ a ocenenia „Z detského domova do rodiny“.

Tab.3.22 Poskytovanie dotácií v pôsobnosti MPSVR SR

Účel poskytovania dotácií:	Podporené projekty			Poskytnuté finančné prostriedky v Eur		
	rok 2008	rok 2009	Index 2009/2008	rok 2008	rok 2009	Index 2009/2008
- občianskym združeniam	155	91	58,7	1 273 982	723 497	56,8
- na podporu rozvoja sociálnych služieb a na výkon opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately	309	259	83,8	4 862 575	2 754 531	56,6
- na humanitnú starostlivosť (fyzické a právnické osoby)	201	323	160,7	68 612	90 426	131,8

Zdroj: Návrh záverečného účtu za rok 2009

3.4.9 Európsky integrovaný systém štatistiky sociálnej ochrany (Metodika ESSPROS)

V zmysle platnej Lisabonskej zmluvy sú členské štáty EÚ a Únia ako celok povinné pri definovaní a implementovaní svojich politík, klásť dôraz na plnú zamestnanosť, sociálnu ochranu pre všetkých občanov a boj proti sociálnej exklúzii.

Z dôvodu monitorovania vývoja sociálnej ochrany v členských štátoch EÚ, Európska komisia vyžaduje dostupnosť k aktuálnym a podrobným údajom a informáciám o systémoch, súčasnom stave a rozvoji sociálnej ochrany v členských štátoch. Jedným zo základných nástrojov štatistického sledovania sociálnej ochrany je **Európsky systém jednotných štatistík sociálnej ochrany (Metodika ESSPROS¹⁶)**. Počnúc rokom 2008 (referenčný rok 2006) poskytujú členské štáty EÚ údaje na základe Nariadenia EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY (ES) č 458/2007¹⁷ o európskom

¹⁶ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-RA-07-027/EN/KS-RA-07-027-EN.PDF

¹⁷ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:113:0003:0008:SK:PDF>

systéme integrovanej štatistiky sociálnej ochrany (ESSPROS) s dvomi implementačnými nariadeniami Komisie č. 1322/2007¹⁸ a č. 10/2008¹⁹.

Medzinárodne porovnateľné údaje o príjmoch a výdavkoch na sociálnu ochranu sú dostupné na webovej stránke EUROSTATu (EK)²⁰ za členské štáty EU, najnovšie údaje sú za rok 2007.

ESSPROS štatistický systém pozostáva z nasledovných modulov: príjmy a výdavky, kvalitatívne informácie, počet poberateľov dôchodkov a čisté výdavky na dávky.

Výdavky zahŕňajú sociálne dávky, administratívne výdavky a iné výdavky podľa účelov sociálnej ochrany. Sociálna ochrana obsahuje všetky intervencie zo strany verejných alebo súkromných organizácií, ktorých cieľom je oslobodiť domácnosti a jednotlivcov od bremien definovaných rizík alebo potrieb za predpokladu, že neexistuje ani simultánna a ani individuálna dohoda.

Manuál ESSPROS klasifikuje sociálne dávky podľa 8 nasledovných účelov:

- choroba/zdravotná starostlivosť;
- invalidita;
- staroba;
- pozostalí;
- rodina/deti;
- nezamestnanosť;
- bývanie;
- sociálne vylúčenie.

Výdavky na sociálne dávky (hrubé)²¹ sú zapísané bez odčítania daní alebo iných povinných poplatkov platených poberateľom (napr. sociálne príspevky).

Príjmy programov sociálnej ochrany zahŕňajú sociálne príspevky (od zamestnávateľov, zamestnancov, SZČO, dobrovoľných platiteľov), príspevky verejnej správy (platby štátneho rozpočtu a regionálnej a miestnej samosprávy), transfery z iných programov a iné príjmy.

V roku 2007 sa v Slovenskej republike údaje o príjmoch a výdavkoch na sociálnu ochranu sledovali podľa nasledovných programov sociálnej ochrany:

Č.	Názov programu	Č.	Názov programu
1	Nemocenské poistenie	12	Sociálne služby – NISD a súkromný sektor
2	Dôchodkové poistenie - ukončené	13	Sociálne poistenie – silové zložky
3	Poistenie v nezamestnanosti	14	Sociálne zľavy na cestovnom
4	Zdravotné poistenie	15	Sociálne služby - VÚC
5	Štátna sociálna podpora	16	Garančné poistenie
6	Štátna sociálna pomoc	17	Rezervný fond solidarity
7	Imputované dávky – verejný sektor	18	Starobné poistenie
8	Imputované dávky – súkromný sektor	19	Invalidné poistenie
9	Sociálna pomoc samosprávy	20	Starobné dôchodkové sporenie
10	Úrazové poistenie	21	Politiky trhu práce
11	Doplnkové dôchodkové poistenie	22	Príspevky na dôchodkové sporenie

(V tejto správe sa uvádzajú údaje na sumárnej úrovni)

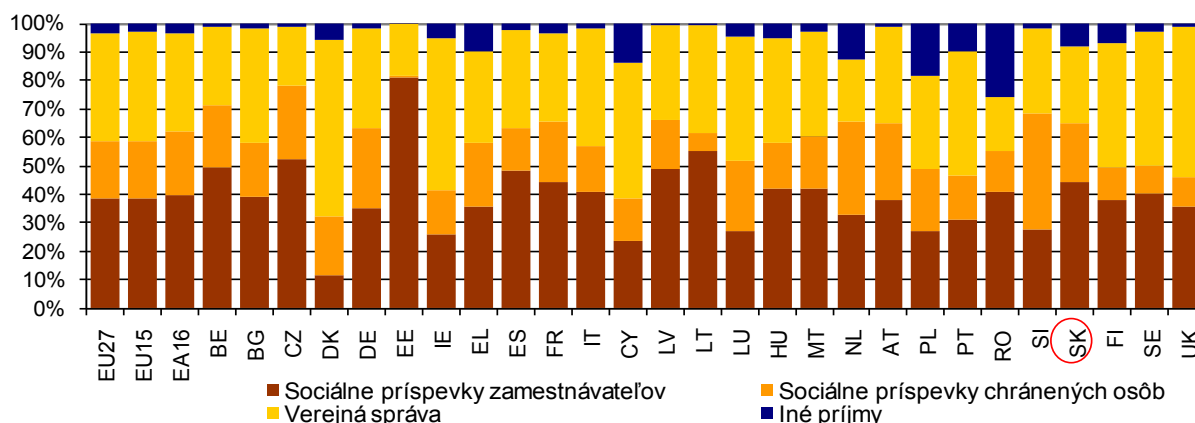
¹⁸ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:294:0005:01:SK:HTML>

¹⁹ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:005:0003:01:SK:HTML>

²⁰ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/living_conditions_and_social_protection/data/database

²¹ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-09-102/EN/KS-SF-09-102-EN.PDF

Štruktúra príjmov na sociálnu ochranu v EU²² v roku 2007

Zdroj: Eurostat-ESSPROS

Členské štáty EÚ majú výrazne odlišné systémy financovania sociálnej ochrany v závislosti na tom, či uprednostňujú poisťovacie systémy (58,5 % z celkových príjmov na úrovni EU-27 v roku 2007 tvorili sociálne príspevky) alebo financovanie z verejných rozpočtov (38,0 % pre EU-27). (Predchádzajúci graf, tab. č. 37 v prílohe ku kapitole 3.)

V Slovenskej republike bola štruktúra príjmov na sociálnu ochranu nasledovná: sociálne príspevky 65,1 % (od zamestnávateľov 44,2 %, zamestnancov 16,5 %, SZČO 3,8 % a dobrovoľných platiteľov 0,6 %), platby verejnej správy 26,8 % a iné príjmy 8,0 % (napr. príjmy zo Štátneho fondu aktív).

Rozdiely vo financovaní medzi členskými štátmi EÚ sú spôsobené historickým vývojom. Viac než 70% zo všetkých príjmov tvorili sociálne príspevky v Estónsku (81,5), Českej republike (78,2 %) a Belgicku 71,0 %). Estónsko prezentovalo nepatrný podiel príjmov od chránených osôb (0,4 %). V Slovinsku je významnejší podiel príjmov od chránených osôb (41,0 %) ako od zamestnávateľov (27,3 %), čo má vplyv na výšku hrubej mzdy zamestnancov.

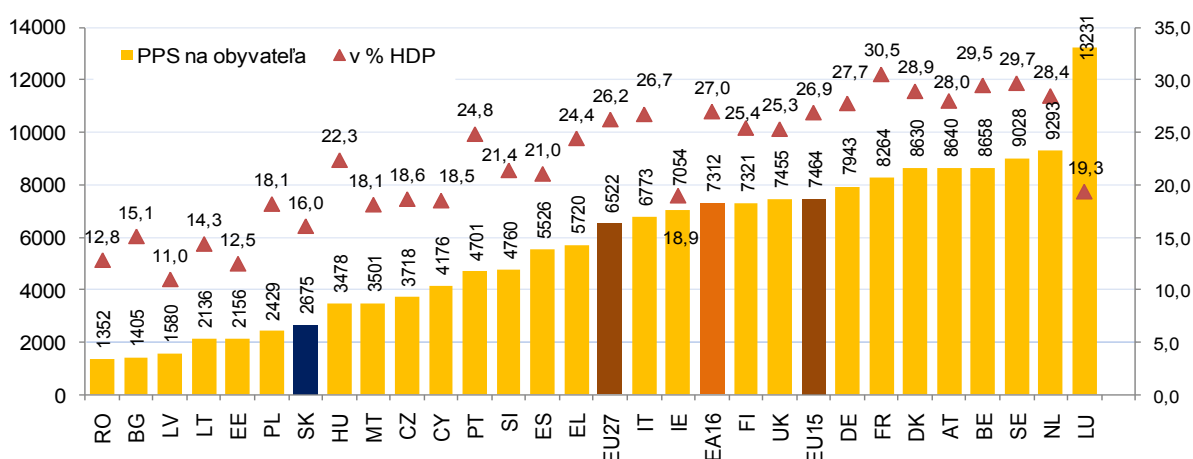
Prevažne z príspevkov verejnej správy financujú sociálnu ochranu Dánsko (61,9 %), Írsko (53,5 %), a Spojené kráľovstvo (52,7 %).

²² **EU15**: Belgicko (BE), Dánsko (DK), Nemecko (DE), Grécko (EL), Španielsko (ES), Francúzsko (FR), Írsko (IE), Taliansko (IT), Luxembursko (LU), Holandsko (NL), Rakúsko (AT), Portugalsko (PT), Fínsko (FI), Švédsko (SE) a Spojené kráľovstvo (UK).

EU27: EU15 rozšírené o Bulharsko (BG), Českú republiku (CZ), Estónsko (EE), Cyprus (CY), Lotyšsko (LV), Litvu (LT), Maďarsko (HU), Maltu (MT), Poľsko (PL), Rumunsko (RO), Slovinsko (SI) a Slovensko (SK).

EA16 zahŕňa: BE, DE, EL, ES, FR, IE, IT, LU, NL, AT, PT, FI, CY, MT, SI a SK.

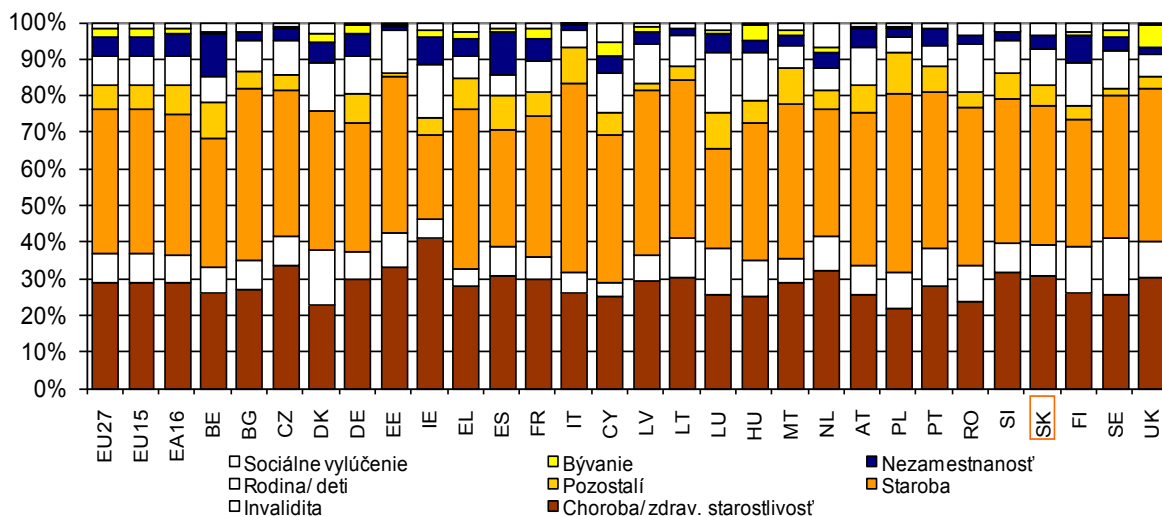
Výdavky na sociálnu ochranu v PPS na obyvateľa v % HDP, 2007

Zdroj ESTAT-ESSPROS

Celkové hrubé výdavky na sociálnu ochranu (predchádzajúci graf, tab. č. 36 v prílohe ku kapitole 3.) v EU 27 v roku 2007 dosiahli 6 522 PPS na obyvateľa (v SR 2 675 PPS na obyvateľa) a 26,2 % HDP (v SR 16,0 %). Rozdiely medzi krajinami sú do istej miery úmerné k rozdielnym úrovňam bohatstva, ale tiež odzrkadľujú rozdiely v demografických trendoch, v systémoch sociálnej ochrany, v miere nezamestnanosti a sú ovplyvnené aj ďalšími sociálnymi, inštitucionálnymi a ekonomickými faktormi.

Štruktúra výdavkov na sociálnu ochranu podľa účelov, 2007

Zdroj ESTAT-ESSPROS

Štruktúra výdavkov na sociálnu ochranu v Slovenskej republike bola nasledovná: sociálne dávky tvorili 96,1 % (v členení podľa účelov: nemocenské/zdravotná starostlivosť(29,6 %), invalidita (8,2 %), staroba (36,8 %), pozostalí (5,3 %), rodina/deti (9,6 %), nezamestnanosť (3,5 %), bývanie (0 %), sociálne vylúčenie (0,31)); administratívne náklady (3,9 %) a iné dávky (0,01 %).

Výdavky na sociálne dávky (predchádzajúci graf) na účel choroba/zdravotná starostlivosť v EU27 dosiahli 29,1 % zo všetkých dávok, v Írsku (41,1 %). Nadpriemerné podiely v účele invalidita v porovnaní s priemerom EU-27 (8,1 %) boli najmä vo Švédsku (15,3 %), v účele rodina/deti v Luxembursku 16,6 %), v účele nezamestnanosť v Poľsku (11,1 %). Významný podiel na dávky v účeloch bývanie a sociálne vylúčenie bol na Cypre (8,7 %) a v Holandsku (7,8 %).

Podrobnejšie údaje sú dostupné na webovej stránke ŠÚ SR: <http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=15545>).

3.5 Európsky sociálny fond

Európskym sociálnym fondom ako finančným nástrojom sa podporuje vytváranie nových pracovných miest, rozvoj ľudských zdrojov, zvyšovanie kvality a produktivity práce a sociálna integrácia na trhu práce.

Slovenská republika začala čerpať finančné prostriedky z ESF v roku 2004 v rámci tzv. skráteného programového obdobia 2004-2006. Riadením finančnej pomoci z ESF alokovanej na roky 2004 - 2006 bolo poverené MPSVR SR, a to pre **Sektorový operačný program Ľudské zdroje; Jednotný programový dokument NUTS II, Bratislava Cieľ 3; Iniciatívu Spoločenstva EQUAL**. Obdobie oprávnenosti výdavkov bolo v nadväznosti na ekonomickú a hospodársku krízu predĺžené do 30.6.2009 tak, aby bolo možné efektívne dočerpať prostriedky prostredníctvom projektov s vysokou absorpčnou kapacitou.

V súčasnom období, v rámci programového obdobia 2007 - 2013 sa financuje z ESF **Operačný program Zamestnanosť a sociálna inklúzia**. Realizáciu OP ZaSI uskutočňujú Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, ktoré plní úlohy Riadiaceho orgánu pre OP ZaSI a dva sprostredkovateľské orgány pod riadiacim orgánom určené pre výkon implementácie OP ZaSI. Sú to Sociálna implementačná agentúra a Fond sociálneho rozvoja. SIA realizuje predovšetkým dopytovo – orientované projekty a globálne granty v oblasti adaptability pracovníkov a podpory podnikov a podnikania a projekty medzirezortnej spolupráce. FSR vyhlasuje výzvy na predkladanie žiadostí o nenávratný finančný príspevok so zameraním na odstraňovanie sociálneho vylúčenia, terénnu sociálnu prácu, pomoc nezamestnaným, marginalizovaným a sociálne znevýhodneným skupinám občanov.

Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR je najväčším prijímateľom, ktorý realizuje štátnu politiku v oblasti zamestnanosti vo väzbe na zákon o službách zamestnanosti a štátnu politiku v oblasti sociálnych vecí a rodiny. Prostredníctvom ÚPSVR sa realizuje najmä tzv. aktívna politika trhu práce v zmysle zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti, ako aj opatrenia v oblasti sociálnej inklúzie, ktorých vykonávanie je v pôsobnosti miestnej štátnej správy v oblasti sociálnych vecí, rodiny a služieb zamestnanosti.

Programové obdobie 2004 – 2006

3.5.1 Sektorový operačný program Ľudské zdroje

Globálnym cieľom SOP EZ je rast zamestnanosti založený na kvalifikovanej a flexibilnej pracovnej sile. Jeho naplneniu a dosiahnutiu napomáhajú nasledujúce špecifické ciele:

zvýšenie zamestnateľnosti a pružnosti trhu práce;
rozvoj inkluzívneho trhu práce a posilnenie princípu rovnosti príležitostí;
zvýšenie kvalifikačného potenciálu a adaptability pracovnej sily.

Na zabezpečenie týchto špecifických cieľov boli zadefinované v programovom dokumente tri priority:
rozvoj aktívnej politiky trhu práce;
posilnenie sociálnej inklúzie a rovnosti príležitostí na trhu práce;
zvýšenie kvalifikácie a adaptability zamestnancov a osôb vstupujúcich na trh práce.

Tieto sú rozpracované do ôsmich konkrétnych opatrení, pričom deviatym samostatným opatrením je Opatrenie technickej pomoci. Opatrenia programového dokumentu boli a sú implementované prostredníctvom tzv. národných projektov alebo dopytovo orientovaných projektov. SOP Ľudské zdroje je zameraný na vyrovnávanie disparít v nezamestnanosti stimulovaním tvorby pracovných miest najmä v regiónoch s vysokou mierou nezamestnanosti. Projekty prispeli a prispievajú

k implementácii rekvalifikačných programov zameraných na zlepšenie adaptability pracovnej sily a podporenie zosúladenia pracovného a rodinného života ponukou flexibilných foriem práce.

Čerpanie zdrojov ESF po odpočítaní nezrovnalostí za obdobie 1.1.2004 - 31.12.2009 pre uvedený program je **304 329 761 EUR**, čo predstavuje **106,98 %** záväzku 2004-2006.

Programový dokument	Čerpanie (znižené) o nezrovnalosti k 31.12.2009)	Záväzok 2004-2006 v bežných cenách v EUR	Podiel čerpania na záväzku 2004-2006 v % k 31.12.2009
	EÚ zdroje	EÚ zdroje	EÚ zdroje
SOP Ľudské zdroje	304 329 761	284 480 924	106,98
z toho MPSVR	264 138 644	242 854 943	108,76
z toho MŠ	40 191 117	41 625 981	96,55

Zdroj: ITMS

3.5.2. Jednotný programový dokument NUTS II Bratislava Cieľ 3

Globálnym cieľom JPD NUTS II Bratislava Cieľ 3 je zvyšovanie konkurencieschopnosti bratislavského regiónu prostredníctvom rozvoja ľudských zdrojov. Špecifické ciele programového dokumentu, ktoré napomáhajú plneniu globálneho cieľa, sú nasledovné:

zlepšenie efektívnosti aktívnej politiky trhu práce s osobitným dôrazom na znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie a osoby ohrozené sociálnou exklúziou s cieľom napomôcť ich začleňovaniu na trh práce;

zvýšenie úlohy celoživotného vzdelávania a výskumu a vývoja pri zabezpečovaní adaptabilnej pracovnej sily požadovanej spoločnosťou, založenou na vedomostiach.

Programový dokument na zabezpečenie stanovených špecifických cieľov definoval nasledovné dve priority:

rozvoj aktívnej politiky trhu práce a sociálnej integrácie;

rozvoj celoživotného vzdelávania a podpora rozvoja výskumu a vývoja v kontexte zvyšovania kvality ľudských zdrojov

Uvedené priority sú rozpracované do štyroch konkrétnych opatrení. Samostatným opatrením je Opatrenie technická pomoc. Opatrenia sú implementované prostredníctvom dopytovo - orientovaných projektov alebo prostredníctvom národných projektov.

Čerpanie zdrojov ESF po odpočítaní nezrovnalostí za obdobie 1.1. 2004 - 31.12.2009 pre uvedený program je **39 013 237,-EUR**. Z celkového záväzku pre roky 2004-2006, ktorý bol automaticky znížený po nevyčerpaní záväzkov rokov 2004 a 2005 je to **105,11 %**.

Programový dokument	Čerpanie (znižené) o nezrovnalosti k 31.12.2009)	Záväzok 2004-2006 v bežných cenách v EUR	Podiel čerpania na záväzku 2004-2006 v % k 31.12.2009
	EÚ zdroje	EÚ zdroje	EÚ zdroje
JPD Cieľ 3	39 013 237	37 118 134	105,11
z toho MPSVR	28 630 342	28 193 58	101,55
z toho MŠ	10 382 895	8 924 376	116,34

Zdroj: ITMS

3.5.3 Iniciatíva spoločenstva EQUAL

Základným poslaním Iniciatívy Spoločenstva EQUAL je vytvoriť podmienky a poskytnúť priestor pre hľadanie, overenie a uplatňovanie nových prístupov k riešeniu problémov v boji proti všetkým formám diskriminácie a nerovnosti na trhu práce.

Iniciatíva Spoločenstva EQUAL je programovo zameraná na pomoc aktivitám podporujúcim Európsku stratégiu zamestnanosti - riešenie všetkých príčin diskriminácie a nerovnosti na trhu práce a s tým spojenú sociálnu exklúziu.

Za najdôležitejšiu črtu každého riešenia v rámci iniciatívy Spoločenstva EQUAL je považovaný **inovatívny charakter prístupu**, poskytujúci spravidla nový pohľad na problém, umožňujúci nové efektívnejšie postupy riešenia, obsahujúci overenie a testovanie nových spôsobov uskutočňovania priorít stratégie zamestnanosti.

Tzv. *tematické okruhy* predstavujú jednotlivé priority :

1. uľahčenie prístupu a návratu na trh práce pre tých, ktorí majú ťažkosti s integráciou a reintegráciou na trh práce;
2. boj proti rasizmu a xenofóbii vo vzťahu k trhu práce;
3. posilňovanie sociálnej ekonomiky (tretieho sektora) najmä verejnoprospešných služieb so zameraním na zvyšovanie kvality pracovných miest;
4. podpora adaptability podnikov a zamestnancov voči štrukturálnym ekonomickým zmenám a voči informačným a iným novým technológiám;
5. znižovanie rozdielov medzi pohlaviami a podporovanie pracovnej desegregácie;
6. žiadatelia o azyl.

Čerpanie zdrojov ESF po odpočítaní nezrovnalostí za obdobie 1.1. 2004 - 31.12.2009 pre uvedený program je **22 991 415,- EUR**. Z celkového záväzku pre roky 2004-2006, je to **103,26 %**.

Programový dokument	Čerpanie (znížené o nezrovnalosti k 31.12.2009)	Záväzok 2004-2006 v bežných cenách v EUR	Podiel čerpania na záväzku 2004-2006 v % k 31.12.2009
	EÚ zdroje	EÚ zdroje	EÚ zdroje
CIP EQUAL	22 991 415	22 266 351	103,26

Zdroj: ITMS

Programové obdobie 2007-2013

3.5.4 Operačný program Zamestnanosť a sociálna inklúzia

OP ZaSI bol schválený rozhodnutím Európskej komisie č. K(2007) 5333 dňa 26. 10. 2007. Týmto rozhodnutím sa prijal Operačný program Zamestnanosť a sociálna inklúzia pre pomoc Spoločenstva z Európskeho sociálneho fondu v rámci cieľa Konvergencia a cieľa Regionálnej konkurencieschopnosti a zamestnanosti v Slovenskej republike.

OP ZaSI je dokument, na základe ktorého je v programovom období 2007 – 2013 poskytovaná podpora v oblasti rozvoja ľudských zdrojov, zvyšovania zamestnanosti, zvyšovania sociálnej inklúzie a budovania kapacít. Podpora je poskytovaná z prostriedkov Európskeho sociálneho fondu a z prostriedkov štátneho rozpočtu SR. Finančný príspevok z Európskeho sociálneho fondu na OP ZaSI bol stanovený vo výške 881 801 578 EUR. Implementácia OP ZaSI spadá do obdobia oprávnenosti 01. 01. 2007 – 31. 12. 2015.

Globálnym cieľom operačného programu ZaSI je „**Rast zamestnanosti, pokles nezamestnanosti, sociálna inklúzia a budovanie kapacít**“. Globálny cieľ operačného programu priamo reaguje na päť základných kľúčových disparít definovaných v NSRR 2007 – 2013 v oblasti Ľudské zdroje a vzdelávanie, konkrétne – nízky podiel výdavkov na rozvoj ľudských zdrojov na HDP, vysoká miera nezamestnanosti, vysoký podiel rizikových skupín na celkovej nezamestnanosti a nízka miera zamestnanosti, nízka mobilita a flexibilita pracovnej sily, nedostatočná vzdelanostná úroveň

marginalizovaných rómskych komún, relatívne vysoká miera rizika chudoby a sociálneho vylúenia predovšetkým rizikových skupín s dôrazom na marginalizovanú rómsku komunitu.

Programový dokument definoval tieto prioritné osi:

1. Podpora rastu zamestnanosti
2. Podpora sociálnej inklúzie
3. Podpora zamestnanosti, sociálnej inklúzie a budovanie kapacít v BSK
4. Budovanie kapacít a zlepšenie kvality verejnej správ
5. Technická pomoc

OP ZaSI bol k 31.12.2009 zazmluvnený na 46,21 % z celkovej alokácie na roky 2007-2013.

Čerpanie zdrojov ESF za obdobie 1.1. 2007 - 31.12.2009 pre uvedený program je **75 362 693,54** ,- EUR. Z **celkového záväzku** pre roky 2007-2013, je to **8,55 %**.

Programový dokument	Čerpanie k 31.12.2009	Záväzok 2007-2013 v bežných cenách v EUR	Podiel čerpania na záväzku 2007-2013 v %
	EÚ zdroje	EÚ zdroje	EÚ zdroje
OP ZaSI	75 362 693,54	881 801 578	8,55

Zdroj: ITMS

Podrobné informácie o implementácii jednotlivých programov ESF a ich prínose k riešeniu nezamestnanosti a sociálnej inklúzie sú k dispozícii na www.esf.gov.sk v sekcii *Správy o implementácii*.

4. ŽIVOTNÁ ÚROVEŇ A SOCIÁLNA KOHÉZIA

4.1 Peňažné príjmy a výdavky súkromných domácností

Údaje o príjmoch a výdavkoch domácností získava Štatistický úrad SR prostredníctvom štatistiky rodinných účtov, ktorá na rozdiel od štatistiky národných účtov zahŕňa len príjmy a výdavky, spojené so zabezpečením chodu domácností a osobných potrieb jej členov.

V roku 2009 nastal medziročný pokles čistých peňažných príjmov i výdavkov súkromných domácností. Čisté peňažné príjmy na jedného člena domácnosti oproti roku 2008 klesli nominálne o 0,4 % na 350,26 € a čisté peňažné výdavky na jedného člena domácnosti o 5,0 % na 308,36 €. Po zohľadnení vývoja spotrebiteľských cien boli čisté mesačné príjmy na jedného člena domácnosti reálne nižšie o 2,0 % a čisté peňažné výdavky o 6,5 %.

Tabuľka 4.1 Čisté peňažné príjmy a výdavky súkromných domácností v Sk na mesiac a osobu

Ukazovateľ	2008	2009	Index 2008/2007		Index 2009/2008	
			nominálny	reálny	nominálny	reálny
Čisté mesačné príjmy v €	351,76	350,26	109,8	104,9	99,6	98,0
Čisté mesačné výdavky v €	324,69	308,36	106,7	102,1	95,0	93,5

Zdroj: ŠÚ SR, Slovstat, spresnené predbežné odhady podľa štatistiky rodinných účtov

Objem výdavkov poklesol vo väčšine agregovaných skupín s výnimkou kategórie pošty a telekomunikácie (rast o 3,0 %) a na ostatné čisté výdavky (rast o 1,5 %). Najviac klesli výdavky na odievanie a obuv, na nábytok, bytové vybavenie a bežnú údržbu domu a na rekreáciu a kultúru. Najmenej klesli výdavky na bývanie, voda, elektrina, plyn a iné palivá, alkoholické nápoje a tabak a na zdravotníctvo. V absolútnom vyjadrení najviac k poklesu prispeli výdavky na potraviny a nealkoholické nápoje, na odievanie a obuv a na rekreáciu a kultúru. Podstatnú časť výdavkov tvorili výdavky na potraviny a nealkoholické nápoje (21,3 %) a na bývanie, vodu, elektrinu, plyn a iné palivá (20,2 %).

Tabuľka 4.2 Štruktúra čistých peňažných výdavky súkromných domácností *

v Eur na mesiac a osobu, v bež. cenách						
Ukazovateľ	2009		Indexy		Podiel (%)	
	4.Q.	rok	4.Q.2009 8	2009 2008	2009	2008
Čisté peňažné výdavky spolu	325,83	308,36	94,8	95,0	100,0	100,0
v tom						
potraviny a nealkoholické nápoje	68,87	65,71	93,0	92,2	21,3	22,0
alkoholické nápoje a tabak	8,99	8,09	98,4	97,8	2,6	2,5
odievanie a obuv	22,30	16,80	93,2	88,0	5,4	5,9
bývanie, voda, elektrina, plyn a iné palivá	63,25	62,25	98,4	98,1	20,2	19,5
nábytok, bytové vybavenie a bežná údržba domu	15,50	13,70	84,2	88,2	4,4	4,8
zdravotníctvo	8,93	8,43	91,6	97,0	2,7	2,7
doprava	21,72	23,39	76,1	92,6	7,6	7,8
pošty a telekomunikácie	17,23	16,88	103,5	103,0	5,5	5,0
rekreácia a kultúra	17,73	20,63	91,8	89,8	6,7	7,1
vzdelávanie	1,96	1,45	81,7	95,4	0,5	0,5
hotely, kaviarne a reštaurácie	16,23	15,64	85,6	95,2	5,1	5,1
rozličné tovary a služby	21,75	20,10	91,8	95,5	6,5	6,5
ostatné čisté výdavky	41,37	35,30	119,4	101,5	11,4	10,7

Zdroj: ŠÚ SR, Slovstat

*) spresnené predbežné odhady podľa štatistiky rodinných účtov

4.2 Stratifikácia príjmov obyvateľstva podľa regiónov Slovenska

Z údajov o priemerných mesačných príjmoch²³ obyvateľov Slovenska v rokoch 2008 a 2009 je vidieť, že nastalo mierne zhoršenie v príjmovej skupine obyvateľov s priemerným mesačným príjmom do 500 Eur. Kým v roku 2008 malo príjem do 500 Eur menej ako 62% obyvateľov, v roku 2009 tento podiel stúpol (o 3,3 p. b). Zhoršenie nastalo na úkor nižšej strednej vrstvy s príjmom od 500 – 1000 Eur, keďže v tejto príjmovej skupine zaznamenávame pokles podielu obyvateľov (o 3,2 p. b.). Ostatné príjmové skupiny obyvateľstva zostali bez väčších zmien.

Tabuľka 4.3 Podiel obyvateľov v rámci príjmových intervalov (kraje, SR, %, 2008)

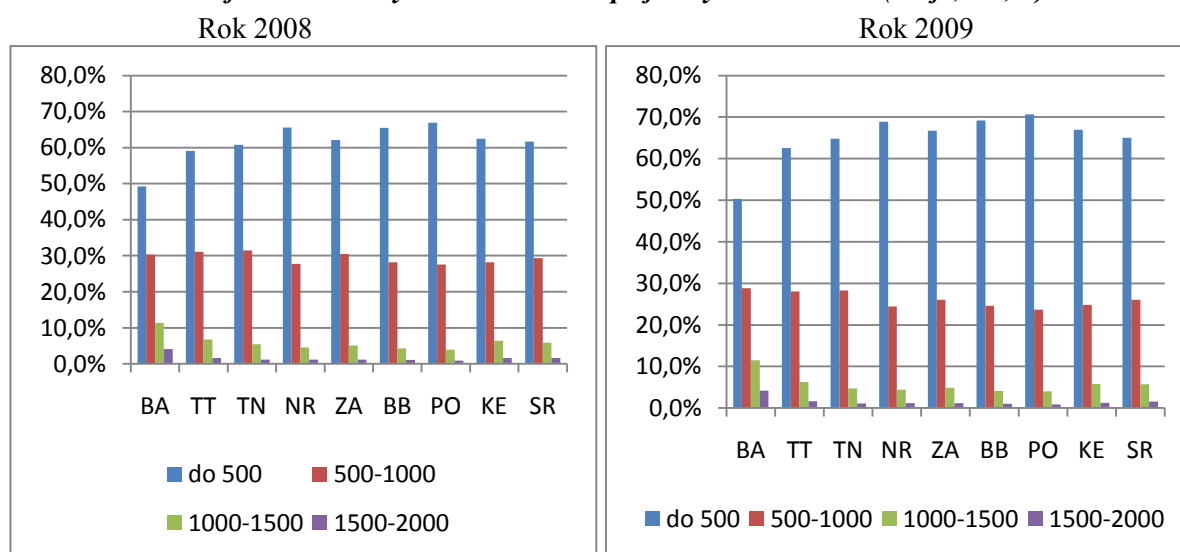
2008	BA	TT	TN	NR	ZA	BB	PO	KE	SR
do 500	49,2%	59,1%	60,8%	65,5%	62,1%	65,5%	66,9%	62,5%	61,7%
500-1000	30,3%	31,1%	31,5%	27,7%	30,5%	28,1%	27,6%	28,1%	29,3%
1000-1500	11,4%	6,8%	5,4%	4,5%	5,1%	4,3%	3,9%	6,4%	5,9%
1500-2000	4,1%	1,6%	1,2%	1,2%	1,2%	1,1%	0,9%	1,6%	1,6%
do 2000	95,1%	98,6%	98,9%	98,9%	98,9%	99,0%	99,3%	98,6%	98,4%
nad 2000	4,9%	1,4%	1,1%	1,1%	1,1%	1,0%	0,7%	1,4%	1,6%

²³ Údaje o priemerných mesačných príjmoch vychádzajú z údajov evidovaných v Sociálnej poisťovni za rok 2009 a 2008. Príjmy zodpovedajú mzdám pracujúcich v hospodárstve a príjmom z dôchodkov. Príjmy nezahŕňajú sociálne transfery obyvateľom.

Tabuľka 4.4 Podiel obyvateľov v rámci príjmových intervalov (kraje, SR,%, 2009)

2009	BA	TT	TN	NR	ZA	BB	PO	KE	SR
do 500	50,3%	62,5%	64,8%	68,9%	66,7%	69,2%	70,7%	66,9%	65,0%
500-1000	28,9%	28,1%	28,3%	24,4%	26,1%	24,6%	23,7%	24,8%	26,1%
1000-1500	11,5%	6,2%	4,7%	4,4%	4,9%	4,1%	4,0%	5,8%	5,7%
1500-2000	4,2%	1,6%	1,1%	1,2%	1,2%	1,1%	0,9%	1,3%	1,6%
do 2000	94,8%	98,4%	98,9%	98,9%	98,9%	98,9%	99,2%	98,8%	98,4%
nad 2000	5,2%	1,6%	1,1%	1,1%	1,1%	1,1%	0,8%	1,2%	1,6%

Graf 1. Podiel obyvateľov v rámci príjmových intervalov (kraje, SR,%)

Z tabuliek a grafov je vidno nerovnomerné rozloženie príjmov vzhľadom na príjmové intervaly s najvýraznejším zastúpením u obyvateľstvo s priemerným príjmom do 500 Eur (najnižšia príjmová skupina) a s minimálne vyprofilovanou strednou vrstvou, ako na úrovni SR, tak aj na úrovni jednotlivých krajov. V najnižšej príjmovej skupine zaznamenávame nárast podielu obyvateľov v každom kraji, avšak najkritickejšiu situáciu je možné pozorovať u krajov Prešovský, Banskobystrický, Nitriansky a Košický (zhoršenú situáciu zaznamenávame aj v Žilinskom kraji, ktorý si pohoršil o 4,5 p. b.).

Najhoršiu situáciu z pohľadu príjmovej stratifikácie pozorujeme v Prešovskom kraji, v ktorom sú okresy až skoro s 80%-ným podielom obyvateľov s príjmom do 500 Eur. Všetky okresy (okrem okresu Poprad) sú okresy s podielom obyvateľov vyšším ako je priemer SR v najnižšej príjmovej skupine (v prípade Bardejova až o 14,4 p. b., Medzilaborce 14 p. b., Snina 12,2 p. b.) a naopak s podielom obyvateľov nižším ako je priemer SR v nižšej strednej vrstve s priemerným mesačným príjmom od 500 – 1000 (Bardejov 11,3 p. b., Medzilaborce 8,2 p. b., Snina 7,3 p. b.).

Do skupiny najhorších regiónov Slovenska v rámci príjmových disparít patrí Banskobystrický a Nitriansky kraj, kde pozorujeme hladšie disparity v príjmoch v rámci regiónu ako v Prešovskom kraji, avšak stále zaostávajú za priemerom SR.

V Banskobystrickom kraji sú okresmi s najslabšími príjmami (do 500 Eur) Poltár (rozdiel 12,4 p. b. oproti priemeru SR v rámci rovnakej príjmovej skupiny), Veľký Krtíš (rozdiel 12,3 p. b. oproti priemeru SR v rámci rovnakej príjmovej skupiny), Rimavská Sobota (rozdiel 12,0 p. b. oproti priemeru SR v rámci rovnakej príjmovej skupiny).

Situácia v Nitrianskom kraji deviuje od priemeru SR najmä vďaka okresom Komárno (rozdiel 10,4 p. b. oproti priemeru SR v rámci rovnakej príjmovej skupiny), Levice (rozdiel 6,7 p. b. oproti priemeru SR v rámci rovnakej príjmovej skupiny), Nové Zámky (rozdiel 6 p. b. oproti priemeru SR v rámci

rovnej príjmovej skupiny). Hodnoty, ako aj grafické znázornenie je uvedené v prílohách ku kapitole 4, tabuľky č. 1 až 3.

Situácia jasne poukazuje na výrazne prehĺbené disparity v rámci príjmových skupín v regióne (ako aj v rámci celej SR), ktoré je potrebné (po odhalení problému v rámci hĺbkových analýz) profylakticky riešiť možnými nástrojmi jednotlivých politík.

4.3 Chudoba a sociálne vylúčenie

Monitorovanie chudoby a sociálneho vylúčenia sa na Slovensku realizuje v kontexte Otvorenej metódy koordinácie (ďalej len „OMK“), ktorá je vytvorená na úrovni Európskej únie pre spoločné usmerňovanie politík členských krajín v oblasti boja proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu. Hlavným strategickým cieľom EÚ je podstatne zredukovať chudobu a pokračovať v realizácii tohto cieľa aj do roku 2020.

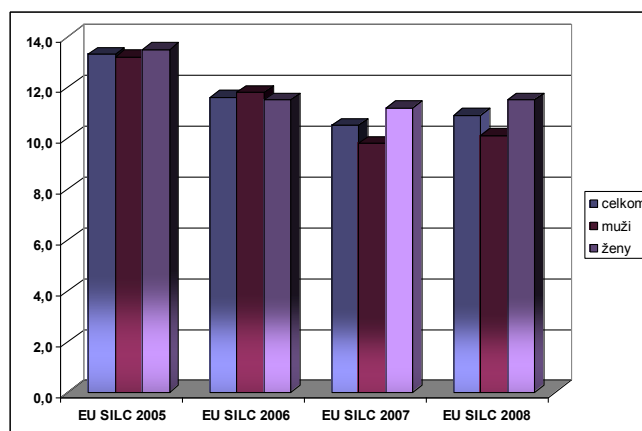
Pre meranie pokroku pri dosahovaní strategických cieľov zameraných na zníženie chudoby a sociálneho vylúčenia a predovšetkým pre vzájomné porovnávanie jednotlivých štátov pri dosahovaní výsledkov boli schválené spoločné indikátory, tzv. Laekenské indikátory. Tieto prešli vývojom a v súčasnosti ich nazývame indikátory sociálnej inklúzie OMK.

Meranie chudoby a sociálneho vylúčenia sa realizuje predovšetkým na základe harmonizovaného štatistického zisťovania EU SILC o príjmoch a životných podmienkach. Ide o hlavný zdroj, na báze ktorého sa vypočítavajú nielen príjmové indikátory, ako je miera rizika chudoby, ale aj indikátory pre komplexnejšie zhodnotenie chudoby a sociálneho vylúčenia, a to materiálna deprivácia. Prvé štatistické zisťovanie sa na Slovensku zrealizovalo v roku 2005 a v súčasnosti sú prístupné výsledky už zo štvrtého zisťovania z roku 2008.

Pre charakterizovanie chudobnej populácie v spoločnosti bola stanovená hranica chudoby, pomocou ktorej sa vyjadruje podiel obyvateľstva žijúceho v chudobe. Hranica chudoby je definovaná ako 60% mediánu ekvivalentného disponibilného príjmu všetkých obyvateľov Slovenskej republiky. Ide o relatívnu hranicu chudoby, ktorá meria, do akej miery finančné prostriedky domácností klesajú pod stredovú hranicu príjmu spoločnosti. Tento ukazovateľ vyjadruje predovšetkým riziko chudoby a je závislý od sociálno-ekonomického vývoja spoločnosti v danej krajine.

Na základe posledných výsledkov EU SILC 2008 bola miera rizika chudoby v Slovenskej republike na úrovni 10,9% (muži-10,1%, ženy-11,5%), čo je pod priemerom EÚ (16,5%). V porovnaní s predchádzajúcimi rokmi došlo k podstatnému poklesu miery rizika chudoby (viď nasledujúci graf), a to v porovnaní s rokom 2005 o 2,4 p. b., čo predstavuje pozitívny vývoj aj v nadväznosti na vývoj ekonomickej situácie v krajine. V rámci medzročného porovnávania s rokom 2007 bol minimálny rozdiel v hodnotách miery rizika chudoby (0,4 p. b.).

Vývoj miery rizika chudoby na Slovensku (2005-2008)

Zdroj: ŠÚ SR

Mieru rizika chudoby znižuje systém sociálnej ochrany a jeho výdavky – sociálne transfery. V prípade neposkytovania sociálnych transferov (okrem dôchodkov) by sa miera rizika chudoby zvýšila o 7,5 p. b. (18,4 %) a v prípade neposkytovania sociálnych transferov vrátane dôchodkov by sa miera rizika chudoby zvýšila o 26,6 p. b. (37,5 %).

Porovnanie hranice rizika chudoby (jednotlivec), ktorá mala rastúci trend v súvislosti s rastom celkových príjmov obyvateľstva, je zachytené v tabuľke č. 4.2.1. Medziročný nárast samotnej hranice chudoby v roku 2008 (8 093 Sk) v porovnaní s rokom 2007 bol 9,5% (701 Sk). Oproti roku 2005 (5 664 Sk) došlo k nárastu hranice rizika chudoby o 42,9%. Napriek tomu podiel osôb nachádzajúcich sa pod touto hranicu mal klesajúcu tendenciu až v poslednom roku ostal tento podiel oproti predchádzajúcemu roku takmer nezmenený.

Tabuľka 4.5 Vývoj hranice rizika chudoby (2005 -2008) pre jednotlivca

	EU SILC 2005	EU SILC 2006	EU SILC 2007	EU SILC 2008
rok v Sk	67 962	76 734	88 704	97 110
mesiac v Sk	5 664	6 395	7 392	8 093

Zdroj: ŠÚ SR

Použitím hranice chudoby zakotvenej v čase²⁴, sa miera rizika chudoby v roku 2008 znížila až na 4,8% (muži - 4,9% a ženy - 4,7%). Významný pokles je aj v prípade u jednej z najrizikovejších skupín, a to u detí do 18 rokov, kde miera rizika chudoby je v tomto prípade na úrovni 8,8%. V prípade starších ľudí 65 + je na úrovni 1,7% (muži - 0,6% a ženy - 2,4%). Prostredníctvom predmetného indikátora je možné sledovať zlepšenie životnej úrovne obyvateľstva v prepojení na hospodársky rast v krajine.

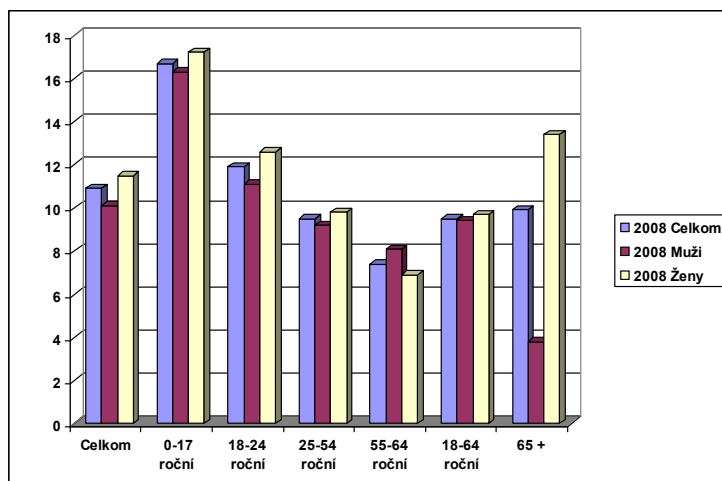
Na základe posledného zisťovania (EU SILC 2008) má na Slovensku príjem nižší ako 40% mediánu ekvivalentného disponibilného príjmu 3,1% ľudí, pod 50% mediánu ekvivalentného disponibilného príjmu 5,7% ľudí a v prípade 70% mediánu ekvivalentného disponibilného príjmu až 18,1% ľudí. Medziročne sa predmetná situácia výrazne nezmenila.

Relatívny prepád mediánu príjmov v riziku chudoby vyjadruje ako ďaleko od hranice rizika chudoby je medián príjmov ľudí v riziku chudoby a vyjadruje sa ako percento hranice chudoby. V priebehu štyroch rokoch zisťovania sa hodnota relatívneho prepádu mediánu príjmov v riziku chudoby znížila z 23% na 18,1%. To znamená, že s celkovým poklesom miery rizika chudoby sa znížila aj vzdialenosť príjmov chudobných od hranice chudoby, čo v podstate predstavuje zlepšenie príjmovej situácie obyvateľstva.

Najohrozenejšou vekovou skupinou z hľadiska príjmovej chudoby sú deti 0-17 (16,7 %) a taktiež mladí ľudia 18-24 (11,9%). Najnižšiu mieru rizika chudoby má veková skupina 55-64 (7,4%). Pri porovnávaní dvoch posledných rokov nastal pokles miery rizika chudoby detí 0-17 (o 0,5 p. b.), v prípade mladých ľudí došlo k nárastu (o 0,3 p. b.). K nárastu došlo aj v prípade starších ľudí vo veku 65 a viac, a to z 8,4% na 9,9% (o 1,5 p. b.). Podiel detí vo vekovej kategórii 0 – 15 rokov v riziku chudoby sa však v roku 2008 oproti predchádzajúcemu roku mierne zvýšil (o 0,7 p. b. na 16,3 %). V porovnaní s rokom 2005 však prišlo k poklesu o 2,1 p. b. Riziko chudoby detí súvisí predovšetkým s príjmovou situáciou rodín, a to viacpočetných domácností s deťmi. Možno konštatovať, že dochádza k zmenám v štruktúre populácie v súvislosti s rizikom chudoby. Graf dokumentujúci mieru rizika chudoby podľa vekovej štruktúry v roku 2008 sa nachádza nižšie.

²⁴ Miera rizika chudoby zakotvená v čase je definovaná ako percento ľudí žijúcich pod hranicou chudoby vypočítanou v roku 2005, ktorá sa upravuje o infláciu.

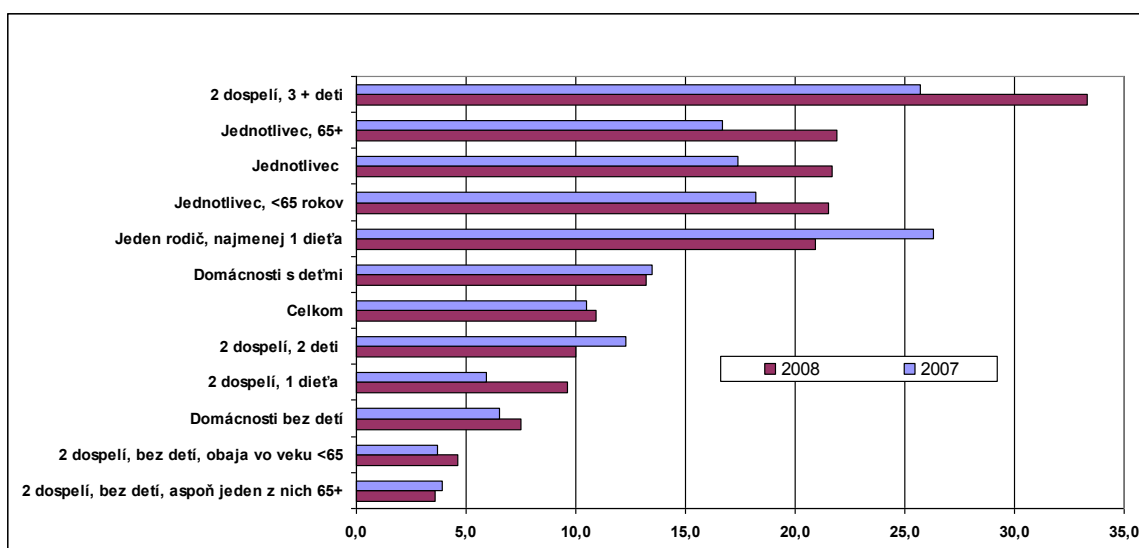
Miera rizika chudoby podľa vekovej štruktúry (2008)

Zdroj: ŠÚ SR, UDB 2008

V prípade typu domácnosti v najväčšom riziku chudoby sú rodiny s tromi a viac deťmi (33,3%), jednotlivci 65+ (21,9%) a osamelí rodičia s najmenej jedným dieťaťom (20,9%). Oproti predchádzajúcemu roku došlo k výraznému poklesu rizika chudoby u osamelých rodičov (o 5,4 p. b.). Naopak v prípade jednotlivcov vo veku 65+ prišlo k nárastu miery rizika chudoby (o 5,2 p. b.) a taktiež k nárastu miery rizika chudoby v prípade rodín s tromi a viac deťmi (o 7,6 p. b.). Porovnanie miery rizika chudoby podľa typu domácnosti v roku 2007 a 2008 sa nachádza v nasledujúcom grafe.

Porovnanie miery rizika chudoby podľa typu domácnosti (2007 a 2008)

Zdroj: ŠÚ SR, UDB 2007 a 2008

Pri sledovaní miery rizika chudoby v nadväznosti na ekonomickú aktivitu, najvyššie riziko chudoby na Slovensku z výsledkov EU SILC 2008 bolo v prípade nezamestnaných, a to 43,4% (pokles oproti roku 2007 o 1,9 p. b.), z toho bolo viac ohrozených mužov (51,2%) ako žien (37,7%). V prípade zamestnaných bolo v riziku chudoby 5,8% ľudí, čo predstavuje nárast oproti predchádzajúcemu roku o 0,9 p. b. Nárast sa prejavil v oboch prípadoch, či sa to týka pracujúcich na

čiasťočný úväzok o 0,9 p. b. ako aj na plný úväzok o 1 p. b.. Ak sledujeme pracovnú intenzitu²⁵, riziko chudoby sa zvyšuje, čím je pracovná intenzita členov domácností nižšia a so zvyšujúcim počtom ľudí, ktorí sú od príjmov domácností závislí. Údaje o miere rizika chudoby podľa pracovnej intenzity domácností sa nachádzajú v tabuľke č.4 v prílohe ku kapitole 4.

Zatiaľ sme sa zaoberali meraním a hodnotením indikátorov na báze príjmu. V prípade merania viac menej aspektu absolútnej chudoby je možné vychádzať z merania nedostatku materiálnych tovarov, finančných ťažkostí a neschopnosti osôb žiť slušný život u sledovanej populácie. Na meranie uvedených nedostatkov sa využíva nová metodika prostredníctvom indikátora „materiálna deprivácia“. V súčasnosti sa za materiálne deprimovaného považuje občan, ktorý si nemôže dovoliť 3 z 9 položiek v rámci prvých dvoch dimenzií (ekonomická záťaž a predmety dlhodobej spotreby). Konkrétne ide o nedoplatky v súvislosti s položkami nájomné a hypotéka, energie, kúpa na splátky a iné pôžičky, schopnosť udržiavať doma adekvátne teplo, schopnosť domácnosti čeliť neočakávaným výdavkom, schopnosť dovoliť si zaplatenie raz ročne jedného týždňa dovolenky mimo domu, schopnosť dovoliť si jedlo s mäsom, kurat'om, rybou alebo vegetariánskym ekvivalentom každý druhý deň alebo vybavenie domácnosti farebným televízorom, práčkou, autom alebo telefónom. V roku 2008 trpelo materiálnou depriváciou 27,8 % obyvateľov SR, čo je menej ako v predchádzajúcom roku (30,2 %).

Národné indikátory chudoby a sociálneho vylúčenia

Nakoľko spoločné indikátory nezohľadňujú všetky špecifiká v niektorých oblastiach na národnej úrovni, vznikla potreba nastavenia národných indikátorov chudoby a sociálneho vylúčenia. Ich prvý monitoring sa zrealizoval v roku 2009. V tejto správe poskytujeme iba stručný prehľad zoznamu indikátorov a kľúčových zistení pri ich podrobnom monitorovaní, ktoré sú prevzaté z Monitoringu národných indikátorov chudoby a sociálneho vylúčenia (ďalej len „monitorovacia správa“) spracovaného Inštitútom pre výskum práce a rodiny.

Národné indikátory monitorujú predovšetkým ciele, ktoré boli zadefinované na národnej úrovni v súvislosti so stratégiou sociálnej inklúzie (Národný akčný plán sociálnej inklúzie 2008-2010), sú zamerané na rizikové skupiny ohrozené chudobou a sociálnym vylúčením na Slovensku. Pokrývajú pomerne veľký počet rôznych aspektov chudoby a sociálneho vylúčenia. Venujú sa príjmovej chudobe kombinovanej s aspektmi materiálnej deprivácie, sociálnemu vylúčeniu vzťahujúcemu sa k rôznym dimenziám spoločenského života atď.

Indikátory zacielené na detskú populáciu

Väčšina národných indikátorov týkajúcich sa **detskej populácie** (pre ktoré boli dostupné údaje) vykazovala v sledovanom období pozitívny vývoj. Došlo k zníženiu miery extrémnej chudoby detí²⁶, ktorá odkazuje na kombináciu príjmovej chudoby a materiálnej deprivácie, ako aj miery sociálneho vylúčenia²⁷, ktorá sa zase vzťahuje k oblasti vzdelávania. K oblasti vzdelávania sa nepriamo vzťahuje aj indikátor ohľadne počtu predškolských zariadení, kde sa ich podiel na počte detí vo vekovej kategórii 3-5 rokov zvýšil. Ako silnú indikáciu zlepšujúcej sa situácie detskej populácie (to znamená znižovanie rozsahu populácie vystavenej rizikám) možno hodnotiť pokles podielu detí vo veku do 17 rokov v domácnostiach, kde nikto nepracuje. Výnimkou je len podiel detí v dolnom kvintile na

²⁵ t.j. súčet mesiacov, počas ktorých členovia domácnosti v ekonomicky aktívnom veku pracovali a vyjadruje sa ako podiel k celkovému súčtu všetkých mesiacov, počas ktorých mohli členovia domácnosti v ekonomicky aktívnom veku pracovať teoreticky

²⁶ Miera extrémnej chudoby detí pokrýva špecifickejšie prípady nedostatku a vzťahuje sa len k užšie definovanej skupine detí 0-15. Je definovaná ako podiel detí nachádzajúcich sa pod hranicou chudoby a vystavených materiálnej deprivácii na celkovom počte chudobných detí. V tomto prípade materiálna deprivácia nastáva vtedy ak domácnosť musí čeliť minimálne trom z piatich nepriaznivých podmienok bývania alebo nevlastní tri zo štyroch predmetov dlhodobej spotreby.

²⁷ Sociálne vylúčenie je tu definované, ako neschopnosť domácnosti uhradiť najmenej dva zo šiestich poplatkov súvisiacich so vzdelávaním (školní, lyžiarsky zájazd alebo letný tábor alebo školský výlet, záujmové krúžky alebo kurzy, obedy v škole, internát alebo podnájom, školské pomôcky alebo potreby). Veková skupina sú detí 0-15.

celkovom počte detí, kde medzi zisťovaniami EU SILC 2005 a EU SILC 2008 došlo k nepatrnému zvýšeniu hodnoty o necelý percentuálny bod.

Názov indikátora	Vývoj hodnôt
Miera extrémnej chudoby detí	Pokles podielu z 11,9% (EU SILC 2005) na 2,8 (EU SILC 2008)
Podiel detí v dolnom kvintile príjmového rozloženia na celkovom počte detí	Pokles podielu z 26,1% (EU SILC 2005) na 26,7% (EU SILC 2008)
Počet predškolských zariadení pripadajúcich na deti v predškolskom veku	Nárast počtu z 18,35 v roku 2005 na 18,51 v roku 2008
Deti žijúce v domácnostiach bez zamestnania ²⁸	Pokles podielu 13,9% v roku 2005 na 8,6% v roku 2008
Miera sociálneho vylúčenia detí	Pokles podielu z 8% (EU SILC 2005) na 6,4% (EU SILC 2007) ²⁹

Zdroj: Monitorovacia správa, 2010

Indikátory zacielené na mladých ľudí

Dva indikátory zamerané na mladých ľudí sa týkali ich participácie na trhu práce. Došlo tu tak k pozitívnemu i negatívnemu vývoju. Pozitívny vývoj nastal pri zamestnanosti mladých absolventov ZŠ a SŠ do 21 rokov. Pri špecificky znevýhodnenej skupine mladých ľudí z detských domovov máme k dispozícii len údaje za tri roky. Miera úspešnosti mladých dospelých, ktorí opustili detské domovy, sa medzi rokmi 2006 a 2008 znížila. Viacmenej stabilné hodnoty možno vidieť pri porovnaní hodnôt tretieho indikátora, týkajúceho sa mladých ľudí. Podiel živonarodených detí mladým matkám sa medzi rokmi 2005 a 2008 nezmenil (avšak s medziročným nárastom v rokoch 2006 – 2007).

Názov indikátora	Vývoj hodnôt
Miera nezamestnanosti mladých ľudí do 21 rokov, absolventov ZŠ a SŠ s ukončeným vzdelaním	Pokles podielu u mužov z 40,7% v kvartáli 2005 na 23,8% v štvrtom kvartáli 2008 Pokles podielu u žien z 41,9% v kvartáli 2005 na 32,9% v štvrtom kvartáli 2008
Miera úspešnosti mladých dospelých opúšťajúcich detský domov na trhu práce	Pokles podielu z 58,2% v roku 2006 na 45,6% v roku 2008
Podiel živonarodených detí mladým matkám	Rovnaká hodnota podielu 2,5% v roku 2005 a 2,5% v roku 2008

Zdroj: Monitorovacia správa, 2010

Indikátory zacielené na znevýhodnených na trhu práce

Ďalšou pozorovanou skupinou sú indikátory zacielené na znevýhodnených na trhu práce. Podiel nezamestnaných osôb s neukončeným vzdelaním sa medzi rokmi 2005 a 2008 zvyšoval (aj keď na druhej strane mohlo ísť o výsledok znižovania zastúpenia vyšších vzdelanostných kategórií). Opačný trend možno pozorovať pri „veľmi dlhodobej nezamestnanosti“³⁰, kde podiel dlhodobo nezamestnaných na celkovom počte nezamestnaných medzi rokmi 2005 a 2008 klesol (v rokoch 2005-2007 rástol). Znižoval sa aj počet mikroregiónov poskytujúcich obmedzenú možnosť zamestnať sa. Pozitívny posun sa odohral i v prípade výskytu chudoby medzi pracujúcimi, kde došlo v priebehu štyroch rokov k poklesu hodnoty o tri percentuálne body.

²⁸ Indikátor patrí medzi spoločné indikátory sociálnej inklúzie a bol už spomenutý aj v rámci celkového hodnotenia populácie 0-17 na úrovni EÚ.

²⁹ Údaje za EU SILC 2008, nie sú dostupné, nakoľko otázky súvisiace s vyhodnotením indikátora boli zo zisťovania vypustené a nahradené inými, ktoré menia charakter indikátor. Z tohto dôvodu bude predmetný indikátor v budúcnosti prehodnotený.

³⁰ Ak trvá evidencia v nezamestnanosti viac ako 24 mesiacov

Názov indikátora	Vývoj hodnôt
Miera neukončeného základného vzdelania nezamestnaných osôb	Nárast podielu zo 4,5% v roku 2005 na 6,3% v roku 2008
Podiel veľmi dlhodobej nezamestnanosti na nezamestnanosti	Pokles podielu z 36,2% v roku 2005 na 33,3% v roku 2008
Miera dlhodobého zotrvávania na dávke v hmotnej núdzi a príspevkoch k dávke u osamelých rodičov	Nárast podielu z 51,8% v roku 2006 na 53,1% v roku 2008
Počet mikroregiónov poskytujúcich obmedzenú možnosť zamestnať sa	Pokles počtu z 35 v roku 2005 na 32 v roku 2008
Miera rizika chudoby pracujúcich ³¹	Pokles podielu z 9% (EU SILC 2005) na 6% (EU SILC 2008)

Zdroj: Monitorovacia správa, 2010

Indikátory zacielené primárne na dospelú populáciu

V prípade dospelaj populácie (vo veku 18 rokov a viac) sa sledoval prístup k zdravotnej starostlivosti a sociálnym službám (útulky). V prípade prístupu k zdravotnej starostlivosti išlo o identifikácie osôb, ktoré neabsolvovali zdravotnícke alebo zubné vyšetrenie kvôli jeho finančnej alebo geografickej nedostupnosti. Podiel takýchto dospelých osôb na celkovom počte osôb, ktoré neabsolvovali lekárske alebo zubné vyšetrenie sa výrazne znížil. V priebehu štyroch rokov došlo k poklesu o 19 percentuálnych bodov. Pozitívny vývoj možno konštatovať aj v prípade kapacity útulkov pre ľudí bez domova, keď sa počet miest v útulkoch zvýšil z 2,5 na 10 000 obyvateľov v roku 2005 na 3,4 miest na 10 000 obyvateľov v roku 2008.

Názov indikátora	Vývoj hodnôt
Miera nedostupnosti zdravotníckeho/zubného vyšetrenia	Pokles podielu z 44,7% (EU SILC 2005) na 25,3% (EU SILC 2008)
Kapacita útulkov	Nárast počtu z 2,5 na 10 000 obyvateľov v roku 2005 na 3,4 na 10 000 obyvateľov v roku 2008

Zdroj: Monitorovacia správa, 2010

Indikátory zacielené na výskyt chudoby, deprivácie a sociálneho vylúčenia v celej populácii

Popri špecifických cieľových skupinách, definovaných podľa veku (deti, mladí ľudia), podľa kombinácie rôznych znevýhodnení (dospelí – ľudia bez domova, ľudia, ktorí majú sťažený prístup k zdravotnej starostlivosti), či vzťahom k trhu práce sa v zostave národných indikátorov objavili aj ukazovatele, ktoré si všimli rôzne dimenzie chudoby a sociálneho vylúčenia, a to na celej populácii. Dva z týchto ukazovateľov sa týkali príjmovej chudoby a tri podmienok bývania. V rámci zostavy indikátorov bola sledovaná extrémna príjmová chudoba³². Podobne ako pri vývoji celkovej miery chudoby v celej populácii aj tu možno identifikovať pozitívny posun. Podobná situácia je aj v prípade ďalšieho monetárneho ukazovateľa, aplikovaného na celú populáciu, ktorým je hĺbka chudoby. Rozdiel medzi mediánom ekvivalentných príjmov chudobných osôb a hranicou chudoby sa znížil z 23% hranice chudoby na 18%.³³ V oblasti podmienok bývania sme zaznamenali pozitívny posun v hodnotách všetkých troch sledovaných indikátorov. Znížil sa podiel domácností, ktoré čelia zníženej kvalite vnútorných a vonkajších charakteristík obydla, nastal pokles podielu domácností, ktoré majú nedoplatky súvisiace s bývaním a tiež sa znížil aj podiel domácností, pre ktorých sa poplatky za bývanie stali veľkou finančnou záťažou.

³¹ Indikátor patrí medzi spoločné indikátory sociálnej inklúzie a bol spomenutý v časti monitorovania rizika chudoby v prípade pracujúcich

³² Na rozdiel od ukazovateľa „Extrémna chudoba detí“, ktorý kombinoval príjmovú chudobu s materiálnou depriváciou, tento indikátor sleduje podiel ľudí s ekvivalentným disponibilným príjmom pod výrazne zníženou úrovňou štandardnej miery rizika chudoby – 30% mediánu ekvivalentného príjmu v krajine.

³³ Ide o indikátor zo súboru spoločných indikátorov sociálnej inklúzie OMK a bol analyzovaný v kontexte monitorovania príjmovej chudoby a jej intenzity.

Názov indikátora	Vývoj hodnôt
Podiel osôb v extrémnej príjmovej chudobe	Pokles podielu z 1,9% (EU SILC 2005) na 1,8% (EU SILC 2008)
Hĺbka chudoby	Pokles 23% (podľa EU SILC 2005) na 18% (podľa EU SILC 2008)
Nepriaznivé podmienky bývania	Pokles podielu z 15,7% (EU SILC 2005) na 14,6% (EU SILC 2008)
Podiel domácností, pre ktoré bývanie znamená finančnú záťaž	Pokles podielu z 10% (podľa EU SILC 2005) na 6,1% (podľa EU SILC 2007)
Podiel domácností s nedoplatkami súvisiacimi s bývaním	Pokles podielu z 9,7% (podľa EU SILC 2005) na 4,1% (podľa EU SILC 2008)

Ďalšie kontextové indikátory

Ako ukazuje nasledujúca tabuľka, pozitívny smer vývoja možno identifikovať pri všetkých troch indikátoroch, ktoré sa viažu na spotrebné výdavky. V období medzi rokmi 2005 a 2008 došlo k zníženiu podielu výdavkov nízkopríjmových domácností na potraviny ako aj kumulovaného podielu výdavkov na potraviny a bývanie na spotrebných výdavkoch. Navyše, znížil sa aj rozdiel medzi podielmi výdavkov na potraviny u domácností na opačných koncoch príjmového rozdelenia. Hodnoty indikátora „podiel marginálnych okresov z celkového počtu okresov“ v rokoch 2005 a 2008 však rástli, čo indikuje zhoršovanie situácie. Znižovala sa nielen nerovnosť vo výdavkoch na potraviny, ale aj celková príjmová nerovnosť, meraná ako pomer príjmov horného a dolného kvintilu.

Názov indikátora	Vývoj hodnôt
Podiel marginálnych okresov z celkového počtu okresov	Nárast podielu z 5,1% v roku 2005 na 8,9% v roku 2008
Podiel výdavkov nízkopríjmových domácností na potraviny z celkových spotrebných výdavkov	Pokles podielu z 33,1% v roku 2005 na 31% v roku 2008
Nerovnosť vo výdavkoch na potraviny	Pokles hodnoty z 0,13 v roku 2005 na 0,12 v roku 2008
Podiel výdavkov nízkopríjmových domácností na potraviny a bývanie z celkových spotrebných výdavkov	Pokles podielu z 69,2% v roku 2005 na 68,5% v roku 2008
Distribúcia príjmov - Pomer príjmov horného a dolného kvintilu (S80/S20)	Pokles pomeru z 3,9 (podľa EU SILC 2005) na 3,4 (podľa EU SILC 2008)

4.4 Výsledky štúdií Inštitútu pre výskum práce a rodiny

Na základe kontraktu s MPSVR SR riešil Inštitút pre výskum práce a rodiny (ďalej len „IVPR“) v priebehu roka 2009 viaceré výskumné úlohy. V ďalšom texte prezentujeme kľúčové zistenia vybraných výskumných projektov IVPR.

4.4.1 Vybrané aspekty organizácie pracovného času³⁴

Problematika organizácie pracovného času je zložitá a otvorená kapitola, ktorej je potrebné venovať zvýšenú pozornosť. Jej významnosť potvrdzuje aj skutočnosť, že svoje miesto našla v sociálnej legislatíve EÚ i na národných úrovniach. Legislatíva upravujúca organizáciu pracovného času je primárne motivovaná zaistením pracovných podmienok pre bezpečný a zdraviu neškodný výkon práce. Rovnako problematiku vníma aj MOP vo svojich zásadách ohľadom organizácie pracovného času, vrátane zásad súvisiacich s nočnou prácou.

³⁴ Perichtová, B., Cziria, E.: Vybrané aspekty organizácie pracovného času, IVPR, Bratislava 2009

Na uvedenú problematiku sa zamerala aj výskumná úloha č. VU 2326 „Vybrané aspekty organizácie pracovného času“. Predmetom úlohy bola:

analýza implementácie Smernice EÚ o pracovnom čase v podmienkach SR zohľadňujúc hlavne pracovnú dobu, prestávky v práci, denný odpočinok, týždenný odpočinok, maximálny týždenný pracovný čas, ročnú dovolenku, aspekty nočnej práce, práce na zmeny a rozvrhnutie práce,

analýza implementácie Smernice EÚ o pracovnom čase v cestnej doprave v podmienkach SR s dôrazom na pôsobnosť inšpekcie práce v uvedenej oblasti.

Komparáciou Smernice EP a Rady 2003/88/ES o niektorých aspektoch organizácie pracovného času s právnymi predpismi SR, najmä Zákonníkom práce, bola posúdená implementácia citovanej smernice do legislatívy SR. Následne boli analyzované zistenia inšpekcie práce z kontrol v oblasti pracovnoprávných vzťahov u zamestnávateľských subjektov, pričom sa extrahovali porušenia právnych predpisov a zásad organizácie pracovného času v ekonomickej praxi. Na základe sekundárnej analýzy bol spracovaný prehľad poznatkov psychológie práce a pracovného lekárstva z oblasti režimu práce a odpočinku, zmenovej práce a práce v noci.

V rámci úlohy sa osobitne zohľadnila špecifická povaha práce a podmienok práce v cestnej doprave. Charakterizovala sa domáca a európska sociálna legislatíva v cestnej doprave s dôrazom na Smernicu EP a Rady 2002/15/ES, ako aj jej uplatňovanie v členských štátoch EÚ a na Slovensku a hodnotila sa pôsobnosť inšpekcie práce v danej oblasti.

Z výsledkov komparácie možno konštatovať, že obe citované smernice sú plne implementované do legislatívy Slovenskej republiky.

Z hľadiska uplatňovania ustanovení právnych predpisov o organizácii pracovného času v organizáciách sa zdá, že oproti porušeniam iných ustanovení pracovnoprávných predpisov je v predmetnej oblasti porušenie podstatne menej. Významná frekvencia porušení je „len“ v ustanovení týkajúcom sa evidencie pracovného času. Práve porušenia tohto ustanovenia vzbudzuje podozrenie, že sú porušované aj iné ustanovenia o organizácii pracovného času, ktoré pre nedostatky v evidencii pracovného času nemožno odhaliť.

Poznatky z výskumov v oblasti BOZP poukazujú na vznik nových rizík pri zavádzaní nových foriem zamestnávania, ktoré na jednej strane zvyšujú flexibilitu využívania pracovných síl zamestnávateľom, no zároveň narúšajú možnosti uplatnenia sociálnych potrieb a funkcií zamestnanca v sfére rodinnej, voľnočasovej, ale aj pracovnej. Novým rizikám v súvislosti s novými formami práce bude aj v budúcnosti potrebné venovať výskumné aktivity.

V oblasti sociálnej legislatívy v cestnej doprave je hlavným nedostatkom zamestnávateľov i zamestnancov nízka znalosť povinností vyplývajúcich z tejto legislatívy. Inšpekciu práce čakajú v tejto oblasti náročné úlohy. Treba konštatovať, že inšpekcia práce plní tieto svoje úlohy v súčasnosti doslova v „poľných podmienkach“. Týka sa to hlavne kontrol realizovaných na cestách. V tomto zmysle by bolo potrebné prijať opatrenia na posilnenie organizačného, personálneho a materiálneho zabezpečenia pre dôstojné a efektívne plnenie uvedených úloh inšpekciou práce.

4.4.2 Správa o stave rodovej rovnosti na Slovensku³⁵

V rámci výskumnej úlohy vzťahujúcej sa ku príprave dokumentov v oblasti rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí vypracoval IVPR návrh na súhrnnú správu o stave rodovej rovnosti na Slovensku. Vzhľadom na doteraz chýbajúce pravidelné zverejňovanie komplexných ukazovateľov rodových (ne)rovnosti sa správa zameriava na najvýznamnejšie štrukturálne indikátory komparatívne na európskej úrovni, ako aj na vývoj hodnôt dostupných indikátorov od roku 2000 do roku 2007 v oblasti trhu práce, sociálnej ochrany, zdravia žien a mužov, rodiny a zosúladovania pracovného a rodinného života, zastúpenia žien vo verejnom živote, vo vzdelávaní, výskume a médiách, indikátory násilia páchaného na ženách.

Oblasť trhu práce a ekonomickej nezávislosti žien a mužov

Z priaznivého ekonomického vývoja od roku 2004 až do začiatku globálnej ekonomickej krízy výrazne viac benefitovali muži v porovnaní so ženami. Miera zamestnanosti 15 – 64 ročných mužov sa od roku 2004 zvyšovala výraznejšie ako u žien, čo spôsobilo zvyšovanie rodového rozdielu v mierach zamestnanosti a v roku 2007 dosiahnutie jeho hodnoty 15,4 p.b. v neprospech žien. Zatiaľ čo v mladšej vekovej kategórii 15 – 24 ročných bol rodový rozdiel iba 5 p.b., u 55 -

³⁵ Holubová, B. 2009. Správa o stave rodovej rovnosti na Slovensku. Bratislava:IVPR

64 ročných dosiahol rodový rozdiel v mierach zamestnanosti až 31,3 p.b. Podobne je to aj v prípade miery nezamestnanosti, kedy pri klesajúcej miere u žien aj u mužov od roku 2004 sa rodový rozdiel prehĺbuje a v roku 2007 dosahuje hodnotu 2,8 p.b. v neprospech žien. Rodový mzdový rozdiel v neupravenej forme sa od roku 2002 znižuje, ženy však aj v roku 2007 zarábali o 23,6 % menej v porovnaní s mužmi.

Sociálna ochrana a ohrozenie chudobou

Zdanlivo rodovo neutrálne nastavenie opatrení sociálnej ochrany udržiava aj naďalej rodové rozdiely a vystavujú ženy vyššiemu riziku chudoby a sociálneho vylúčenia. Starobný dôchodok dosahoval v roku 2007 rodový rozdiel 19 %, z poberateľov dávok v hmotnej núdzi tvorili ženy 52,6 %, riziku chudoby pred sociálnymi transfermi bolo vystavených 19 % žien a 18 % mužov, po transferoch 11 % žien a 10 % mužov. Dlhodobo nezamestnaných žien bolo v roku 2007 9,3 % žien a 7,5 % mužov z celkového počtu ekonomicky aktívnych žien, resp. mužov.

Rodina a zosúladovanie pracovného a rodinného života

Rodinná starostlivosť o deti a odkázaných členov rodiny je vykonávaná v prevažnej miere alebo takmer iba ženami, miera participácie mužov na rodinnej starostlivosti je veľmi nízka. Napriek tomu, že rodičovskú „dovolenku“ môžu čerpať obaja rodičia, zo všetkých poberateľov rodičovského príspevku otcovia tvoria 2 – 2,5 percentný podiel, z poberateľov príspevku na opatrovanie odkázanej osoby muži tvoria približne 20 % podiel. Rodičovstvo výrazne znižuje zamestnanosť žien, u mužov naopak. Zamestnanosť žien 25 – 49 ročných s deťmi do 12 rokov bola v roku 2006 54,2 %, zamestnanosť mužov s deťmi do 12 rokov v tej istej vekovej kategórii 88,2 %. Opatrenia na zosúladovanie rodinných a pracovných povinností sú len málo využívané a väčšinový model v rodinách s deťmi do 12 rokov sú dvaja rodičia zamestnaní na plný pracovný úväzok s takmer dvojnásobne vyšším zaťažením žien neplatenou prácou v porovnaní s mužmi.

Účasť na rozhodovaní, vzdelávanie a násilie na ženách

Napriek tomu, že ženy tvoria väčšiu časť obyvateľstva, ich zastúpenie na relevantných úrovniach politického rozhodovania nedosahuje často ani 20 %. Zo všetkých zákonodarcov a vyšších úradníkov tvorili muži v roku 2006 takmer 70 %, z vedúcich riadiacich pracovníkov 73 % a z riaditeľov malých podnikov 72 %. Aj v orgánoch podieľajúcich sa na sociálnom dialógu boli ženy v roku 2008 zastúpené iba minimálne a ich záujmy boli obhajované nedostatočne. Pritom ženy majú v ostatných rokoch tendenciu dosahovať vyššie stupne vzdelania v porovnaní s mužmi a v roku 2006/2007 tvorili absolventky vysokých škôl už 55 % zo všetkých absolventov. V oblasti partnerského násillia páchaného na ženách bol od roku 2004 zaznamenaný postupný pokles prípadov evidovaných políciou, pritom reálna prevalencia partnerského násillia v priebehu rokov 2003 – 2008 zostala takmer rovnaká a dosahuje úroveň 21,2 % zo všetkých žien majúcich v čase výskumu partnera.

4.4.3 Základné štatistické trendy podnikania žien a mužov³⁶

Na Slovensku sa štatistike **podnikania žien a mužov** doteraz venovala len malá pozornosť, a to dokonca aj zo strany ženských mimovládnych organizácií. Komplexné - rodovo členené štatistické údaje a rodové analýzy z tejto oblasti u nás doteraz neexistujú.

V štúdií (ktorá je výsledkom prvej etapy 2-ročného výskumného projektu "Vybrané aspekty podnikania žien") sú teda prezentované rodovo členené štatistické informácie (dáta) z oblasti podnikania žien (a mužov), ale aj podnikania mužov a žien spolu, a to v členení podnikateľa spolu, podnikateľa so zamestnancami (zamestnávateľa) a podnikateľa bez zamestnancov (podrobnejšie členenie sa týka len SR). Zdrojom týchto údajov bola on-line databáza Eurostatu (ŠÚ EÚ) a databáza ŠÚ SR (výsledky výberových zisťovaní pracovných síl/VZPS). Venuje sa v nej pozornosť nielen základným informáciám o početnosti podnikateľov v SR v rokoch 1994-2008, ale aj štatistickým informáciám o podnikaní žien a mužov (vo veku 15-74 rokov) na Slovensku v členení (rodovom)

³⁶ Barošová, M.: Vybrané aspekty podnikania žien (Základné štatistické trendy podnikania žien). Záverečná správa (štúdia). Inštitút pre výskum práce a rodiny, Bratislava, 2009.

podľa veku, rodinného stavu, vzdelania, štátnej príslušnosti, povolania, kraja (VÚC), odvetvia a času začatia a trvania podnikania, a to za roky 2000, 2004 a 2008. Obsahuje aj prehľad niektorých základných pojmov, použitých ukazovateľov, ale aj prehľad základných trendov v oblasti podnikania žien a mužov v SR a v členských štátoch EÚ (EÚ 27).

Podľa Európskej komisie (EK) tvoria ženy v priemere len približne 30 % z podnikateľov EÚ. Podľa vyjadrenia EK, európska ekonomika potrebuje viac podnikateľov, a preto je mimoriadne dôležité venovať pozornosť aktivitám v prospech podnikania žien. EK preto spolupracuje s členskými štátmi na nájdení spôsobu (riešenia) ako prekonať prekážky, ktoré odrádzajú ženy od začatia podnikania.

Slovensko je, čo sa týka podielu žien na podnikateľoch, ešte stále pod priemerom EÚ. V roku 1994 predstavoval podiel žien na celkovom počte podnikateľov v SR len 23 %. V roku 2008 sa tento podiel zvýšil – ale len nepatrne – na 24,7 %. Je nepochybné, že je preto potrebné vyvíjať aktivity v prospech vyššieho zapojenia žien do podnikania. Je to potrebné urobiť nielen preto, že je to prostriedok na zlepšenie situácie v oblasti rodovej rovnosti a lepšej sebarealizácie žien, ale je to dôležité aj pre rast ekonomiky a zamestnanosti. Na význame nadobúda tento prístup práve v čase svetovej hospodárskej krízy, ktorá postihla aj Slovensko, čo sa prejavilo nielen v poklese hospodárskeho rastu, ale následne aj vo výraznom poklese zamestnanosti.

Podiel žien z podnikateľov (v %) v SR podľa pohlavia v rokoch 1994 – 2008 uvádza príloha ku kapitole 4, tab. č. 8.

Z výsledkov výskumu uvádzame nasledovné hlavné zistenia:

Celkový počet podnikateľov³⁷ (bez rodového členenia) v štátoch, ktoré sú dnes členskými štátmi EÚ (EÚ 27)³⁸ sa v roku 2008 zvýšil v porovnaní s rokom 2000 o takmer 2 milióny podnikateľov³⁹ - s indexom rastu 106,4 %.

Prírastok absolútneho počtu podnikateľov bol zaznamenaný v 18 súčasných členských štátoch EÚ (Belgicko, Cyprus, ČR, Dánsko, Estónsko, Fínsko, Francúzsko, Grécko, Holandsko, Írsko, Malta, Nemecko, Rakúsko, SR, Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska, Španielsko, Švédsko a Taliansko).

Najvyšší prírastok absolútneho počtu podnikateľov sa dosiahol v Spojenom kráľovstve Veľkej Británie a Severného Írska – o 579 800 podnikateľov. Najmenší prírastok zaznamenalo Belgicko – len o 3 500 podnikateľov. Slovensku pribudlo za toto obdobie 170 000 podnikateľov, čo je dokonca viac ako bol, napríklad, ich prírastok v ČR (97 800). Evidentne najvyšší index rastu podnikateľov 2008/2000 bol zaznamenaný v SR - až 204,9 %, to znamená, že počet podnikateľov vzrástol na Slovensku v roku 2008 v porovnaní s rokom 2000 až na dvojnásobok.

Úbytok absolútneho počtu podnikateľov v roku 2008 v porovnaní s rokom 2000 bol zaznamenaný v 9 súčasných členských štátoch EÚ (*Bulharsko, Litva, Lotyšsko, Luxembursko, Maďarsko, Poľsko, Portugalsko, Rumunsko a Slovinsko*). Najvyšší úbytok postihol Rumunsko – pokles o 599 300 podnikateľov. Evidentne najvyšší relatívny pokles podnikateľov bol zaznamenaný v Litve (na 65,9 %).

Podiel žien na podnikateľoch v EÚ bol nízky (v roku 2000 – 28,8 %; v roku 2008 – 30,2 %). Najvyšší podiel žien bol zaznamenaný v roku 2008 v Portugalsku (42,4 %). Najnižší podiel žien bol v roku 2008 zaznamenaný na Malte (15,4 %). Slovensko malo v roku 2008 podiel žien nižší (24,7 %) ako bol priemer EÚ (30,2 %).

*Miera podnikania podnikateľov*⁴⁰ (bez rodového členenia) v štátoch, ktoré sú v súčasnosti členskými štátmi EÚ ako celku (EÚ 27) nadobudla v roku 2000 približne tú istú hodnotu ako v roku 2008 (2000 - 13,8 %; 2008 – 13,7 %). Podobne to bolo tak u mužov ako aj u žien (muži: 2000 - 17,5 %; 2008 – 17,4 %; ženy: 2000 - 9,1 %; 2008 – 9,2 %).

³⁷ Štatistické údaje o podnikateľoch v EÚ sa týkajú len podnikateľov spolu (podnikateľov so zamestnancami a podnikateľov bez zamestnancov spolu).

³⁸ Kvôli skúmaniu dynamiky vývoja (rovnakej základni) sú v nej zahrnuté všetky súčasné členské štáty EÚ, a to bez ohľadu na to, či v roku 2000 boli už členskými štátmi EÚ alebo nie.

³⁹ z toho bolo približne 1 mil. mužov a 1 mil. žien.

⁴⁰ Miera podnikania (samozamestnania) v % = (podnikatelia/ekonomicky aktívne obyvateľstvo) x 100.

V roku 2000 malo najvyššiu mieru podnikania (bez rodového rozlíšenia) Grécko (28,7 %) a najnižšiu Slovensko - len 6,3 %. V roku 2008 malo najvyššiu mieru podnikania tiež Grécko (27,1 %) a najnižšiu Luxembursko – len 6,0 %.

Ak porovnáваме mieru podnikania (bez rodového rozlíšenia) v roku 2008 s mierou podnikania v roku 2000, tak k jej zvýšeniu došlo v 10 súčasných členských štátoch EÚ (*ČR, Dánsko, Estónsko, Holandsko, Malta, Nemecko, Rakúsko, SR, Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska, Taliansko*). Vo Francúzsku zostala miera podnikania v roku 2008 na tej istej úrovni ako v roku 2000.

Najvyšší prírastok miery podnikania (v roku 2008 v porovnaní s rokom 2000) spomedzi súčasných členských štátov EÚ dosiahlo Slovensko – o 6,0 percentuálnych bodov (z 6,3 % v roku 2000 na 12,3 % v roku 2008).

Ak porovnáваме rok 2008 s rokom 2000, tak k zníženiu miery podnikania (bez rodového rozlíšenia) došlo v roku 2008 v porovnaní s rokom 2000 v 16 súčasných členských štátoch EÚ (*Belgicko, Bulharsko, Cyprus, Fínsko, Grécko, Írsko, Litva, Lotyšsko, Luxembursko, Maďarsko, Poľsko, Portugalsko, Rumunsko, Slovinsko, Španielsko, Švédsko*). Najvyšší pokles postihol Litvu – o 4,3 percentuálneho bodu (z 13,8 % v roku 2000 na 9,5 % v roku 2008).

Miera podnikania bola vo všetkých 27 (súčasných) členských štátoch EÚ vyššia u mužov ako u žien, a to tak v roku 2000 ako aj v roku 2008.

U mužov malo tak v roku 2000 (35,6 %) ako aj v roku 2008 (32,8 %) najvyššiu mieru podnikania Grécko. U žien malo v roku 2000 najvyššiu mieru podnikania Portugalsko (18,8 %) a v roku 2008 Grécko (18,8 %).

U mužov malo v roku 2000 najnižšiu mieru podnikania Estónsko (8,1 %) a v roku 2008 Luxembursko (6,2 %). U žien malo v roku 2000 najnižšiu mieru podnikania Slovensko – len 3,4 % a v roku 2008 Dánsko (4,3 %).

Podrobnejšie informácie sú k dispozícii na webstránke IVPR:

http://www.sspr.gov.sk/texty/File/vyskum/2009/Barosova/Vybrane_aspekty.pdf

5 MONITORING VYBRANÝCH ŠTRUKTURÁLNYCH UKAZOVATEĽOV

Štrukturálne indikátory boli vyvinuté Európskou komisiou na monitorovanie a hodnotenie implementácie Lisabonskej stratégie. Umožňujú vzájomné porovnávanie krajín pri dosahovaní strategického cieľa EÚ, ktorým je stať sa najkonkurencieschopnejšou a najdynamickejšou ekonomikou na svete založenou na vedomostiach, schopnou dosiahnuť trvalo udržateľný rast s vyšším počtom a kvalitnejšími pracovnými príležitosťami a s väčšou sociálnou kohéziou. V súčasnosti sa pripravuje nová európska stratégia, ktorá má pomôcť vyjsť európskym krajinám zo súčasnej hospodárskej krízy a vytvoriť z EÚ inteligentné, udržateľné a inkluzívne hospodárstvo s vysokou mierou zamestnanosti, produktivity a sociálnej súdržnosti. Všetky údaje za štrukturálne indikátory jednotlivých členských štátov kontroluje a prepočítava Eurostat na základe jednotnej metodiky, preto sa môžu do istej miery odlišovať od údajov národných štatistických úradov.

Makroekonomické prostredie

Po spomalení výkonnosti slovenskej ekonomiky v roku 2008 pod vplyvom svetovej finančnej a ekonomickej krízy nasledovala v roku 2009 hospodárska recesia. Po rokoch vysokého ekonomického rastu zaznamenala SR v roku 2009 medziročný pokles reálneho HDP o 4,7 %, ktorý bol o niečo vyšší ako v priemere v EÚ 27 (- 4,2 %). Hospodársky pokles nastal vo všetkých krajinách EÚ, v pobaltských krajinách bol najvyšší (väčší ako 14 %, v Lotyšsku dokonca 18 %). Podobne ako v SR kleslo reálne HDP aj v ČR (- 4,8 %), v Dánsku a Veľkej Británii (- 4,9 %), Bulharsku, Nemecku a Taliansku (- 5 %). Väčší pokles zaznamenali aj v Maďarsku (- 6,3 %), Rumunsku (- 7,1 %), Slovinsku a vo Fínsku (- 7,8 %). Podľa prognózy Eurostatu by malo HDP na Slovensku v rokoch 2010 a 2011 postupne rásť, síce pomalým tempom, ale napríklad v roku 2010 (2,7 %) spolu s Poľskom najviac zo všetkých krajín EÚ 27. V priemere v EÚ 27 v roku 2010 stúpne HDP podľa odhadu o 1 %.

Harmonizovaná miera inflácie v roku 2009 medziročne klesla na 0,9 %, čím bola pod priemerom EÚ 27 (1 %). Reálne jednotkové náklady práce na Slovensku v roku 2009 narástli o 8,5 % t. j. viac ako v priemere v EÚ 27 (o 2,7 %). Deficit verejných financií podľa Eurostatu v roku 2009 stúpol na 6,8 % HDP, čo bola zároveň aj úroveň priemerného deficitu v EÚ 27. Konsolidovaný dlh verejných financií podľa Eurostatu (hrubý dlh verejnej správy) v roku 2009 predstavoval 35,7 % HDP (priemer v EÚ 27 – 73,6 % HDP), pričom dlhodobá splňa maastrichtské kritérium, ktorým je udržať verejný dlh pod 60 % HDP. Podľa údajov Eurostatu založených na metodike ESNÚ 95 zamestnanosť v roku 2009 medziročne poklesla vo všetkých krajinách EÚ 27, okrem Nemecka, kde ostala na rovnakej úrovni ako v predchádzajúcom roku. Na Slovensku klesla zamestnanosť o 2,4 % (približne rovnako u žien i mužov), pričom v priemere v EÚ 27 bol pokles pomalší (- 1,8 %). Najvyšší pokles zamestnanosti zaznamenali v Lotyšsku (- 13,6 %), v Estónsku (- 10 %) a v Írsku (- 8,2 %).

Zamestnanosť

Jedným z hlavných kvantifikovaných cieľov Lisabonskej stratégie je do roku 2010 zvýšiť celkovú *mieru zamestnanosti* (osôb vo veku 15-64 rokov) na 70 % a mieru zamestnanosti žien na 60 %. V roku 2009 sa celková miera zamestnanosti v EÚ 27 vplyvom ekonomickej krízy znížila na 64,6 % (u žien na 58,6 %), čím sa od dosiahnutia cieľa mierne oddialila. Niektoré krajiny aj napriek kríze udržali mieru zamestnanosti nad 70 %, ako napríklad Holandsko (77,0 %), Dánsko (75,7 %), Švédsko (72,2 %), Rakúsko (71,6 %) a Nemecko (70,9 %). V Dánsku, Holandsku a Švédsku aj miera zamestnanosti žien prekračuje 70 %. Zaostávanie Slovenska za oboma cieľmi sa v dôsledku krízy mierne prehĺbilo. V roku 2009 miera zamestnanosti na Slovensku klesla, a to oproti predchádzajúcemu roku o 2,1 p. b. na 60,2 %, pričom u mužov klesla na 67,6 % a u žien na 52,8 %.

Demografické výzvy, ktoré súvisia so starnutím populácie, vedú EÚ k potrebe spoločne zvýšiť participáciu starších ľudí na trhu práce. Spoločným cieľom EÚ je v roku 2010 dosiahnuť 50 % mieru zamestnanosti starších pracujúcich. *Miera zamestnanosti u starších ľudí* (55 – 64 rokov) na Slovensku od roku 2001 nepretržite rastie, pričom v roku 2009 sa zvýšila aj napriek kríze na 39,5 %, čo je však stále pod priemernou úrovňou EÚ 27 (46,0 %). Veľmi nízka je najmä miera

zamestnanosti starších žien (26,1 %), ktorá je aj napriek neustálemu rastu hlboko pod priemerom EÚ 27 (37,8 %).

Súčasťou cieľov Lisabonskej stratégie je odstraňovať diskrimináciu a rodové nerovnosti na trhu práce, ktoré sa prejavujú aj v rozdielnom mzdovom ohodnotení medzi mužmi a ženami. Na monitorovanie tohto cieľa slúži indikátor **rodový mzdový rozdiel** a predstavuje rozdiel v priemernej hrubej hodinovej mzde medzi mužmi a ženami. Na Slovensku, hoci stále pretrvávajú rozdiely v odmeňovaní medzi mužmi a ženami, situácia v tejto oblasti sa postupne mierne vylepšuje. Rodový mzdový rozdiel sa v roku 2008 opäť medziročne znížil, a to o 2,7 p. b., čo znamená, že ženy mali v priemere o 20,9 % nižšiu priemernú hrubú hodinovú mzdu ako muži. Podľa údajov zo Štvrťročného výkazu o cene práce ISCP (MPSVR SR) 1-04 v roku 2009 sa tento rozdiel znovu zmenšil, ale iba veľmi mierne (podľa odhadu na 20,4 %). Rodový mzdový rozdiel sa v priemere v EÚ 27 v roku 2008 mierne zvýšil na 18,0 %. Najvyššie rozdiely medzi mzdami mužov a žien v rámci EÚ 27 sú v Českej republike (26,2 %), Rakúsku (25,5 %) a v Nemecku (23,2 %).

V čom Slovensko výraznejšie zaostáva je oblasť celoživotného vzdelávania, pritom vzdelávanie počas celého životného cyklu sa považuje za kľúčové v kontexte budovania spoločnosti založenej na vedomostiach a dosahovania vyššieho počtu lepších pracovných miest. Od roku 2005 sa dokonca **miera celoživotného vzdelávania** postupne znižuje. V roku 2008 bolo do ďalšieho vzdelávania či tréningu zapojených iba 3,3 % ľudí vo veku 25 – 64 rokov, oproti tomu priemer EÚ 27 predstavoval 9,5 %. Menší podiel dospelých zapojených do celoživotného vzdelávania bol v roku 2008 v Rumunsku, Bulharsku (menej ako 2%), Grécku (2,9 %) a v Maďarsku (3,1 %). Najvyšší podiel dospelých zapojených do celoživotného vzdelávania bol v roku 2008 v Dánsku (30,2 %).

Na Slovensku je podľa štrukturálnych indikátorov relatívne nízka demotivácia pracovať, ktorá by mohla prameniť z nastavenia úrovne daní, sociálnych odvodov a sociálnych dávok. V roku 2008 sa **daňový klin** (podiel daní a odvodov zaplatených zamestnancom a zamestnávateľom na celkovej cene práce) v prípade nízkej mzdy (67 % priemernej mzdy) oproti roku 2007 mierne zvýšil na úroveň 36,1 %, čo je menej ako európsky priemer, ktorý v roku 2007 predstavoval 40,9 %.

Štrukturálny indikátor **pasca nezamestnanosti**⁴¹ umožňuje merať rozdiely v príjme pri prechode zo systému sociálnych dávok do sveta práce. Čím nižšiu hodnotu má pasca nezamestnanosti, tým väčšia existuje finančná motivácia pracovať aj za nižší príjem. Od roku 2006 ostala pasca nezamestnanosti na Slovensku nezmenená a je stále najnižšou v rámci celej Európy. Jej súčasná hodnota 44% znamená, že po prijatí zamestnania so mzdou na úrovni 67 % priemernej mzdy sa predtým nezamestnanému jednotlivcovi zvýši čistý príjem až o 56 %. (V EÚ 27 v priemere by sa hypoteticky jednotlivcovi v takejto situácii zvýšil príjem iba o približne 25 %).

Pasca nízkej mzdy⁴² podobne ako pasca nezamestnanosti vypovedá o demotivácii pracovať, v tomto prípade za vyššiu mzdu. V roku 2008 sa pasca nízkej mzdy u dvojice (s jedným zarábajúcim členom) s dvomi deťmi na Slovensku oproti roku 2007 znížila o 5 p. b. na 25 %. To znamená, že ak u tejto dvojice s dvomi deťmi vzrastie zárobok z 33 % na 67 % priemernej mzdy, čistý príjem sa zvýši o 75 % (predchádzajúci rok len o 70 %).

Pasca nízkej mzdy sa v prípade jednotlivca v roku 2008 medziročne mierne zvýšila, a to o 1p. b., na úroveň 25 %. Znamená to, že pri zvýšení hrubej mzdy z 33 % na 67 % priemernej mzdy vzrastie čistý príjem u jednotlivca rovnako ako v predchádzajúcom prípade o 75 %. Či už v prípade jednotlivca alebo dvojice (s jedným zarábajúcim členom) s dvomi deťmi patrí pasca nízkeho príjmu na Slovensku k nižším v rámci Európy.

Ekonomická recesia sa premietla aj do zvýšenia **miery nezamestnanosti**, ktorá po štvorročnom období nepretržitého poklesu medziročne stúpila, a to o 2,5 p. b. na úroveň 12,0 % v roku 2009. V priemere v EU 27 stúpila miera nezamestnanosti o 1,9 p. b. (na 8,9 %), pričom najviac stúpila v pobaltských krajinách (v Litve o 7,9 p. b. na 13,7 %, v Estónsku o 8,3 p. b. na 13,8 % a v Lotyšsku

⁴¹ Pasca nezamestnanosti sa vzťahuje k situácii, keď čisté pracovné zárobky sú relatívne nízke vo vzťahu k dávkam poskytovaným v nezamestnanosti. Obrátene ide o% zvýšenia disponibilného príjmu, keď sa zamestnanec vráti do zamestnania po období nezamestnanosti a dostane mzdu na úrovni 67% priemernej mzdy

⁴² Pasca nízkej mzdy je meraná ako percento, o ktoré sa zníži hrubý príjem kombinovaným efektom vyšších daní z príjmu, odvodov a znížených sociálnych príspevkov a akýchkoľvek iných sociálnych dávok, ak zárobok vzrastie z úrovne z 33% na 67% priemernej mzdy. Obrátene hovorí o% zvýšenia čistého príjmu, ak vzrastie hrubý príjem.

o 9,6 p. b. na 17,1 % a) a v Španielsku (o 6,7 p. b. na 18 %), kde zároveň dosahuje najvyššiu úroveň. Miera nezamestnanosti v roku 2009 stúpla menej u žien (o 1,9 p. b. na 12,8 %) ako u mužov (o 3 p. b. na 11,4 %).

Sociálna kohézia

Najdôležitejším indikátorom v oblasti sociálnej kohézie je indikátor, ktorý hovorí o percente ľudí v krajine, ktorí žijú v domácnosti s takým nízkym príjmom, že sú s veľkou pravdepodobnosťou chudobní, tzv. **miera rizika chudoby**⁴³. Podľa údajov zo štatistického zisťovania EU SILC 2008, miera rizika chudoby na Slovensku ostala na približne rovnakej úrovni ako v predchádzajúcom roku (11 %). Miera rizika chudoby na Slovensku patrí k najnižším v rámci EÚ 27 (priemer EÚ 27 17 %), je na rovnakej úrovni ako v Holandsku, nižšia je iba v Českej republike (9 %). V rámci EÚ 27 najvyšší podiel ľudí v riziku chudoby bol v Lotyšsku (26 %), Rumunsku (23 %) a v Bulharsku (21 %). Miera rizika chudoby dosiahla 20 % v Grécku, Španielsku a v Litve. Najvyšší podiel ľudí v riziku chudoby bol medzi nezamestnanými (43 %), deťmi a mládežou do 17 rokov vrátane (17 %), rodinami s tri a viac deťmi (33 %), domácnosťami jednotlivcov vo veku do i nad 65 rokov (22 %) a neúplnými rodinami s deťmi (21 %). Legislatívne nastavenie sociálnej ochrany a výdavky na ňu hrajú dôležitú úlohu pri redukcii rizika chudoby. V prípade hypotetickej situácie, kedy by obyvatelia nedostávali žiadne sociálne transfery iba starobné a pozostalostné dôchodky, miera rizika chudoby by z 11 % stúpla až na 18 %.

Príjmová nerovnosť podľa indikátora **S80/S20 (pomer príjmov horného a dolného kvintilu)** podľa EU SILC 2008 na Slovensku mierne medziročne klesla o 0,1 p. b. V roku 2008 v SR 20 % populácie s najvyššími príjmami získalo 3,4 krát viac príjmov ako dolných 20 % populácie s najnižšími príjmami (priemer EÚ 27 – 5). Ide o najnižšiu príjmovú nerovnosť EÚ 27, rovnaká príjmová nerovnosť je ešte v Českej republike a v Slovinsku. V rámci EÚ 27 najvyššia príjmová nerovnosť bola v roku 2008 v Lotyšsku (7,3), Bulharsku (6,5) a v Portugalsku (6,1).

Miera dlhodobej nezamestnanosti na Slovensku v roku 2009 medziročne mierne poklesla (o 0,1 p. b. na 6,5 %), čo je pravdepodobne ešte výsledok pozitívneho vývoja na trhu práce v roku 2008 ako aj faktu, že sa na nezamestnanosti trvajúcej viac ako 12 mesiacov ekonomická kríza ešte nestihla prejaviť. Miera dlhodobej nezamestnanosti na Slovensku je však najvyššou v Európe a vysoko nad priemerom EÚ 27 (3,0 %), hoci sa jeho hodnota medziročne zvýšila. Dlhodobá nezamestnanosť je pretrvávajúcím vážnym problémom trhu práce na Slovensku, a k jeho komplexnému riešeniu so zameraním na najzraniteľnejšie skupiny obyvateľstva vyzýva Slovensko v kontexte Lisabonskej agendy aj Európska komisia.

Keďže chudoba závisí od príjmu celej domácnosti, problematickejšia v tomto kontexte sa javí nezamestnanosť v domácnosti, pokiaľ je spojená so všetkými ekonomicky aktívnymi členmi. Nulová pracovná aktivita môže mať okrem absencie pracovného príjmu v domácnostiach aj ďalšie negatívne dôsledky ako je dedenie nezamestnanosti, ktoré súvisí s nedostatkom kontaktov s trhom práce. **Podiel dospelých ľudí vo veku 18 – 59 rokov žijúcich v domácnostiach bez zamestnania** (t.j. kde ani jeden člen v domácnosti nepracuje) na Slovensku od roku 2005 klesá. V roku 2008 klesol medziročne o 1,4 p. b. na 7,5 % (EÚ 27 9,2 %), na najnižšiu úroveň od roku 1998. Podobne ako v minulých rokoch aj v roku 2008 bol vyšší podiel dospelých žien v domácnostiach bez zamestnania (8,1 %) ako mužov (7,0 %). Pokles **podielu detí vo veku 0 - 17 rokov v domácnostiach bez zamestnania** na Slovensku pokračoval aj v roku 2008, a to o 2 p. b. na úroveň 8,6 %, t. j. pod úroveň priemeru EÚ 27 (9,2 %). Najvyšší podiel detí žijúcich v domácnostiach, v ktorých nikto nepracuje, má dlhodobo Veľká Británia (16,4 %). Vyšší podiel týchto detí je ešte v Maďarsku (14,6 %), Írsku (13,6 %), Belgicku (11,3 %), Bulharsku (11,0 %), v Litve a Rumunsku (9,9 %) a v Estónsku (9,3 %). Naopak najnižší podiel týchto detí v rámci EÚ 27 bol v roku 2007 v Slovinsku (2,6 %) a v Dánsku (3,3 %).

Štrukturálny indikátor **podiel osôb predčasne opúšťajúcich vzdelávací systém** hovorí o podiele mladých ľudí vo veku 18-24 rokov, ktorí dosiahli iba základný stupeň vzdelania a nevzdelávajú sa ďalej. Nedostatok kvalifikácie je hlavnou bariérou pre inklúziu, nakoľko od vzdelania závisí úspešnosť začlenenia sa na trh práce, kvalita práce, odmeňovanie ale aj úspešnosť

⁴³ Miera rizika chudoby je definovaná ako podiel osôb s ekvivalentným disponibilným príjmom pod hranicou rizika chudoby, ktorou je 60% národného mediánu ekvivalentného príjmu.

ďalšej prípravy pre trh práce počas celého života. Kvalifikovaná pracovná sila je jedným z faktorov úspechu Lisabonskej stratégie pre rast a zamestnanosť. Cieľom EÚ je preto udržať mladých ľudí vo vzdelávacom procese a znížiť podiel predčasne ukončujúcich vzdelávanie aspoň na úroveň 10 %. SR dlhodobo patrí ku krajinám v rámci EÚ s relatívne nízkym podielom osôb, ktoré predčasne ukončujú školskú dochádzku. V roku 2008 sa tento podiel medziročne znížil na úroveň 6,0 %. Osôb, ktoré predčasne zanechali školskú dochádzku bolo viac medzi mužmi (7,1 %) ako ženami (4,9 %). Vysoká nezamestnanosť mladých ľudí, ktorá patrí k 5. najvyššej v Európe, však svedčí o tom, že výzvou pre SR ostáva zosúladiť vzdelávanie s požiadavkami trhu práce. Významnú pozornosť si vyžaduje aj predčasné ukončovanie školskej dochádzky u rómskej menšiny.

Európska únia si v súvislosti so štrukturálnym cieľom zvýšiť zamestnanosť stanovila ciele týkajúce sa zabezpečenia **formálnej starostlivosti o deti**. Členské štáty by mali odstrániť prekážky pre participáciu žien na trhu práce a poskytnúť starostlivosť do roku 2010 najmenej 90 % detí vo veku od 3 do 6 rokov a najmenej 33 % detí vo veku menej ako 3 roky. Poskytovanie starostlivosti by samozrejme malo byť v súlade s národnými zvyklosťami a malo by zohľadňovať dopyt po zariadeniach starostlivosti o deti. Podľa údajov EU SILC 2008 v EÚ 27 sa poskytovala formálna starostlivosť v zariadeniach 28 % detí do 3 rokov veku. Na Slovensku sa takýto typ starostlivosti využíval iba minimálne (2 % detí do 3 rokov). Pre deti vo veku 3 až 6 rokov sa poskytuje formálna starostlivosť na Slovensku v širšom meradle. V roku 2008 bola takáto starostlivosť poskytovaná pre 60 % detí a z toho v prípade 40 % detí vo veku 3 až 6 rokov išlo o starostlivosť nad 30 hodín týždenne. Podiel detí do 3 rokov, ktorým sa poskytuje formálna starostlivosť, je na Slovensku veľmi nízky a za cieľom a priemerom EÚ zaostáva aj podiel detí vo veku od 3 do 6 rokov, pre ktoré sa poskytuje formálna starostlivosť.

Zoznam príloh

Prílohy ku kapitole 1:

- 1 Základné ukazovatele ekonomického vývoja SR
- 2 Indexy spotrebiteľských cien
- 3 Výstavba a úbytok bytov
- 4 Medzinárodné porovnanie vývoja vybraných ekonomických ukazovateľov

Prílohy ku kapitole 2:

- 1 Miera zamestnanosti podľa veku a vzdelania v roku 2009 (priemer za rok v %)
- 2 Zamestnanosť podľa veľkosti podnikov v roku 2009 (priemer za rok)
- 3 Miera nezamestnanosti podľa veku a vzdelania v roku 2008 (priemer za rok v %)
- 4 Aktívne opatrenia na trhu práce
- 5 Priemerná dohodnutá suma finančných prostriedkov na jedno vytvorené/obsadené pracovné miesto, resp. jednu zaradenú osobu, resp. jedno podporené pracovné miesto v Sk)
- 6 Priemerná hrubá mesačná mzda v podnikateľskej a nepodnikateľskej sfére podľa stupňov vzdelania (v Sk)
- 7 Priemerná hrubá mesačná mzda v podnikateľskej a nepodnikateľskej sfére podľa hlavnej triedy KZAM a pohlavia – 4. štvrťrok 2009
- 8 Priemerná hrubá mesačná mzda v podnikateľskej a nepodnikateľskej sfére podľa veku (v Sk)
- 9 Priemerná hrubá mesačná mzda v podnikateľskej a nepodnikateľskej sfére podľa regiónov (v Sk)
- 10 Priemerná hrubá mesačná mzda a vybrané zložky mzdy zamestnancov podľa pohlavia – 4. štvrťrok 2009
- 11 Podiely zamestnancov v pásmach priemernej hrubej mesačnej mzdy – 4. štvrťrok 2009
- 12 Mesačné náklady práce na zamestnanca v SR za rok 2007 podľa odvetví (v Sk)
- 13 Počet uchádzačov o zamestnanie podľa štatistickej klasifikácie ekonomických
- 14 Stav uchádzačov o zamestnanie z radov absolventov škôl ku koncu roka 2009
- 15 Priemerný hodinový zárobok podľa krajov v podnikateľskej sfére – 4. štvrťrok 2009
- 16 Priemerný hodinový zárobok podľa odvetví v podnikateľskej sfére – 4. štvrťrok 2009
- 17 Priemerný hodinový zárobok podľa odvetví v podnikateľskej sfére – 4. štvrťrok 2009
- 18 Priemerný hodinový zárobok podľa vekovej skupiny v podnikateľskej sfére – 4. štvrťrok 2009
- 19 Priemerný hodinový zárobok podľa rodového členenia v podnikateľskej sfére – 4. štvrťrok 2009

Prílohy ku kapitole 3:

- 1 Výdavky základného fondu nemocenského poistenia(ZFNP) a nemocenské dávky v roku 2008
- 2 Počet poberateľov samostatne vyplácaných dôchodkov a v súbehu s vdovským, resp. vdoveckým dôchodkom k 31.12.2008
- 3 Počet poberateľov dôchodku a výška sólo dôchodkovej dávky podľa rodu
- 4 Rozdelenie poberateľov podľa výšky dôchodkových dávok k 31. 12. 2008
- 5 Prehľad výdavkov na dôchodkové dávky k 31. 12. 2008
- 6 Výdavky základného fondu úrazového poistenia(ZFÚP) v roku 2008
- 7 Priemerná výška a počet vyplatených dávok úrazového poistenia v roku 2008
- 8 Výdavky základného fondu garančného poistenia (ZFGP) v Sk v roku 2008
- 9 Vyplatené dávky v nezamestnanosti, počet prípadov a priemerná výška dávky v roku 2008
- 10 Počet poberateľov dávky v nezamestnanosti v členení podľa veku a rodu za rok 2008
- 11 Rozdelenie sporiteľov v starobnom dôchodkovom sporení podľa veku
- 12 Veková štruktúra sporiteľov v starobnom dôchodkovom sporení
- 13 Dôvody vykonávania opatrení sociálnej kurately pre deti v roku 2008
- 14 Vývoj počtu poberateľov resocializačného príspevku
- 15 Vývoj čerpania finančných prostriedkov na resocializačný príspevok za rok 2009

- 16 Pomoc deťom týraným, sexuálne zneužívaným a šikanovaným
- 17 Deti umiestnené na základe rozhodnutia súdu do zariadení na výkon rozhodnutia súdu
- 18 Formy starostlivosti v detských domovoch
- 19 Počty umiestnených detí v jednotlivých formách starostlivosti v detských domovoch
- 20 Celkový počet detí zverených do jednotlivých foriem náhr. rodinnej starostlivosti v jednotlivých rokoch
- 21 Základné štatistické údaje o činnosti RPPS
- 22 Opatrovateľská služba – rozdelenie podľa krajov
- 23 Prepravná služba
- 24 Počet zariadení sociálnych služieb a ich kapacita (podľa druhu zariadenia) za rok 2007
- 25 Počet zariadení sociálnych služieb a ich kapacita za rok 2006 a 2007 podľa krajov
- 26 Počet zariadení sociálnych služieb podľa zriaďovateľa za rok 2008
- 27 Obyvatelia zariadení sociálnych služieb za roky 2007 a 2008
- 28 Výdavky zariadení sociálnych služieb za rok 2008
- 29 Zamestnanci zariadení sociálnych služieb (spolu) za rok 2008
- 30 Vybrané zariadenia sociálnych služieb
- 31 Počet občanov zaradených do poradovníka čakateľov na poskytovanie starostlivosti vo vybraných zariadeniach sociálnych služieb v roku 2008
- 32 Počet zamestnancov zariadení sociálnych služieb(zriadené samosprávnymi orgánmi) , výška a zloženie ich platu za rok 2009 v EUR /mesiac
- 33 Neverejní poskytovatelia sociálnych služieb a ich poberatelia za rok 2009
- 34 Príjmy a výdavky neverejných poskytovateľov sociálnych služieb za rok 2009
- 35 Neverejní poskytovatelia sociálnych služieb – zamestnanci za rok 2009
- 36 Výdavky na sociálnu ochranu v EÚ členských krajinách, 2007 (Metodika ESSPROS)
- 37 Príjmy na sociálnu ochranu podľa typu (% z celkových príjmov) v EÚ, 2007
- 38 Čerpanie výdavkov kapitoly 22 - MPSVR SR podľa programového rozpočtovania za rok 2009

Prílohy ku kapitole 4:

- 1 Podiel obyvateľov v rámci príjmových intervalov (Prešovský kraj, %, 2009)
- 2 Podiel obyvateľov v rámci príjmových intervalov (Banskobystrický kraj, %, 2009)
- 3 Podiel obyvateľov v rámci príjmových intervalov (Nitriansky kraj, %, 2009)
- 4 Zoznam vybraných indikátorov sociálnej inklúzie OMK (2007 -2008)
- 5 Zoznam národných indikátorov chudoby a sociálneho vylúčenia (2005-2008)
- 6 Miera podnikania (v %) podnikateľov v SR podľa pohlavia v rokoch 1994 – 2008
- 7 Miera podnikania (v %) podnikateľov spolu (15-74) v členských štátoch EÚ v rokoch 2000 a 2008 a jej zmena (v percent. bodoch/p. b.) v roku 2008 v porovnaní s rokom 2000 - podľa pohlavia
- 8 Porovnanie indexu rastu podnikateľov spolu (v %) podľa pohlavia a reálneho rastu HDP (v %) v roku 2008 v porovnaní s rokom 2007 v EÚ (predchádzajúci rok = 100 %)
- 9 Podiel žien z podnikateľov (v %) v SR podľa pohlavia v rokoch 1994 – 2008

Prílohy ku kapitole 5:

- 1 Porovnanie štrukturálnych indikátorov makroekonomického prostredia medzi krajinami EÚ 27 v poslednom dostupnom roku
- 2 Porovnanie štrukturálnych indikátorov v oblasti zamestnanosti medzi krajinami EÚ 27 v poslednom dostupnom roku
- 3 Porovnanie štrukturálnych indikátorov v oblasti sociálnej kohézie medzi krajinami EÚ 27 v poslednom dostupnom roku

Prílohy ku kapitole 1

Tab. 1. Základné ukazovatele ekonomického vývoja SR

Ukazovateľ	Merná jednotka	2004	2005	2006	2007	2008	2009
HRUBÝ DOMÁCI PRODUKT 1)							
Hrubý domáci produkt v bežných cenách	mld. Eur	45,13	49,28	55,05	61,55	67,22	63,33
index, rovnaké obdobie predchádz. roku = 100	%	111,2	109,2	111,7	111,8	109,2	94,2
Hrubý domáci produkt v s.c. 2)							
Hrubý domáci produkt v s.c. 2)	mld. Eur	37,1	39,6	42,9	47,5	50,4	48,1
index, rovnaké obdobie predchádz. roku = 100	%	105,0	106,7	108,5	110,6	106,2	95,3
Podiel súkromného sektora na HDP	%	90,1	90,9	91,8	92,3	92,9	93,4
Priemerný počet zamestnancov v hospodárstve 3)	tis. osôb	1 803,2	1 813,8	1 855,9	1 890,5	1 928,9	1 848,2
index, rovnaké obdobie predchádz. roku = 100	%	97,4	100,6	102,3	101,9	102,0	95,8
Produktivita práce z HDP 4)							
index, rovn. obd. predchádz. roku = 100 v b.c.	%	114,2	108,6	109,2	109,8	107,0	98,3
index, rovn. obd. predchádz. roku = 100 v s.c.	%	107,9	106,0	106,0	108,6	104,1	99,5
INFLÁCIA 5)							
Medziročná miera inflácie							
posledný mesiac obdobia	%	5,9	3,7	4,2	3,4	4,4	0,5
v priemere za obdobie	%	7,5	2,7	4,5	2,8	4,6	1,6
EKONOMICKÁ AKTIVITA PODĽA VZPS 6)							
Počet pracujúcich	tis. osôb	2 170,4	2 216,2	2 301,4	2 357,3	2 433,8	2 365,8
index, rovnaké obdobie predchádz. roku = 100	%	100,3	102,1	103,8	102,4	103,2	97,2
Počet nezamestnaných	tis. osôb	480,7	427,5	353,4	291,9	257,5	324,2
index, rovnaké obdobie predchádz. roku = 100	%	104,7	88,9	82,7	82,6	88,2	125,9
Miera nezamestnanosti	%	18,1	16,2	13,3	11,0	9,6	12,1
ZAMESTNANOSŤ							
Priemerný počet zamestnaných osôb							
v hospodárstve spolu 7)	tis. osôb	2 030,3	2 075,0	2 148,2	2 222,7	2 280,0	2 176,6
index, rovnaké obdobie predchádz. roku = 100	%	100,3	102,2	102,2	102,5	102,6	95,5
PRIEMERNÁ MESAČNÁ MZDA							
zamestnanca za hospodárstvo spolu 8)							
nominálna	Eur	525,29	573,39	622,75	668,72	723,03	744,50
index, rovnaké obdobie predchádz. roku = 100	%	110,2	109,2	108,0	107,2	108,1	103,0

Zdroj: ŠÚ SR Štatistická správa o základných vývojových tendenciách v hospodárstve SR v roku 2009

metóda ESNÚ 95, revidované údaje; v rokoch 2004-2006 podľa predbežných ročných účtov; údaje od roku 2008 sú spresnenými štvrtročnými odhadmi v stálych cenách vypočítaných reťazením objemov s použitím referenčného roka 2000 podľa ESNÚ 95 vypočítaná ako podiel HDP a počtu zamestnancov podľa ESNÚ 95 počítaná zo spotrebiteľských cien na báze roku 2000, od roku 2005 s ročnou aktualizáciou váh

VZPS - Výberové zisťovanie pracovných síl; v priemere za obdobie zo štvrtročného štatistického výkazníctva; bez žien na materskej dovolenke, vrátane živnostníkov; od roku 2006 vrátane ozbrojených zložiek; zo štvrtročného štatistického výkazníctva; bez podnikateľských príjmov, od roka 2006 vrátane platov ozbrojených zložiek, od roku 2007 vrátane platov profesionálnych vojakov; indexy sú počítané z porovnateľných údajov; údaje upravené o štatistický odhad nevidovaných miezd

Tab. 2. Indexy spotrebiteľských cien

Rovnaké obdobie predchádzajúceho roka = 100						
Odbory COICOP	Stále váhy v o/oo	2009				
		marec	jún	september	december	rok
Úhrn za SR	1000,0	102,5	101,8	100,6	100,5	101,6
v tom:						
Potraviny a nealkoholické nápoje	160,7	99,9	95,6	94,9	94,9	96,8
Alkoholické nápoje a tabak	43,4	108,0	108,2	108,2	106,6	108
Odevy a obuv	44,8	100,2	99,0	98,5	97,6	99,2
Bývanie, voda, elektrina, plyn a iné palivá	282,4	107,8	108,0	105,2	103	106,6
Nábytok, vybavenie domácnosti						
a bežná údržba domu	58,3	99	97,6	96,7	96,2	97,7
Zdravotníctvo	29,3	105,4	106,1	107,1	107,1	106,6
Doprava	90,9	91,6	92,3	93,1	99,7	93,6
Pošty a telekomunikácie	35,8	99,7	99,7	101,1	101,1	100,4
Rekreácia a kultúra	79,0	99,3	99,4	98,8	99,4	99,1
Vzdelávanie	15,6	105,2	106,8	105,4	104,7	105,5
Hotely, kaviarne a reštaurácie	68,7	106,4	106,3	102,8	102,4	105
Rozličné tovary a služby	91,1	101,6	101,3	101,1	101,5	101,4

Zdroj: ŠÚ SR Štatistická správa o základných vývojových tendenciách v hospodárstve SR v roku 2009

Tab. 3. Výstavba a úbytok bytov

Ukazovateľ		Počet bytov			Úbytok bytov	
		začatých v roku 2009	rozosta- vaných k 31.12.2009	dokončených v roku 2009	spolu v roku 2009	z asanáciou v roku 2009
Byty spolu	a)	20 325	67 597	18 834	1 208	1 029
	b)	71,8	102,2	109,6	44,0	85,6
v tom sektor:						
verejný	a)	2 719	6 254	2 356	23	23
	b)	80,0	102,8	89,5	121,1	287,5
súkromný	a)	17 606	61 343	16 478	1 185	1 006
	b)	70,6	102,2	113,2	43,5	84,3
z úhrnu bytov						
Byty v rodinných domoch	a)	11 132	41 258	9 022	.	.
	b)	80,9	104,9	106,1	.	.

Zdroj: ŠÚ SR Štatistická správa o základných vývojových tendenciách v hospodárstve SR v roku 2009

a) počet

b) indexy, rovnaké obdobie predchádzajúceho roka = 100

Tab. 4. Medzinárodné porovnanie vývoja vybraných ekonomických ukazovateľov

Krajina, zoskupenie	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
	Hrubý domáci produkt (indexy, rovn. obd. min. roku = 100, stále ceny) 1)						
EÚ 27	101,3	102,5	102,0	103,2	102,9	100,8	95,8
Slovenská republika 1)	104,8	105,0	106,7	108,5	110,6	106,2	95,3
Česká republika	103,6	104,5	106,3	106,8	106,1	102,5	95,8
Maďarsko	104,3	104,9	103,5	104,0	101,0	100,6	93,5
Poľsko	103,9	105,3	103,6	106,2	106,8	105,0	94,2
	Miera inflácie v % (priemerná ročná miera zmeny HICP) 2)						
EÚ 27	2,1	2,3	2,3	2,3	2,4	3,7	1,0
Slovenská republika	8,4	7,5	2,8	4,3	1,9	3,9	0,9
Česká republika	-0,1	2,6	1,6	2,1	3,0	6,3	0,6
Maďarsko	4,7	6,8	3,5	4,0	7,9	6,0	4,0
Poľsko	0,7	3,6	2,2	1,3	2,6	4,2	4,0
	Miera zamestnanosti v % 3)						
EÚ 27	62,6	63,0	63,6	64,5	65,4	65,9	.
Slovenská republika	57,7	57,0	57,7	59,4	60,7	62,3	60,1
Česká republika	64,7	64,2	64,8	65,3	66,1	66,6	65,4
Maďarsko	57,0	56,8	56,9	57,3	57,3	56,7	.
Poľsko	51,2	51,7	52,8	54,5	57,0	59,2	.
	Harmonizovaná miera nezamestnanosti v % 4)						
EÚ 27	9,0	9,0	8,9	8,2	7,1	7,0	8,9
Slovenská republika	17,6	18,2	16,3	13,4	11,1	9,5	11,9
Česká republika	7,8	8,3	7,9	7,2	5,3	4,4	6,8
Maďarsko	5,9	6,1	7,2	7,5	7,4	7,8	10,0
Poľsko	19,7	19,0	17,8	13,9	9,6	7,1	8,2
	Pracovné náklady (indexy, 2008 = 100) 5)						
EÚ 27
Slovenská republika	70,5	74,9	81,4	87,4	94,6	100,0	.
Česká republika	74,6	78,2	81,2	86,4	93,4	100,0	.
Maďarsko	68,8	74,0	80,6	87,3	95,8	100,0	.
Poľsko	71,7	74,7	78,0	82,4	90,6	100,0	.
	Mzdy a príjmy (indexy, 2008 = 100) 6)						
EÚ 27
Slovenská republika	68,4	74,3	80,1	86,4	93,3	100,0	.
Česká republika	74,1	77,7	81,3	86,6	93,3	100,0	.
Maďarsko	68,3	73,6	80,7	87,9	96,7	100,0	.
Poľsko	71,5	74,6	78,0	82,4	90,6	100,0	.

Zdroj: ŠÚ SR, Štatistická správa o základných vývojových tendenciách v hospodárstve SR v roku 2009
sezónne neupravené údaje

HICP - harmonizovaný index spotrebiteľských cien

podiel zamestnaných osôb vo veku 15 - 64 rokov na celkovom počte obyvateľov v rovnakej vekovej skupine

spracované Eurostatom z Výberového zisťovania pracovných síl rovnakým spôsobom za členské štáty, aby boli údaje porovnateľné; sezónne neupravené údaje

nominálne pracovné náklady spolu za celé hospodárstvo okrem poľnohospodárstva, rybolovu, súkromných domácností so zamestnanými osobami

priemerné nominálne mzdy a príjmy za celé hospodárstvo okrem poľnohospodárstva, rybolovu, súkromných domácností so zamestnanými osobami

Prílohy ku kapitole 2

**Tab. 1 Miera zamestnanosti podľa veku a vzdelania v roku 2009
(priemer za rok v %)**

Ukazovateľ	Spolu	Muži	Ženy
15+ roční	51,8	60,4	43,8
15 – 64 roční	60,1	67,6	52,8
Podľa vekových skupín			
15 - 19 roční	3,1	4,2	1,9
20 - 24 roční	40,3	46,8	33,5
25 - 29 roční	70,1	80,9	58,8
30 - 34 roční	76,3	87,1	64,9
35 - 39 roční	81,1	88,0	74,0
40 - 44 roční	82,3	84,4	80,3
45 - 49 roční	82,6	83,9	81,3
50 - 54 roční	76,2	80,8	71,7
55 - 59 roční	56,4	72,8	41,5
60 - 64 roční	16,6	29,3	6,1
65 a viac roční	1,5	2,5	0,9
Podľa vzdelania (15 - 64 roční)			
Z základné	14,7	16,4	13,2
učňovské	67,4	75,1	55,9
stredné (bez maturity)	75,0	84,5	62,8
učňovské s maturitou	74,0	80,6	64,3
úplné stredné všeobecné	38,9	41,9	37,1
úplné stredné odborné	71,7	79,2	65,4
vyššie odborné	73,1	85,1	67,2
vysokoškolské – 1. až 3. stupeň	80,8	86,3	75,9

Zdroj: ŠÚ SR, VZPS

Tab. 2 Zamestnanosť podľa veľkosti podnikov v roku 2009 (priemer za rok)

Počet zamestnancov	Osoby	Podiel v %	Zmena podielu 2009/2008 v p. b.	Index 2009/ 2008
Spolu	2 176 644	100,0	0,0	95,5
v tom				
0 – 9	101 610	4,7	-1,2	75,6
10 – 19	185 068	8,5	1,0	108,0
20 – 49	184 712	8,5	-0,4	91,3
50 – 249	386 766	17,8	0,3	97,2
250 – 499	148 818	6,8	0,1	96,6
500 – 999	133 285	6,1	-0,4	90,4
1000 a viac	370 135	17,0	0,1	95,9
Živnostníci (odhad)	666 250	30,6	0,5	97,1

Zdroj: ŠÚ SR, Štatistická správa o základných vývojových tendenciách v hospodárstve SR v roku 2009

Tab. 3 Miera nezamestnanosti podľa veku a vzdelania v roku 2009 (v %)

Ukazovateľ	Spolu	Muži	Ženy
Spolu	12,1	11,4	12,9
Podľa vekových skupín			
15-19 roční	53,4	50,0	60,5
20-24 roční	24,4	25,3	23,1
25-29 roční	13,8	13,5	14,2
30-34 roční	10,7	9,5	12,3
35-39 roční	9,9	8,1	12,0
40-44 roční	10,6	10,4	10,8
45-49 roční	9,4	8,9	9,8
50-54 roční	10,6	9,3	11,9
55-59 roční	8,4	7,1	10,4
60-64 roční	4,6	4,2	6,5
65 a viac roční	1,3	1,5	-
Podľa vzdelania			
základné	41,6	42,1	41,0
učňovské	14,0	12,4	16,9
stredné (bez maturity)	11,1	9,5	13,7
učňovské s maturitou	15,1	14,6	15,9
úplné stredné všeobecné	12,9	10,9	14,2
úplné stredné odborné	8,6	8,2	8,9
vyššie odborné	5,6	3,2	7,1
vysokoškolské	4,2	3,8	4,5

Zdroj: ŠÚ SR, VZPS

Tab. 4 Nástroje aktívnych opatrení trhu práce *

Nástroj APTP	Rok 2006		Rok 2007		Rok 2008		Rok 2009	
	Počet vytvorených - obsadených PM, resp. počet zaradených osôb, resp. počet podporených PM	Dohodnutá suma finančných prostriedkov (v Eur)	Počet vytvorených-obsadených PM, resp. počet zaradených osôb, resp. počet podporených PM	Dohodnutá suma finančných prostriedkov (v Eur)	Počet vytvorených - obsadených PM, resp. počet zaradených osôb, resp. počet podporených PM	Dohodnutá suma finančných prostriedkov (v Eur)	Počet vytvorených - obsadených PM, resp. počet zaradených osôb, resp. počet podporených PM	Dohodnutá suma finančných prostriedkov (v Eur)
§ 32	0	0,00	0	0,00	3 207	32 567,42	4 901	49 103,48
§ 43 ods.7	0	0,00	0	0,00	524	6 266,65	736	7 877,68
§ 43 ods.10	0	0,00	0	0,00	129	1 899,65	1 129	29 303,43
§ 43 ods.11	0	0,00	0	0,00	5	145,39	48	790,78
§ 46	8 377	1 829 904,60	8 890	2 145 456,72	12 143	3 725 446,92	17 924	5 841 204,64
§ 47	1 228	725 401,55	12 537	7 916 931,75	13 863	8 501 069,87	29 921	30 642 710,81
§ 48b	—	—	—	—	1 693	401 026,46	1 066	251 399,11
§ 49	10 477	22 388 078,30	10 038	23 030 268,41	12 096	33 516 119,40	12 870	39 383 573,61
§ 49a	—	—	—	—	65	33 415,09	250	136 392,95
§ 50	3 490	8 839 563,13	2 550	6 961 800,60	1 016	2 502 800,74	128	287 325,18
§ 50a	—	—	—	—	820	2 964 567,08	1 502	5 847 572,15
§50c	—	—	—	—	●	●	437	2 732 522,58
§50d	—	—	—	—	—	—	38 197	2 555 404,23
§50e	—	—	—	—	—	—	6 559	20 822 633,00
§50f	—	—	—	—	—	—	156	143 286,10
§50g	—	—	—	—	—	—	3	2 508,69
§50h	—	—	—	—	—	—	0	0,00
§ 51	14 503	4 589 186,55	8 937	2 818 031,63	7 451	4 815 714,30	11 764	10 989 976,03
§ 52	218 071	36 342 574,02	257 299	30 812 845,95	166 630	27 768 303,43	36 459	5 729 467,23
§ 52a	—	—	—	—	16 599	13 176 775,64	3 981	4 771 247,67
§ 53	0	0,00	0	0,00	12 311	1 460 378,97	16 052	4 149 691,89
§ 53a	—	—	—	—	6	2 726,32	42	30 745,94
§ 53b	—	—	—	—	●	●	6 521	37 681,51
§ 54	0	0,00	0	0,00	8 227	4 261 079,53	2 274	1 607 150,08
§ 56	638	3 791 271,03	862	5 494 793,04	739	5 241 730,00	1 417	11 284 043,64
§ 56a	—	—	—	—	189	104 007,27	297	459 186,28
§ 57	405	2 537 636,86	389	2 784 150,47	337	2 471 561,44	439	3 580 254,75
§ 59	61	505 941,81	73	397 650,30	159	858 177,52	275	1 622 146,69
§ 60	2 793	4 029 406,49	2 674	4 195 862,01	6 592	11 842 725,42	12 668	9 186 743,37
Spolu	260 043	85 578 964,35	304 249	86 557 790,88	270 785	123 688 504,51	208 016	162 181 943,50

Zdroj: ÚPSVR

Vysvetlivky:

— jav sa nevyskytoval

● údaj nie je k dispozícii

* Podrobnejší popis realizácie vybraných aktívnych opatrení na trhu práce sa nachádza na nasledujúcich stranách

Prehľad realizácie vybraných aktívnych opatrení na trhu práce

Sprostredkovanie zamestnania (§ 32)

Náhrada časti cestovných výdavkov uchádzačov o zamestnanie, ktoré súvisia s absolvovaním vstupného pohovoru alebo výberového konania u zamestnávateľa v roku 2009

Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny na účely sprostredkovania zamestnania poskytuje náhradu časti cestovných výdavkov uchádzačom o zamestnanie, ktoré súvisia s absolvovaním vstupného pohovoru alebo výberového konania u zamestnávateľa.

V roku 2009 týmto opatrením bolo podporených celkom 4 901 uchádzačov o zamestnanie, čo bolo o 1 694 osôb viac ako v roku 2008. Vyplatených bolo 49 103 Eur zo štátneho rozpočtu, čo bolo o 16 536 Eur viac ako v roku 2008.

Z celkového počtu 4 901 uchádzačov o zamestnanie bolo v roku 2009:

2 430 žien (49,58 %),

2 005 znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie (40,91%),

1 106 absolventov (22,57%),

352 uchádzačov o zamestnanie starších ako 50 rokov (7,18%).

Informačné a poradenské služby (§ 42)

Významnou časťou náplne súvisiacej so sprostredkovaním zamestnania v roku 2009 bolo poskytovanie informačných a poradenských služieb, ktoré boli všetkým klientom úradov práce, sociálnych vecí a rodiny sprostredkované individuálnou alebo skupinovú formou v I. zóne 3- zónového systému poskytovania služieb zamestnanosti. Informačné a poradenské služby boli klientom poskytované taktiež v informačných a poradenských strediskách zriadených v rámci Národného projektu VII A „Modernizácia služieb zamestnanosti podporou rozvoja nástrojov a foriem informačných a poradenských služieb“, pri sprostredkovaní zamestnania, priamo u zamestnávateľa alebo na školách.

V rámci Informačných a poradenských služieb boli prioritne poskytované uchádzačom o zamestnanie a záujemcom o zamestnanie najmä informácie o:

podmienkach zaradenia, vedenia a vyradenia z evidencie uchádzačov o zamestnanie, záujemcov o zamestnanie a o ich právach a povinnostiach,

podmienkach nároku na dávku v nezamestnanosti a v hmotnej núdzi,

trhu práce (aktuálna situácia, predpoklady vývoja),

voľných pracovných miestach v regióne, v SR a v zahraničí,

možnosti sprostredkovania zamestnania za úhradu, o agentúrach dočasného zamestnávania a agentúrach podporovaného zamestnávania,

druhoch povolání a predpokladoch a požiadavkách na ich výkon,

zdravotných a kvalifikačných požiadavkách na pracovné miesto,

možnostiach a podmienkach účasti na AOTP

ponuke účasti na burzách informácií, burzách práce a výberových konaniach,

realizácii národných projektov,

práci s PC a internetom,

možnosti využitia služieb poskytovaných v informačno-poradenských strediskách,

poradensko-informačných centrách pre občanov so zdravotným postihnutím,

ponuke služieb odborného poradenstva,

aktívnom uchádzaní sa o zamestnanie – vzory písomností (žiadosť o prijatie do zamestnania, motivačný list, životopis), zásady komunikácie so zamestnávateľom, príprava na výberové konanie alebo na prijímací pohovor,

pracovno-právnych vzťahoch.

Služby informačných a poradenských stredísk

Klienti si mali možnosť v informačných a poradenských strediskách pripraviť a vytlačiť žiadosť, životopis, motivačný list. Zamestnanci úradov práce, sociálnych vecí a rodiny pomáhali individuálne klientom, ktorí nemali počítačové zručnosti, prípadne mali problém s vyhotovením napr. žiadosti o prijatie do zamestnania. Pri poskytovaní informačných a poradenských služieb zamestnanci úradov práce, sociálnych vecí a rodiny využívali rôzne informačné letáky, publikácie, charakteristiky povolání, dotazníky a informácie

z internetových stránek Ústředí práce, sociálních věcí a rodiny, Informačního systému typových pozicí a Profesie.

Uchádzači o zamestnanie so zdravotným postihnutím

Poskytovanie informačných a poradenských služieb zabezpečili úrady práce, sociálnych vecí a rodiny realizáciou aktivít pre občanov so zdravotným postihnutím, ktoré boli zamerané na riešenie ich situácie v podmienkach súčasného trhu práce:

celkovo bolo poskytnutých 11 009 individuálnych informačných rozhovorov (o 1 707 menej ako v roku 2008). Na 1 929 skupinových stretnutiach sa zúčastnilo celkovo 5 393 uchádzačov o zamestnanie a záujemcov o zamestnanie so zdravotným postihnutím (o 1 228 účastníkov viac ako v roku 2008), novoevidovaným uchádzačom o zamestnanie a záujemcom o zamestnanie so zdravotným postihnutím bolo poskytnutých 5 773 odborných rád ohľadom výberu vhodného povolania, t.j. o 1 157 menej ako v roku 2008, podaných bolo 20 725 informácií o voľných pracovných miestach v regióne a v SR (o 4 692 viac ako v roku 2008), poskytnutých 5 295 informácií o možnostiach zamestnania v zahraničí (o 1 457 viac ako v roku 2008), 6 175 informácií a ponúk účasti na burze práce a výberových konaniach (o 904 viac ako v roku 2008), 9 488 informácií o možnosti využitia bezplatného informačného systému o voľných pracovných miestach (o 1 562 menej ako v roku 2008), 5 193 informácií o možnosti využitia služieb poskytovaných prostredníctvom informačno-poradenských centier pre občanov so zdravotným postihnutím (o 936 menej ako v roku 2008),

uskutočnila sa distribúcia informačného letáku „Pomoc úradu práce, sociálnych vecí a rodiny pri zamestnávaní občanov so zdravotným postihnutím“ v celkovom počte 31 380 kusov (o 6 578 menej ako v roku 2008), a to uchádzačom o zamestnanie a záujemcom o zamestnanie so zdravotným postihnutím, školám, pobočkám Sociálnej poisťovne, agentúram podporovaného zamestnávania a agentúram dočasného zamestnávania, zväzom zdravotne postihnutých a iným organizáciám, vrátane zamestnávateľov.

Zamestnávateľom boli poskytované informačné a poradenské služby o:

výbere vhodného zamestnanca na požadovanú pracovnú pozíciu,
možnostiach a podmienkach účasti na jednotlivých aktívnych opatreniach trhu práce,
výzve na predkladanie projektov na zamestnávanie znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie a o podmienkach účasti v partnerstvách,
možnosti vzdelávania zamestnancov prostredníctvom NP IX - Teoretická a praktická príprava zamestnancov na získanie nových vedomostí a zručností,
ponuke účasti na burze informácií a burze práce,
situácii na trhu práce,
povinnostiach zamestnávateľa pri zamestnávaní občanov so zdravotným postihnutím,
ohľadom zamestnávania cudzincov a občanov EÚ,
nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní,
s hromadných prepúšťaniach a pracovno-právnymi vzťahmi,
možnostiach využitia služieb agentúr dočasného zamestnávania, agentúr podporovaného zamestnávania a sprostredkovania zamestnania za úhradu.

Zamestnávateľom bolo poskytnutých spolu 17 273 služieb (o 1 573 menej ako v roku 2008), z toho 17 197 individuálnych služieb (o 1 462 menej ako v roku 2008) a 76 skupinových aktivít (o 111 menej ako v roku 2008).

Občanom ohrozeným stratou zamestnania bolo poskytnuté poradenstvo a informácie o: aktuálnej situácii a predpokladanom vývoji na trhu práce, zamestnávateľoch a voľných pracovných miestach v regióne, v SR i v zahraničí, výberovom konaní a burze práce, podmienkach zaradenia do evidencie uchádzačov o zamestnanie alebo záujemcov o zamestnanie, podmienkach nároku na dávku v nezamestnanosti a dávku v hmotnej núdzi, možnostiach a podmienkach účasti na programoch aktívnej politiky trhu práce, pri voľbe povolania a výbere zamestnania, možnosti odchodu na predčasný starobný dôchodok, pri riešení pracovnoprávných vzťahov.

Občanom ohrozeným stratou zamestnania bolo poskytnutých spolu 57 572 služieb (o 7 433 menej ako v roku 2008), z toho 56 598 individuálnych služieb (o 7 810 menej ako v roku 2008) a 974 skupinových aktivít (o 377 viac ako v roku 2008).

Preventívno-poradenská činnosť pre základné a stredné školy – voľba povolania:

Informačné a poradenské služby poskytované úradmi práce, sociálnych vecí a rodiny pri voľbe povolania boli zamerané na:

výber vhodného povolania – druhy a popis povolání, predpoklady, zdravotné a kvalifikačné požiadavky na výkon jednotlivých povolání, možnosť ďalšieho štúdia na stredných školách, záujmové dotazníky a testy, interaktívne DVD o povolaniach Svet práce, DVD o povolaniach, programy pre voľbu povolania „Cesta k povolaniu“, „Sprievodca svetom povolání“ a „Informačný systém typových pozícií“, aktuálnu situáciu a na požiadavky o trhu práce - najžiadanejšie a najmenej žiadané profesie, voľné pracovné miesta v regióne, najväčší zamestnávateľia regiónu, podmienky evidencie mladistvých na úrade práce, sociálnych vecí a rodiny, možnosti individuálneho poradenstva a možnosti využitia internetu a počítačových programov pri výbere povolania v Informačno-poradenskom stredisku.

Žiakom základných škôl bolo poskytnutých spolu 5 066 služieb (o 4 639 menej ako v roku 2008), z toho 656 individuálnych služieb (o 4 638 menej ako v roku 2008) a 4 410 skupinových aktivít (o 1 menej ako v roku 2008). Žiakom stredných škôl bolo poskytnutých spolu 5 918 služieb (o 6 883 menej ako v roku 2008), z toho 777 individuálnych služieb (o 4 728 menej ako v roku 2008) a 5 141 skupinových aktivít (o 2 155 menej ako v roku 2008).

Preventívne poradenstvo pre žiakov základných škôl sa realizovalo ako aktivita na jednotlivých školách formou skupinových stretnutí, ktorých podmienky a časový harmonogram bol dohodnutý v spolupráci s výchovnými poradcami škôl s možnosťou ďalšieho individuálneho, prípadne skupinového poradenstva priamo na úrade práce, sociálnych vecí a rodiny. Zamestnanci úradov práce, sociálnych vecí a rodiny sa taktiež zúčastňovali rodičovských združení, kde poskytovali informácie súvisiace s voľbou a výberom vhodného povolania pre žiakov s perspektívou uplatnenia sa na trhu práce.

Preventívne poradenstvo pre žiakov stredných škôl sa realizovalo na školách skupinovo formou prednášok a následnej diskusie a taktiež individuálne v priestoroch Informačno-poradenského strediska. Cieľom týchto aktivít bolo pomôcť budúcim absolventom škôl zorientovať sa v žiadaných profesiách a uľahčiť im vstup na trh práce.

V priebehu roka 2009 sa zúčastnilo individuálnych a skupinových stretnutí celkovo 5 525 žiakov základných škôl a žiakov stredných škôl so zdravotným postihnutím, čo bolo o 168 viac ako v roku 2008. Individuálne poradenstvo bolo poskytnuté celkovo 947 žiakom základných a stredných škôl so zdravotným postihnutím (o 1 230 menej ako v roku 2008). Skupinové poradenstvo bolo poskytnuté celkovo 4 578 žiakom základných a stredných škôl so zdravotným postihnutím (o 1 398 viac ako v roku 2008).

Iní klienti

V súvislosti s informovaním širokej verejnosti o možnosti evidencie ako záujemca o zamestnanie zamestnanci úradov práce, sociálnych vecí a rodiny poskytovali individuálne poradenské služby iným klientom - rodičom na materskej, resp. rodičovskej dovolenke, občanom so zdravotným postihnutím a poberateľom dávky v hmotnej núdzi, ktorí nie sú v evidencii uchádzačov o zamestnanie, dôchodcom, uchádzačom o zamestnanie vyradeným z evidencie, ktorí nenašli uplatnenie na trhu práce.

Iným klientom bolo poskytnutých spolu 166 207 služieb (o 39 366 menej ako v roku 2008), z toho 165 612 individuálnych služieb (o 39 376 menej ako v roku 2008) a 595 skupinových aktivít (o 10 viac ako v roku 2008).

Burzy informácií

V priebehu roka úrady práce, sociálnych vecí a rodiny organizovali už po tretí raz burzy informácií pre žiakov základných škôl a ich rodičov, žiakov stredných škôl, výchovných poradcov, uchádzačov o zamestnanie a záujemcov o zamestnanie, na ktorých sa prezentovali stredné školy a zamestnávateľia daného regiónu. Prínosom bola diskusia za okrúhlym stolom, kde sa stretli zástupcovia úradu práce, sociálnych vecí a rodiny, vyšších územných celkov, Krajského školského úradu, Centra pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie, stredných škôl, základných škôl, strategickí investori, zamestnávateľia. Zástupcovia

týchto subjektov mali možnosť vzájomne si vymeniť informácie, námety, návrhy a iniciatívy na zlepšenie situácie na trhu práce. Zúčastnení pomenovali súčasné problémy a reálny stav na trhu práce a v oblasti školstva a poukázali aj na legislatívne nedostatky.

Odborné poradenské služby (§ 43)

Odborné poradenské služby sú zamerané na riešenie problémov spojených s pracovným uplatnením uchádzača o zamestnanie, na vytváranie súladu medzi jeho osobnostnými predpokladmi a požiadavkami na vykonávanie určitého zamestnania, na ovplyvňovanie rozhodovania a správania sa uchádzača o zamestnanie, ako aj na jeho sociálnu a pracovnú adaptáciu.

V súvislosti s poskytovaním odborných poradenských služieb vznikol nárok na finančné príspevky pre 1 913 uchádzačov o zamestnanie (o 1 255 uchádzačov o zamestnanie viac ako v roku 2008), a to vo výške 37 972 Eur.

Vzdelávanie a príprava pre trh práce uchádzača o zamestnanie a záujemcu o zamestnanie (§ 46)

Úrady práce, sociálnych vecí a rodiny zabezpečujú uchádzačom o zamestnanie a záujemcom o zamestnanie vzdelávanie a prípravu pre trh práce na základe zhodnotenia ich schopností, pracovných skúseností, odborných zručností, dosiahnutého stupňa vzdelania a zdravotnej spôsobilosti na prácu.

V priebehu roka 2009 sa vzdelávania a prípravy pre trh práce zúčastnilo 17 924 osôb (z toho 108 záujemcov o zamestnanie), čo je v porovnaní s rokom 2008 viac o 5 781 osôb. Dohodnutá suma na vzdelávanie a prípravu pre trh práce predstavovala 5 841 205 Eur, čo je o 2 115 758 Eur viac ako v roku 2008. Maximálny počet zaradených bol v Banskobystrickom (16 %) a Prešovskom kraji (16 %), s počtom 2 927 osôb, čo tvorí spolu 32 % z celkového počtu osôb zaradených na vzdelávanie a prípravu pre trh práce.

Vzdelávanie a príprava pre trh práce zamestnanca (§ 47)

Cieľom opatrenia je podpora vzdelávania zamestnancov zamestnávateľa súvisiaca so vznikom nových pracovných miest a udrzaním už existujúcich pracovných miest, najmä pre zamestnancov so stredoškolským a nižším vzdelaním. Podporou vzdelávania realizovaného zamestnávateľom sú zamestnávateľia motivovaní vzdelávať svojich zamestnancov a aj touto cestou predchádzať hromadnému prepúšťaniu a napomáhať vytváraniu nových pracovných miest. Vzdelávanie a príprava pre trh práce zamestnancov vykonáva zamestnávateľ formou všeobecného alebo špecifického vzdelávania s cieľom zvýšiť ich vzdelanostnú úroveň, pracovný potenciál a adaptabilitu na trhu práce.

Vzdelávania a prípravy pre trh práce sa zúčastnilo celkovo 29 921 zamestnancov, čo je v porovnaní s rokom 2008 viac o 16 058 zamestnancov. Celková dohodnutá suma v roku 2009 bola 30 642 711 Eur, čo je o 22 141 641 Eur viac ako v roku 2008. Najviac zamestnancov zaradených na vzdelávanie (6 599 osôb) bolo v Banskobystrickom kraji, čo je 22 % z celkového počtu zaradených zamestnancov.

Dávka počas vzdelávania a prípravy pre trh práce a počas prípravy na pracovné uplatnenie občana so zdravotným postihnutím (§ 48b)

Uchádzač o zamestnanie, ktorý sa zúčastňuje vzdelávania a prípravy pre trh práce alebo občan so zdravotným postihnutím, ktorý je uchádzačom o zamestnanie a zúčastňuje sa prípravy na pracovné uplatnenie, trvajúcej dlhšie ako jeden kalendárny mesiac, má nárok na dávku počas vzdelávania a prípravy pre trh práce alebo na dávku počas prípravy na pracovné uplatnenie. Dávka sa poskytuje za kalendárny mesiac vo výške sumy životného minima poskytovaného jednej plnoletej fyzickej platnej k prvému dňu kalendárneho mesiaca, v ktorom uchádzač o zamestnanie nastúpil na vzdelávanie a prípravu pre trh práce alebo občan so zdravotným postihnutím, ktorý je uchádzačom o zamestnanie, nastúpil na prípravu na pracovné uplatnenie.

V roku 2009 bola dávka poskytnutá 1 066 uchádzačom o zamestnanie (čo je v porovnaní s rokom 2008 menej o 627 uchádzačov o zamestnanie) v celkovej sume 251 399 Eur. Pokles celkového poskytnutého príspevku v porovnaní s rokom 2008 bol o 149 627 Eur. Dávka bola poskytovaná najviac v Trenčianskom a Košickom kraji. Podiel žien podporených dávkou počas vzdelávania a prípravy pre trh práce bol 81 %.

Príspevok na samostatnú zárobkovú činnosť (§ 49)

Príspevok sa poskytuje na úhradu nákladov, súvisiacich so samostatnou zárobkovou činnosťou. Z hľadiska podpory vytvárania pracovných miest napomáha uchádzačom o zamestnanie vstup na trh práce ako podnikateľom.

Novelou zákona o službách zamestnanosti s účinnosťou od 1. apríla 2009 je možné príspevok opätovne poskytnúť najskôr po uplynutí troch rokov odo dňa nasledujúceho po uplynutí dvoch rokov od začatia prevádzkovania alebo vykonávania samostatnej zárobkovej činnosti, na ktorú bol príspevok poskytnutý. Okrem toho, splnenie podmienok pre vznik nároku na príspevok (výsledky teoretickej a praktickej prípravy na podnikania, reálnosť podnikateľského zámeru) posudzuje komisia pri Výbore pre otázky zamestnanosti.

S cieľom podpory urýchleného vstupu znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie – absolventov škôl na trh práce sa na prechodné obdobie do konca roka 2010 zrušením 3-mesačného obdobia vedenia v evidencii uchádzačov o zamestnanie uvoľnili podmienky pre vznik nároku na poskytnutie príspevku pre túto skupinu (novela zákona o službách zamestnanosti s účinnosťou od 1. decembra 2009).

V roku 2009 bolo prostredníctvom tohto príspevku podporené vytvorenie a obsadenie 12 870 pracovných miest, čo bolo o 774 viac ako v roku 2008. Z celkového počtu bol príspevok poskytnutý 4 560 znevýhodneným uchádzačom o zamestnanie (35,43 % z celkového počtu podporených uchádzačov o zamestnanie), najväčší podiel predstavovali dlhodobo evidovaní uchádzačov o zamestnanie (18,2 % z celkového počtu podporených uchádzačov o zamestnanie). Príspevok využilo 4 617 žien (35,87 % z celkového počtu podporených uchádzačov o zamestnanie). Celková dohodnutá suma bola 39 383 574 Eur, čo bolo v dôsledku väčšieho záujmu o príspevok o 5 867 454 Eur viac ako v roku 2008. Najviac vytvorených pracovných miest bolo v Prešovskom kraji (2 794), čo predstavuje 21,7 % z celkového počtu vytvorených pracovných miest formou samozamestnania.

Príspevok na zapracovanie znevýhodneného uchádzača o zamestnanie (§ 49a)

Príspevok na zapracovanie znevýhodneného uchádzača o zamestnanie sa poskytuje vo výške sumy životného minima poskytovaného jednej plnoletej fyzickej osobe sa poskytuje znevýhodnenému uchádzačovi o zamestnanie, ktorý vykonáva zapracovanie najdlhšie počas troch kalendárnych mesiacov a najviac 30 hodín týždenne. Znevýhodnenému uchádzačovi o zamestnanie vzniká zároveň nárok na preplatenie výdavkov na cestovné, na ubytovanie, na služby pre rodinu s deťmi, náklady na poistenie pre prípad škody spôsobenej znevýhodneným uchádzačom o zamestnanie, náklady na úrazové poistenie.

V roku 2009 bolo na zapracovanie zaradených 252 znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie čo je v porovnaní s rokom 2008 viac o 185 uchádzačov o zamestnanie. Najviac zaradených uchádzačov o zamestnanie bolo v Prešovskom kraji (95 znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie). Celková dohodnutá suma bola 136 393 Eur, čo je v porovnaní s rokom 2008 viac o 102 978 Eur.

Príspevok na podporu zamestnávania znevýhodneného uchádzača o zamestnanie (§ 50)

Príspevok na podporu zamestnávania znevýhodneného uchádzača o zamestnanie sa poskytuje zamestnávateľovi, ktorý prijme znevýhodneného uchádzača o zamestnanie do pracovného pomeru na vytvorené pracovného miesta. Priemerná dĺžka podporovania pracovného miesta je 15 až 18 mesiacov s podmienkou jeho udržania najmenej dva roky.

V roku 2009 bolo vytvorených a obsadených 128 pracovných miest, čo je v porovnaní s rokom 2008 pokles o 888 pracovných miest. Najväčší záujem o tento príspevok bol v Prešovskom kraji (61 pracovných miest). Celkový dohodnutý príspevok bol 287 325 Eur, čo je v porovnaní s rokom 2008 pokles o 2 215 476 Eur. Podiel žien umiestnených prostredníctvom tohto opatrenia predstavoval 68 % z celkového počtu umiestnených uchádzačov o zamestnanie.

Príspevok na podporu udržania v zamestnaní zamestnancov s nízkymi mzdami (§ 50a)

Príspevok na podporu udržania v zamestnaní zamestnancov s nízkymi mzdami prijatých do pracovného pomeru z evidencie uchádzačov o zamestnanie sa poskytuje zamestnávateľovi na úhradu odvodov do poisťovních fondov na zdravotné poistenie a sociálne poistenie platených zamestnávateľom a zamestnancom. Poskytovanie príspevku je viazané na pracovné miesto, na ktoré zamestnávateľ prijme do pracovného pomeru uchádzačov o zamestnanie vedeného v evidencii uchádzačov o zamestnanie najmenej tri mesiace. Zamestnávateľovi sa príspevok poskytuje najviac počas 24 kalendárnych mesiacov. Na základe monitorovacích údajov z úradov práce, sociálnych vecí a rodiny je o tento príspevok zo strany

zamestnávateľov záujem z dôvodu dĺžky poskytovania príspevku 24 mesiacov, výšky príspevku oproti príspevku v zmysle § 50 a možnosti využiť tento nástroj nielen na zamestnávanie znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie.

V roku 2009 bolo podporených 1 502 pracovných miest, čo je v porovnaní s rokom 2008 nárast o 682 pracovných miest. Najväčší záujem o tento príspevok bol v Banskobystrickom kraji (300 podporených pracovných miest). Celková suma dohodnutých finančných prostriedkov bola vo výške 5 847 572 Eur, čo je v porovnaní s rokom 2008 nárast o 2 883 005 Eur.

Príspevok na podporu vytvárania a udržania pracovných miest v sociálnom podniku (§ 50c)

Príspevok sa poskytuje zamestnávateľovi, ktorý má priznané postavenie sociálneho podniku. Podmienkou poskytnutia príspevku je uzatvorenie pracovného pomeru na dobu určitú rozsahu najmenej polovice ustanoveného týždenného pracovného času so znevýhodneným uchádzačom o zamestnanie.

Od 1. marca 2009 sa na prechodné obdobie (do konca roku 2010) vytvorili priaznivejšie legislatívne podmienky pre vznik a zakladanie sociálnych podnikov. Sociálnemu podniku, ktorý je obec, samosprávny kraj, združenie obcí, združenie samosprávnych krajov podľa Občianskeho zákonníka a sociálnemu podniku, ktorého zakladateľom alebo zriaďovateľom je obec alebo samosprávny kraj, úrad od 1. apríla 2009 do 31. decembra 2010 poskytuje príspevok aj na zamestnancov, ktorí bezprostredne pred prijatím do pracovného pomeru boli uchádzačmi o zamestnanie a títo zamestnanci pracujú v rozsahu najmenej polovice ustanoveného týždenného pracovného času.

K 31. decembru 2009 bolo priznané postavenie sociálneho podniku 49 subjektom. V roku 2009 bolo podporené vytvorenie 437 pracovných miest v sociálnom podniku, najviac v Nitrianskom kraji (218 pracovných miest). Celková výška dohodnutého príspevku bola 2 732 523 Eur.

Príspevok na vykonávanie absolventskej praxe (§ 51)

Cieľom absolventskej praxe je získavanie odborných zručností a praktických skúseností u zamestnávateľa, ktoré zodpovedajú dosiahnutému stupňu vzdelania absolventa školy, ako i získavanie a prehĺbovanie odborných zručností alebo praktických skúseností, ktoré rozšíria možnosti absolventov škôl pri uplatnení na trhu práce, čím sa priamo pôsobí na zvyšovanie zamestnateľnosti uchádzačov o zamestnanie. Absolventská prax patrí medzi úspešné a efektívne nástroje AOTP. Najväčší záujem zo strany zamestnávateľov o výkon absolventskej praxe prejavujú organizácie štátnej a verejnej správy, ktoré preferujú absolventov s ekonomickým vzdelaním s maturitou alebo absolventov gymnázií. Vysoký záujem majú aj podnikateľské subjekty, realizujúce činnosti v oblasti služieb. Absolventská prax prispieva absolventom k hľadaniu si práce vo svojej profesii. Umožňuje im získať prvý kontakt s praxou pri získavaní potrebných zručností.

Novelou vyhlášky MPSVR SR č. 44/2004 Z. z. sa upravili podmienky pre zaraďovanie absolventov škôl na vykonávanie absolventskej praxe. Od 1. novembra 2009 do 31. decembra 2010 sa neuplatňuje podmienka 3-mesačného vedenia v evidencii uchádzačov o zamestnanie.

V roku 2009 bolo na absolventskú prax zaradených 11 764 uchádzačov o zamestnanie, čo bolo o 4 313 uchádzačov o zamestnanie viac ako v roku 2008. Najväčší počet zaradených uchádzačov o zamestnanie na absolventskú prax bol v Prešovskom kraji 2 359 uchádzačov o zamestnanie, t.j. 20 % z celkového počtu zaradených. V roku 2009 bol celkový dohodnutý príspevok vo výške 10 989 976 Eur, čo je o 6 174 262 Eur viac ako v roku 2008.

Z hľadiska hodnotenia účinnosti tohto opatrenia je dôležitý ukazovateľ umiestnenia uchádzačov o zamestnanie do zamestnania po ukončení absolventskej praxe. V roku 2009 ukončilo absolventskú prax 6 959 uchádzačov, z toho sa do 1 mesiaca po jej ukončení zamestnalo 20 % uchádzačov o zamestnanie (1 956 absolventov), do 3 mesiacov 1 627 uchádzačov o zamestnanie, do 6 mesiacov 427 uchádzačov o zamestnanie a po 6 mesiacoch 1 398 uchádzačov o zamestnanie.

Príspevok na podporu zamestnávania absolventov vzdelávania a prípravy pre trh práce (§ 51a)

Absolventom vzdelávania a prípravy pre trh práce je absolvent strednej školy vedený v evidencii uchádzačov o zamestnanie najmenej 6 mesiacov a občan starší ako 50 rokov veku vedený v evidencii uchádzačov o zamestnanie najmenej 3 mesiace, ak absolvovali vzdelávanie a prípravu pre trh práce zabezpečené úradom, trvajúce najmenej 6 kalendárnych mesiacov a najviac 24 kalendárnych mesiacov. Zamestnávateľovi, ktorý prijme do pracovného pomeru absolventa vzdelávania a prípravy pre trh práce,

poskytuje úrad príspevok najviac počas 24 kalendárnych mesiacov od uzatvorenia písomnej dohody podľa odseku 6 mesačne vo výške vypočítanej z celkovej ceny práce. Výška príspevku dĺžka jeho poskytovania je závislá od priemernej miery evidovanej nezamestnanosti v okrese, v ktorom zamestnávateľ prijal na pracovné miesto absolventa vzdelávania a prípravy pre trh práce a od právnej formy a predmetu činnosti zamestnávateľa.

Príspevok na aktivačnú činnosť formou menších obecných služieb pre obec (§ 52)

Aktivačná činnosť formou menších obecných služieb pre obec je podpora udržiavania pracovných návykov dlhodobo nezamestnaného občana, ktorý je poberateľom dávky v hmotnej núdzi a príspevkov k dávke v hmotnej núdzi. Menšie obecné služby pre obec dlhodobo nezamestnaný občan vykonáva nepretržite najviac počas šiestich kalendárnych mesiacov v rozsahu najviac 20 hodín týždenne okrem týždňa, v ktorom sa aktivačná činnosť začala, s možnosťou jej opakovaného vykonávania najviac počas ďalších šiestich kalendárnych mesiacov. Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny poskytuje obci príspevok, ktorý možno použiť na úhradu časti nákladov na osobné ochranné pracovné prostriedky, úrazové poistenie dlhodobo nezamestnaných občanov, časti nákladov na pracovné náradie a časti ďalších nákladov, ktoré súvisia s vykonávaním menších obecných služieb pre obec a na úhradu časti celkovej ceny práce zamestnanca, ktorý organizuje aktivačnú činnosť.

V priebehu roka 2009 pokračoval trend obmedzovania počtov uchádzačov o zamestnanie zaraďovaných na toto opatrenie, ako i znižovanie objemu finančných prostriedkov na jeho financovanie. Počas roka bolo na aktivačnú činnosť formou menších obecných služieb pre obec umiestnených 36 459 uchádzačov o zamestnanie, čo bolo o 130 171 uchádzačov o zamestnanie menej ako v roku 2008. Najviac umiestnených uchádzačov o zamestnanie bolo v Banskobystrickom kraji 11 118 uchádzačov o zamestnanie, čo predstavuje 31,69 % z celkového počtu umiestnených uchádzačov o zamestnanie. Dohodnutá výška finančných prostriedkov bola vo výške 5 729 467 Eur, čo bolo o 22 038 836 Eur menej ako v roku 2008.

Príspevok na aktivačnú činnosť formou dobrovoľníckej služby (§ 52a)

Dobrovoľnícka služba je forma aktivácie uchádzačov o zamestnanie vykonávaním dobrovoľníckej činnosti, ktorej cieľom je získanie praktických skúseností pre potreby trhu práce. Počas vykonávania dobrovoľníckej služby úrad práce, sociálnych vecí a rodiny poskytuje uchádzačov o zamestnanie paušálny príspevok vo výške sumy životného minima poskytovaného jednej plnoletej fyzickej osobe na úhradu nevyhnutných výdavkov na stravovanie, ubytovanie a výdavkov na cestovné z miesta jeho trvalého pobytu alebo prechodného pobytu do miesta vykonávania dobrovoľníckej služby.

V roku 2009 bolo na aktivačnú činnosť formou dobrovoľníckej služby zaradených 3 981 uchádzačov o zamestnanie, čo je v porovnaní s rokom 2008 menej o 12 618 uchádzačov o zamestnanie. Najviac bol tento príspevok využívaný v Košickom kraji s počtom umiestnených 975 uchádzačov o zamestnanie. Podiel žien umiestnených prostredníctvom tohto opatrenia bol 69,4 %. Celkový dohodnutý príspevok bol vo výške 806 390 Eur, celkový dohodnutý paušálny príspevok pre uchádzačov o zamestnanie bol vo výške 3 964 858 Eur.

Príspevok na dochádzku za prácou (§ 53)

Príspevok sa poskytuje mesačne na úhradu časti cestovných výdavkov na dochádzku z miesta trvalého pobytu alebo z miesta prechodného pobytu zamestnanca do miesta výkonu zamestnania uvedeného v pracovnej zmluve a späť alebo na úhradu časti cestovných výdavkov na dochádzku z miesta trvalého pobytu alebo z miesta prechodného pobytu občana do miesta prevádzkovania alebo vykonávania samostatnej zárobkovej činnosti a späť.

Novelou zákona o službách o zamestnanosti, účinnou od 1. marca 2009, bola zvýšená maximálna výška príspevku na dochádzku za prácou na 135 Eur. Novelou vyhlášky MPSVR SR č. 44/2004 Z. z. boli s účinnosťou od 1. marca 2009 na prechodné obdobie do konca roka 2010 zvýšené jednotlivé sumy príspevku na dochádzku za prácou nadväzne na vzdialenosť miesta výkonu zamestnania alebo miesta prevádzkovania alebo vykonávania samostatnej zárobkovej činnosti od miesta trvalého alebo prechodného pobytu zamestnanca alebo samostatne zárobkovo činnnej osoby

V roku 2009 poberalo príspevok 16 052 osôb, čo je o 3 741 viac ako v predchádzajúcom roku. Najväčší počet poberateľov (3 419 osôb) bol v Košickom kraji. Podiel žien na celkovom počte poberateľov tvoril 55 %. Celková suma poskytnutých príspevkov bola 4 149 692 Eur, čo je o 2 689 313 Eur viac ako v roku 2008.

Príspevok na presťahovanie za prácou (§ 53a)

Príspevok na presťahovanie za prácou sa poskytuje uchádzačovi o zamestnanie ako náhrada časti preukázaných výdavkov súvisiacich s jeho presťahovaním z miesta jeho trvalého pobytu do nového trvalého pobytu na území Slovenskej republiky v súvislosti so získaním zamestnania. Príspevok sa poskytuje vo výške najviac 1 327,76 Eur. Nárok na príspevok má občan, ktorý bol vedený v evidencii uchádzačov o zamestnanie najmenej tri mesiace a pokiaľ miesto jeho nového trvalého pobytu na území Slovenskej republiky je vzdialené od miesta pôvodného trvalého pobytu najmenej 50 km.

V roku 2009 bol príspevok poskytnutý 42 osobám (čo je v porovnaní s rokom 2008 nárast o 36 osôb) vo celkovej výške 30 746 Eur. Najväčší záujem o príspevok bol v Prešovskom kraji. Podiel žien na celkovej počte poberateľov bol 57,14 %.

Príspevok na dopravu do zamestnania (§ 53b)

Príspevok na dopravu do zamestnania, môže úrad poskytnúť zamestnávateľovi na základe uzatvorenej písomnej dohody, ak zamestnávateľ zabezpečuje každodenne dopravu zamestnancov do zamestnania a späť z dôvodu, že hromadnými dopravnými prostriedkami nie je doprava preukázateľne vykonávaná vôbec alebo v rozsahu zodpovedajúcom potrebám zamestnávateľa.

Príspevok bol v roku 2009 poskytnutý na prepravu 6 521 zamestnancov. Celková výška poskytnutého príspevku bola 37 682 Eur. Príspevok bol najviac využívaný v Trenčianskom kraji, kde bolo podporených 5 556 zamestnancov.

Realizácia projektov a programov podľa (§ 54)

Za aktívne opatrenia na trhu práce sú považované aj projekty a programy financované alebo spolufinancované zo štátneho rozpočtu alebo z iných zdrojov. V roku 2009 bolo prostredníctvom projektov a programov podporených 1 203 uchádzačov o zamestnanie v celkovej sume 843 275 Eur, čo je v porovnaní s rokom 2008 pokles o 5 953 uchádzačov o zamestnanie.

V rámci interných výziev ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny boli schválené projekty, v ktorých bolo podporených 1 071 osôb v celkovej výške 763 875 Eur.

Príprava na pracovné uplatnenie občana so zdravotným postihnutím a oprávnené náklady (§ 55a, § 55b, § 55c)

Príprava na pracovné uplatnenie občanov so zdravotným postihnutím formou zaškolenia alebo prípravy na prácu definovaná v § 55a, § 55b a § 55c zákona o službách zamestnanosti. Zahŕňajú nový nenáročný nástroj pre znevýhodnenú skupinu občanov so zdravotným postihnutím, ktorého zámerom je podpora cielenej prípravy na pracovné uplatnenie občanov so zdravotným postihnutím, ich umiestnenia a zotrvania na otvorenom trhu práce rozšírením, posilnením, resp. rozvojom ich konkrétnych zručností a pracovných skúseností. Zámerom je aj touto formou podporiť motiváciu zamestnávateľov zamestnávať občanov so zdravotným postihnutím pre vytváranie podmienok trvalého plateného zamestnania a tým aj zabezpečenia finančnej a existenčnej nezávislosti na dávkach občanov so zdravotným postihnutím. Príprava na pracovné uplatnenie občana so zdravotným postihnutím zahŕňa získanie požadovaných odborných zručností a praktických skúseností formou prípravy na pracovné uplatnenie vo vzdelávacom zariadení, na pracovisku zamestnávateľa alebo v chránenej dielni alebo na chránenom pracovisku.

Príspevok na zriadenie chránenej dielne a chráneného pracoviska alebo na ich zachovanie (§ 56)

Príspevok na zriadenie chránenej dielne alebo chráneného pracoviska poskytuje úrad zamestnávateľovi, ktorý na zriadené pracovné miesto v chránenej dielni alebo na chránenom pracovisku prijme občana so zdravotným postihnutím. Výška príspevku podľa je závislá od priemernej miery evidovanej nezamestnanosti v okrese, v ktorom zamestnávateľ zriaďuje chránenú dielňu alebo chránené pracovisko a od právnej formy a predmetu činnosti zamestnávateľa. Súčasťou žiadosti o poskytnutie príspevku je podnikateľský zámer, kalkulácia predpokladaných nákladov na zriadenie chránenej dielne alebo chráneného pracoviska a kalkulácia nákladov na celkovú cenu práce občanov so zdravotným postihnutím. Dĺžka zachovania

zriadeného pracovného miesta v chránenej dielni alebo na chránenom pracovisku je najmenej 2 roky v malých podnikoch a stredných podnikoch a najmenej 3 roky v ostatných podnikoch.

Vzhľadom na finančnú výhodnosť pre nepodnikateľské subjekty bolo v roku 2009 podporené vytvorenie 1 417 pracovných miest, v porovnaní s rokom 2008 tento počet vzrástol o 678. Najväčší záujem o príspevok bol zaznamenaný v Prešovskom kraji, kde bolo vytvorených 426 pracovných miest. Celkový dohodnutý príspevok bol 11 284 044 Eur. Nárast záujmu o príspevok sa premietol aj v celkovej dohodnutej sume, ktorá sa zvýšila v porovnaní s rokom 2008 o 6 042 314 Eur.

Príspevok na udržanie občana so zdravotným postihnutím v zamestnaní (§ 56a)

Cieľom tohto opatrenia je udržať občanov so zdravotným postihnutím v zamestnaní formou poskytnutia príspevku zamestnávateľovi na čiastočnú kompenzáciu zníženej produktivity práce zamestnancov, ktorí sú občanmi so zdravotným postihnutím. Príspevok sa poskytuje zamestnávateľovi, ktorý zamestnáva viac ako 25 % občanov so zdravotným postihnutím z priemerného evidenčného počtu svojich zamestnancov.

V roku 2009 bolo prostredníctvom tohto opatrenia podporených 297 občanov so zdravotným postihnutím, čo je o 108 osôb viac ako v roku 2008. Podiel podporených žien predstavuje 60,61 % na celkovom počte podporených osôb. Najväčší záujem o príspevok bol v Banskobystrickom kraji, kde bolo podporených 133 občanov. Celková výška poskytnutého príspevku bola 459 186 Eur, čo je o 355 179 Eur viac ako v roku 2008.

Príspevok občanovi so zdravotným postihnutím na prevádzkovanie alebo vykonávanie samostatnej zárobkovej činnosti (§ 57)

Občanovi so zdravotným postihnutím sa poskytuje príspevok na začatie prevádzkovania alebo vykonávania samostatnej zárobkovej činnosti, ktorý začne prevádzkovať alebo vykonávať samostatnú zárobkovú činnosť v chránenej dielni alebo na chránenom pracovisku na úhradu nákladov súvisiacu so samostatnou zárobkovou činnosťou.

Prostredníctvom tohto opatrenia bolo v roku 2009 bolo podporené vytvorenie 439 pracovných miest na samozamestnanie občanov so zdravotným postihnutím, čo bolo o 102 pracovných miest viac ako v roku 2008. Najviac bol príspevok využívaný v Prešovskom kraji, kde bolo vytvorených 101 pracovných miest. Podiel žien na využívaní nástroja predstavuje 44,65 % z celkového počtu vytvorených pracovných miest. Celkový dohodnutý príspevok bol vo výške 3 580 255 Eur, čo je v porovnaní s rokom 2008 nárast o 1 108 693 Eur.

Príspevok na obnovu alebo technické zhodnotenie hmotného majetku chránenej dielne alebo chráneného pracoviska (§ 57a)

Zamestnávateľovi, ktorý prevádzkuje chránenú dielňu alebo chránené pracovisko alebo občanovi so zdravotným postihnutím, ktorý prevádzkuje alebo vykonáva samostatnú zárobkovú činnosť v chránenej dielni alebo na chránenom pracovisku, môže úrad na základe písomnej žiadosti poskytnúť príspevok na obnovu alebo technické zhodnotenie hmotného majetku chránenej dielne alebo chráneného pracoviska. Obnovou hmotného majetku sa rozumie zakúpenie nového hmotného majetku. Technickým zhodnotením hmotného majetku je jeho technické zhodnotenie podľa osobitných predpisov.

Príspevok na činnosť pracovného asistenta (§ 59)

Cieľom tohto opatrenia je vytvárať podmienky pre výkon zamestnania občanov so zdravotným postihnutím. Príspevok na činnosť pracovného asistenta sa poskytuje zamestnávateľovi alebo samostatne zárobkovo činnnej osobe, ktorá je občanom so zdravotným postihnutím.

Úrady práce, sociálnych vecí a rodiny v roku 2009 podporili 275 pracovných miest pre pracovného asistenta, čo bolo o 116 viac ako v roku 2008. Najviac pracovných miest (71) bolo podporených v Prešovskom kraji. Podiel žien na celkovom počte podporených pracovných miest bolo 62,55 %. Celková suma dohodnutých prostriedkov bola vo výške 1 622 147 Eur, čo je o 763 969 Eur viac ako v roku 2008.

Príspevok na úhradu prevádzkových nákladov chránenej dielne alebo chráneného pracoviska a na úhradu nákladov na dopravu zamestnancov (§ 60)

Príspevok na úhradu prevádzkových nákladov chránenej dielne alebo chráneného pracoviska a na úhradu nákladov na dopravu zamestnancov sa poskytuje právnickej osobe alebo fyzickej osobe, ak o tento príspevok písomne požiada najneskôr do konca prvého kalendárneho mesiaca štvrtého roka nasledujúceho po štvrtroku, za ktorý príspevok žiada.

V roku 2009 bolo prostredníctvom tohto opatrenia podporených 12 668 pracovných miest, čo v porovnaní s rokom 2008 predstavuje nárast o 6 076 pracovných miest. Celková dohodnutá suma na úhradu nákladov predstavovala 9 186 743 Eur (z toho 9 185 868 Eur na prevádzkové náklady a 875 Eur na dopravu zamestnancov).

Tab. 5 Priemerná dohodnutá suma finančných prostriedkov na jedno vytvorené/obsadené pracovné miesto, resp. zaradenú osobu, resp. podporené pracovné miesto (v Eur)

Nástroj AOTP	rok 2006	rok 2007	rok 2008	rok 2009
§ 32	0	0	10	10
§ 43 ods.7	0	0	12	11
§ 43 ods.10	0	0	15	26
§ 43 ods.11	0	0	29	17
§ 46	218	241	307	326
§ 47	591	631	613	1 024
§ 48b	—	—	237	236
§ 49	2 137	2 294	2 771	3 060
§ 49a	—	—	514	546
§ 50	2 533	2 730	2 463	2 245
§ 50a	—	—	3 615	3 893
§ 50c	—	—	•	6 253
§ 50d	—	—	—	67
§ 50e	—	—	—	3 175
§ 50f	—	—	—	919
§ 50g	—	—	—	836
§ 50h	—	—	—	0
§ 51	316	315	358	934
§ 52	3 321	2 324	584	157
§ 52a	—	—	794	1 199
§ 53	0	0	119	259
§ 53a	—	—	454	732
§ 53b	—	—	•	6
§ 54	0	0	518	707
§ 56	5 942	6 374	7 093	7 963
§ 56a	—	—	550	1 546
§ 57	6 266	7 157	7 334	8 155
§ 59	8 294	5 447	5 397	5 899
§ 60	1 443	1 569	1 797	725
Spolu	31 061	29 085	35 584	50 924

Zdroj: UPSVR k 31.marcu 2010

Vysvetlivky:

- jav sa nevyskytoval
- údaj nie je k dispozícii

Tab. 6 Priemerná hrubá mesačná mzda v podnikateľskej a nepodnikateľskej sfére podľa stupňov vzdelania - 4. štvrťrok 2009

v Eur

Vzdelanie	Podnikateľská sféra			Nepodnikateľská sféra		
	Spolu	Muži	Ženy	Spolu	Muži	Ženy
SR	826,97	919,60	694,92	688,44	775,96	653,77
Základné	532,72	607,57	463,23	397,89	472,33	377,66
Vyučení	623,29	683,01	489,56	444,52	538,24	387,00
Stredné (bez maturity)	598,57	655,00	509,17	470,36	553,30	428,59
Vyučení s maturitou	737,83	806,10	623,78	616,21	724,62	558,20
Úplné stredné všeobecné	776,70	907,73	682,21	637,44	727,28	617,07
Úplné stredné odborné	813,32	921,15	719,17	639,44	684,62	631,79
Vyššie odborné	942,59	1	836,17	746,64	753,84	745,13
Vysokoškolské I. stupňa	1	1	888,89	698,00	761,79	680,08
Vysokoškolské II. stupňa	1	1	1	858,95	938,87	819,54
Vysokoškolské III. stupňa	2	2	1	1	1	1

Zdroj: Trexima, Informačný systém o priemerných zárobkoch IV. štvrťrok 2009

Tab. 7 Priemerná hrubá mesačná mzda v podnikateľskej a nepodnikateľskej sfére podľa hlavnej triedy KZAM a pohlavia – 4. štvrťrok 2009

v Eur

Hlavná trieda KZAM	Podnikateľská sféra			Nepodnikateľská sféra		
	Spolu	Muži	Ženy	Spolu	Muži	Ženy
SR	826,97	919,60	694,92	688,44	775,96	653,77
Zákonodarcovia, vedúci a riadiaci zamestnanci	1	2	1	1	1	1
Vedeckí a odborní duševní zamestnanci	1	1	1	794,51	828,64	779,14
Technickí, zdravotnícki, pedagogickí zamest.	920,82	1	820,01	677,54	717,23	670,15
Nižší administratívni zamestnanci (úradníci)	658,69	764,34	617,76	587,46	613,93	583,75
Prevádzkoví zamestnanci v službách a obchode	509,86	573,19	473,38	493,08	772,79	397,14
Kvalifikovaní robotníci v poľnoh., lesníctve	536,50	566,90	491,11	450,33	452,91	446,37
Remeselní a kvalifikovaní robotníci v príb. odb.	663,04	711,33	476,98	548,18	555,99	475,45
Obsluha strojov a zariadení	659,97	701,87	538,32	553,63	563,08	451,59
Pomocní a nekvalifikovaní zamestnanci	457,03	518,59	397,17	387,17	455,18	361,95

Tab. 8 Priemerná hrubá mesačná mzda v podnikateľskej a nepodnikateľskej sfére podľa veku – 4. štvrťrok 2009

v Eur

Veková skupina	Podnikateľská sféra	Nepodnikateľská sféra
Spolu	826,97	688,44
do 20 rokov	428,43	417,02
20 – 24 rokov	579,34	515,04
25 – 29 rokov	801,99	627,94
30 – 34 rokov	907,07	674,14
35 – 39 rokov	904,58	682,47
40 – 44 rokov	864,02	682,82
45 – 49 rokov	838,91	695,83
50 – 54 rokov	800,85	708,21
55 – 59 rokov	786,02	722,47
60 a viac rokov	810,59	702,63

Zdroj: Trexima, Informačný systém o priemerných zárobkoch IV. štvrťrok 2009

Tab. 9 Priemerná hrubá mesačná mzda v podnikateľskej a nepodnikateľskej sfére podľa regiónov - 4. štvrťrok 2009

v Eur

Región	Podnikateľská sféra	Nepodnikateľská sféra
Spolu	826,97	688,44
Bratislavský	1 165,32	822,33
Trnavský	778,39	672,50
Trenčiansky	719,74	648,79
Nitriansky	714,44	649,12
Žilinský	729,94	658,11
Banskobystrický	683,83	657,94
Prešovský	648,76	661,09
Košický	793,09	676,54

Zdroj: Trexima, Informačný systém o priemerných zárobkoch IV. štvrťrok 2009

Tab. 10 Priemerná hrubá mesačná mzda a vybrané zložky mzdy zamestnancov podľa pohlavia – 4. štvrťrok 2009

v Eur

Pohlavie / zložky mzdy		Priemerná mesačná hrubá mzda	v tom zložky priemernej mesačnej hrubej mzdy					
			základná mzda	prémie a odmeny	príplatky a doplatky	náhrady mzdy	ostatné mzdové zložky	mzda za pohotovosť
Spolu	v Eur	796,40	533,30	86,31	50,09	98,59	26,69	1,42
	v %	100,0	66,96	10,84	6,29	12,38	3,53	0,18
Muži	v Eur	902,32	591,54	110,01	55,59	110,35	33,08	1,76
	v %	100,0	65,56	12,19	6,16	12,23	3,67	0,20
Ženy	v Eur	681,35	470,05	60,56	44,13	85,82	19,74	1,04
	v %	100,0	68,99	8,89	6,48	12,60	2,90	0,15

Zdroj: Trexima, Informačný systém o priemerných zárobkoch IV. štvrťrok 2009

Tab. 11 Podiely zamestnancov v pásmach priemernej hrubej mesačnej mzdy – 4. štvrťrok 2009

Mzdové pásmo priemernej mesačnej hrubej mzdy v Eur	Spolu	Podiely zamestnancov podľa hlavných tried zamestnaní v %								
		1	2	3	4	5	6	7	8	9
menej ako 200	1,14	0,17	1,49	0,54	1,01	3,24	0,72	0,42	0,45	3,29
200,01 - 250	0,78	0,11	0,67	0,31	1,14	1,96	0,22	0,42	0,42	2,38
250,01 - 300	2,11	0,16	0,64	0,64	2,05	3,44	2,14	2,22	1,28	7,68
300,01 - 350	3,99	0,28	0,87	0,74	2,73	7,40	6,11	3,96	3,43	14,60
350,01 - 400	5,99	0,67	1,49	1,38	6,06	15,29	10,36	5,64	5,14	16,54
400,01 - 450	6,48	1,27	1,68	2,29	9,44	15,05	13,41	6,75	6,84	12,70
450,01 - 500	7,02	1,59	2,29	3,93	11,79	11,93	13,97	7,50	8,76	10,73
500,01 - 550	7,07	1,80	2,56	5,65	10,40	8,92	12,38	8,06	9,63	8,86
550,01 - 600	7,11	2,34	3,43	7,22	9,05	6,89	10,40	8,28	9,40	7,24
600,01 - 650	7,05	2,81	4,24	8,05	8,10	5,34	9,54	8,51	9,64	4,76
650,01 - 700	6,62	3,37	4,81	7,98	7,34	4,41	5,93	7,97	8,82	3,28
700,01 - 750	5,74	2,75	5,30	7,47	6,09	3,31	4,59	6,89	6,96	2,28
750,01 - 800	5,03	2,60	5,84	7,09	5,11	2,35	3,53	5,98	5,35	1,62
800,01 - 850	4,37	2,85	5,64	6,44	4,03	1,84	2,45	4,96	4,46	1,11
850,01 - 900	3,74	2,75	5,14	5,60	3,09	1,52	1,68	4,17	3,75	0,76
900,01 - 950	3,16	2,69	4,53	4,80	2,32	1,21	0,82	3,42	3,16	0,53
950,01 – 1 000	2,73	2,96	4,36	4,11	1,81	0,91	0,51	2,80	2,55	0,45
1 000,01 – 1 100	4,33	5,39	7,20	6,53	2,52	1,62	0,46	4,40	3,75	0,47
1 100,01 – 1 200	3,17	5,40	6,26	4,57	1,62	1,18	0,43	2,90	2,23	0,34
1 200,01 – 1 300	2,32	4,77	5,19	3,42	1,04	0,85	0,12	1,69	1,27	0,20
1 300,01 – 1 400	1,76	4,66	4,18	2,48	0,79	0,52	0,03	1,07	0,89	0,09
1 400,01 – 1 500	1,34	3,86	3,50	1,86	0,54	0,29	0,00	0,62	0,59	0,05
1 500,01 – 1 600	1,02	3,79	2,70	1,40	0,39	0,14	0,03	0,33	0,39	0,01
1 600,01 – 1 700	0,81	3,22	2,34	1,04	0,29	0,10	0,03	0,21	0,25	0,01
1 700,01 – 1 800	0,63	3,07	1,85	0,73	0,20	0,07	0,00	0,14	0,12	0,00
1 800,01 – 1 900	0,54	2,71	1,59	0,60	0,18	0,07	0,05	0,11	0,11	0,00
1 900,01 – 2 000	0,44	2,29	1,30	0,49	0,17	0,05	0,03	0,09	0,09	0,00
2 000,01 – 2 100	0,37	2,13	1,14	0,37	0,10	0,02	0,02	0,07	0,06	0,00
2 100,01 – 2 200	0,33	1,94	1,03	0,31	0,07	0,02	0,00	0,06	0,04	0,00
2 200,01 – 2 300	0,28	1,77	0,82	0,26	0,06	0,01	0,00	0,05	0,03	0,00
2 300,01 a viac	2,52	23,84	5,91	1,71	0,47	0,04	0,02	0,30	0,14	0,01

Zdroj: Trexima, Informačný systém o priemerných zárobkoch IV. štvrťrok 2009

Poznámka: tabuľka zahŕňa všetkých zamestnancov, bez rozdielu na aký pracovný úväzok pracujú

Hlavné triedy Klasifikácie zamestnaní (KZAM):

1 – zákonodarcovia, vedúci a riadiaci zamestnanci, 2 – Vedeckí a odborní duševní zamestnanci, 3 – Technickí, zdravotnícki, pedagogickí zamestnanci, 4 – Nižší administratívni zamestnanci, 5 – Prevádzkoví zamestnanci v službách a obchode, 6 – Kvalifikovaní robotníci v poľnohospodárstve, lesníctve, 7 – Remeselní a kvalifikovaní robotníci v príbuzných odboroch, 8 – Obsluha strojov a zariadení, 9 – Pomocní nekvalifikovaní zamestnanci

Tab. 12 Mesačné náklady práce na zamestnanca v SR za rok 2008 podľa odvetví

v Sk/zam./mes.

Kategória a oddiel OKEČ	Celkové náklady práce	z toho						
		priame náklady spolu	z toho		nepriame náklady spolu	z toho		subvencie
			mzdy	náhrady mzdy		povinné príspevky na sociálne zabezpečenie	nepovinné príspevky na sociálne zabezpečenie	
Priemer za SR	32 166	23 397	20 367	2 737	8 780	7 477	194	-11
A Pôdohospodárstvo	26 013	18 792	16 182	2 175	7 222	6 190	150	-1
C Ťažba nerastných surovín	34 745	24 763	21 032	3 405	9 989	8 135	449	-7
D Priemyselná výroba	32 120	22 967	19 783	2 983	9 178	7 530	228	-25
E Výroba a rozvod elekt., plynu a vody	44 623	30 498	25 743	4 181	14 125	9 983	908	—
F Stavebníctvo	30 968	22 879	19 527	2 674	8 088	7 178	94	—
G Obchod	31 888	23 520	20 937	2 303	8 376	7 379	131	-8
H Hotely a reštaurácie	20 143	14 813	13 087	1 510	5 331	4 825	37	-1
I Doprava, pošty, telekomunikácie	34 011	24 450	21 351	2 861	9 573	7 918	302	-12
J Finančné sprostredkovanie	59 617	44 188	38 590	4 999	15 429	12 267	490	—
K Nehnutel'nosti, prenájom, obch. čin.	37 147	27 793	24 546	2 747	9 354	8 220	159	—
L Verejná správa, obrana	31 204	22 808	20 567	2 074	8 401	7 267	166	-4
M Školstvo	27 174	19 758	16 685	3 050	7 418	6 711	98	-3
N Zdravotníctvo a sociálna pomoc	28 567	21 012	18 136	2 479	7 580	6 946	123	-25
O Ostatné spoločenské služby	27 879	20 417	17 940	2 094	7 463	6 574	83	-1

Zdroj: ŠÚ SR, štatistické zisťovanie o úplných nákladoch práce

Tab. 13 Počet uchádzačov o zamestnanie podľa štatistickej klasifikácie ekonomických činností (SK NACE Rev.2) ku koncu roka 2009

kraj	UoZ	z toho odvetvia (NACE Rev.2)															
		A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P
BA	8 816	112	32	1755	48	64	394	1730	621	393	454	558	97	398	1047	379	228
TT	14659	632	57	6030	145	96	1162	1926	733	608	126	190	95	326	1018	616	233
TN	17852	593	196	8766	120	105	1486	2287	526	553	121	148	91	286	573	594	263
NR	23796	1821	23	9310	117	210	2004	2904	868	832	173	253	112	367	1443	1678	352
ZA	21571	1210	91	8086	51	153	3117	2456	709	1166	157	207	63	219	799	1129	381
BB	31577	3379	501	9697	51	251	2607	3414	866	1074	196	264	83	450	1143	5141	572
PO	35008	2042	145	12103	40	298	6642	2761	813	1305	148	287	59	380	1403	3713	505
KE	29522	2109	434	8750	238	245	3336	3469	1072	970	230	275	118	353	1423	3717	551
SR	182801	11898	1479	64497	810	1422	20748	20947	6208	6901	1605	2182	718	2779	8849	16967	3085
podiel UoZ		6,5	0,8	35,3	0,4	0,8	11,4	11,5	3,4	3,8	0,9	1,2	0,4	1,5	4,8	9,3	1,7

Zdroj: ÚPSVR

Tab. 14 Stav uchádzačov o zamestnanie z radov absolventov škôl ku koncu roka 2009

Ukazovateľ	počet uchádzačov o zamestnanie
Absolventi spolu	29 237
z toho:	
Absolventi VS (stupeň vzdelania 7,8,9)	3 786
Absolventi SOŠ (stupeň vzdelania 6,7)	9 217
Absolventi gymnázií (stupeň vzdelania 5)	1 676
Absolventi SOU s maturitou (stupeň vzdelania 4)	8 182
Absolventi US bez maturity (stupeň vzdelania 2,3)	6 376

Zdroj: ÚPSVR

Tab. 15 Priemerný hodinový zárobok podľa krajov v podnikateľskej sfére – 4. štvrťrok 2009

Kraj	Eur/hod
1 Bratislavský	6,64
2 Trnavský	4,46
3 Trenčiansky	4,28
4 Nitriansky	4,19
5 Žilinský	4,38
6 Banskobystrický	4,02
7 Prešovský	3,75
8 Košický	4,62

Zdroj: Trexima, Informačný systém o priemerných zárobkoch IV. štvrťrok 2009

Tab. 16 Priemerný hodinový zárobok podľa odvetví v podnikateľskej sfére – 4. štvrťrok 2009

Kategória SK NACE rev. 2	Eur/hod
A Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov	3,52
B Ťažba a dobývanie	5,06
C Priemyselná výroba	4,49
D Dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu	7,41
E Dodávka vody; odvod odpad. vôd, odstraňovanie odpadov	4,77
F Stavebníctvo	4,31
G Veľkoobchod a maloobchod; oprava motor. vozidiel	4,69
H Doprava a skladovanie	4,48
I Ubytovacie a stravovacie služby	3,10
J Informácie a komunikácie	8,92
K Finančné a poisťovacie činnosti	8,20
L Činnosti v oblasti nehnuteľností	4,92
M Odborné, vedecké a technické činnosti	6,86
N Administratívne a podporné služby	3,56
O Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie	6,00
P Vzdelávanie	4,55
Q Zdravotníctvo a sociálna pomoc	4,61
R Umenie, zábava a rekreácia	4,07
S Ostatné činnosti	4,47

Zdroj: Trexima, Informačný systém o priemerných zárobkoch IV. štvrťrok 2009

Tab. 17 Priemerný hodinový zárobok podľa odvetví v podnikateľskej sfére – 4. štvrťrok 2009

Veľkostná kategória (počet zamestnancov)	Eur/hod
1 - 9	4,52
10 - 19	4,67
20 - 49	4,26
50 - 99	4,74
100 - 249	4,71
250 - 499	4,75
500 - 999	4,91
1 000 a viac	5,38

Zdroj: Trexima, Informačný systém o priemerných zárobkoch IV. štvrťrok 2009

Tab. 18 Priemerný hodinový zárobok podľa vekovej skupiny v podnikateľskej sfére

4. štvrťrok 2009

Veková skupina	(Eur/hod)
do 20 rokov	2,74
20 - 24 rokov	3,40
25 - 29 rokov	4,64
30 - 34 rokov	5,27
35 - 39 rokov	5,26
40 - 44 rokov	5,03
45 - 49 rokov	4,88
50 - 54 rokov	4,70
55 - 59 rokov	4,64
60 a viac rokov	4,98

Zdroj: Trexima, Informačný systém o priemerných zárobkoch IV. štvrťrok 2009

**Tab. 19 Priemerný hodinový zárobok podľa rodového členenia v podnikateľskej sfére
- 4. štvrťrok 2009**

Ukazovateľ	Spolu	Pohlavie		Podiel (%)
		Muži	Ženy	Ženy/ Muži
Priemerný hodinový zárobok (EUR/hod)	4,80	5,29	4,13	78

Zdroj: Trexima, Informačný systém o priemerných zárobkoch IV. štvrťrok 2009

Prílohy ku kapitole 3

Tab. 1 Výdavky základného fondu nemocenského poistenia (ZFNP) a nemocenské dávky v roku 2009

Vyplatené dávky (v tis. Eur)	Január	Február	Marec	Apríl	Máj	Jún	I. polrok 2009
Nemocenské	18 164,3	20 434,2	20 499,1	23 210,8	20 672,1	20 649,7	2 725,8
Ošetrovné	666,7	563,7	920,6	817,8	624,1	586,9	117,0
Vyrovnávací dávka	1,5	1,0	3,7	4,7	4,9	5,8	0,5
Materské	5 115,0	5 139,1	4 700,6	5 212,4	5 260,0	5 644,2	774,1
Spolu	23 947,6	26 138,0	26 123,9	29 245,8	26 561,0	26 886,6	3 617,5
zúčtovanie dávok §122, ods.8	0,0	-3,5	-1,6	0,4	-0,9	-0,7	-2,8
Celkom výdavky ZFNP	23 947,6	26 134,6	26 122,2	29 246,1	26 560,1	26 885,8	3 614,7

Vyplatené dávky (v Eur)	Júl	August	September	Október	November	December	Rok 2009
Nemocenské	19 403,3	19 012,2	18 653,4	18 265,1	20 236,3	21 294,7	240 495,0
Ošetrovné	593,6	523,5	544,9	535,1	828,3	997,8	8 203,0
Vyrovnávací dávka	5,4	4,3	3,5	5,6	3,8	4,6	48,7
Materské	5 687,3	6 106,2	6 321,8	6 216,7	6 390,1	6 139,6	67 933,0
Spolu	25 689,6	25 646,1	25 523,5	25 022,5	27 458,5	28 436,7	316 679,7
zúčtovanie dávok §122, ods.8	-0,2	-0,4	-1,7	-0,3	-0,2	0,0	-9,1
Celkom výdavky ZFNP	25 689,4	25 645,8	25 521,8	25 022,2	27 458,2	28 436,7	316 670,6

Zdroj: Sociálna poisťovňa

Počet prípadov zúčtovaných dávok	Január	Február	Marec	Apríl	Máj	Jún	I. polrok 2009
Nemocenské	102 098	119 661	129 323	131 527	110 987	106 473	700 069
Ošetrovné	11 031	8 909	14 851	13 249	10 822	9 158	68 020
Vyrovnávací dávka	50	45	76	99	116	119	505
Materské	18 636	18 995	18 524	18 611	18 883	19 490	113 139
Spolu	131 815	147 610	162 774	163 486	140 808	135 240	881 733

Počet prípadov zúčtovaných dávok	Júl	August	September	Október	November	December	Rok 2009
Nemocenské	100 785	95 396	92 005	93 067	106 221	115 234	1302777
Ošetrovné	8 998	7 909	7 710	8 092	13 215	15 127	129 071
Vyrovnávací dávka	111	88	82	105	73	91	1055
Materské	20 046	20 351	20 919	21 142	20 938	20 753	237 288
Spolu	129 940	123 744	120 716	122 406	140 447	151 205	1 670 191

Zdroj: Sociálna poisťovňa

Priemerná mesačná výška dávky v Eur	Január	Február	Marec	Apríl	Máj	Jún	I. polrok 2009
Nemocenské	178	171	159	176	186	195	177
Ošetrovné	61	63	62	62	58	64	62
Vyrovnávací dávka	29	23	37	47	42	51	38
Materské	275	271	252	279	278	289	274

Priemerná mesačná výška dávky v Eur	Júl	August	September	Október	November	December	Rok 2009
Nemocenské	193	201	203	197	191	185	185
Ošetrovné	66	67	71	66	63	66	64
Vyrovňavacia dávka	49	48	42	53	50,09	51	46
Materské	284	300	301	294	305	296	286

Zdroj: Sociálna poisťovňa

Tab..2 Počet poberateľov samostatne vyplácaných dôchodkov a v súbehu s vdovským, resp. vdoveckým dôchodkom k 31.12.2009

Druh dôchodku	Počty vypl. dôch. sólo (samostatne)	Počty vypl. dôch. v súbehu (s vdovským resp. vdoveckým)	Spolu dôchodcov
Starobný	647 588	284 206	931 794
Predčasný starobný	54 646	1 706	56 352
Invalidný (vrátane 2 553 inval.z mladosti)	202 108	6 239	208 347
Vdovský – sólo	40 404	x	40 404
Vdovecký- sólo	4 950	x	4 950
Sirotský	28 978	x	28 978
Dôchodok manželky	1 909	x	1 909
Sociálny	3 006	x	3 006
ÚHRN	983 589	292 151	1 275 740

Zdroj: Sociálna poisťovňa

Tab. 3 Počet poberateľov dôchodku a výška sólo dôchodkovej dávky podľa rodu

Typ dôchodku	Počet poberateľov k: 31.12.2009	Priemerná výška k: 31.12.2009 v Eur
Starobný	931 795	339,7
muži	311 149	384,5
ženy	620 646	305,2
Predčasný starobný	56 352	350,6
muži	37 161	373,9
ženy	19 191	302,9
Invalidný	204 378	249,4
muži	108 035	270,3
ženy	96 343	224,8
Vdovský (ženy) sólo	302 238	209,8
Vdovecký (muži) sólo	35 267	157,9
Sirotský	28 978	122,1
muži	7 692	117,7
ženy	21 286	124,3
S p o l u	1 559 008	122,1

Zdroj: Sociálna poisťovňa

Tab. 4 Rozdelenie poberateľov podľa výšky dôchodkových dávok

Výška dôchodku v Eur	Počet poberateľov dôchodku : M+Ž spolu					
	Starobný sólo+ starobný vyplácaný v súbehu s vdovským a vdoveckým	Predčasný starobný sólo+ vypl. predčasný starobný v súbehu s vdovským a vdoveckým	Invalidný sólo* + invalidný v súbehu s vdovským a vdoveckým	Vdovský-sólo	Vdovecký-sólo	Sirotský
66,4 - 128,9	7386	98	14 355	1 305	2 000	16 701
129,0 - 198,9	18 632	78	56 798	15 840	2 027	10 831
199,0 - 265,9	103 590	11 680	47 672	19 405	756	1138
266,0 - 331,9	276 596	16 567	50 414	2 905	119	245
332,0 - 431,9	396 263	17 104	30 845	809	42	55
432,0 - 530,9	91 733	7 205	5761	126	5	8
531,0 - 663,9	26 100	2927	2049	14	1	0
nad 664,0	11494	693	453	0	0	0
Spolu	931 794	56 352	208 347	40 404	4 950	28 978

* vrátane tzv. invalidných dôchodkov z mladosti

Tab. 5 Prehľad výdavkov na dôchodkové dávky k 31. 12. 2009

	Základný fond starobného poistenia (ZFSP)	Základný fond invalidného poistenia (ZFIP)	Spolu v Eur
Druh dôchodku	Výdavky	Výdavky	Výdavky
Starobný	3 595 383	x	3 595 383
Predčasný starobný	240 230	x	240 230
Invalidný	x	622 259	622 259
Vdovský	397 828	98 980	496 808
Vdovecký	27 296	8 270	35 566
Sirotský	4 912	39 578	44 490
Spolu	4 265 649	769 087	5 034 736
zúčt. dávok §112,odst.9 zsp	136	299	435
ú h r n	4 265 785	769 386	5 035 171
Štátom hradené dávky			
dôchodok manželky			530
sociálny dôchodok			7 329
iné (dávky podľa § 271zsp)			0
zvýšenie pre bezvládnosť			7 744
zvýšenie z dôvodu JZP			490
zvýšenie dôch. za odboj, rehabilitáciu a deportáciu			10 507
príplatok k dôch. polit. väzňov ***)			2 640
príplatok účastníkom boja za oslobodenie a pozostalým ****)			840
príplatok za štátnu službu			309
invalidný dôchodok z mladosti			9 858
vianočný príspevok – dopl.. rok 2006 **)			90
vianočný príspevok - dopl. rok 2007 **)			153
vianočný príspevok - dopl. rok 2008 **)			968
vianočný príspevok - rok 2009 **)			60 814
Spolu			102 272
Celkový úhrn *)			5 137 443

Zdroj: Sociálna poisťovňa

Tab. 6 Výdavky základného fondu úrazového poistenia (ZFÚP) v roku 2009 (v tis. Eur)

Dávka podľa druhu	Január	Február	Marec	Apríl	Máj	Jún	I. polrok 2009
úrazový príplatok			807	293	272	283	1 655
úrazová renta			4 519	1 589	1 536	1 600	9 244
jednorazové vyrovnanie			16	27	21	19	83
pozostalostná úrazová renta			106	26	27	27	186
jednorazové odškodnenie			155	118	71	20	364
pracovná rehabilitácia a rehabilitačné			0	0	0	0	0
rekvalifikácia a rekvalifikačné			0	0	0	0	0
náhrada za bolesť a náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia			2 762	1 400	1 194	1 504	6 860
náhrada nákladov spojených s liečením			12	7	4	5	28
náhrada nákladov spojených s pohrebom			17	7	7	8	39
výplata poistných plnení z minulých rokov			47	44	1	14	106
zúčtovanie dávok podľa §112, ods.8			-20	-6	-9	-10	-45
Spolu			8 421	3 505	3 124	3 470	18 520
18 % prevod fin. prostr. do ZFSP za pober. úrazovej renty			359	139	142	131	771
Celkom výdavky ZFÚP			8 780	3 644	3 266	3 601	19 291

Dávka podľa druhu	Júl	August	Septem ber	Október	Novembe r	Decembe r	Rok 2009
úrazový príplatok	268	237	226	268	243	292	3 189
úrazová renta	1 551	1 692	1 514	1 701	1 588	1 593	18 883
jednorazové vyrovnanie	32	13	48	12	22	10	220
pozostalostná úrazová renta	40	27	35	27	27	26	368
jednorazové odškodnenie	84	97	634	15	230	127	1 551
pracovná rehabilitácia a rehabilitačné	0	0	0	0	0	0	0
rekvalifikácia a rekvalifikačné	0	0	0	0	0	0	0
náhrada za bolesť a náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia	1 181	1 319	1 242	964	1 232	1 282	14 080
náhrada nákladov spojených s liečením	5	4	4	5	14	9	69
náhrada nákladov spojených s pohrebom	5	7	12	17	27	14	121
výplata poistných plnení z minulých rokov	-1	5	0	6	1	-3	114
zúčtovanie dávok podľa §112, ods.8	-1	-9	-5	-18	-12	-3	-93
s p o l u	3 164	3 392	3 710	2 997	3 372	3 347	38 502
18 % prevod fin. prostr. do ZFSP za pober. úrazovej renty	145	134	160	133	149	134	1 626
Celkom výdavky ZFÚP	3 309	3 526	3 870	3 130	3 521	3 481	40 128

Zdroj: Sociálna poisťovňa

Tab. 7 Priemerná výška a počet vyplatených dávok úrazového poistenia v roku 2009

Druh úrazovej dávky	Počet vyplatených dávok	Priemerná výška vyplatenej dávky z ÚP v EUR
Náhrada za stratu na zárobku počas PN *	82	264,58
Náhrada za stratu na zárobku po skončení PN	370	482,06
Náhrada za stratu na dôchodku	0	0
Náhrada nákladov na výživu pozostalých	8	5 403,06
Náhrada za bolesť	14	9 861,03
Náhrada za SSU	35	14 502,21
Náhrada nákladov spojených s liečením	12	33,20
Náhrada nákladov spojených s pohrebom	0	0
Jednorazové odškodnenie pozostalých	0	0
Náhrada za stratu na zárobku počas PN po 1.1.2004	27	339,15
Náhrada za bolesť podľa § 99 ZSP**	9160	629,31
Náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia podľa § 99 ZSP	1774	4 360,17
Náhrada nákladov spojených s liečením podľa § 100 ZSP	847	83,10
Náhrada nákladov spojených s pohrebom podľa § 101 ZSP	98	1 236,45
Jednorazové vyrovnanie podľa § 90 ZSP	84	2 621,73
Jednorazové odškodnenie podľa § 94 ZSP	102	14 789,85
Úrazový príplatok podľa § 85 ZSP	28 579	109,90
Pracovná rehabilitácia	0	0
Rehabilitačné	0	0
Rekvalifikácia	0	0
Rekvalifikačné	0	0
Úrazová renta	72 159	266,81
Pozostalostná úrazová renta	3 153	117,73

Zdroj : Sociálna poisťovňa

* Dávky v 1. – 10. riadku sú vyplácané podľa právnych predpisov účinných do 31. 12. 2003

** Dávky v 11. – 23. riadku sú vyplácané podľa zákona o sociálnom poistení (vrátane prekvalifikovaných úrazových rent)

Tab. 8 Výdavky základného fondu garančného poistenia (ZFGP) v roku 2009

Obdobie	Výdavky ZFGP v tis. Eur		
	na dávku garančného poistenia	úhrada príspevkov na starobné dôch. sporenie	Spolu
Január	94,0	0,0	94,0
Február	157,0	4 507,9	4 665,0
Marec	796,9	3 233,8	4 030,7
Apríl	364,8	7 557,5	7 922,3
Máj	626,5	3 391,7	4 018,2
Jún	461,2	2 917,8	3 379,0
Júl	1 428,8	2 761,5	4 190,3
August	1 053,2	0,0	1 053,2
September	377,5	6 241,7	6 619,2
Október	1 854,7	915,2	2 769,9
November	1 445,2	2 203,4	3 648,6
December	1 211,8	3 350,4	4 562,2
Rok 2009	9 872	37 081	46 953

Zdroj : Sociálna poisťovňa

Tab. 9 Vyplatené dávky v nezamestnanosti, počet prípadov a priemerná výška dávky v roku 2009

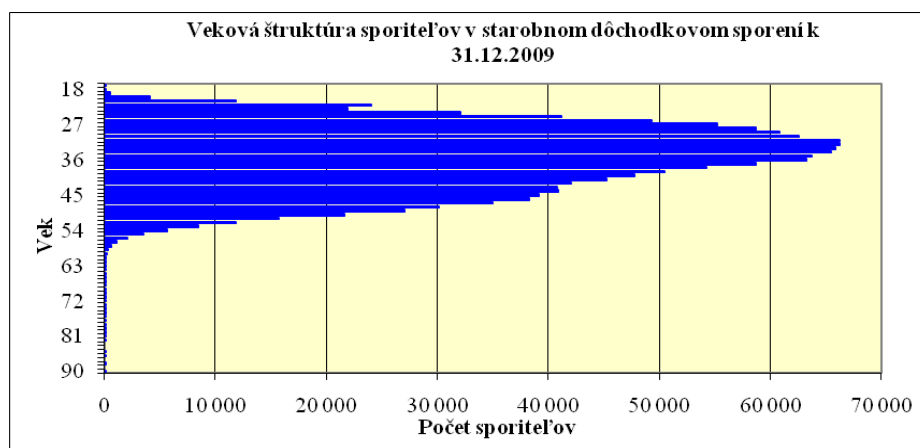
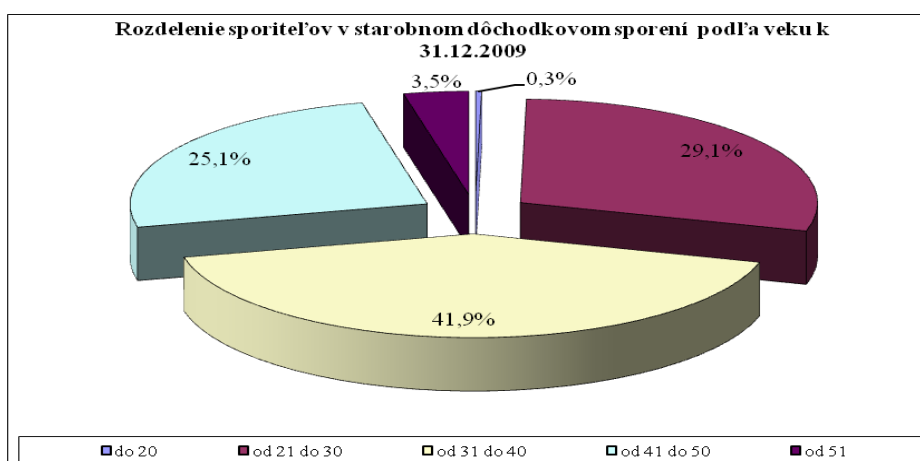
Mesiac	Počet vyplatených dávok v nezamestnanosti		Priemerná výška dávky v nezamestnanosti v Eur		Celková výška výdavkov na dávky v mil. Eur	
	Rok 2008	Rok 2009	Rok 2008	Rok 2009	Rok 2008	Rok 2009
Január	21 124	27 485	232	264	4 907	7 265
Február	24 727	35 823	227	264	5 624	9 440
Marec	23 798	39 374	219	267	5 217	10 516
Apríl	22 692	47 270	229	290	5 194	13 686
Máj	21 497	54 316	230	288	4 936	15 636
Jún	22 105	60 287	238	295	5 252	17 791
Júl	21 752	62 543	237	287	5 165	17 946
August	22 552	63 495	248	291	5 589	18 450
September	23 502	61 720	255	289	5 995	17 805
Október	24 364	56 319	245	278	5 978	15 630
November	23 354	50 213	259	294	6 051	14 744
December	25 719	48 373	247	283	6 365	13 667
Spolu	277 186	607 218	X	X	66 273	172 579
Priemer	23 099	50 602	239	284	5 523	14 382

Zdroj : Sociálna poisťovňa

Tab. 10 Počet poberateľov dávky v nezamestnanosti v členení podľa veku a rodu za rok 2009

Vekové pásma	Pohlavie			
	muži	ženy	nezistené	spolu
do 19 rokov	4	2		6
20 - 24 rokov	4 770	2 972		7 742
25 - 29 rokov	14 368	8 145		22 513
30 - 34 rokov	14 373	9 035		23 408
35 - 39 rokov	11 781	10 808	1	22 590
40 - 44 rokov	10 927	11 748		22 675
45 - 49 rokov	11 630	12 490	1	24 121
50 - 54 rokov	12 576	12 742		25 318
55 - 59 rokov	10 344	3 765		14 109
nad 60 rokov	895	10		905
nezistené	60	36	1	97
Spolu	91 728	71 753	3	163 484

Zdroj : Sociálna poisťovňa

Tab.13 Dôvody vykonávania opatrení sociálnej kurately pre deti v roku 2009

Dôvody	Počet detí	0-14 rokov
sociálna kuratela detí - všetky prípady	25 704	8 798
trestná činnosť	6 692	x
činnosť inak trestná	2654	2654
pomoc a ochrana v priestupkovom konaní	4 584	659
experimentovanie a závislosť na drogách	241	28
iné závislosti	144	39
zanedbávanie školskej dochádzky	8299	4 520
narušené vzťahy	807	283
iné /napr. šikana/	442	170
obeť trestného činu	220	x
svedok trestného činu	493	x

Zdroj: ÚPSVR

Tab.14 Vývoj počtu poberateľov resocializačného príspevku v roku 2007a2009

Mesiac	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	SPOLU
počet poberateľov 2007	223	273	275	238	271	306	260	246	252	314	239	203	3 100
počet poberateľov 2008	211	249	223	268	239	212	230	192	241	208	172	323	2 768
počet poberateľov 2009	183	193	231	168	206	249	200	198	205	207	195	213	2448

Zdroj: ÚPSVR

Tab. 15 Vývoj čerpania finančných prostriedkov na resocializačný príspevok za rok 2009

(v Eurách)

mesiac	I.09	II.09	III.09	IV.09	V.09	VI.09	VII.09	VIII.09	IX.09	X.09	XI.09	XII.09	spolu
Výška FP. (v Eur)	9 072	9 023	10 480	7 891	10 118	11 688	9 373	9 327	9 790	10 091	9 720	9 827	116 401

Zdroj: ÚPSVR

Tab. 16 Pomoc deťom týraným, sexuálne zneužívaným a šikanovaným v roku 2009

Pomoc deťom týraným, sexuálne zneužívaným a šikanovaným		Fyzické týranie	Psychické týranie	Sexuálne zneužívanie	Šikanovanie	Využívanie na komerčné účely (pornografia, prostitúcia)	Spolu	
Počet evidovaných detí	Spolu	124	95	141	40	8	408	
	v tom	do 6 rokov	38	10	9	0	1	58
		do 15 rokov	66	66	120	29	1	282
		do 18 rokov	20	19	12	11	6	68
Počet návrhov orgánu na začatie trestného stíhania	celkovo	38	5	30	0	4	77	

Zdroj: ÚPSVR

Tab. 17 Deti umiestnené na základe rozhodnutia súdu do zariadení na výkon rozhodnutia súdu/predbežné opatrenie, výchovné opatrenie, ústavná starostlivosť a ochranná výchova/

zariadenia na výkon rozhodnutia súdu	2007	2008	2009
Krízové strediská	146	193	166
Resocializačné strediská	18	24	38
Diagnostické centrá	50	29	40
Domovy sociálnych služieb	480	414	344
Detské domovy	4 275	4 288	4 098
Reedukačné domovy	ÚS	692	626
	OV	41	45

Zdroj: MPSVR SR

Tab. 18 Formy starostlivosti v detských domovoch

Forma starostlivosti	2007	2008	2009
Profesionálne rodiny	208	333	448
Samostatné skupiny	327	328	324
Iné skupiny	166	147	137

Zdroj: ÚPSVR

Tab. 19 Počty umiestnených detí a mladých dospelých v jednotlivých formách starostlivosti v detských domovoch k 31.12. za jednotlivé roky

Počet umiestnených detí v jednotlivých formách	2007	2008	2009
v profesionálnej rodine	399	598	806
v samostatnej skupine	3013	3042	2873
v iných skupinách	1158	864	831

Zdroj: ÚPSVR

Tab. 20 Celkový počet detí zverených do jednotlivých foriem náhradnej rodinnej starostlivosti

Rok	Náhradná osobná starostlivosť	Pestúnska starostlivosť	Poručníctvo	Spolu
2008	5 038	2 595	653	8 286
2009	5 392	2 478	647	8 517

Zdroj: ÚPSVR

Tab. 21 Základné štatistické údaje o činnosti a problematike RPPS

rok	Počet prípadov	Počet klientov	Počet konzultácií	Počet písomných správ	Počet PV podujatí	Počet metodických podujatí	Počet metodických konzultácií	Počet zamestnancov
2008	8 720	14 109	47 348	3 351	604	304	2 089	104
2009	9 406	16 064	53 067	2 620	384	265	1 756	97

Problematika	Rok 2008		Rok 2009	
	Počet prípadov	Počet konzultácií	Počet prípadov	Počet konzultácií
Rodinná	2 026	10 141	2 274	11 216
Rozvodová, porozvodová	1 680	6 836	1 854	7 565
Partnerská	1 441	7 877	1 499	8 169
Osobnostná	1 328	8 411	1 396	8 612
Náhradná rodinná starostlivosť	1 048	9 847	1 241	13 081
Iná	648	2 114	570	2 287
Študijná a profesionálna	301	1 118	357	1 053
Drogové a iné závislosti	153	677	152	890
Nezamestnanosť	95	329	63	194
Spolu	8 720	47 348	9 406	53 067

Ťažiskové činnosti RPPS

- psychologické, partnerské, manželské a rodinné poradenstvo, psychologická diagnostika, krízová psychologická intervencia:
 - v oblasti pomoci dieťaťu, rodičom alebo plnoletej fyzickej osobe pri riešení výchovných, manželských, rodinných a iných sociálnych problémov, v oblasti pomoci manželom, rodičom maloletých detí v rozvode a po rozvode, taktiež ich maloletým deťom, v oblasti pomoci pri úprave styku rodičov s dieťaťom, v oblasti skúmania názoru dieťaťa vo veciach, ktoré sa ho týkajú, v oblasti pomoci jednotlivcom a rodine s problémom násilia a drogovej závislosti, v oblasti pomoci jednotlivcom a rodine v krízových situáciách a závažných životných zmenách,
- špecializovaná príprava fyzických osôb prijať a vychovávať opustené dieťa
- špecializované psychologické posudzovanie predpokladov a vhodnosti fyzických osôb a ich špecializovaná príprava na vykonávanie náhradnej rodinnej starostlivosti, špecializovaná príprava fyzických osôb na profesionálne vykonávanie náhradnej starostlivosti

Tab. 22 Opatrovateľská služba – rozdelenie podľa krajov

samosprávny kraj	počet občanov, ktorým bola poskytnutá opatrovateľská služba		počet zamestnancov opatrovateľskej služby		Bežné výdavky na poskytovanie opatrovateľskej služby v roku 2008 v Eur
	2007	2008	2007	2008	
Bratislavský	1992	2041	681	675	3 186 133
Trnavský	2148	2002	912	1139	2 819 457
Nitriansky	6437	2672	1038	903	3 385 598
Trenčiansky	2633	2638	983	999	4 348 264
Banskobystrický	2210	2327	770	756	3 015 676
Žilinský	2964	3096	931	980	3 777 382
Prešovský	2291	2212	971	914	2 917 378
Košický	2085	2079	714	840	2 693 664
SR	22760	19067	7000	7206	26 143 552

Zdroj: Výkaz MPSVR SR 11-01

Tab. 23 Prepravná služba

Rok	Počet občanov, ktorým bola poskytnutá prepravná služba
2007	2 173
2008	1 415

Zdroj: Výkaz MPSVR SR 11-01

Tab. 24 Počet zariadení sociálnych služieb a ich kapacita za roky 2007 a 2008 – podľa druhov zariadenia

Druh zariadenia	Počet zariadení k 31.12.2007	Počet miest k 31.12.2007					Počet zariadení k 31.12.2008	Počet miest k 31.12.2008				
		Spolu	z toho starostlivosť poskytovaná					Spolu	z toho starostlivosť poskytovaná			
			celoročne	týždenne	denne	prechodne			celoročne	týždenne	denne	Prechodne
Zariadenia sociálnych služieb spolu	678	35 055	31 115	786	2 063	1 091	720	36016	31803	736	2300	1177
Bratislavský kraj	79	4 616	3 484	216	664	252	78	4612	3267	223	825	297
Trnavský kraj	75	4 046	3 705	60	105	176	76	4294	3965	51	101	177
Trenčiansky kraj	82	4 311	4 049	78	113	71	81	4210	3963	86	118	43
Nitriansky kraj	74	5 038	4 818	97	81	42	82	4890	4745	25	75	45
Žilinský kraj	78	4 215	3 792	104	271	48	84	4474	4119	85	223	47
Banskobystrický kraj	115	4 681	4 234	116	282	49	124	4739	4269	116	301	53
Prešovský kraj	96	4 327	3 575	73	313	366	109	4523	3766	71	318	368
Košický kraj	79	3 821	3 458	42	234	87	86	4274	3709	79	339	147
z toho												
domovy dôchodcov	206	13 758	13 758	0	0	0	208	13 922	13 922	0	0	0
domovy - penzióny pre dôchodcov	15	1 568	1 568	0	0	0	16	1 505	1 505	0	0	0
domovy sociálnych služieb (DSS) pre dospelých s telesným postihnutím	12	531	501	0	30	0	10	457	427	0	30	0
DSS pre dospelých s kombináciou postihnutí	110	7 434	6 934	103	314	83	128	7 766	7 348	106	312	0
DSS pre dospelých so zmyslovým postihnutím	3	148	113	0	35	0	3	158	123	0	35	0
DSS pre dospelých s duševnými poruchami a poruchami správania	61	4 720	4 176	138	405	1	71	4 868	4 371	102	379	16
DSS pre deti s telesným postihnutím	3	196	30	46	120	0	5	417	92	84	241	0
DSS pre deti s telesným postihnutím a duševnými poruchami a poruchami správania	40	1 496	576	382	538	0	39	1 654	781	359	514	0

Tab. 24 Počet zariadení sociálnych služieb a ich kapacita za roky 2007 a 2008 – podľa druhov zariadenia – pokračovanie

Druh zariadenia	Počet zariadení k 31.12.2007	Počet miest k 31.12.2007					Počet zariadení k 31.12.2008	Počet miest k 31.12.2008				
		Spolu	z toho starostlivosť poskytovaná					Spolu	z toho starostlivosť poskytovaná			
			celoročne	týždenne	denne	prechodne			celoročne	týždenne	denne	Prechodne
DSS pre deti s duševnými poruchami a poruchami správania	13	396	228	25	142	1	12	300	114	41	144	1
stanice opatrovateľskej služby	5	105	83	0	0	22	5	118	92	0	0	26
zariadenia chráneného bývania	12	246	246	0	0	0	17	230	230	0	0	0
domovy pre osamelých rodičov	26	611	611	0	0	0	26	645	645	0	0	0
útulky	69	1 754	1 199	0	45	510	72	1 831	1 024	0	232	575
rehabilitačné strediská	15	403	30	45	328	0	16	369	71	0	298	0
zariadenia opatrovateľskej služby	88	1 689	1 062	47	106	474	92	1 776	1 058	44	115	559
SPOLU	678	35 055	31 115	786	2 063	1 091	720	36 016	31 803	736	2 300	1 177

Zdroj: Vybrané údaje ŠÚ SR – Zariadenia sociálnych služieb v SR

(V štatistických údajov sú zaradené aj zariadenia sociálnych služieb, ktoré sa v súlade so zákonom o sociálnych službách od 1. 1. 2009 už nepovažujú za zariadenia sociálnych služieb, resp. sa zmenil ich názov (napr. domov dôchodcov a domov-penzión pre dôchodcov sa od 1. 1. 2009 považujú za zariadenia pre seniorov).

Tab. č. 25 Počet zariadení sociálnych služieb a ich kapacita podľa krajov za rok 2008

Druh zariadenia	Počet zariadení k 31.12.2008	Počet miest k 31.12.2008				
		Spolu	z toho starostlivosť poskytovaná			
			celoročne	týždenne	denne	prechodne
SR spolu	720	36 016	31 803	736	2 300	1 177
zariadenia sociálnych služieb spolu	720	36 016	31 803	736	2 300	1 177
Bratislavský kraj	78	4 612	3 267	223	825	297
Trnavský kraj	76	4 294	3 965	51	101	177
Trenčiansky kraj	81	4 210	3 963	86	118	43
Nitriansky kraj	82	4 890	4 745	25	75	45
Žilinský kraj	84	4 474	4 119	85	223	47
Banskobystrický kraj	124	4 739	4 269	116	301	53
Prešovský kraj	109	4 523	3 766	71	318	368
Košický kraj	86	4 274	3 709	79	339	147
z toho						
domovy dôchodcov	208	13 922	13 922	0	0	0
Bratislavský kraj	14	1 204	1 204	0	0	0
Trnavský kraj	24	1 818	1 818	0	0	0
Trenčiansky kraj	33	2 013	2 013	0	0	0
Nitriansky kraj	23	1 655	1 655	0	0	0
Žilinský kraj	33	2 119	2 119	0	0	0
Banskobystrický kraj	34	1 763	1 763	0	0	0
Prešovský kraj	23	1 413	1 413	0	0	0
Košický kraj	24	1 937	1 937	0	0	0
domovy – penzióny pre dôchodcov	16	1 505	1 505	0	0	0
Bratislavský kraj	4	897	897	0	0	0
Trnavský kraj	2	146	146	0	0	0
Trenčiansky kraj	3	131	131	0	0	0
Nitriansky kraj	3	102	102	0	0	0
Žilinský kraj	0	38	38	0	0	0
Banskobystrický kraj	3	107	107	0	0	0
Prešovský kraj	1	84	84	0	0	0
Košický kraj	0	0	0	0	0	0
domovy sociálnych služieb (DSS) pre dospelých s telesným postihnutím	10	457	427	0	30	0
Bratislavský kraj	0	57	27	0	30	0
Trnavský kraj	1	25	25	0	0	0
Trenčiansky kraj	0	6	6	0	0	0
Nitriansky kraj	0	0	0	0	0	0
Žilinský kraj	1	9	9	0	0	0
Banskobystrický kraj	6	238	238	0	0	0
Prešovský kraj	1	38	38	0	0	0
Košický kraj	1	84	84	0	0	0

Tab. č. 25 Počet zariadení sociálnych služieb a ich kapacita podľa krajov za rok 2008 –
1.pokračovanie

Druh zariadenia	Počet zariadení k 31.12.2008	Počet miest k 31.12.2008				
		Spolu	z toho starostlivosť poskytovaná			
			celoročne	týždenne	denne	prechodne
DSS pre dospelých s kombináciou postihnutí	128	7 766	7 348	106	312	0
Bratislavský kraj	4	106	66	13	27	0
Trnavský kraj	17	861	840	0	21	0
Trenčiansky kraj	6	594	552	5	37	0
Nitriansky kraj	26	2 183	2 163	0	20	0
Žilinský kraj	18	1 199	1 061	50	88	0
Banskobystrický kraj	16	628	594	15	19	0
Prešovský kraj	35	1 746	1 623	23	100	0
Košický kraj	6	449	449	0	0	0
DSS pre dospelých so zmyslovým postihnutím	3	158	123	0	35	0
Bratislavský kraj	2	127	92	0	35	0
Banskobystrický kraj	0	23	23	0	0	0
Košický kraj	1	8	8	0	0	0
DSS pre dospelých s duševnými poruchami a poruchami správania	71	4 868	4 371	102	379	16
Bratislavský kraj	11	630	420	27	182	1
Trnavský kraj	14	941	879	33	29	0
Trenčiansky kraj	8	709	682	9	18	0
Nitriansky kraj	7	361	361	0	0	0
Žilinský kraj	7	538	531	0	7	0
Banskobystrický kraj	15	907	827	12	65	3
Prešovský kraj	2	255	252	3	0	0
Košický kraj	7	527	419	18	78	12
DSS pre deti s telesným postihnutím	5	417	92	84	241	0
Bratislavský kraj	1	176	30	46	100	0
Trenčiansky kraj	1	4	0	0	4	0
Nitriansky kraj	1	15	0	0	15	0
Banskobystrický kraj	1	9	0	0	9	0
Košický kraj	1	213	62	38	113	0
DSS pre deti s telesným postihnutím a duševnými poruchami a poruchami správania	39	1 654	781	359	514	0
Bratislavský kraj	4	273	44	130	99	0
Trnavský kraj	1	70	25	15	30	0
Trenčiansky kraj	6	159	56	58	45	0
Nitriansky kraj	5	235	174	25	36	0
Žilinský kraj	2	90	35	11	44	0
Banskobystrický kraj	9	284	74	63	147	0
Prešovský kraj	8	258	127	44	87	0
Košický kraj	4	285	246	13	26	0

Tab. č. 25 Počet zariadení sociálnych služieb a ich kapacita podľa krajov za rok 2008–
2.pokračovanie

Druh zariadenia	Počet zariadení k 31.12.2008	Počet miest k 31.12.2008				
		Spolu	z toho starostlivosť poskytovaná			
			celoročne	týždenne	denne	prechodne
DSS pre deti s duševnými poruchami a poruchami správania	12	300	114	41	144	1
Bratislavský kraj	3	47	2	7	37	1
Trnavský kraj	1	24	15	3	6	0
Trenčiansky kraj	1	35	35	0	0	0
Nitriansky kraj	1	5	5	0	0	0
Žilinský kraj	3	115	17	24	74	0
Banskobystrický kraj	2	68	40	6	22	0
Prešovský kraj	1	6	0	1	5	0
Košický kraj	0	0	0	0	0	0
stanice opatrovateľskej služby	5	118	92	0	0	26
Bratislavský kraj	0	31	5	0	0	26
Trenčiansky kraj	1	40	40	0	0	0
Žilinský kraj	0	0	0	0	0	0
Banskobystrický kraj	2	27	27	0	0	0
Košický kraj	2	20	20	0	0	0
zariadenia chráneného bývania	17	230	230	0	0	0
Bratislavský kraj	2	27	27	0	0	0
Trenčiansky kraj	2	36	36	0	0	0
Nitriansky kraj	1	6	6	0	0	0
Žilinský kraj	1	12	12	0	0	0
Banskobystrický kraj	6	63	63	0	0	0
Prešovský kraj	2	37	37	0	0	0
Košický kraj	3	49	49	0	0	0
domovy pre osamelých rodičov	26	645	645	0	0	0
Bratislavský kraj	2	72	72	0	0	0
Trnavský kraj	0	37	37	0	0	0
Trenčiansky kraj	5	75	75	0	0	0
Nitriansky kraj	2	47	47	0	0	0
Žilinský kraj	4	108	108	0	0	0
Banskobystrický kraj	4	97	97	0	0	0
Prešovský kraj	5	72	72	0	0	0
Košický kraj	4	137	137	0	0	0
útulky	72	1 831	1 024	0	232	575
Bratislavský kraj	8	489	228	0	175	86
Trnavský kraj	7	155	10	0	0	145
Trenčiansky kraj	5	143	129	0	14	0
Nitriansky kraj	6	144	112	0	0	32
Žilinský kraj	9	158	101	0	10	47
Banskobystrický kraj	15	297	277	0	0	20
Prešovský kraj	15	324	83	0	21	220
Košický kraj	7	121	84	0	12	25

Tab. č. 25 Počet zariadení sociálnych služieb a ich kapacita podľa krajov za rok 2008 – 3.pokračovanie

Druh zariadenia	Počet zariadení k 31.12.2008	Počet miest k 31.12.2008				
		Spolu	z toho starostlivosť poskytovaná			
			celoročne	týždenne	denne	prechodne
rehabilitačné strediská	16	369	71	0	298	0
Bratislavský kraj	4	84	16	0	68	0
Nitriansky kraj	2	29	25	0	4	0
Banskobystrický kraj	1	60	30	0	30	0
Prešovský kraj	5	102	0	0	102	0
Košický kraj	4	94	0	0	94	0
zariadenia opatrovateľskej služby	92	1 776	1 058	44	115	559
Bratislavský kraj	19	392	137	0	72	183
Trnavský kraj	9	217	170	0	15	32
Trenčiansky kraj	10	265	208	14	0	43
Nitriansky kraj	5	108	95	0	0	13
Žilinský kraj	6	88	88	0	0	0
Banskobystrický kraj	10	168	109	20	9	30
Prešovský kraj	11	188	37	0	3	148
Košický kraj	22	350	214	10	16	110

Tab. 26 Počet zariadení sociálnych služieb podľa zriaďovateľa za rok 2008

Druh zariadenia / zriaďovateľ	K 31. 12. 2008					
	SPOLU zariadenia / z toho	Obec	Samosprávny kraj	Cirkevné právnické osoby	Ostatné právnické osoby	Fyzické osoby
SPOLU	720	168	301	65	167	19
domovy dôchodcov	208	56	93	31	21	7
domovy - penzióny pre dôchodcov	16	11	2	1	2	0
domovy sociálnych služieb (DSS) pre dospelých s telesným postihnutím	10	2	4	0	3	1
DSS pre dospelých s kombináciou postihnutí	128	8	67	17	29	7
DSS pre dospelých so zmyslovým postihnutím	3	0	2	0	1	0
DSS pre dospelých s duševnými poruchami a poruchami správania	71	0	61	3	7	0
DSS pre deti s telesným postihnutím	5	0	2	0	1	2
DSS pre deti s telesným postihnutím a duševnými poruchami a poruchami správania	39	2	22	2	13	0
DSS pre deti duševnými poruchami a poruchami správania	14	0	10	2	2	0
stanice opatrovateľskej služby	5	1	3	0	1	0
zariadenia chráneného bývania	15	2	2	0	11	0
domovy pre osamelých rodičov	26	7	8	1	10	0
útulky	72	15	16	6	35	0
rehabilitačné strediská	16	1	6	0	9	0
zariadenia opatrovateľskej služby	92	63	3	2	22	2

Tab. 27 Obyvatelia zariadení sociálnych služieb za roky 2007 a 2008

Druh zariadenia	Obyvatelia		z toho							
			dlhodobo zdravotne postihnutí		osoby v dôchodkovom veku		muži		ženy	
	v tom		v tom		v tom		v tom		v tom	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008
zariadenia sociálnych služieb spolu	33 886	34 904	24 573	24 827	21 346	20 968	14 272	14 684	19 614	20 220
Bratislavský kraj	4460	4436	2889	2659	2610	2324	1600	1619	2860	2817
Trnavský kraj	3877	4149	2806	3053	2552	2556	1543	1657	2334	2492
Trenčiansky kraj	4122	4103	2948	2960	3095	2596	1505	1473	2617	2630
Nitriansky kraj	4895	4690	3711	3652	3164	3180	2330	2222	2565	2468
Žilinský kraj	4035	4299	3483	3343	2753	2993	1672	1799	2363	2500
Banskobystrický kraj	4539	4578	3177	3179	2838	2749	1979	2018	2560	2560
Prešovský kraj	4239	4425	3075	3226	2103	2256	1978	2004	2261	2421
Košický kraj	3719	4224	2484	2755	2231	2314	1665	1892	2054	2332
z toho										
domovy dôchodcov	13 404	13 594	8 139	7 754	12 888	12 466	4 311	4 329	9 093	9 265
domovy - penzióny pre dôchodcov	1 543	1 463	442	225	1 284	1 109	395	347	1 148	1 116
domovy sociálnych služieb (DSS) pre dospelých s telesným postihnutím	515	465	515	465	334	311	216	187	299	278
DSS pre dospelých s kombináciou postihnutí	7 103	7 536	7 103	7 536	3 509	3 918	3 459	3 755	3 644	3 781
DSS pre dospelých so zmyslovým postihnutím	127	142	127	142	61	64	65	74	62	68
DSS pre dospelých s duševnými poruchami a poruchami správania	4 668	4 812	4 668	4 812	1 579	1 383	2 577	2 574	2 091	2 238
DSS pre deti s telesným postihnutím	193	416	193	416	0	0	102	202	91	214
DSS pre deti s telesným postihnutím a duševnými poruchami a poruchami správania	1 462	1 620	1 462	1 620	0	0	801	933	661	687
DSS pre deti s duševnými poruchami a poruchami správania	358	276	358	276	0	0	218	168	140	108
stanice opatrovateľskej služby	88	87	28	28	0	0	32	35	56	52
zariadenia chráneného bývania	215	208	72	97	11	8	129	126	86	82
domovy pre osamelých rodičov	609	632	2	3	3	2	200	220	409	412
útulky	1 649	1 617	31	42	163	148	1 139	1 074	510	543
rehabilitačné strediská	419	401	292	229	115	50	184	194	235	207
zariadenia opatrovateľskej služby	1 533	1 635	1 141	1 182	1 399	1 509	444	466	1 089	1 169
SPOLU	33 886	34 904	24 573	24 827	21 346	20 968	14 272	14 684	19 614	20 220

Zdroj: Vybrané údaje ŠÚ SR - Zariadenia sociálnych služieb v SR

Tab. 28 Výdavky zariadení sociálnych služieb za rok 2008

Druh zariadenia	Celkové výdavky (v tis. Eur)	z toho			
		bežné výdavky	mzdové náklady	povinné sociálne poistenie	obstaranie majetku
SPOLU v SR	251 675	96 767	101 959	35 193	15 293
domovy dôchodcov	100 366	41 196	39 519	13 670	5 070
domovy - penzióny pre dôchodcov	8 361	4 418	2 621	912	403
DSS pre dospelých s telesným postihnutím	3 911	1 640	1 543	508	194
DSS pre dospelých s kombináciou postihnutí	52 802	20 074	22 674	7 856	1 907
DSS pre dospelých so zmyslovým postihnutím	1 566	589	619	203	97
DSS pre dospelých s duševnými poruchami a poruchami správania	43 339	14 119	17 175	5 970	5 467
DSS pre deti s telesným postihnutím	3 402	1 195	1 540	524	142
DSS pre deti s telesným postihnutím a duševnými poruchami a poruchami správania	14 622	4 667	6 699	2 316	910
DSS pre deti s duševnými poruchami a poruchami správania	1 587	463	786	273	57
stanice opatrovateľskej služby	558	203	245	86	22
zariadenia chráneného bývania	839	408	310	98	20
domovy pre osamelých rodičov	1 302	697	430	148	14
útulky	4 807	2 067	1 810	600	308
rehabilitačné strediská	1 827	630	773	253	170
zariadenia opatrovateľskej služby	12 387	4 400	5 217	1 775	514

Zdroj: Vybrané údaje ŠÚ SR - Zariadenia sociálnych služieb v SR

Tab. 29 Zamestnanci zariadení sociálnych služieb (spolu) za rok 2008

Druh zariadenia	Priemerný evidenčný počet zamestnancov prepočítaný (osoby)
domovy dôchodcov	6 687
domovy - penzióny pre dôchodcov	425
domovy sociálnych služieb pre dospelých s telesným postihnutím	281
domovy sociálnych služieb pre dospelých s kombináciou postihnutí	4 007
domovy sociálnych služieb pre dospelých so zmyslovým postihnutím	92
domovy sociálnych služieb pre dospelých s duševnými poruchami a poruchami správania	2 765
domovy sociálnych služieb pre deti s telesným postihnutím	229
domovy sociálnych služieb pre deti s telesným postihnutím a duševnými poruchami a poruchami správania	1 066
domovy sociálnych služieb pre deti s duševnými poruchami a poruchami správania	128
stanice opatrovateľskej služby	46
zariadenia chráneného bývania	62
domovy pre osamelých rodičov	85
útulky	330
rehabilitačné strediská	172
zariadenia opatrovateľskej služby	854
SPOLU	17 229

Zdroj: vybrané údaje ŠÚ SR

Tab. 30 Vybrané zariadenia sociálnych služieb

Druh zariadenia sociálnych služieb	Počet zariadení k 31.12.2008	Počet miest k 31.12.2008	Bežné výdavky za rok 2008 v (Eur)
Kluby dôchodcov	494	40059	2 032 404
Jedálne pre dôchodcov	76	x	2 035 270
Strediská osobnej hygieny	28	x	219 559
Práčovne	28	x	162 297

Zdroj: Výkaz MPSVR SR 10-01

Tab. 31 Počet občanov zaradených do poradovníka čakateľov na poskytovanie starostlivosti vo vybraných zariadeniach sociálnych služieb v roku 2008

Druh zariadenia sociálnych služieb		Počet občanov k 31.12.2008	
Domovy sociálnych služieb	pre deti	s telesným postihnutím	7
		s duševnými poruchami a poruchami správania	105
		s telesným postihnutím a duševnými poruchami a poruchami správania	271
	pre dospelých	s telesným postihnutím	309
		s duševnými poruchami a poruchami správania	1 676
		so zmyslovým postihnutím	103
		s kombináciou postihnutí	2 795
	Domovy dôchodcov		10 432
Zariadenia chráneného bývania		40	
Rehabilitačné strediská		41	
Domovy - penzióny pre dôchodcov		1 812	
SPOLU v SR		17 591	

Zdroj: Výkaz MPSVR SR 10-01

Tab. 33 Neverejní poskytovatelia sociálnych služieb a ich poberatelia za rok 2009

			Stav k 31.12.2008	k 31.12. 2009
Poskytovatelia sociálnych služieb		1	393	383
v tom	opatrovateľská služba	2	69	134
	organizovanie spoločného stravovania	3	41	71
	prepravná služba	4	22	20
	starostlivosť v zariadeniach sociálnych služieb	5	295	273
	ostatné sociálne služby	6	50	74
Poberatelia sociálnych služieb		7	61 228	54 845
v tom	opatrovateľská služba	8	3 403	9 739
	organizovanie spoločného stravovania	9	14 237	14 346
	prepravná služba	10	3 768	4 009
	starostlivosť v zariadeniach sociálnych služieb	11	10 659	8 851
	ostatné sociálne služby	12	29 359	27 978
z riadku 1	cirkevné organizácie	13	36	405
	občianske združenie	14	91	88
	nadácie	15	0	13
	neziskové organizácie poskytujúce všeobecne prospešné služby	16	213	175
	podnikateľské subjekty a živnostníci	17	2	32
	fyzické osoby	18	15	14

Zdroj: Výkaz (MPSVR SR) 7 - 01

Tab. 34 Príjmy a výdavky neverejných poskytovateľov sociálnych služieb za rok 2009 (v Eur)

Celkové príjmy		103 000961,90	
z toho	bežné transfery zo štátneho rozpočtu	863 272,10	
	kapitálové transfery zo štátneho rozpočtu	211 265,17	
	príjmy z rozpočtu obcí, samosprávnych krajov, ÚPSVR SR a štátnych inštitúcií	26 656334,06	
	zo zaplatenej dohodnutej ceny sociálnej služby	16 556556,06	
	sponzorské dary, verejné zbierky	2 489934,38	
Celkové výdavky		43 876955,56	
z toho	bežné	35 143515,77	
	z toho	mzdy	17 440240,08
		odvody	6 198199,39
	kapitálové	3 946144,79	

Zdroj: Výkaz (MPSVR SR) 7 - 01

Tab. 35 Neverejní poskytovatelia sociálnych služieb – zamestnanci za rok 2009

Zamestnanci (prepočítaný stav)	spolu	z toho ženy
Priemerný evidenčný počet zamestnancov	4 111,6	3 035,4
Počet zamestnancov pracujúcich na dohody o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru	1 072,2	1 021,4
Dobrovoľníci	1468	1 114

Zdroj: Výkaz (MPSVR SR) 7 - 01

Tab.36 Európsky integrovaný systém štatistiky sociálnej ochrany (Metodika ESSPROS)

Výdavky na sociálnu ochranu v EÚ členských krajinách, 2007

Výdavky	Výdavky na sociálnu ochranu v % HDP	Výdavky na sociálnu ochranu v PPS na obyvateľa	Sociálne dávky podľa účelov (v PPS na obyvateľa, EU 27=100 %)					
			Staroba a pozostalí	Nemocenské/zdravotná starostlivosť	Invalidita	Rodina/deti	Nezamestnanosť	Bývanie, sociálne vylúčenie
EU 27	26,2	6 522 p	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
EU 15	26,9	7 464 p	113,8	114,9	113,7	114,0	117,0	116,1
EA 16	27,0 p	7 312 p	112,5	112,1	98,4	113,7	129,4	92,7
Belgicko	29,5	8 658	128,6	119,1	107,1	117,0	302,8	103,3
Bulharsko	15,1	1 405	24,1	20,1	22,2	23,5	8,6	15,1
Česká republika	18,6	3 718	54,4	66,5	57,5	66,4	39,2	22,3
Dánsko	28,9	8 630	110,3	105,7	249,0	220,0	149,2	189,4
Nemecko	27,7 p	7 943 p	113,7	124,6	115,8	161,9	139,7	98,2
Estónsko	12,5	2 156	32,1	38,9	39,2	49,3	7,7	7,4
Írsko	18,9	7 054	61,6	147,0	70,9	192,7	159,6	104,3
Grécko	24,4	5 720	99,8	85,7	54,1	68,8	78,9	107,2
Španielsko	21,0 p	5 526 p	76,7	92,0	80,8	64,8	198,2	52,5
Francúzsko	30,5 p	8 264 p	122,7	128,4	94,2	133,8	151,9	144,7
Taliansko	26,7 p	6 773 p	136,0	92,3	76,7	60,9	36,3	8,0
Cyprus	18,5 p	4 176 p	65,9	56,5	30,1	88,7	62,0	158,6
Lotyšsko	11,0 p	1 580 p	24,8	25,0	21,1	33,9	15,7	15,1
Litva	14,3 p	2 136 p	33,6	34,9	42,5	36,3	12,2	12,3
Luxembursko	19,3	13 231	166,6	184,9	316,2	431,7	199,7	167,0
Maďarsko	22,3	3 478	51,6	47,5	64,5	87,4	37,0	73,2
Malta	18,1	3 501	62,4	55,2	43,4	41,1	30,9	51,2
Holandsko	28,4 p	9 293 p	121,6	155,6	158,3	105,6	118,5	301,4
Rakúsko	28,0	8 640	141,3	119,1	132,9	170,4	140,1	54,2
Poľsko	18,1	2 429	49,4	28,7	45,0	21,3	16,7	15,1
Portugalsko	24,8	4 701	76,6	68,8	87,7	46,8	70,9	24,1
Rumunsko	12,8	1 352	21,7	17,3	26,4	35,3	9,3	20,5
Slovinsko	21,4 p	4 760 p	74,7	81,3	71,8	80,5	33,4	49,0
Slovenská republika	16,0 p	2 675 p	38,8	43,3	43,3	51,3	29,4	36,9
Fínsko	25,4	7 321	94,0	102,1	176,6	165,0	173,3	100,3
Švédsko	29,7 p	9 028 p	124,8	126,0	266,5	180,2	104,6	145,8
Spojené kráľovstvo	25,3 p	7 455 p	113,2	122,3	142,1	88,5	48,7	210,2

p (údaje) – EU27, EU15, EA16, DE, ES, FR, IT, CY, LT, LV, NL, SI, SK, SE, UK

* vrátane daňového bonusu na dieťa

Zdroj: Eurostat- ESSPROS

Tab.37 Príjmy na sociálnu ochranu podľa typu (% z celkových príjmov) v EÚ, 2007

Príjmy	Príjmy v % HDP	Príjmy v PPS na osobu	Štruktúra príjmov v %			
			Sociálne príspevky zamestnávateľov	Sociálne príspevky chránených osôb	Verejná správa	Iné príjmy
EU 27	27,1	6 755	38,5	20,0	38,0	3,5
EU 15	27,8	7 719	38,5	19,9	38,4	3,1
EA 16	28,1	7 634	39,7	22,4	34,4	3,5
Belgicko	33,1	9 734	49,7	21,3	27,6	1,4
Bulharsko	16,0	1 489	38,9	19,0	40,4	1,6
Česká republika	19,3	3 862	52,3	25,9	20,7	1,1
Dánsko	32,5	9 714	11,5	20,9	61,9	5,7
Nemecko	29,3	8 403	35,2	28,0	35,0	1,9
Estónsko	12,3	2 130	81,1	0,4	18,4	0,1
Írsko	19,8	7 361	26,1	15,5	53,5	4,9
Grécko	25,4	5 957	35,5	22,8	31,8	9,9
Španielsko	22,6	5 932	48,0	15,3	34,6	2,1
Francúzsko	30,6	8 291	44,1	21,2	31,4	3,3
Taliano	26,8	6 809	40,9	15,8	41,7	1,6
Cyprus	22,1	5 008	23,5	15,0	47,8	13,7
Lotyšsko	13,4	1 929	48,7	17,2	33,6	0,4
Litva	15,3	2 274	55,2	6,2	38,1	0,6
Luxembursko	21,6	14 794	26,9	25,0	43,4	4,7
Maďarsko	25,6	3 989	42,1	15,9	37,1	4,9
Malta	18,1	3 510	42,1	18,0	36,8	3,1
Holandsko	32,2	10 525	32,8	32,6	21,7	12,9
Rakúsko	27,7	8 571	37,7	27,2	33,7	1,3
Poľsko	19,3	2 581	27,0	22,1	32,7	18,2
Portugalsko	26,1	4 945	31,2	15,2	43,9	9,7
Rumunsko	12,8	1 354	40,6	14,6	19,1	25,7
Slovinsko	21,8	4 859	27,3	41,0	29,8	1,8
Slovenská republika	17,7	2 953	44,2	21,0	26,8	8,0
Fínsko	28,7	8 269	37,9	11,8	43,2	7,1
Švédsko	34,2	10 407	40,3	9,5	47,3	2,9
Spojené kráľovstvo	24,2	7 123	35,8	10,0	52,7	1,4

p (predbežné údaje) – EU27, EU15, EA16, DE, ES, FR, IT, CY, LT, LV, NL, SI, SK, SE, UK
Zdroj: Eurostat- ESSPROS

Tab.38 Čerpanie výdavkov kapitoly 22 - MPSVR SR podľa programového rozpočtovania za rok 2009 (v Eur)

Kód programu	Názov programu	Schválený rozpočet	Upravený rozpočet	Skutočnosť 31.12.2009	%
07C	Sociálna inklúzia	1 597 015 311	1 481 687 749	1 479 572 654	99,9
07C01	Pomoc v hmotnej núdzi	295 645 261	250 009 075	248 794 449	99,5
07C0101	- Dávka v hmotnej núdzi	272 370 381	232 771 587	232 437 042	99,9
07C0102	- Dotácia na výkon osobitného príjemcu	141 371	110 041	100 483	91,3
07C0103	- Dotácia na stravu pre dieťa v hmotnej núdzi	12 148 977	9 898 533	9 066 688	91,6
07C0104	- Dotácia na školské potreby pre dieťa v hmotnej núdzi	3 123 548	2 373 101	2 360 928	99,5
07C0105	- Dotácia na motivačný príspevok pre dieťa v hmotnej núdzi	4 007 171	0	0	0,0
07C0106	- Náhradné výživné	3 853 813	4 855 813	4 829 308	99,5
07C02	Podpora rodiny	865 353 159	860 102 393	859 624 530	99,9
07C0201	- Prídavok na dieťa	318 983 604	309 416 611	309 188 994	99,9
07C0202	- Rodičovský príspevok	266 796 489	269 749 239	269 577 711	99,9
07C0206	- Ostatné príspevky na podporu rodiny	48 361 554	45 095 031	45 016 313	99,8
07C020A	- Štátom platené poisťenie za osoby starajúce sa o dieťa	231 211 512	235 841 512	235 841 512	100,0
07C03	Kompenzácia sociálnych dôsledkov ŤZP	224 806 182	184 732 468	184 588 854	99,9
07C04	Iniciatívy v oblasti sociálnej inklúzie	6 465 305	4 489 530	4 436 237	98,8
07C040A	- Ostatné iniciatívy	5 178 174	4 216 882	4 197 257	99,5
07C040C	- Zvýšenie zamestnateľnosti cez FSR	623 253	246 045	212 377	86,3
07C040F	-Monitor. národ. indikátorov v oblasti chudoby a soc. inklúzie	663 878	0	0	0,0
07C040G	- Zabezpečenie hodnotenia a impementácie horizontálnej priority rovnosť príležitostí - MVRR SR	0	26 603	26 603	100,0
07C05	Starostlivosť o ohrozené deti	73 818 994	72 999 799	72 780 751	99,7
07C0501	- Náhradná rodinná starostlivosť	11 451 902	12 225 809	12 007 099	98,2
07C0502	- Ústavná starostlivosť v štátnych detských domovoch	53 072 795	52 349 518	52 869 012	101,0
07C0503	- Ústavná starostlivosť v neštátnych zariadeniach	7 634 601	7 616 267	7 114 658	93,4
07C0504	- Prevencia a sanácia (MVO)	1 659 696	808 205	789 982	97,7
07C06	Nesystémové dávky sociálneho poistenia	36 214 565	40 434 565	40 434 565	100,0
07C07	Vianočný príspevok dôchodcom	61 309 168	63 759 168	63 759 168	100,0

Zdroj:Návrh záverečného účtu za rok 2009

Tab.38 Čerpanie výdavkov kapitoly 22 - MPSVR SR podľa programového rozpočtovania za rok 2009 (v Eur) - 1.pokračovanie

Kód programu	Názov programu	Schválený rozpočet	Upravený rozpočet	Skutočnosť 31.12.2009	%
07C08	Podpora sociálnej inklúzie	33 402 677	5 160 751	5 154 100	99,9
07C0801	- Podpora soc. inklúzie osôb ohroz. soc. vylúčením alebo sociálne vylúčených prostr. rozvoja služieb starostlivosti s osobit. zreteľom na marginaliz. rómske komunity - op. 2.1	13 092 246	4 349 773	4 344 974	99,9
07C0802	- Podpora vytv. rovnosti príl. v prístupe na trh práce a podpora integrácie znevýhodnených skupín na trh práce s osobit. zreteľom na marginalizované komunity - opatrenie 2.2	11 019 419	693 334	693 333	0,0
07C0803	- Podpora zosúladenia rodinného a prac. života - op. 2.3	9 291 012	117 644	115 793	0,0
07E	Tvorba a implementácia politík	150 995 359	148 951 014	148 340 262	99,6
07	Spolu	1 748 010 670	1 630 638 763	1 627 912 916	99,8
	Medzirezortné programy a podprogramy, ktorých je kapitola gestorom a účastníkom				
06G	Ľudské zdroje	141 362 692	189 912 946	186 501 901	98,2
06G02	Kvalita služieb zamestnanosti	0	9 408 921	9 408 921	100,0
06G0204	- Skvalitnenie služieb poskyt. inštitúciami služieb zamest. - opatrenie 1.2 JPD Cieľ 3	0	507 195	507 195	100,0
06G0206	- Opatrenie iniciatívy EQUAL	0	3 963 901	3 963 901	100,0
06G0207	- Modernizácia a zvýšenie rozsahu a kvality služieb zamest. - podopatrenie 1.1.A SOP ĽZ	0	2 146 047	2 146 047	100,0
06G0208	- Rozvoj aktívnych programov uchádzačov o zamestnanie - podopatrenie 1.1.B SOP ĽZ	0	2 791 778	2 791 778	100,0
06G03	Technická pomoc - MPSVR SR	0	1 450 969	1 450 968	100,0
06G0303	- Technická pomoc EQUAL	0	647 126	647 125	100,0
06G0306	- Limitovaná technická pomoc JPD Cieľ 3	0	0	0	0,0
06G0307	- Nelimitovaná technická pomoc - JPD Cieľ 3	0	96 505	96 505	100,0
06G0308	- Limitovaná technická pomoc SOP ĽZ	0	356 459	356 459	100,0
06G0309	- Nelimitovaná technická pomoc SOP ĽZ		350 879	350 879	100,0

Zdroj:Návrh záverečného účtu za rok 2009

Tab.38 Čerpanie výdavkov kapitoly 22 - MPSVR SR podľa programového rozpočtovania za rok 2009 (v Eur) – 2. pokračovanie

Kód programu	Názov programu	Schválený rozpočet	Upravený rozpočet	Skutočnosť 31.12.2009	%
06G04	Aktívna politika trhu práce a zvýš. zamest. - MPSVR SR	33 133 120	106 252 444	102 849 321	96,8
06G0401	- Uľah.vstupu a návratu uch. o zam. na trh pr. a s os. dôr. na zn.uch.o zam.prostr.podp.tv.prac.miest a SZČ-op.1.2 SOP EZ	0	2 963 219	2 963 219	100,0
06G0402	- Zlepš. zamestnat. sk. ohroz. soc. vylúčením-op.2.1 SOP EZ	0	1 901 928	1 901 928	100,0
06G0403	- Zvýš.zamest. znevýh.skupín na trhu práce a skupín ohroz. soc. vylúčením - opatrenie 1.1 JPD Cieľ 3	0	5 451 291	5 124 530	94,0
06G0404	- Národné programy na rozvoj APTP a zvýšenie zamest.	15 615 953	23 899 226	22 463 441	94,0
06G0406	- Odstr. prekážok rovnosti mužov a žien na trhu pr. s dôrazom na zosúladienie rod. a pracovného života - op. 2.2 SOP EZ	0	810 473	810 473	100,0
06G0407	- Stimulovanie a skvalitň.vzdeláv. pre potreby zamestnávateľov a podni. sektora - opatrenie 2.1 JPD Cieľ 3	0	9 584 860	9 224 860	96,2
06G0408	- Rozvoj vzdel. a prípravy uch. o zamestn. s cieľom zlepšiť ich možnosti na trhu práce - opatrenie 1.3 SOP EZ	0	15 375 031	15 375 031	100,0
06G0409	- Zvýš. rozsahu, zlepš. a širšie posk. ďalšieho vzd. s cieľom zlepšiť kvalif. a adaptabilitu u zamestn. - op. 3.2 SOP EZ	0	23 547 992	23 547 992	100,0
06G040B	- Systémy na prepojenie odbor. vzdel. a prípravy s trhom práce - podopatrenie 3.3.B SOP EZ	0	2 088 516	2 088 516	100,0
06G040D	- Zvýš. rozsahu, zlepš. a širšie poskytov. ďalš. vzd. s cieľom zlepšiť kvalifik. a adaptabilitu u zamestnancov - iné kapitoly	0	481	481	100,0
06G040H	Cezhran. spolupráca medzi partnermi na trhu práce - MVRR SR	0	0	0	0,0
06G040I	Zvýšenie zamestnanosti cez SIA	547 569	459 829	459 191	99,9
06G040J	Individuálna štátna pomoc	16 969 598	16 969 598	16 389 637	96,6
06G040K	Budovanie a rozvoj sociálnej infraštruktúry - MVRR SR	0	0	0	0,0
06G040L	Príspevok na podporu udržania zamestnanosti	0	3 200 000	2 500 022	78,1
06G15	Podpora rastu zamestnanosti	94 424 583	62 342 219	62 334 511	100,0
06G1501	- Podpora programov v oblasti podpory zamestn. a riešenia nezamestn. a dlhodobej nezamestnanosti - opatrenie 1.1	61 504 381	53 270 626	53 267 570	100,0
06G1502	- Podpora tvorby a udržania prac. miest prostred. zvýšenia adaptability prac., podnikov a podpory podnikania - op. 1.2	32 920 202	9 071 593	9 066 941	99,9

Zdroj:Návrh záverečného účtu za rok 2009

Tab.38 Čerpanie výdavkov kapitoly 22 - MPSVR SR podľa programového rozpočtovania za rok 2009 (v Eur) – 3. pokračovanie

Kód programu	Názov programu	Schválený rozpočet	Upravený rozpočet	Skutočnosť 31.12.2009	%
06G16	Podpora zam., soc. inklúzie a budovanie kapacít v BSK	2 749 022	1 648 569	1 648 381	100,0
06G1601	- Podpora rastu zamest. zlepšenia zamestnanosti s osobit. zreteľom na vzdelanostnú spoločnosť - opatrenie 3.1	1 315 708	1 144 249	1 144 215	100,0
06G1602	- Podpora soc. Inklúzie, rodovej rovnosti a zosúlad. prac. a rod. života v BSK - opatrenie 3.2	880 037	114 373	114 373	100,0
06G1603	- Budovanie kapacít a zlepš. kvality ver. správy v BSK-op. 3.3	466 972	0	0	0,0
06G1604	- Technická pomoc pre BSK - opatrenie 3.4	86 305	389 947	389 793	100,0
06G17	Budovanie kapacít a zlepšenie kvality verejnej správy	6 695 016	2 866 634	2 866 634	100,0
06G1701	- Zlepš. kv. služieb poskyt. Ver. spr. a nezisk. org.-op. 4.1	3 347 508	2 866 634	2 866 634	100,0
06G1702	- Zavedenie systémov riadenia kvality vo verejnej správe a pre MVO v oblasti politiky zam. a soc. politiky - op. 4.2	3 347 508	0	0	0,0
06G18	Technická pomoc	4 360 951	5 943 190	5 943 165	100,0
06G1801	- Technická pomoc - opatrenie 5.1	4 360 951	5 943 190	5 943 165	100,0
	Podprogramy, ktoré kapitola rieši ako účastník medzirezortného programu				
06H09	Hospodárska mobilizácia - MPSVR SR (gestor MH SR)	26 555	59 749	55 226	92,4
06	Spolu	141 389 247	189 972 695	186 557 127	98,2
09706	Príspevky SR do medzinárod. organizácií - MPSVR SR (gestor MZV SR)	190 367	182 911	182 911	100,0
	Výdavky spolu za kapitolu	1 889 590 284	1 820 794 369	1 814 652 954	99,7

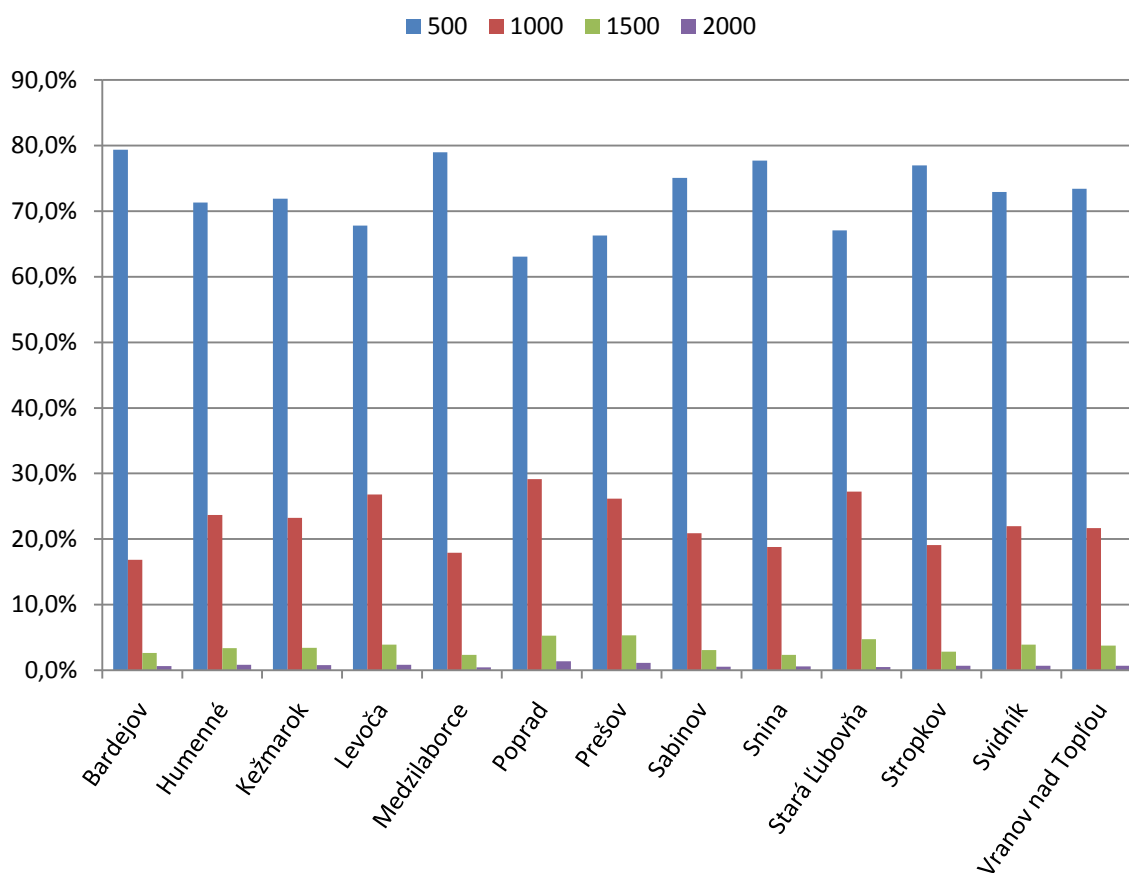
Zdroj:Návrh záverečného účtu za rok 2009

Prílohy ku kapitole 4

Tab. 1 Podiel obyvateľov v rámci príjmových intervalov (Prešovský kraj, %, 2009)

2009	500	1000	1500	2000	do 2000	nad 2000
Bardejov	79,4%	16,8%	2,6%	0,6%	99,5%	0,5%
Humenné	71,3%	23,7%	3,4%	0,8%	99,2%	0,8%
Kežmarok	71,9%	23,2%	3,4%	0,8%	99,3%	0,7%
Levoča	67,8%	26,8%	3,9%	0,8%	99,3%	0,7%
Medzilaborce	79,0%	17,9%	2,4%	0,4%	99,7%	0,3%
Poprad	63,1%	29,1%	5,3%	1,3%	98,8%	1,2%
Prešov	66,3%	26,1%	5,3%	1,1%	98,9%	1,1%
Sabinov	75,1%	20,9%	3,1%	0,5%	99,6%	0,4%
Snina	77,7%	18,8%	2,3%	0,6%	99,5%	0,5%
Stará Ľubovňa	67,1%	27,2%	4,7%	0,5%	99,5%	0,5%
Stropkov	77,0%	19,1%	2,8%	0,7%	99,5%	0,5%
Svidník	72,9%	22,0%	3,9%	0,7%	99,5%	0,5%
Vranov nad Topľou	73,4%	21,6%	3,7%	0,7%	99,5%	0,5%
Spolu	70,7%	23,7%	4,0%	0,9%	99,2%	0,8%

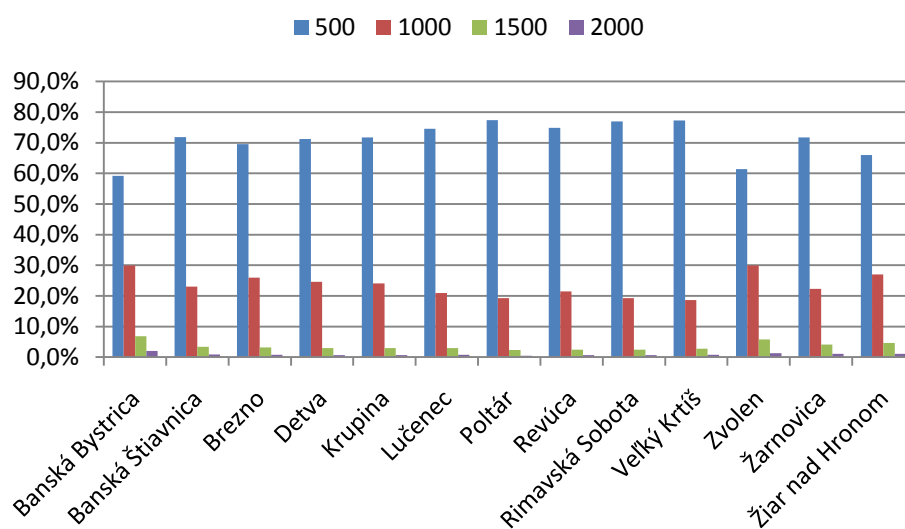
Podiel obyvateľov v rámci príjmových intervalov (Prešovský kraj, %, 2009)

Tab.2 Podiel obyvateľov v rámci príjmových intervalov (Banskobystrický kraj, %, 2009)

2009	500	1000	1500	2000	do 2000	nad 2000
Banská Bystrica	59,2%	29,9%	6,8%	2,0%	97,9%	2,1%
Banská Štiavnica	71,9%	23,1%	3,3%	0,9%	99,2%	0,8%
Brezno	69,5%	26,0%	3,1%	0,7%	99,4%	0,6%
Detva	71,2%	24,6%	3,0%	0,7%	99,5%	0,5%
Krupina	71,7%	24,1%	2,9%	0,7%	99,4%	0,6%
Lučenec	74,5%	20,9%	2,9%	0,8%	99,1%	0,9%
Poltár	77,4%	19,3%	2,4%	0,5%	99,5%	0,5%
Revúca	74,8%	21,4%	2,4%	0,6%	99,3%	0,7%
Rimavská Sobota	77,0%	19,3%	2,5%	0,6%	99,4%	0,6%
Veľký Krtíš	77,3%	18,6%	2,8%	0,8%	99,4%	0,6%
Zvolen	61,4%	30,0%	5,8%	1,3%	98,5%	1,5%
Žarnovica	71,7%	22,3%	4,1%	1,1%	99,2%	0,8%
Žiar nad Hronom	66,0%	27,0%	4,7%	1,1%	98,8%	1,2%
Spolu	69,2%	24,6%	4,1%	1,1%	98,9%	1,1%

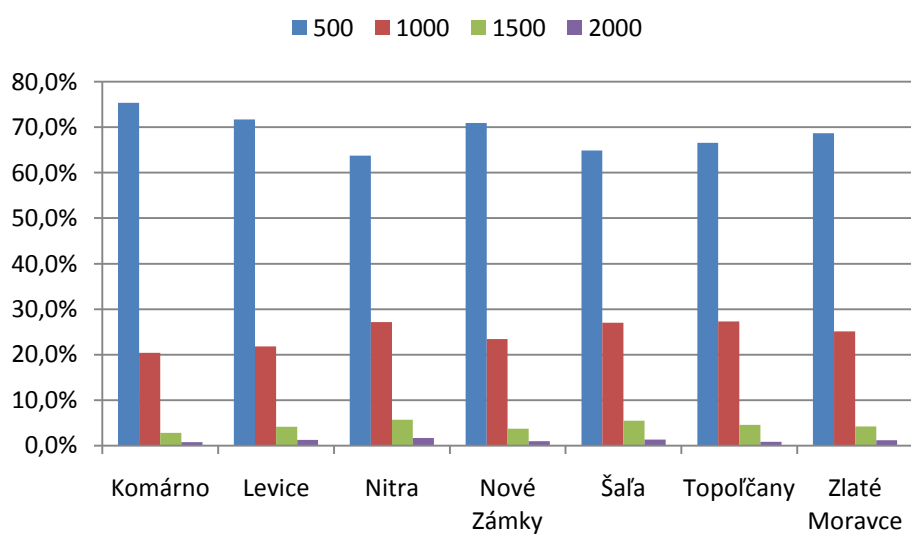
Podiel obyvateľov v rámci príjmových intervalov (Banskobystrický kraj, %, 2009)

Tab.3 Podiel obyvateľov v rámci príjmových intervalov (Nitriansky kraj, %, 2009)

2009	500	1000	1500	2000	do 2000	nad 2000
Komárno	75,4%	20,4%	2,8%	0,7%	99,3%	0,7%
Levice	71,7%	21,8%	4,1%	1,2%	98,9%	1,1%
Nitra	63,7%	27,2%	5,7%	1,7%	98,3%	1,7%
Nové Zámky	71,0%	23,4%	3,7%	1,0%	99,1%	0,9%
Šaľa	64,9%	27,0%	5,5%	1,3%	98,7%	1,3%
Topoľčany	66,5%	27,3%	4,6%	0,8%	99,2%	0,8%
Zlaté Moravce	68,7%	25,1%	4,2%	1,2%	99,2%	0,8%
Spolu	68,9%	24,4%	4,4%	1,2%	98,9%	1,1%

Podiel obyvateľov v rámci príjmových intervalov (Nitriansky kraj, %, 2009)

Tab.4 Zoznam vybraných indikátorov sociálnej inklúzie OMK (2007 -2008)

primárne indikátory

	2007			2008		
	Spolu	Muži	Ženy	Spolu	Muži	Ženy
Miera rizika chudoby po sociálnych transferoch – celkom	10,5	9,8	11,2	10,9	10,1	11,5
Miera rizika chudoby po sociálnych transferoch – 0-17 roční	17,2	17,3	17,2	16,7	16,3	17,2
Miera rizika chudoby po sociálnych transferoch – 18-24 roční	11,6	10,4	13	11,9	11,1	12,6
Miera rizika chudoby po sociálnych transferoch – 25-54 roční	9,6	9	10,2	9,5	9,2	9,8
Miera rizika chudoby po sociálnych transferoch – 55-64 roční	5,7	6,2	5,4	7,4	8,1	6,9
Miera rizika chudoby po sociálnych transferoch – 18-64 roční	9,3	8,8	9,7	9,5	9,4	9,7
Miera rizika chudoby po sociálnych transferoch – 65 +	8,4	3	11,6	9,9	3,8	13,4
Hranica rizika chudoby – domácnosť jednotlivca (Sk)	88 727			97 110		
Hranica rizika chudoby – domácnosť jednotlivca (EUR)	2 627			2 875		
Hranica rizika chudoby – domácnosť jednotlivca (PPS)	3 691			4 040		
Hranica rizika chudoby – 2 dospelí, 2 deti (Sk)	186 328			203 932		
Hranica rizika chudoby – 2 dospelí, 2 deti (EUR)	5 517			6 038		
Hranica rizika chudoby – 2 dospelí, 2 deti (PPS)	7 752			8 484		
Relatívny prepad mediánu príjmov v riziku chudoby						
Relatívny prepad mediánu príjmov v riziku chudoby - celkom	19,2	22,4	17,2	18,1	21,0	16,5
Relatívny prepad mediánu príjmov v riziku chudoby – 0-17 roční	20,9			24,0		
Relatívny prepad mediánu príjmov v riziku chudoby – 18-64 roční	20,2	22,4	18,8	19,1	22,3	17,7
Relatívny prepad mediánu príjmov v riziku chudoby – 65+	11,6	18,8	10,6	9,4	8,2u	9,6
Dlhodobá miera nezamestnanosti	8,3	7,5	9,3	6,6	5,8	7,6
Populácia žijúca v domácnostiach bez zamestnania						
Populácia žijúca v domácnostiach bez zamestnania – deti – 0-17 roční	10,6			8,6		
Populácia žijúca v domácnostiach bez zamestnania – 18-59 roční	8,9	8,1	9,6	7,5	7	8,1
Miera materiálnej deprivácie						
Miera materiálnej deprivácie – celkom	30,2	28,4	31,9	27,8	26,8	28,7
Miera materiálnej deprivácie – 0-17 roční	31,7	32,3	31,1	29,5	30,8	28,1
Miera materiálnej deprivácie – 18-64 roční	27,6	26,5	28,7	25,5	24,6	26,2
Miera materiálnej deprivácie – 65 +	41,7	34,1	46,3	37,1	33,1	39,5
Miera materiálnej deprivácie – chudobní	67,1	67,0	67,1	59,3	59,2	59,4
Miera materiálnej deprivácie – nechudobní	30,2	28,4	27,5	24,0	23,1	24,7

Zdroj: ŠU SR, UDB EU SILC 2007 a 2008, VZPS 2007 a 2008

sekundárne indikátory

	2007	2008
Miera rizika chudoby po sociálnych transferoch – podľa typu domácnosti		
Miera rizika chudoby po sociálnych transferoch – jednotliviec, <65 rokov	18,2	21,5
Miera rizika chudoby po sociálnych transferoch – jednotliviec, 65+	16,7	21,9
Miera rizika chudoby po sociálnych transferoch – jednotliviec	17,4	21,7
Miera rizika chudoby po sociálnych transferoch – 2 dospelí, bez detí, obaja vo veku <65	3,7	4,6
Miera rizika chudoby po sociálnych transferoch – 2 dospelí, bez detí, aspoň jeden z nich 65+	3,9	3,6
Miera rizika chudoby po sociálnych transferoch – jeden rodič, najmenej 1 dieťa	26,3	20,9
Miera rizika chudoby po sociálnych transferoch – 2 dospelí, 1 dieťa	5,9	9,6
Miera rizika chudoby po sociálnych transferoch – 2 dospelí, 2 deti	12,3	10,0
Miera rizika chudoby po sociálnych transferoch – 2 dospelí, 3 + deti	25,7	33,3
Miera rizika chudoby po sociálnych transferoch – domácnosti bez detí	6,5	7,5
Miera rizika chudoby po sociálnych transferoch – domácnosti s deťmi	13,5	13,2

sekundárne indikátory-pokračovanie

Miera rizika chudoby po sociálnych transferoch – podľa pracovnej intenzity		
Miera rizika chudoby po sociálnych transferoch – domácnosti bez detí, $w = 0$	16,0	16,7
Miera rizika chudoby po sociálnych transferoch – domácnosti bez detí, $0 < w < 0,5$	10,9	11,9
Miera rizika chudoby po sociálnych transferoch – podľa pracovnej intenzity	2007	2008
Miera rizika chudoby po sociálnych transferoch – domácnosti bez detí, $0,5 < w < 1$	3,0	3,8
Miera rizika chudoby po sociálnych transferoch – domácnosti bez detí, $0 < w < 1$	4,4	5,1
Miera rizika chudoby po sociálnych transferoch – domácnosti bez detí, $w = 1$	1,2	2,8
Miera rizika chudoby po sociálnych transferoch – domácnosti s deťmi, $w = 0$	77,5	71,8
Miera rizika chudoby po sociálnych transferoch – domácnosti s deťmi, $0 < w < 0,5$	41,4	39,2
Miera rizika chudoby po sociálnych transferoch – domácnosti s deťmi, $0,5 < w < 1$	14,7	16,7
Miera rizika chudoby po sociálnych transferoch – domácnosti s deťmi, $0 < w < 1$	18,8	19,7
Miera rizika chudoby po sociálnych transferoch – domácnosti s deťmi, $w = 1$	5,3	6,1

Zdroj: ŠU SR, UDB EU SILC 2007 a 2008

	2007			2008		
	Spolu	Muži	Ženy	Spolu	Muži	Ženy
Miera rizika chudoby po sociálnych transferoch – podľa ekonomickej aktivity osoby 16+)						
Miera rizika chudoby po sociálnych transferoch – zamestnaní	4,9	4,8	4,9	5,8	6,2	5,4
Miera rizika chudoby po sociálnych transferoch – nezamestnaní	45,3	50,7	41,1	43,4	51,2	37,7
Miera rizika chudoby po sociálnych transferoch – dôchodcovia	8,0	5,2	9,4	9,7	6,3	11,5
Miera rizika chudoby po sociálnych transferoch – iná neaktívna osoba	17,1	15,9	18,1	16,3	14,1	18,0
Rozptyl chudobných okolo hranice chudoby						
Rozptyl chudobných okolo hranice chudoby – 40% mediánu	2,9	3,0	2,8	3,1	3,3	3,0
Rozptyl chudobných okolo hranice chudoby – 50% mediánu	5,8	5,9	5,8	5,7	5,8	5,7
Rozptyl chudobných okolo hranice chudoby – 70% mediánu	17,9	16,1	19,6	18,1	16,2	19,7

Zdroj: ŠU SR, UDB EU SILC 2007 a 2008

kontextové indikátory

	2007			2008		
	Spolu	Muži	Ženy	Spolu	Muži	Ženy
Nerovnosť distribúcie príjmov - S20/S80	3,5			3,4		
Nerovnosť distribúcie príjmov – Gini koeficient	24,5			23,6		
Miera rizika chudoby zakotvená v čase - celkom				4,8	4,9	4,7
Miera rizika chudoby zakotvená v čase - 0-17 roční				8,8	8,3	9,3
Miera rizika chudoby zakotvená v čase - 18-64 roční				4,4	4,7	4,2
Miera rizika chudoby zakotvená v čase - 65 +				1,7	0,6	2,4
Miera rizika chudoby pred sociálnymi transfermi okrem starobných a pozostalostných dávok						
Miera rizika chudoby pred sociálnymi transfermi - celkom	18,2	17,5	18,8	18,4	17,7	18,9
Miera rizika chudoby pred sociálnymi transfermi - 0-17 roční	27,1	26,7	27,6	27,0	26,2	28,0
Miera rizika chudoby pred sociálnymi transfermi - 18-64 roční	17,0	16,7	17,2	16,8	16,9	16,8
Miera rizika chudoby pred sociálnymi transfermi - 65 +	13,3	6,4	17,4	14,6	7,5	18,9
Miera rizika chudoby pracujúcich	4,9			4,9		
Miera rizika chudoby v práci na čiastočný úväzok	10,0			10,0		
Miera rizika chudoby v práci na plný úväzok	4,5			4,5		

Zdroj: ŠU SR, UDB EU SILC 2007 a 2008

Tab. 5 Zoznam národných indikátorov chudoby a sociálneho vylúčenia (2005-2008)

	2005	2006	2007	2008
Miera nezamestnanosti ľudí do 21 rokov, absolventov ZŠ a SŠ s ukončeným vzdelaním (IV.Q)	41,31	32	27,89	26,89
Miera extrémnej chudoby detí	11,9	8,9	8,4	2,8
Podiel počtu detí v dolnom kvintile príjmového rozloženia na celkovom počte detí	26,1	25,8	25,9	26,7
Počet predškolských zariadení pripadajúcich na deti v predškolskom veku	18,35	18,86	19,05	18,51
Deti žijúce v domácnostiach bez zamestnania	13,9	12,1	10,6	8,6
Podiel živonarodených detí mladým matkám z celkového počtu živonarodených detí	2,46	2,39	4,44	4,48
Miera sociálneho vylúčenia detí	8	7,6	6,4	x
Miera dlhodobého zotrávania na dávke v hmotnej núdzi a príspevkoch k dávke v hmotnej núdzi u osamelých rodičov	x	51,8	55,2	53,1
Miera úspešnosti mladých dospelých opúšťajúcich detský domov na trhu práce	x	58,2	54,8	45,6
Miera neukončeného základného vzdelania nezamestnaných osôb	4,45	6,1	6,7	6,3
Podiel veľmi dlhodobej nezamestnanosti na nezamestnanosti	36,2	39,3	38,3	33,3
Počet mikro-regiónov poskytujúcich obmedzenú možnosť zamestnať sa	33	33	34	32
Kapacita útulkov	2,46	2,77	3,24	3,38
Miera rizika chudoby pracujúcich	9	6	5	6
Podiel osôb v extrémnej príjmovej chudobe z celkového počtu osôb	1,9	1,6	1,5	1,8
Podiel výdavkov nízkopríjmových domácností na potraviny z celkových spotrebných výdavkov	33,1	31	31,8	31
Nerovnosť vo výdavkoch na potraviny	0,13	0,11	0,11	0,12
Podiel výdavkov nízkopríjmových domácností na potraviny a bývanie z celkových spotrebných výdavkov	69,2	71,3	70,3	68,5
Nepriaznivé podmienky bývania	15,7	15,6	13,8	14,6
Podiel domácností, pre ktoré bývanie znamená finančnú záťaž zo všetkých domácností	10	16,3	15,1	6,1
Podiel domácností s nedoplatkami súvisiacimi s bývaním z celkového počtu domácností	9,7	8,1	6,0	4,1
Hĺbka chudoby	23	20	19,2	18,1
Miera nedostupnosti zdravotníckeho vyšetrenia, liečby, zubného vyšetrenia	44,7	42,8	32,7	25,3
Distribúcia príjmov – Pomer príjmov horného a dolného kvintilu (S80/S20)“	3,9	4	3,5	3,4
Podiel marginálnych okresov z celkového počtu okresov	5,1	5,1	7,6	8,9

Zdroj: Administratívne dáta ÚPSVR, APV ISOP MIS - MPSVR SR, ŠÚ SR – VZPS, EU SILC, Štatistika rodinných účtov, Štatistická ročenka regiónov Slovenska, UIPŠ, Infostat,

**Tab. 6 Miera podnikania (v %)
podnikateľov v SR podľa pohlavia v rokoch 1994 – 2008**

Rok	Podnikatelia spolu			Podnikatelia so zamestnancami			Podnikatelia bez zamestnancov		
	Spolu	Muži	Ženy	Spolu	Muži	Ženy	Spolu	Muži	Ženy
1994	5,3	7,4	2,8	1,6	2,3	0,8	3,7	5,1	2,0
1995	5,6	7,6	3,1	1,7	2,4	0,9	3,9	5,2	2,1
1996	5,6	7,7	2,9	1,7	2,4	0,9	3,8	5,3	2,0
1997	5,4	7,3	3,2	2,0	2,7	1,2	3,4	4,6	2,1
1998	5,8	7,8	3,4	2,2	2,9	1,2	3,7	4,9	2,2
1999	6,3	8,5	3,5	1,9	2,6	1,1	4,3	5,9	2,4
2000	6,3	8,6	3,6	2,0	2,6	1,3	4,3	6,0	2,3
2001	6,6	8,9	3,8	2,1	2,8	1,4	4,5	6,2	2,5
2002	6,9	9,5	3,7	2,0	2,8	1,0	4,9	6,8	2,7
2003	7,9	10,6	4,7	2,3	3,1	1,3	5,6	7,5	3,4
2004	9,7	13,1	5,5	2,7	3,7	1,5	7,0	9,4	4,0
2005	10,5	14,4	5,7	2,7	3,7	1,5	7,8	10,8	4,1
2006	10,8	14,6	6,2	2,7	3,6	1,6	8,2	11,0	4,6
2007	11,4	15,5	6,3	2,8	3,6	1,7	8,6	11,9	4,6
2008	12,3	16,8	6,8	2,9	4,0	1,5	9,4	12,8	5,3

Zdroj: Slovstat, ŠÚ SR, 2009 (z výsledkov VZPS) + prepočty Barošová, IVPR

Poznámky: Za podnikateľa je podľa VZPS považovaný spoločník firmy, živnostník, samostatne hospodáriaci roľník a slobodné povolanie.

Miera podnikania (samozamestnania) v % = (počet podnikateľov/ekon. aktívne obyvateľstvo) x 100

**Tab. 7 Miera podnikania (v %) podnikateľov spolu (15-74)
v členských štátoch EÚ v rokoch 2000 a 2008 a jej zmena (v percent. bodoch/p. b.)
v roku 2008 v porovnaní s rokom 2000 - podľa pohlavia**

Čl. štát	2000			2008			Zmena v p. b. 2008 2000		
	Celko m	Muži	Ženy	Celko m	Muži	Ženy	Celko m	Muži	Ženy
1. BEL	13,0	16,1	8,8	12,0	15,4	7,9	-1,0	-0,7	-0,9
2. BUL	12,4	15,4	8,9	10,6	13,1	7,8	-1,8	-2,3	-1,1
3. CYP	19,6	27,6	8,9	17,1	23,4	9,4	-2,5	-4,2	0,5
4. ČR	13,2	17,3	8,0	14,8	19,1	9,0	1,6	1,8	1,0
5. DAN	7,8	11,4	3,7	8,3(u)	11,7(u)	4,3(u)	0,5(u)	0,3(u)	0,6(u)
6. EST	6,9	8,1	5,6	7,2	9,8	4,4	0,3	1,7	-1,2
7. FIN	11,8	15,7	7,5	11,5	15,2	7,6	-0,3	-0,5	0,1
8. FRA	9,1	12,4	5,2	9,1	12,1	5,8	0,0	-0,3	0,6
9. GRE	28,7	35,6	18,0	27,1	32,8	18,8	-1,6	-2,8	0,8
10. HOL	10,0	11,9	7,5	12,3	15,0	9,0	2,3	3,1	1,5
11. ÍRS	16,5	23,3	6,7	15,4	22,3	6,3	-1,1	-1,0	-0,4
12. LIT	13,8	16,4	11,1	9,5	12,4	6,5	-4,3	-4,0	-4,6
13. LOT	9,1	10,8	7,3	8,2	10,4	5,8	-0,9	-0,4	-1,5
14. LUX	8,6	10,5	5,8	6,0	6,2	5,5	-2,6	-4,3	-0,3
15. MAĎ	13,5	17,3	8,9	10,9	13,9	7,5	-2,6	-3,4	-1,4
16. MLT	11,0	13,7	5,1	12,5	16,0	5,8	1,5	2,3	0,7
17. NEM	9,2	11,8	5,8	9,8	12,5	6,6	0,6	0,7	0,8
18. POL	18,7	21,9	15,0	17,3	20,7	13,3	-1,4	-1,2	-1,7
19. PTG	21,4	23,6	18,8	19,7	21,3	17,8	-1,7	-2,3	-1,0
20. RAK	10,2	12,0	8,0	10,9	13,0	8,3	0,7	1,0	0,3
21. RUM	22,2	28,6	14,8	19,6	25,0	12,8	-2,6	-3,6	-2,0
22. SR	6,3	8,7	3,4	12,3	16,8	6,8	6,0	8,1	3,4
23. SLO	10,2	13,9	5,8	9,3	12,6	5,4	-0,9	-1,3	-0,4
24. SpK	11,1	14,7	6,8	12,2	16,3	7,3	1,1	1,6	0,5
25. ŠPA	15,9	19,1	10,8	14,6	18,0	10,3	-1,3	-1,1	-0,5
26. ŠVE	9,7	13,8	5,2	9,5	13,4	5,3	-0,2	-0,4	0,1
27. TAL	21,5	26,4	13,6	22,0	26,5	15,3	0,5	0,1	1,7
EÚ celkom	13,8	17,5	9,1	13,7	17,4	9,2	-0,1	-0,1	0,1

Zdroj: Databáza Eurostatu (z VZPS) + prepočty Barošová, IVPR.

Vysvetlivky: u = neurčitý (nejednoznačný) údaj

Poznámky:

Za podnikateľa je podľa VZPS považovaný spoločník firmy, živnostník, samostatne hospodáriaci roľník a slobodné povolanie.

Podnikatelia spolu = podnik. so zamestnancami (zamestnávateľia) + podnik. bez zamestnancov.

Miera podnikania (samozamestnania) v % = (počet podnikateľov/ekon. aktívne obyvateľstvo) x 100

Tab. 8 Porovnanie indexu rastu podnikateľov spolu (v %) podľa pohlavia a reálneho rastu HDP (v %) v roku 2008 v porovnaní s rokom 2007 v EÚ (predchádzajúci rok = 100 %)

Členský štát	2008/2007			
	Index rastu počtu podnikateľov v %			HDP reál. rast v %
	Celkom	Muži	Ženy	
1. Belgicko	98,0	98,0	98,0	1,0
2. Bulharsko	104,2	101,3	110,1	6,0
3. Cyprus	97,7	98,7	95,4	3,6
4. ČR	101,2	100,7	102,5	2,5
5. Dánsko	102,3	102,3	102,4	-0,9
6. Estónsko	86,9	84,8	92,1	-3,6
7. Fínsko	103,8	103,0	105,8	1,0
8. Francúzsko	97,8	96,0	102,4	0,4
9. Grécko	101,6	99,9	106,2	2,0 ^(p)
10. Holandsko	102,5	101,4	104,9	2,0
11. Írsko	100,4	98,8	108,0	-3,0
12. Litva	83,8	86,4	79,1	2,8
13. Lotyšsko	96,8	98,9	93,2	-4,6
14. Luxembursko	88,8	81,5	100,0	0,0
15. Maďarsko	98,3	99,7	95,2	0,6
16. Malta	98,2	98,9	94,3	2,1
17. Nemecko	99,5	99,4	99,6	1,3
18. Poľsko	101,4	101,6	100,8	5,0
19. Portugalsko	98,4	96,8	100,8	0,0
20. Rakúsko	96,7	97,2	95,8	2,0
21. Rumunsko	98,3	98,1	98,6	6,2
22. SR	110,2	110,2	110,1	6,4 ^(e)
23. Slovinsko	91,8	91,3	92,5	3,5
24. Spoj. kráľov. Veľ. Brit. a Sev. Írska	100,6	100,7	100,4	0,6
25. Španielsko	99,7	98,9	101,7	0,9
26. Švédsko	99,6	98,5	102,9	-0,2
27. Taliansko	98,6	98,5	98,7	-1,0
EÚ spolu	99,6	99,2	100,6	0,8

Zdroj: Databáza Eurostatu (z VZPS), 2009 + prepočty Barošová, IVPR.

Vysvetlivky: p = predbežný údaj; e = odhad

Poznámka:

Za podnikateľa je podľa VZPS považovaný spoločník firmy, živnostník, samostatne hospodáriaci roľník a slobodné povolanie.

Podnikatelia spolu = podnik. so zamestnancami (zamestnávateľia) + podnik. bez zamestnancov.

Tab. 9 Podiel žien z podnikateľov (v %) v SR podľa pohlavia v rokoch 1994 – 2008

Rok	Podnikatelia spolu	Podnikatelia so zamestnancami	Podnikatelia bez zamestnancov
1994	23,0	21,2	23,8
1995	24,7	24,5	24,9
1996	23,8	24,4	23,5
1997	26,6	26,0	27,0
1998	26,3	25,5	26,8
1999	25,3	25,3	25,3
2000	25,8	28,5	24,6
2001	26,3	29,3	24,9
2002	24,4	23,6	24,8
2003	26,9	25,8	27,3
2004	25,9	24,5	26,3
2005	24,2	25,2	23,8
2006	25,5	26,5	25,1
2007	24,7	27,8	23,7
2008	24,7	23,4	25,0

Zdroj: ŠÚ SR, Slovstat (z výsledkov VZPS), 2009 + prepočty Barošová, IVPR

Poznámka:

Za podnikateľa je podľa VZPS považovaný spoločník firmy, živnostník, samostatne hospodáriaci roľník a slobodné povolanie.

Prílohy ku kapitole 5

Tab. 1 Porovnanie štrukturálnych indikátorov makroekonomického prostredia medzi krajinami EÚ 27 v poslednom dostupnom roku

	eu27	be	bg	cz	dk	de	ee	ie	gr	es	fr	it	cy	lv	lt	lu	hu	mt	nl	at	pl	pt	ro	si	sk	fi	se	uk
HDP na obyvateľa v PPS (1)	100	115,2	41,3	80,4	120,1	115,6	67,4	135,4	94,3p	102,6	107,9	101,8	95,9	57,3	61,9	276,4	64,4	76,0	134	123,5	56,4	76	:	90,9b	72,3	116,9	122,3	116,2
Rast reálneho HDP (%) (2)	-4,2	-3,0	-5	-4,2f	-4,9	-5	-14	-7,1	-2p	-3,6	-2,6	-5	-1,7	-18	-15	-3,4	-6,3	-1,9	-4	-3,6	1,7	-2,7	-7,1	-7,8	-4,7	-7,8	-5,2	-4,9
Rast reálneho HDP (%) predpoveď na 2010	1	1,3	0	1,6	1,6	1,2	0,9	-0,9	-3	-0,4	1,3	0,8	-0,4	-3,5	-0,6	2	0	1,1	1,3	1,3	2,7	0,5	0,8	1,1	2,7	1,4	1,8	1,2
Produktivita práce na zamestnanca (3)	100	125,5	37,2	72	102	107	63,8	130,2	102,2p	103,6	121,3	109,5	87,4	52,3	62	175,8	71,3	87,3	115	113,5	62	71,2	50,2	84,4	79,3f	112	112,3	110
Produktivita práce na odpracovanú hodinu (EU15=100) (4)	87,5	118,3e	:	53,9	96,6	110	47,6	104,2	71p	92,5	114,3	88,9	69,1	38,3	47,8	165,9	52,7	67,7e	122	99,3	44	55,6	39,3	73,5	65,8	96,3	101,6	97,8e
Rast zamestnanosti (%) (5)	spolu -1,8 ženy -0,7 muži -2,7	-0,5 0,4 -1,2	-2,9f -2,7 -3,1	-1,2f -1,2 -1,2	-3,6 -2,3 -4,8	0 0,9 -0,8	-10 -6,2 -14	-8,2 -3,8 -11,5	-1,2p 0,3 -2,1	-6,7 -3,4 -9,1	-1,3f -0,7 -1,8	-1,7 -1,2 -2	-0,7 0 -1,2	-14 -9,6 -18	-6,9 -2,1 -12	0,9 0,8 1,1	-3,6 -2,9 -4,2	-0,6 0,2 -1	-0,9 -0,2 -1,5	-0,9 0,7 -2,2	-0,7f -0,2 -1,1	-2,5 -1,2 -3,7	-3,3f -3,6 -3	-2,2 -1,3 -2,9	-2,4 -2,4 -2,3	-3 -1,2 -4,6	-2 -1,4 -2,6	-1,9i -0,8 -2,8
Harmonizovaná miera inflácie (6)	1	0,0	2,5	0,6	1,1	0,2	0,2	-1,7	1,3	-0,2r	0,1	0,8	0,2	3,3	4,2	0	4	1,8	1	0,4	4	-0,9	5,6	0,9	0,9	1,6	1,9	2,2
Rast reálnych jednot. nákladov práce (7)	2,7	3,5	6,2f	-0,3f	4,7	3,6	2,3	0,5	5p	0,1	2,4	2,1	6,6f	-6,4	3,9	7	-2,2f	0,4	5,8	3,3	-1,2f	3,3	7f	7,2	8,5	7	2,6	3,5
Saldo verejných financií (%HDP) (8)	-6,8	-6,0	-3,9	-5,9	-2,7	-3,3	-1,7	-14,3	-13,6	-11,2	-7,5	-5,3	-6,1	-9	-8,9	-0,7	-4	-3,8	-5,3	-3,4	-7,1	-9,4	-8,3	-5,5	-6,8	-2,2	-0,5	-11,5
Verejný dlh (% HDP) (9)	73,6	96,7	14,8	35,4	41,6	73,2	7,2	64	115,1	53,2	77,6	115,8	56,2	36,1	29,3	14,5	78,3	69,1	60,9	66,5	51	76,8	23,7	35,9	35,7	44	42,3	68,1

Zdroj: Eurostat, údaje aktualizované k 19. 5. 2010

(1), (3), (4) a (7) údaje sú za rok 2008

(2), (5), (6), (8) a (9) údaje sú za rok 2009

: - nedostupné údaje, f – predpoveď Eurostatu, p - predbežné údaje, e - odhad

eu27 –Európska únia (27 krajín), be – Belgicko, bg – Bulharsko, cz – Česká republika, dk – Dánsko, de – Nemecko, ee – Estónsko, ie – Írsko, gr – Grécko, es – Španielsko, fr – Francúzsko, it – Taliansko, cy – Cyprus, lv – Lotyšsko, lt – Litva, lu - Luxembursko, hu – Maďarsko, mt – Malta, nl – Holandsko, at – Rakúsko, pl – Poľsko, pt – Portugalsko, ro – Rumunsko, si – Slovinsko, sk – Slovensko, fi – Fínsko, se – Švédsko, uk – Veľká Británia

